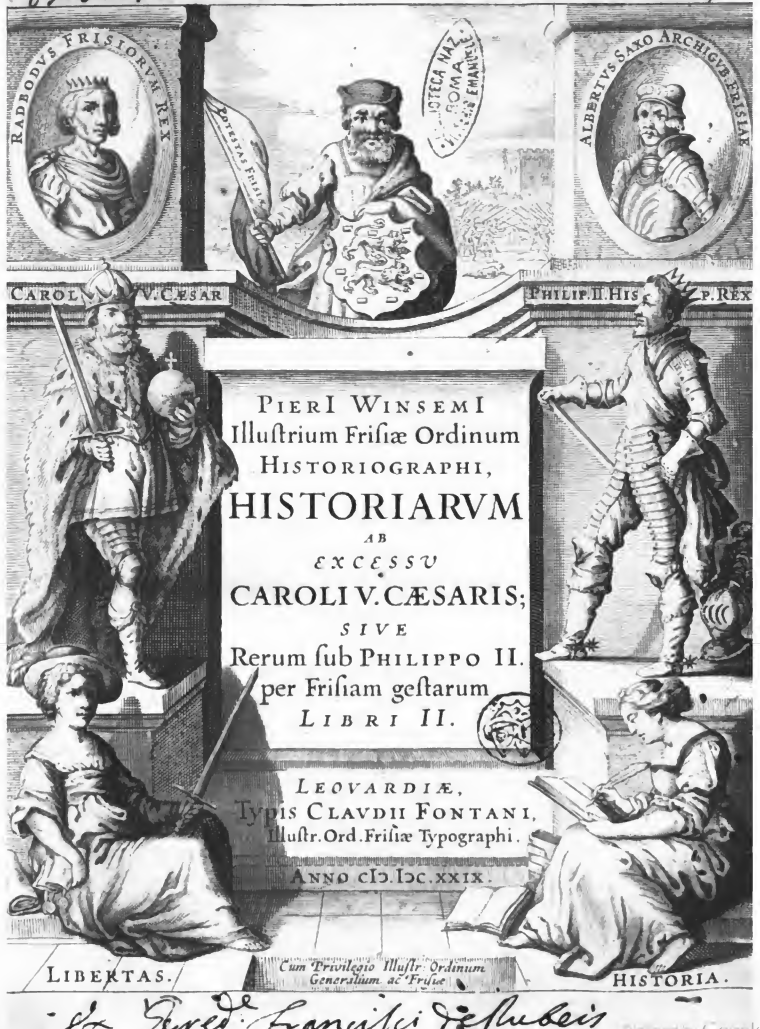
PIERI WINSEMI ... HISTORIARUM AB EXCESSU CAROLI 5. CAESARIS; SIVE RERUM SUB...

Pier : van Winsem, Pietro Francesco : de Rossi

Digitized by Google

6
35 K
18

Bibliotheca PP. Scholarum Piarum S. Pantaleonis

PIERI WINSEMI
Illuſtrium Friſiæ Ordinum
HISTORIOGRAPHI,

HISTORIARVM
AB
EXCESSU
CAROLI V. CÆSARIS;
SIVE
Rerum ſub PHILIPPO II.
per Friſiam geſtarum
LIBRI II.

LEOVARDIÆ,
Typis CLAVDII FONTANI,
Illuſtr. Ord. Friſiæ Typographi.

ANNO CIↃ.IↃC.XXIX.

Cum Privilegio Illuſtr: Ordinum Generalium ac Friſiæ

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Ex Hered. Francisci de Rubeis

Digitized by Google

Digitized by Google

ILLVSTRIBVS

FRISIAE

ORDINIBVS;

Eorumque DELEGATIS;

P. WINSEMIUS, S. D.

Illuſtres Ordines,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

HISTORIAM *ſcribere apud maiores noſtros magnæ laudis fuit, quod evecta ad ſummum gloriæ faſtigium gens illo beneficio memoriam ſuæ virtutis acciperet. Reputabant quippe eam rebus humanis conditionem fati invidiâ obveniſſe, ut repentè eas oblivio, & caligo vetuſtatis obducat. Quare poſt tempora diuturnarum factionum, & tum, cum premi ſarci-*

Digitized by Google

nâ ſe ſervitutis ſentirent , hoc quoq; effectum dedere, ut cum robuſtum Principis Imperium, quod radices iam egerat, pervertere per vim nequirent , induſtriâ ſcribentium redarguerent, oſtenderentq; intra terminum ſtare potentis dominatum, & ut ante populo ſuæ libertatis, ita Principi temperamentum ſui imperij defuiſſe. Tum ad Annalium beneficium, & memoriam pactionum ſe recepit , demandato negotio Kemponi Martenæ *Senatori Cæſaris, viro Nobilitatis, & ſimul doctrinæ eximio, qui res ſub Principe geſtas ſcriberet, priſcique Iuris imaginem, cum nova regnantis dominatione conferret. Cæterum robuſta & validior potentia, ſuo ſive incremento, aut paucorum adulatione, ſive ut liber olim populus licentiæ ſuæ, & inteſtini furoris pœnas daret , ſenſim emergens, ita tandem* CAROLO CAESARE *adolevit, ut offenſæ naſcerentur , ac non ſemel maiorum noſtrorum querimonijs aula Cæſaris perſonaret. Cum à Principis arbitrio pendens Ius ſubnixum aſſentatione ſtetit, ac judicia ſummi Senatus fœda in Principem miniſteria etiam in ipſo*

Tri-

Tribunali profeſſa ſunt. Cum mancipem & ſervum Iudicem ac imperio Principis tanquam remoræ bonorum conſiliorum adligatum non depuduit, ſuo crimini & ſimul corrupto juri teſtimonium dare, velumq́ſ ſuæ impietati potentiam dominantis obtendere. Cum horrenda illa vox, SERVIO PRINCIPI, *in Senatu audita, abolitam Patrij Iuris, & ſimul Iudicum integritatem redarguit. Cum Nobilitas patrocinium Patriæ factura ſilere juſſa, forumque juſtitio obſeratum divinum omne atque humanum avari ac ſuperbi Inquiſitoris cenſuræ ſubiecit. Abrupit tandem, Ordines ac Delegati, patientiam maiorum contumacia regnantium, ut cum æquo ſtare Principis Imperium nollent, armis tueri cogerentur. Cum* PHILIPPO *Principe delectus per Provinciam acti, Agriſq́ ac Oppidis per militem obſeptis, quærenda foris infælix Patria fuit. Cum in ſanguinem noſtrum, in quod nihil Iuris Principi erat, in viſcera noſtræ gentis ſævitum, & quod durius fuit, conſcientijs noſtris arbiter atq́ inſpector datus vitæ ac necis judicium in inno-*

 cen-

centiſſimos diſtringeret. Hæc mei operis materies, Ordines, quam à moribus dominantium, & veſtrâ innocentiâ mutuatus ſum. Vt poſteritas ſanctiſſimi numinis benignitate depoſitum libertatis acceptura per ſanguinem & exilia ſpectet, fidam gentem & non niſi aſperrimis imperÿs inritatam ad defenſionem ſui proceſſiſſe. Vos quoq́ ipſi glorioſis armis jus veſtrum obtenderetis, orbique terrarum innoteſceret, non levem cauſam diuturno bello ſubeſſe, & æquiſſimo jure ſceptro per faſces excuſſo regnum Republicâ converſum. Placuit ſcilicet fatis, ut cum Burgundicæ domus fortuna repentinâ fælicitate ad ſummum & ſuſpectum magnitudine ſuâ faſtigium aſcendiſſet, ſui velut impotens, mole ſuâ fatiſceret, diſcerentque hoc exemplo Principes revereri ingenia parentium, intraque metas habere imperium, cuius majeſtas ſine populi obſequio nulla, aut quam maxumè intuta ſit. Qui ſecus exiſtimant horrore infælicis regni ſubigi aſpera ingenia, & feritate Principum molleſcere, ÿ certè ignorant metum citius quam fidem extorqueri animis, crudaque illa conſilia

ſilia obſequium parare breviſſimi temporis, & perraro diuturnum. Recurrunt ut plurimum humanæ mentes ad illam naturæ legem, quam cum ipſo traduce ſpiritu acceperunt, quà dura, & violenta imperia libertate evertant. Obtendebantur quippe à majoribus noſtris patriæ leges violentis Decretis oppreſſæ, & omne interceſſionis præſidium per vim regnantis interceptum. Hoc innocentiæ veſtræ, Ordines ac Delegati, grande munimentum fuit, ut, ſi ijs pereundum fuiſſet, per inclementias temporum, cum ipſa patriâ perirent, labentem per vulnera ſpiritum in eius amplexibus poſituri. Cum vita infra libertatem fuit, quam in hoc ipſo quoque opere, Ordines ac Delegati, ad exemplum maiorum profeſſus ſum. Cui integritatem propterea patrocinium veri commodabit, quod in obliquum, conſcientiâ teſte, nec infida adulatio, aut præceps odium detorſit. Vt ſcilicet gentis noſtræ ſera propago meis forte laboribus fruitura illuſtre documentum habeat, tam majores noſtros pro defenſione juris ſui illuſtri conſtantiâ uſos, quam ſcriptores quoq;

nactos

nactos ſuiſſe adulatione temporum intactos, & qui deſcribere imperia opprobrio dominantium non formident patrijs legibus, & avitæ libertati adverſa. Valete Illuſtres Ordines ac Delegati. E Seceſſu meo X. Kal. Maij. Anno red. orbis cIↄ. Iↄ c. xxix.

IN

Digitized by Google

In Hiſtoriam Patriæ,

à Clariſſimo Viro

D. PIERIO VVINSEMIO.

Illuſtrium Friſiæ Ordinum Hiſtorico perſcriptam.

POſt dira quondam factio-
num nomina,
Gelrique faſces, & ſecures
Saxonis,
Aquilaſque tandem præ-
potentis CARULI.
Poſt jura nato ceſſa gentis liberæ
Regi PHILIPPO, bis quater luſtris fere
Dum geſta condit, eruitque publico,
Et luce donat publicâ VVINSEMIVS,
Stili cothurno, maſculâ facundia
Fideque promit adulari neſciâ
Quæcunq; ſuaſit, vita, libertas, fides,
Pro jure gentis; hanc ſibi laudem feret,
Famæ ut labores, patriæque mancipet
Stili cothurnum, & maſculam facundiam.

H. BOURICIUS.

Digitized by Google

In Hiſtoriam Friſicam

CL. VIRI

PIERII WINSEMII,

D. & Illuſtrium ORDINUM FRISIAE Hiſtoriographi, Fratris unici.

DVM nova producis ſpirantem regna PHILIPPVM,
Sumere non æquâ ſceptra paterna manu,
Et toties patrijs tepefactum cædibus ALBAM
Funeribus decimas accumulare ſuas.
Præclarum moliris opus, quo Patria cernat
Quam procul à regni ſint bona noſtra loco.

M. WINSEMIUS, D. & Med. Profeſſor.

In

Digitized by Google

In Clariſſimi Viri
D. PIERII
WINSEMII
Hiſtoriarum Libros.

INnocui manes, totum diſfuſa per orbem
Nomina, queïs noſtris Libertas propria Belgis
Natalem, & magni debet primordia motus,
Haud ſecus ex veſtri rivis emerſa cruoris,
Quam, cum lethiferi collapſus pondere diſci
Oebalides roſeo pingebat tramite terram,
Concolor ad mæſtum ſublato vertice ſolem
Floſculus exeruit juvenili è ſanguine ſtirpem,
Continuans vitam puero. Ne veſtra putate
Tempora nudari, Patres, quæq; illa pererrat
Fronde ſuâ veſtris Daphnen decedere ſertis:
Dum ſolia hęc contexta, manu licet impare, talis

Digitized by Google

Hiſtoriæ dignis circumfert crinibus Author,
Quem faciles proprio decorarunt nomine Muſæ.
Ille Caballino jam dudum flumine tinctum
Applicuit faſtis calamum, quibus incluta ſæcli,
Palleſcente Tago, deſcribit geſta prioris,
Clarior ut famâ virtus ſe veſtra perenni
Erigat, & metas properantis neſciat ævi.
Poſt miſeras veluti ſtrages, & ſæva Neronis
Imperia Albano tantum ceſſura furori,
Pertexente ſuos Romano Conſule faſtos,
Legibus exemptus fatorum, experſq; ſepulchri
Spiritus ingentis Thraſeæ, conſtantia Burrhi,
Et Senecæ ſpectata fides, & libera vivit
Sorani tot jam virtus poſt ſæcla ſuperſtes.
Hæc illa eſt, Proceres, merces, quæ veſtra ſequetur
Geſta comes: nec habet fructus rediviva minores
Poſteritas, quæ tot ſtimulis impulſa legendo
Ipſa ſibi calcar monitis pungentibus addet.
Cernitis? an cæcas turpi caligine mentes
Offuſcat privatus amor? veſtigia patrum
Hic ſignant monſtrata viam, quam poſthuma proles,
Et malè ſecuri poſſint calcare nepotes.
Ne nos degeneres proavûm conſtantia damnet,
Sit patriæ ſuprema ſalus, ſint publica cordi
Com-

Commoda , quæ quondam precio vel ſangui-
nis empta
Singula nunc etiam cum fœnore damna re-
fundent,
Quæ Marti ſimul, ac patrijs impendimus aris.
Hanc ſibi Libertas jacturam, & pilea poſcunt
Protrito tutanda jugo, nec inania quondam
Nomina Relligio , & ſanctæ reverentia legis.
Non leve diſcrimen noſtris propellimus oris,
Succeſſus cumulante Deo, dum legibus æquis,
Et licitas intrà metas ſe noſtra coërcent
Arma: foris truculenta fremat Bellona, nec ultrà
Sæviat ambitio quæſitæ inimica quieti:
At ſervata domi placido Concordia vultu
Reſpiciat cives, quos ſi furiata laceſſat
Seditio, vetituſque pudor diſcernere honeſtum;
Aut gladij hoſtiles, aut mutua vulnera nobis
Elicient, Patrum quod poſſent geſta, ruborem.
Talia dum cives animo præcepta revolvunt,
Virtutem revocant abeuntem, ac pectore toto
Admittunt patriæ curam, & crudelis Iberi
Hinc odio certant, illinc ſcriptoris amore.

P. Knyff.

Æquo Lectori. S.

PRæmitto, *Lector*, *Hiſtoriæ meæ libros priores, quos ad* IVSTI SCOVVENBVRGII *è Friſiâ exceſſum perduxi. Poſteriores libros in Annum* 1585. *excurrentes, propediem ſi Deus volet, daturus. Vt ita Philippici principatus, compendium habeas, cuius jure* PHILIPPVM *Regem eodem Anno excidiſſe* ORDINES *noſtri Edicto publico, ſingulari conſtantiâ teſtati ſunt. Vt ſcilicet ſublato regio jure tanto juſtius pro libertate bellum eſſet, quod in hæc uſque tempora protractum piamina adhuc cædium, & durioris imperij ſubminiſtrat. Scripſere quidem res iſtorum per Friſiam motuum Vir Nobiliſſimus* CYPRIANVS POPMA, & IOANNES CAROLVS, *Procurator Regius, ſed utrumque monumentum, quorum alterum* IGRAMO ACHLENIO *Senatus regij per Friſiam Præſidi traditum,*

alterum

alterum in Hiſpaniam ad PHILIPPVM *regem tranſmiſſum, damno etiam poſteritatis deliteſcit. Itaque coactus fui, Lector, materiem operis, quam ſuppreſſis in hunc diem monumentis injuria turbatiſſimi temporis accidit more iſtorum ſcriptorum diducere, qui ne narrare tantum res dicerentur, rationes quoque rerum fuſiore ſtylo ſubjunxerunt. Hoc etiam addo magnam illam tempeſtatem, quæ velut æſtu quodam omnem Europam commovit, haud dubiè naſcentis belli exordio ut res plurimas, ita quoq; literarum monumenta confudiſſe, poſtquam fatalibus populi turbis temperamentum defuit, & ingenia libertatem aſſertura in præcipitium recordatio, & ſimul vindicta duriſſimæ ſervitutis protraxit. Deceſſit tum plurimum, Lector, memoriæ priſcorum temporum, & per injuriam innocentibus chartis inlatam clariſſimæ gentis gloriæ, & ſimul meo operi multum detractum eſt. Cuius rei coram Nobiliſſimis & integerrimis viris* SIXTO DEKAMA, & AVSONIO AYSMA, *(quos virtus ſua æternitati rerum inſcripſit,*

&

& qui publicâ autoritate ſcribendam hanc mihi Hiſtoriam demandarunt) mentionem me feciſſe , etiamnum recordor. Mihi religio fuit , publico mandato obſequi , & animo curis ſæculi ſubducto in ſeceſſu rerum ea ſcripſiſſe , quæ promovendæ temporum famæ expedire cenſui.

P. VVINSEMIVS.

Digitized by Google

P. WINSEMII HISTORIARUM

LIBER PRIMUS.

MORTE Maximiliani Burani Cæſareï per Friſiam Præfecti, qui ingenti Provinciæ luctu Bruxellis anginâ extinctus erat, ſuffectus à Carolo Cæſare Ioannes Lignæus Arenbergiæ Comes. Cuius triſtem ac turbulentam Præfecturam ſæviſſima bellorum per Belgicam tempeſtas, mutatioq; civilium animorum ſubſecuta. Poſtquam enim Carolo Cæſari gravis ſenecta, & animus tranquillitatis avidus tædia regni, & fluitantium per Europam bellorum peperere, deſtinatumq; Philippo filio (quem Anno M. D. XXVII. XII. Kalend. Iun. ex Iſabellâ Emanuelis Luſitaniæ Regis filiâ Carolus Cæſar ſuſceperat) Belgarum Imperium fuit, tum, velut infauſto ſydere, commoti animi præſagio eventuræ calamitatis fluctuavere. Iudicantibus, ut in tali ſtatu fieri ſolet, pleriſque, Philippum Hiſpaniæ & circumjacentium Regnorum Principem; à

 ſuo

ſuo cœlo aut educatione alium, vel potentiâ gravem fore. Alij verò novo in Succeſſore mitiſſimam rerum ſortem & conditionem intuebantur, validis tum adhuc patrijs legibus, nec adultâ, ut ſolent, potentiâ infractis. Ita promiſcuè Belgarum gentem ſpes, metuſque agitabant, donec ille terrarum gentiumque victor, terror Europæ, in Aſiâ, Africâque dominator Carolus Cæſar conventu omnium Belgicæ Ordinum ad I I X. Kalend. Novemb. Bruxellis indicto fidem faceret placituri in filio Imperij. Se Fato, ac divini numinis ope ad faſtigia rerum evectum, ſed nunc gravem annis, neque oblitum humanæ ſortis melioribus deſiderijs agitari. Continuam ſibi invaletudinem, nec parem moleſtijs ſenectam, eſſe aliquid in principe animo, quod poſt decurrentis ævi legem æterna ſpectet, ad quæ perveniri non niſi per tranquillitatem ſolitariæ, & nihil moleſtum verſantis vitæ poſſit. Itaque validis annis plurima bellorum per Europam, Aſiam, atque Africam geſſiſſe, ultra Herculis ſui columnas, & mare Oceanum, velut deſtinatum magnitudini ſuæ gyrum circumacta, & quorum potiſſima ſubſidia à Belgicâ gente accepiſſet. Inde propenſum ſui in Provincias animum, quibus ſi ſatisfactum

ANNO cIↃ. IↃ. LV.

non

non eſſet, ut moleſtum lubricumq; tam multa regendi onus eſt, darent patres veniam imbecillitati ſuæ, ſpemque in Philippo filio Angliæ rege (id enim quod poſt mortem Mariæ Portugallicæ, Mariam Anglorum Reginam matrimonio teneret addi placuit) ponerent, beneficia fidemque Belgici populi, & ſi quæ ſint, paterni principatus deliquia novis virtutibus penſaturo. Quare Cæſar filium monere moderati & clementis Imperij, populumque magnis in Burgundicam Auſtriamque domum meritis illuſtrem, è præſcripto patriarum legum, ac avitæ libertatis regat. Fore alias, ut ſæviore dominatu fidâ, ſed bellaci gente commotâ inteſtinæ in eum partes exſurgant, cum ipſis civilium bellorum initijs terminum occaſumque ſuæ potentiæ habiturum. Quibus ſtabiliendis valida cani atque auguſti vultus majeſtas erat. Tum Cæſari Gulielmi Naſſovij Principis Aurantij humeris innixo lacrymæ fluxerunt, vt creditum fuit, miſeratione, aut reverentiâ coëuntium Ordinum, vel paterni erga Belgicam gentem, & natales ſibi cunas (Gandæ enim Flandrorum natus erat) affectus argumenta. Dein precatus Deum proſpera ſibi, & ſucceſſori ſolio exceſſit, filiumque in eo collocavit tantarum rerum vivo

Digitized by Google

patre hæredem. Præter Galliam enim Belgicam, quam Oceanus ingens Rhenique flumen, tum Sequanæ fontes, & Vogeſi juga claudunt, regna mox Hiſpaniarum ac Siciliæ, noviterque repertus Indiarum orbis Philippo acceſſere, tranſlato quoque poſtmodum, (ne quid animus Caroli mortale curaret) in Ferdinandum fratrem majoris Germaniæ Imperio. Ita omne Burgundicæ domus patrimonium, quod occaſu, & ſterilitate principum familiarum in Philippo Bono, poſt Carolo Audace coaluerat, à morte Mariæ Charleſiæ, quæ Maximiliano Frederici III. Imperatoris filio nupſerat, in Philippum Auſtrium, ac poſt Carolum Cæſarem, & Philippum filium juſtâ ſucceſſione devolutum eſt. Qui, etſi robuſtæ ætatis Princeps, veniam imbecillitati orare, ac teſtari de affectu. Contra Ordines prompta obſequia polliceri, Cæſarique Carolo imprimis grates agere, quod tot nationum in ſucceſſore filio proſpexiſſet incolumitati. Vt, quia Cæſar ampli & diu geſti Imperij pertæſus quieto otio ſe dare, ac experiri privatæ vitæ fælicitatem conſtituiſſet, Provinciæ Belgicæ conceptam ex abitu Cæſaris ægritudinem ſucceſſione filij tanquam juſto ſolatio levarent. Id ſibi graviſſimi mœroris non levè reme-

Digitized by Google

remedium, & ſi pericula poſt ingruant, grande munimentum fore. Se interim daturos operam, vt regiæ Majeſtatis ſplendor juſta ſui Principatus ſubſidia habeat, ſentiatque ſe populum regere Principis ſui reverentem. Hæc à legatis Provinciarum, quæ jam ante Burgundicæ domui paruerant, pulchrâ cum obteſtatione fideï, ac integritatis Carolo coram Philippoque dicebantur. Quare Maria gubernatrix Philippo nepote principatum adepto Præfecturâ Provinciarum ſe abdicavit, Emanuelemque Philibertum Sebaudum Philippi conſobrinum ſucceſſorem accepit. Hoc verò ſolummodò reſtabat, ut Tranſrhenana Friſiorum ora, (quam Maximilianus Auſtrius Cæſar Friſicæ libertatis æmulus pro jure, ut ferebat Imperij, etſi veriùs prolatandæ Burgundicæ domus potentiæ in Albertum Saxonem, Saxo in Carolum ceſſione tranſtulerat) eodem Carolo Cæſare adhuc rerum potiunte, & vergentibus ſenſim ejuſdem annis, Burgundicis ditionibus in Philippo filio jungeretur. Itaque Carolus rerum humanarum inconſtantiam, & fortunæ (quæ conſilia eius per Germaniam confuderat) mutabiles, & incertas vices, tum brevitatem mortalis ævi expendens Anno M. D. XLIX. de maturandâ Philippi

filij per Friſiam inauguratione cogitaverat, ac ut ipſe humanæ legi obnoxius, confirmato hærede, & ſucceſſore, minore mentis inquietudine & mortalium rerum curâ terris excederet. Quod factu ijs temporibus arduum, ac difficile non erat. Præterquam enim, quod tanti Cæſaris conſilijs refragari, tam Imperioſæ & ſublimis potentiæ faſtigium non ſinebat, ita hoc maxumè ad exequendam Caroli voluntatem, & concilianda populi ingenia faciebat, quod tot annorum pacem ſuis Provincijs per externa arma, & illuſtres victorias peperiſſet, aureâque velut temporum fælicitate florentiſſimus etiam tum populus uteretur. Quare per omnem Belgicam Philippo filio hærede proclamato, conventuque Ordinum Friſiæ Ianuario menſe Anno M. D. L. Leovardiæ coacto, Carolus Cæſar Philippum quoque filium hæredem ac ſucceſſorem ab ijſdem Ordinibus renunciari fecerat, tabulaſq; huiuſmodi, procurante Ioanne Lignæo Arenbergio, Friſiæ vicinarumq; ditionum Præfecto, hac de re impetraverat:

» NOS Gerardus Wittenius Foſuerdien-
» ſium, Gerardus Zutphanienſis Clare-
» campenſium, Gerardus Duingelius,
Ger-

Gerconis Cœnobij, Henricus Smeinſius Horti "
Mariæ, Henricus Zutphanienſis Doccomien- "
ſium, Præſules, Serapius Hania Legum Do- "
ctor, & Albertus Franciſcius Conſules, ac "
Delegati Leoverdienſium, Petrus Dekama, "
Eques, pro Ielſumanis, Botto Wibrandius pro "
Corniumanis, Feico Tiallengius pro Britſu- "
mijs, Giſbertus Gerritius pro Stenanis, Harin- "
gus Heringa pro Fintzumanis, & Hyumanis, "
Goffo Douma, & Martinus Ioannis pro Hu- "
ſumanis, ac Hempenijs, Hero Doconius pro "
Goutumanis, Geroldus Feytzma, Douwo Sa- "
cerdos, & Igo Petræus pro Wirdumanis, Be- "
nedictus Renicius pro Leccumanis, Ioannes "
Buygerius pro Medumanis, Haringus Sytzma "
Prætor, Erneſtus Goſlingha, R. Feytzma, "
Feico Ritskenius pro Ferverdicis, Olphardus "
Paſtor Tennartius, Feddo Haerda, Sibrandus "
Edſardius, Worperius Tyeſſenius, Geroldus "
Montzma, Worperius Peyma, Sipco Monic- "
huſius, & Bernardus Ioannis pro Dongrijs Oc- "
cidentalibus, Franciſcus Aylva, Saco Ringia, "
Worperius Ropta Prætor, Andræas paſtor Oe- "
ſtrumanus, Iouco Æbema, & Ieldertus Pop- "
konius pro Orientalibus Dongrijs, Leo Ielgerſ- "
ma, & Leo Harckema pro Octo-Pagicis, Sci- "
pio de

Digitized by Google

„ pio de Meckmans, Tammo Eæus, Folkerus
„ Buvinga, Gaius Folkertius, Tyepco Heſſe-
„ lius Pro-prætor, pro Collumanis, Ioannes Wop-
„ conius Prætor, Leo Sacerdos Dantumanus,
„ Feio Eyſingha, & Feio Iornſma, pro Dantuma-
„ nis, Goſuinus Petræus Pro-prætor, Iouco Pa-
„ ſtor Zuydwoldius, Feio Hemſtra, Ado Eyſin-
„ gha, pro Nobilitate, Prior in Bergum, Wop-
„ ko Suffridæus, Iuco Tennius, Briuchtus At-
„ teius, Gailco Ielconius, Bonno Bennenius pro
„ Tietzerchijs, Emcko Genckius Prætor, & Ar-
„ noldus OEdzius pro Smallingijs, Feddo Six-
„ tinus Ielgerſma, Hector Gerritius, Petrus Te-
„ tardus, Douwo Pibenius, & Feico Diricius,
„ Prætor, & Delegati pro Idaerderanis, Wi-
„ brandus Albada, Paſtor Rauwertius, He-
„ ctor Albada Prætor, Suffridus Regnerius pro
„ Soelanis, Sibrandoburanis, Enguirdijs, Ern-
„ ſumanis, & Poppingaverijs, Gerbrandus Gu-
„ lielmus pro Rauwerdijs, Vicario & Præben-
„ dario, Petrus Ioannis pro Deerſumanis, Broe-
„ rius Hanſonius pro novo Cænobio, Leo Mel-
„ læus Conſul Doccomienſis, omnes Ooſtergoï.
„ Ioannes Buſcoducis Abbas in Hemelum, Go-
„ defridus Zuollis Antiſtes Lidlumanus pro ſe,
„ Cornelio Paſtore Firdgumano, & Cænobio
Tiuma-

Tiumarumano, Gerbrandus Ayſma Præpoſi- "
tus Angiumanus, Petrus Purmeranus, Prior "
Achlemius, Stephanus Eæus Cellarius Floridi "
Campi nomine Præſulis, Petrus Ruardus pro Ge- "
rardo Siuckis Priore in Thabor, Iarichus De- "
kama, & Nicolaus Hanſonius Iureconſulti pro "
Franequeranis, Iarichus Dekama, Andræas "
Waltinga, & Hanſo Douwonius pro Territo- "
rio Franequerano, D. Horatius Fons, D. Wop- "
ko Albada preſbyteri, Iulius Botnia, Petrus "
Walta, Sidſius Sidzij, & Iarichus Tadæus pro "
Baerderanis, Gerardus Paſtor Ooſterendius, "
Siricius Donia Prætor, Ruardus Roorda, Ga- "
jus Petræus pro Hennardijs, Adrianus Mi- "
chaëlius Pro-Prætor, Ielgerus Tierkenius, Sip- "
ko Iaſperius, Suffridus Tialleſius, & Hero "
Lollius pro Barranis, Adrianus Michaëlius "
pro Harlingijs, Ioannes Herama Prætor, Vl- "
dricus Epema, Vldricus Paſtor Ferwoldius, Do- "
do Sixtinus, Martinus Haionius, Ruardus Fei- "
teſius, & Sibrandus Tiallengius pro Wonſera- "
nis, Epo Petræus, Annas Feddonius, Vibius "
Tzommerius, & Kempo Gellius, Conſules, pro "
Snecanis, Valerius Herama Iureconſultus, & "
Paſtor Novolandius, Abbæus Paſtor Tyalle- "
huſius, Vlricus Oenema, Loïngius, Elingus "

Digitized by Google

„ Horatius pro Goïngijs, Regnerus Hotſemius,
„ Iuſtus Emius, Auco Heronius, pro Wimbrit-
„ ſerijs, Pibo Annius, & Goſuinus Haionius
„ pro Bolſuerdijs, Ielmerus Ielmerius, pro He-
„ melumolpherdijs, Saco Wibrandius, & Vlpius
„ Lollius, pro Worcumanis, Titus Suffridæus
„ pro Eloſtanis, Kempo Donia, Hector Hem-
„ mema, Haringus Glinzius pro Menalduma-
„ nis, Wibrandus Sellingwirtius pro Hindelopijs,
„ omnes Weſtergoï, Hommius Haerſma, pro
„ Slotanis, Hubertus Schoſius Commendator
„ Neſſanus, pro me & Cęnobio Aelſumano, Foc-
„ co Iſkius Bornenſis, Franciſcus Tïepkonius,
„ Sicco Pierius, Epo Femmius, pro Haſkerijs
„ quinque pagicis, Feddo Paſtor Oelanus, Ga-
„ binius Andringha, Ferco Intiæus, & Annas
„ Tiarckenius pro Doniewerſtallijs, Idſardus Pa-
„ ſtor Echtnanus, Chriſtianus Pierius, Annas E-
„ mius, & Hanco Meiczius pro Lemſteranis quin-
„ que pagicis. Vibius Paſtor Wikelius, Ioannes
„ Ietſonius, Rinco Sipkonius, Gaſparus Herman-
„ ni pro Geſterlandis, Ioannes Luydens Paſtor
„ Olbercopius, Ioannes Franck, Prætor, & Chri-
„ ſtianus Lutgenius pro Stellinguerſijs Orientali-
„ bus, Wigerus Paſtor Idzartius, Lubbertus Ly-
„ cleſius Prętor, Folckerus Everardus, & An-
dreas

Digitized by Google

dreas Sinæus pro Stellinguerſijs Occidentalibus, “
Eylardus Tyſſenius, & Annas Poppius pro Sco- “
terlandis, Gerbrandus Mintięus Prętor, Hanco “
Nicolaus, & Tiebbo Sannius pro Enguerdijs, “
Douwo Paſtor Leppenhuſanus, Focco Teïus Pręto- “
tor, & Vitus Brunius pro Opſteranis. Notum “
facimus: Quandoquidem Friſiæ Ordinibus de “
voluntate Caroli Cęſaris Domini noſtri Cle- “
mentiſſimi placuit Illuſtriſſimum Philippum “
Principem Hiſpaniarum, utriuſque Sicilię, & “
Hyeroſolimæ, Archiducem Auſtriæ, Ducem “
Burgundiæ & Brabantiæ, Comitem Habſpur- “
gi, Flandriæ, Hollandię, Dominum Friſiæ, “
unicum Cæſareæ Majeſtatis filium, ut verum “
hæredem declarare, ac pro eo, à morte Ca- “
roli patris, in ſucceſſorem recipiendo fidem “
juramentumque interponere, ita nos prędicto “
nomine & de mandato Ordinum Nobili viro “
Ioanni Lignæo Comiti Arenbergio, Equiti “
Aurei Velleris, & Cæſareæ Majeſtatis per Fri- “
ſiam Tranſ-Iſulaniam & Groningam Præfecto, “
jusjurandum fecimus hoc modo: “

Nos Delegati Præſulum, Religioſorum, No- “
bilium, Oppidorum, Proprietariorumq; Fri- “
ſiæ, fidem facimus nos Carolo Cæſare (cui “
Deus longam fœlicemq; vitam largiatur) huma- “

Digitized by Google

„ nis exempto Illuſtriſſimo Duci , & Domino
„ Philippo Principi Hiſpaniarum &c. Domino
„ Friſiæ, Cæſareæ Majeſtatis unico filio, & hæ-
„ redi, tum hæredibus, Poſteriſque eius, ut veris
„ hæreditarijſque Friſiæ Dominis fideles ſubdi-
„ tos fore, Præfectiſque, Præſidibus, Senatori-
„ bus & Officialibus obſecuturos, neque factu-
„ ros quidquam, quod Principi, hæredibus eius
„ Prçfectis, Rectoribus, Præſidibus, & Officia-
„ libus, quoad jura Principis, contrarium, at-
„ que adverſum ſit. Pollicemur ea propter ſi
„ quid tale contingat nos id vulgaturos Præfe-
„ ctis, Præſidi, & Senátoribus, omniaque facturos,
„ ad quæ fideles ſubditi vero & hæreditario Do-
„ mino prçſtanda teneri ſolent. Ita Nos Deus
„ adjuvet, & omnes Sancti. Et quoniam juſ-
„ jurandum, quod præſtitimus ratum efficaxque
„ eſſe volumus, itá nos prædicti rogavimus Ioan-
„ nem de Buſco-Ducis Abbatem in Hemelum, Ia-
„ richum Dekama Oldermannum civitatis Frane-
„ queranæ, Ioannem Buygerium, Prætorem Ter-
„ ritorij Leovardienſis, Iure-Conſultos, ut ſi-
„ gillis, & ſubſcriptione ſuâ muniant. Et nos
„ Delegati oppidanorum poteſtatem fecimus Se-
„ rapio Hania Iure-Conſulto, & Conſuli ci-
„ vitatis Leovardienſis, ſuâ manu ſubſcribendi,
ſigillo-

Digitized by Google

ſigilloq; prędictę civitatis roborandi. Quod nos Ioannes de Buſco-Ducis, Iarichus Dekama, Ioannes Buygerius, & Serapius Hania fieri curavimus, Leovardiæ XVIII. die Ianuarij, Anno ſalutis M. D. L. Tum Philippi nomine reciprocum juramentum à Ioanne Ligneo Arenbergio dictum hoc modo. Nos Ioannes Lignęus Comes Arenbergiæ, &c. Friſię, Tranſ-Iſulaniæ, & Groningæ Pręfectus, de ſpeciali mandato Illuſtriſſimi Philippi Principis Hiſpaniarum, Domini Friſiæ; Notum facimus hiſce litteris; Quia Ordinibus Friſiæ viſum eſt aſſentiri petitioni Caroli Cæſaris Domini noſtri clementiſſimi, & Philippum Caroli Cæſaris unicum hęredem, in futurum, hęreditarium Friſiæ Dominum & ſucceſſorem, Caroli Cæſaris nuncupare, & declarare, eiuſq; rei hoc die nobis ab ijſdem Ordinibus facta ſolemnia ſunt, ita nos de mandato Principis Philippi reciprocè juramentum diximus hoc modo:

Nos Ioannes Lignæus Comes Arenbergiæ, & Eques Aurei Velleris, Præfectus generalis Cæſareæ Majeſtatis per Friſiam, Trans-Iſulaniam, & Groningam, nomine & de ſpeciali mandato Illuſtriſſimi Principis Philippi Principis Hiſpaniarum, utriuſque Siciliæ & Hyeroſolymę,

„ Archiducis Auſtriæ, Ducis Burgundiæ & Bra-
„ bantiæ, Comitis Habſpurgi, Flandriæ, & Hol-
„ landiæ, Domini Friſiæ, juramus ac fidem faci-
„ mus Illuſtriſſimum Principem Philippum Caro-
„ lo Cæſare (cuius vitam Deus prorogare digne-
„ tur) vitâ defuncto, Friſiam ut Dominum Hæ-
„ reditarium decet juſtè & decenter recturum,
„ Matrem Eccleſiam, Religioſos, Viduas, Pupil-
„ los, tum Equeſtrem Ordinem, Dominos, No-
„ biles, Oppida & Agros defenſurum, neque de-
„ ſerturum, daturumque operam ut eorum pacta,
„ privilegia, immunitates, conſuetudines & jura,
„ primum ab Illuſtriſſimo Saxoniæ Duce Geor-
„ gio, dein Cæſarea Majeſtate Anno milleſimo
„ quingenteſimo decimo quinto conceſſa, con-
„ firmataque, integra maneant, & ſerventur, om-
„ neſque ſubditi & incolæ Friſiæ clementer ha-
„ beantur, prout ab hæreditario Domino & Prin-
„ cipe fieri æquum eſt. Ita nos Deus adjuvet
„ & omnes Sancti. Et quia hoc modo res con-
„ fecta eſt, ita nos has litteras manu noſtrâ ſi-
„ gnavimus, & noſtro ſigillo munijmus. Datum
„ Leovardiæ, XVIII. die Ianuar. Anno M. D. L.

Quas tabulas vt accepto pridie Burgundi-
carum ditionum principatu confirmaret Phi-
lippus, evocatis ad ſe in atrium, quod regio or-
natu

natu inſtructum pellucebat, Friſiorum qui Flevum inter Lavicamque flumina colunt, Legatis, in eodem ſolio deſedit, repetitoque paterni conſilij ſecreto hunc in modum eos adlocutus eſt: „ Poſteaquam Carolo Cæſari patri „ meo certis de cauſis, (quarum rationes heſter- „ no die in Conventu omnium Belgicæ Ordinum „ vobis etiam præſentibus expoſuit) viſum fuit, „ dimiſsâ Principatus curâ, Belgicæ provincias, „ quas à majoribus longâ traditione acceperat, „ in me filium transferre, ita paternæ voluntati „ morem geſſi, arduumque illud regendi onus in „ me recepi. Quapropter ut Principatum ſump- „ ſiſſe videar, qui obteſtatione ſanctiſſimi numi- „ nis firmetur, ac de libertate veſtrâ, Patrioque „ jure non delibet, hac juriſ-jurandi formulâ me „ adſtringo: „

„ EGO PHILIPPVS DEI GRATIA „ REX ANGLIÆ, FRANCIÆ, NEA- „ POLIS, &c. PRINCEPS HISPA- „ NIARVM, ARCHIDVX AVSTRIAE, „ DVX BVRGVNDIAE, LOTHARIN- „ GIAE, BRABANTIAE, LIMBVR- „ GI, LVXEMBVRGI, GELRIAE, „ ET MEDIOLANI, COMES HABS- „

PVR-

» PVRGI, FLANDRIÆ, ARTESIÆ,
» BVRGVNDIÆ, PALATINVS HA-
» NONIÆ, HOLLANDIÆ, ZELAN-
» DIÆ, NAMVRCI, ET ZVTPHA-
» NIÆ, PRINCEPS SVEVIÆ, MAR-
» CHIO SACRI IMPERII, DOMI-
» NVS FRISIÆ, SALINARVM, ME-
» CHLINIÆ, CIVITATIS, OPPI-
» DORVM ET TERRITORII TRA-
» IECTENSIS, TRANSISVLANIÆ,
» GRONINGÆ, &c. PROMITTO
» ET IVRO VOBIS DEPVTATIS
» TERRARVM ET OPPIDORVM
» FRISIÆ, AB IISDEM MANDA-
» TVM ET PROCVRATIONEM HA-
» BENTIBVS, ET SPECIALITER
» AD HOC AVTHORISATIS, QVOD
» FACTA NOBIS CESSIONE PER
» SACRATISSIMVM DOMINVM
» ET PATREM NOSTRVM CARO-
» LVM, EIVS NOMINIS QVIN-
» TVM, ROMANORVM IMPERAT.
» DE OMNIBVS TERRIS SVIS IN-

FE-

Digitized by Google

FERIORIS GERMANIÆ, ET NO- "
MINATIM DOMINIO FRISIÆ, "
INVIOLABILITER OBSERVAN- "
DA, ITA OBSERVARI FACIAM O- "
MNIA ET SINGVLA QVÆ MENSE "
IANVARIO ANNO MILLESIMO "
QVINGENTESIMO QVINQVAGE- "
SIMO, COMES DE AREMBER- "
GA GVBERNATOR LOCVM TE- "
NENS FRISIÆ, EX NOSTRO "
MANDATO ET NOMINE CVM IN "
DICTA FRISIA, IN FVTVRVM "
DOMINVM ET PRINCIPEM, POST "
DICTI DOMINI PATRIS NO- "
STRI DECESSVM RECIPEREMVR, "
TAM GENERALITER QVAM PAR- "
TICVLARITER COMMVNIS TER- "
RÆ, PROVINCIÆ, OPPIDIS ET "
SVBDITIS EIVSDEM FRISIÆ "
PROMISIT ET IVRAVIT, ET AD "
QVÆ VIRTVTE IVRAMENTI TVNC "
PRÆSTITI POST OBITVM DICTI "
DOMINI PATRIS NOSTRI TE- "

"NERER, ET OBLIGARER CVM
"CONFIRMATIONE PRIVILE-
"GIORVM ET TRACTATVVM, A
"DVCIBVS SAXONIÆ, ET CÆSA-
"REA MAIESTATE OBTENTO-
"RVM, ET QVOD OMNIA ALIA
"FACIAM, AD QVÆ BONVS IV-
"STVS PRINCEPS AC DOMINVS
"FIDELIBVS SVBDITIS SVIS TE-
"NETVR. ITA ME DEVS ADIUVET,
"ET OMNES SANCTI EIVS.

" Et quoniam Iſbrandus Antiſtes Lidlumanus, " Sixtus Dekama Eques, Aggæus Albada Cæſa- " reï per Friſiam Senatores, Schelto Lyaucka- " ma, Gemma Burmania, pro Nobilitate, Tzo- " merus Vibenius, Oldermannus Snecenſium, " Iacobus Sibrandius Leovardienſium, & Re- " gnerus Annius Bolſuerdienſium Conſules, De- " legati omnes Agrorum, Oppidorumque Friſiæ, " adſtantibus Viglio Zuichemo Equite, Præſide " Secreti Senatus, Reinoldo à Burmania Equi- " te, Satrapa Coverdienſi & per Drentiam, Chri- " ſtophoro Sternze, Satrapa Harlingenſi, & Re- " nico Cammingha, præſente Ioanne Lignæo E-

quite

Digitized by Google

quite noſtri Ordinis, & Generali Friſiæ, Tranſ- “
Iſulaniæ, Groningæ, & Ditionis Lingæ Præ- “
fecto, juſ-jurandum fecere hac formâ: Quan- “
doquidem nos Deputati & alij ſupra dicti, qui “
præſentes fuimus Carolo Cæſare clementiſſimo “
Domino noſtro in Illuſtriſſimum Philippum fi- “
lium, Regem Angliæ, & hæreditarium, Do- “
minum ac Principem, & hic præſentem pa- “
trimonium cæteraſq; Ditiones Belgicas, & Do- “
minium Friſiæ transferente, Illuſtriſſimuſq; Phi- “
lippuſq; hereditarius Dominus noſter juramen- “
to ſe obſtrinxit, ſe ea omnia quæ tempore in- “
augurationis XVIII. Ianuarij Anno M. D. L. “
per Arembergiæ Comitem Præfectum Friſiæ “
promiſſa & confirmata juramento ſunt, tam “
generaliter, quam particulariter ſervaturum “
prout Majeſtas regia poſt obitum Caroli pa- “
tris tenebatur, & quidem eâ lege ac conditio- “
ne ut è præſcripto mandatorum noſtrorum juſ- “
jurandum quoque Regiæ Majeſtati diceremus: “
Ita fidem facimus, & juramus nomine Agro- “
rum ac Oppidorum Friſiæ. Nos prædicto Re- “
gi fideles ſubditos fore, ſervaturoſq; ea omnia “
quæ tempore Inaugurationis nos facturos pro- “
miſimus, & in quæ poſt deceſſum Caroli ob- “
ligati eramus; Ita Deus nos adjuvet & om- “

„ nes Sancti. Propterea Nos Philippus ex For-
„ mula juramenti à Nobis præſtiti confirmavi-
„ mus, & confirmamus eorum privilegiâ, & con-
„ ventiones cum Saxoniæ Principe & Cęſarea Ma-
„ jeſtate per Agrarios Oppidanoſq; initas, ſalvo
„ tamen cuiuſque jure. In quorum fidem, &
„ teſtimonium, & ad petitionem Deputatorum
„ has perſcribi mandavimus, ac noſtra manu ac
„ Cæſareo ſigillo, quo nos utimur, roborari feci-
„ mus. Datum Bruxellis XXVI. Octobris, An-
„ no Domini milleſimo quingenteſimo, quin-
„ quageſimo quinto. Subſcript.

PHILIPPVS.

Et ad mandatum Regis

D. OVERLOPE.

HÆC TABVLÆ:

Itaq; peractis ſolemnibus, Friſiæq; Ditionibus è jure tabularum conventionumq; quas memoravi, in Philippum à Carolo Cæſare devolutis Legati in Friſiam regreſſi. Tum Novembri menſe Senatus per Friſiam regius (qui à Carolo Cæſare dicundi adminiſtrandiq; juris poteſtatem acceperat) à Philippo confirmatus, adactique ad ſacramentum novi Principis Hyp-

poli-

Digitized by Google

politus Perſinius, Præſes, Iacobus Rouſſellius, Petrus Dekama Eques, Vpco Burmania, Ioannes Rommartius, Iulius Gelius, Fiſci Regij Procurator, Adrianus Vaſtartius, Antonius Lavailius, Alexius Gelius, Sixtus Dekama Eques, Aggæus Albada, & Valerius Ockingha IureConſulti, cum Godefrido Duvenço Graphiario. Poſt, quod Caroli Principis ætate diviſa in factiones & non niſi Saxonum, Geldri, ac Burgundi, armis fatigata gens perfecerat, Magiſtratus quoque reliqui juſ-jurandum homagij Philippo dixere, Philippuſq;, ut ante Anno M. D. L. filius ac hæres Caroli, ita hoc tempore ſucceſſor nulla adhuc aut exili animorum diſſenſione per Friſiam renunciatus eſt. Hoc ut fieret, celebratum à Philippo aurei Velleris feſtum, & in iſtam ſocietatem (quam ducentis abhinc annis ut munimentum imperij & concordiæ Philippus Burgundio inſtituerat) Principes adſciti, tum theatralium ludorum, & recentis magnificentiæ imago provincialium animos impellebant. Ad hæc Caroli patris in Philippum fidele monitum, & magni Cæſaris lachrymæ preceſq; in ipſo Patrum conſeſſu fuſę, tum ceremonijs pactiſque conventis advocatum numen, velut adhuc intuentibus, percipientibuſque, obverſabantur.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Vulgum verò novi, ut fieri ſolet, Imperij dulcedo (ac ſi illud libertati gentis parum derogaret) tum vernantes Principis anni, & gerendis bello paceque rebus habiles, univerſos, ut & Carolum Cæſarem, conciliatum per Mariæ nuptias Anglicum fædus ſecuritate atq; fiduciâ implebant. Eo namque inter cætera cautum erat, ut Philippi ex Mariâ primogenito cum Patrij, Avitique regni, tum univerſæ quoq; Belgicæ hęreditas obveniret, pactorumq; dotalium ratione æterna ac inviolata Anglicæ Belgicæque gentium fœdera haberentur. Cæterum ut res humanæ ultrò fluxæ ac inſtabiles ſunt, ita novam rerum fęlicitatem velut cæcâ vertigine omnia rotantis fortunæ adverſitas excepit. Philippus namq; ſive ut Principatum ſuum (cuius ſolemnia proxumo menſe celebraverat) Romanorum Pontificum Imperijs aſſimilaret, ſive ut ſuſpectam, quam plurimum regnantibus populi libertatem, ipsâ teneritudine rerum, ſpecioſo adhuc Principatus ſui exordio, perverteret, vulgato circà medium Decembrem Inquiſitionis Edicto, Ordinum populiq; ſpes non parum obturbavit. Itaque prioris fiduciæ, ut mobiles ad deteriora mortalium animi ſunt, vis repente converſa, actæq; ante quin-

quinquennium admirandę ſolemnitatis memoria perculſis animis ſe intorſit. Tum quippe certam ſpem futuri Principatus Philippo factam recordabantur, jactoq; ſimul cum Philippi Imperio novæ ſervitutis fundamine primos Inquiſitores per Carolum Cæſarem in Friſiam miſſos quinq; jam annorum inſolentem Dominatum exercuiſſe. Quare ſagaciores nihil aliud ſperari potuiſſe tum primum innuebant, quam ut poſt ordinatas cæptando Concilio (quod Paulus III. Pontifex conſulto Carolo Cæſare Tridenti indixerat) per Friſiam menſe Iulio, Anno CIↃ. IↃ. XLVI. ſupplicationes, ejuſdem Concilij decreta, eodem Carolo adhuc rerum potiunte per Friſiam cæteraſq; Provincias invaleſcerent, premendiſq; conſcientijs, & accidendæ Principum poteſtati repertum Imperium Friſicę quoq; libertati contra datam à Cæſare fidem intorqueretur. Quod etſi edicto Anni CIↃ. IↃ. L. coërcendis Anabaptiſtarum furoribus, Carolus Cæſar adumbraſſet, ita arguebant Carolum Cæſarem, & Mariam Gubernatricem, promiſcuè edicti legem in eos quoque ſtrinxiſſe, qui caligine iſtorum temporum, & fœdiſſimis cleri moribus offenſi alio cultu adorandum numen, quærendumq; æternæ ſa-

næ ſalutis myſterium arbitrabantur. Exindè namq; Anno CIↃ. IↃ. LIII. Hyppolitum Perſinium Regij per Friſiam Senatus Præſidem, ſolenni Ordinum Friſiæ conventu ad IV. Eid. Ianuar. Leovardiæ indicto, multâ acerbitate & vehementi oratione nomine Caroli Cæſaris à Romanâ Eccleſiâ defectoribus atroces ex Edictis pœnas comminatum, Prętoribuſq;, ut & Magiſtratibus, ſeverioris per Friſiam Imperij Præſcriptum demandaſſe. Tum Hermannum quoque Letmatium, & Franciſcum Sonnium, Inquiſitores Friſicæ genti datos, reſcriptoq; Mariæ Gubernatricis, (quod XVI. Kal. Sept. Anno CIↃ. IↃ. LIV. tranſmiſerat) novâ poteſtate auctos obſervandis Provincialium actionibus conſilijſque præfuiſſe. Itaq; criminabantur Carolum Cæſarem moderatum ante, & juris antiqui reverentem, procurato ſucceſſore filio, & adulta poteſtate novis rebus ſe dediſſe, Philippumq; beneficio Friſicæ gentis anticipatum, Imperium (quod ei Ordines non niſi expletâ per Carolum mortalitate depacti erant) vivo patre contra receptum regnantibus morem, quorum leniſſimi primo dominatus eſſe ſolent, ijſdem auſpicijs & ferè peioribus ordiri. Quâ de cauſa, quoque factum exiſtimo, ut honorarium ſexagin-

Digitized by Google

xaginta millium aureorum, quod intra ſexennium Carolo Cæſari daturos Ordines Friſiæ promiſerant, non niſi recuperatis majorum immunitatibus & patrio jure reſtituto, per abolitas intra annum conventiones ut libertati adverſas, ita potentiâ regnantium, aut adulatione temporum introductas, ſe ſoluturos caverent, ſolemneſque eâ de re tabulæ approbante Carolo Cæſare, ac Mariâ Gubernatrice, etſi, ut creditum fuit, invitâ, velut in gratiam læſi offenſiq; populi Prid. Non. Iul. Anno CIↃ. IↃ. LIV. conſcriberentur. Hoc cIↄ. Iↄ. LVI. modo dubijs Philippi ſubditorumq; animis, & lubricâ fide prima etiam principatus tempora fluebant, donec creſcente Inquiſitorum inſolentiâ, contemptu ac deteſtatione tam enormis Imperij, magiſque magiſque nexus infœlicis concordiæ laxaretur. Quare Philippus, ne prima Principatus ſui infantiâ Friſiorum animos à ſe alienaret, ex Litteris Leovardiæ XII. Kalend. Martij autore, prout deprehendo, Regio Senatu, datis, de attemperanda mox Inquiſitorum poteſtate cogitavit, demulcendiſq; offenſis mentibus, Edictum tale in Friſiam miſit.

Quamvis ad præcavendas hæreſes, & erro- "

„ res adverſus Chriſtianam fidem in his Belgicæ
„ provincijs exortos plurima Edicta facta, ac vul-
„ gata fuere, pœnæque iſti rei decretæ deterrere
„ animos hominum debuiſſent, quo minùs in
„ ijſdem erroribus perſeverarent, ita deprehendo
„ magnum pravis opinionibus incrementum per
„ Friſiam accedere, cum quod è vicinis locis illa
„ contagio lueſque proſerpat, tum quod ſimpli-
„ ciſſimi, innocentiſſimique ope ſeductorum cor-
„ rumpantur inquinenturque. Et quia plurimæ
„ difficultates ſuper puniendis per Friſiam pro ri-
„ gore Edictorum hæreticis ex hac cauſâ ema-
„ nant, quod Georgius Scencus Teutoburgius,
„ nuper provinciæ iſtius Præfectus, in Conſeſſu
„ regij Senatus fidem feciſſet, Carolum Cæſarem
„ patrem meum ſuper hoc conſultum ſingulari
„ clementiâ indulſiſſe, veniamque eidem Sena-
„ tui feciſſe, quâ Edictorum aſperitati tempera-
„ mentum reperiret, judicaretq; pro qualitate re-
„ rum perſonarumque conſcientię magis normâ,
„ quam pro ſcripti juris rigore. Ea propter per-
„ ſpectis viſitatiſque actis, quę mitigandis corri-
„ gendiſq; Edictis perſcripta erant, de conſilio
„ Senatus ſtatui atque ordinavi. Vt ij, qui ſim-
„ plicitate ſuâ aut perſuaſione aliorum, ab Eccle-
„ ſiâ deſciverunt, contemnentes ſacramenta, in-
terro-

terrogatique de articulis fideï ſuæ, non reſpon- “
dent prout veros Chriſtianos decebat, cęterum “
ut hęretici & contra doctrinam Eccleſię ſentien- “
tes, niſi intra ternum decimum quartum diem “
toties moniti reſipuerint, & ad communionem “
Eccleſiæ redierint, factâ errorum ſuorum con- “
feſſione ſine morâ punientur pro rigore Edicto- “
rum. Illi verò qui pręmiſſis admonitionibus, “
intra illud tempus reſipuerunt, redieruntque ad “
Eccleſiam damnantes errores ſuos, arbitrariâ à “
Senatu (qui hoc modo ex Edictis judicare non “
tenebitur) pęna corrigentur, cæterum hac lege “
& conditione niſi relapſi in hæreſes, neque illa- “
rum Doctores fuerint, quibus id beneficij ne- “
quaquam dabitur. Quod ad eos verò attinet, “
qui errore ſeducti non baptizari liberos ſuos fe- “
cerunt, aut baptizari vetuerunt, vetabuntq; illi, “
& ſi hac de re convicti fuerint, & ſi prima, “
ſecunda, aut tertiâ admonitione emendaverint “
ſe, ac pœnitentiam egerint, oblata abjuratione “
errorum ſuorum, arbitraria pæna corrigentur, “
ſin verò perſiſtant etiam admoniti, à Senatu “
meo è formula Edictorum igne punientur, non “
requiſita Inquiſitorum ſententia. Quapropter “
Senatui meo per Friſiam mando, ut ſine ulla “
tergiverſatione ea exequatur, quæ conſtitui, ac “

„ quæ publicè expedire judicavi. Datum Bru-
„ xellis 11. Non. Martij, Anno Domini mille-
„ ſimo quingenteſimo, quinquageſimo ſexto.
„ Signatum,
„ PHILIPPVS.

Et ad mandàtum Regis

D. OVERLOPE.

Tum ut diverſitati religionum, & ſimul aſperitati publicorum judiciorum ſubveniret Philippus Georgium Egmondanum Prȩſulem Vltrajectinum, (cuius Eccleſiaſticæ juriſdictioni clerus tum per Friſiam parebat) Bruxellas evocavit, deque mittendo in Friſiam Legato Sedis decretum fecit. Penſionem quoque eï ex ærario ſacro, tum etiam ſuo aſſignavit, Ioannemq; Lignȩum Arenbergium ſecretis hac de re mandatis inſtructum in Friſiam prȩmiſit. Iis verò maxumè caverat Philippus, ut fœdis abominandiſque monachorum ſacerdotumq; moribus aſperiùs remedium ordinaretur, deſciſcentiumq; ab Eccleſia dignitates, & ſacerdotia, adſtricti moris vitȩque cultoribus & incorruptam religionem profeſſis, interpoſitâ Præſulum autoritate conferrentur. Itaque Arenbergius evocatos

tos ad ſe antiſtites ſui officij ſerio commonefecit, evileſcentiſque divini cultus reſtaurationem imperavit. Litteræ Philippi hac de re ad Senatum regium VIII. Eid. Mart. datæ. Mox eodem Martio menſe dirus Cometes exarſit, aucto adhuc animorum metu triſti illo prodigio imminentium rerum funeſta initia ſignari. Carolum quoque Cæſarem conſpecto crinito inuſitatoque ſydere triſte illud præſagium ſuis extremis tanquam inſtantibus applicaſſe Guiciardinus tradit, animumq; magni Cęſaris jam ante inclinantis vitæ ſollicitudine occupatum, majoribus privatæ fortunæ deſiderijs exarſiſſe. Itaque Carolus inſtructâ Liburnicarum claſſe menſe Septembri Zelandico portu ſolvit, unaq; cum Eleonorâ, & Maria ſororibus in deſideratam diu Hiſpaniam navigavit, Cenobioque D. Iuſti ſe clauſit. Tradit Demetrius Mariam Philippi amitam, ut non æquâ mente Præfecturâ Provinciarum defunctam, ita clam renitentem Carolum fratrem in Hiſpaniam ſecutam, quod calidioris cæli inclementiam, quæ cauſa mortis poſt fuiſſe creditur, dubiæ per annos valetudini, & temperamento infirmi corporis obtenderet. Eam ipſam quoque Mariam velut ab Hiſpanicæ, (quæ ſenſim in Belgicam immigrabat)

gentis ſuperbis conſilijs abhorreret ſupremo conloquio, Belgicæ nobilitatis fidem tanquam grande ſtabiliendi Imperij ſecretum Philippo commendaſſe, vocemq;, ſi pondus habuiſſet, publicæ rerum tranquillitati, & tot gentium ſanguini profuturam veridico oraculo elocutam. Cæterum Philippi animus ſuæ magnitudinis, & potentiæ immodicus, libertatis verò Belgicæ, iniquus æſtumator alijs tum imperij arbitris utebatur. Quorum ſuaſu hoc etiam factum eſt, ut vivo adhuc & agenti in Belgicà Cæſari, quod alias exempto humanis fieri conſuevit, religio, & veluti conſecratio decerneretur, Philippuſq; Caroli patris de Religione reſcripta, & præſertim Edictum (quod Anno CIↃ. IↃ. L. ex decreto Concilij Tridentini conceperat) ſolenni Edicto XII. Kal. Septemb. confirmaret. Edictum Caroli iſtiuſmodi erat:

ANNO CIↃ. IↃ. LVI. Quanquam id operam ſemper dedi ut meos intra fines antiqua & vera religio ſervaretur,
„ etſi totus in hoc ſemper fui, ut, qui multis nunc
„ annis diſſeminati ſunt per orbem Chriſtianum
„ errores, hæreſes atque ſectæ funditus tollerentur,
„ licet hoc nomine vana ſubinde propoſui
„ Edicta, graviſſimaſq; pœnas, tamen magno cum
„ animi dolore accepi, non meæ ſolum Ditionis homi-

homines , verum exteros etiam qui noſtris in “
Provincijs habitant atque negotiantur ; huius “
mali contagionem longè latèque in promiſcu- “
am multitudinem diffundere , ſic ut planè ſit “
opus acrem aliquam adhibere medicinam , & in “
ſontes diligenter inquirere , ut ea peſtis extir- “
petur radicitus , quemadmodum in poſtremis “
Provinciarum conventibus Præfectos & Ordi- “
nes admonui , ut pro ſe quiſque diligenter in “
hanc curam incumberent & in veteri atq; Ca- “
tholica Religione permanerent , præſertim cum “
ſit omnium oculis expoſitum , quas turbas atq; “
ſeditiones in vicinis populis excitaret ea labes, “
ut interim de ſalutis & animarum diſpendio ni- “
hil dicam. Itaque de conſilio chariſſimæ ſo- “
roris germanæ , & reliquorum procerum , no- “
vam hanc legem fero , & ſimul edico. Pri- “
mum , ne quis omnium quicunque ille ſit do- “
mi habeat , emat , aut diſtribuat , Lutheri , “
Oecolampadij , Zuinglij , Buceri , Calvini , & “
quoſcunque tandem libros editos annis abhinc “
triginta incertis autoribus , ut amplius in Theo- “
logorum Lovanienſium Catalogo continetur. “
Item ne quis ullam habeat picturam atq; ima- “
ginem fictam in ludibrium Divæ Virginis , atq; “
Sanctorum , neve deijciat , aut infringat ul- “
lam “

Digitized by Google

„ lam imaginem in honorem alicuius Divi de-
„ pictam; Ne quis domum ſuam occultis con-
„ ventibus aperiat, in quibus & diſſeminari ſo-
„ lent errores & homines rebaptizari, & conſpi-
„ rationes in Eccleſiam atque Rempublicam fie-
„ ri. Ne quis de S. Scripturâ maxumè de re-
„ bus dubijs, atque difficilibus privatim aut pu-
„ blicè diſputet, aut eius interpretationem ſibi
„ ſumat, niſi ſit Theologus, qui probatæ alicu-
„ ius Academiæ teſtimonium habeat, qui ſecus
„ fecerint punientur ut ſeditioſi, & publicæ tran-
„ quillitatis perturbatores, ac viri quidem gladio
„ ferientur, fæminæ autem in terram defodien-
„ tur, ſi quidem ab errore deſiſtent, ſi verò per-
„ tinaces erunt, exurentur, publicatis illorum bo-
„ nis utrumcumque luant ſupplicium. Ad hæc
„ teſtamenti faciendi poteſtatem nullam habe-
„ bunt, & quicquid eius rei fecerint, à quo pri-
„ mum tempore hanc legem noſtram violare cæ-
„ perunt, irritum eſſe jubeo. Præterea ne quis
„ hoſpitium præbeat, aut ullà re ſubveniat ijs,
„ quos de hæreſi novit ſuſpectos, mando, verum
„ denunciet ſtatim Inquiſitori, vel loci Præfecto
„ ſubiturus pænam niſi faciat. Qui non malitià
„ nec obſtinatione, ſed per infirmitatem lapſi fu-
„ erint in hæreſim, & errorem, neque tamen
in hanc

in hanc noſtram legem commiſerint, nec ſedi- "
tioſe quid fecerint & ſponte redierint ad ſani- "
tatem, & abjuratione factâ recepti fuerint in "
gratiam, nullum poſthac ſermonem inter ſe "
conferant de rebús ad fidem ac religionem per- "
tinentibus, alioqui plectentur ut in crimen re- "
lapſi. Qui non convictus quidem ſed admo- "
dum ſuſpectus de hæreſi damnatus fuerit, ut "
vel publicè ſatisfaciat, & idem poſt accuſetur "
hæreſeos, mulctabitur ut in crimen relapſus. "
Ii qui ſunt hæreſeos, & id genus criminum "
maculâ polluti, licet in gratiam recepti fuerint, "
nullus honos, nullum munus publicum, nulla "
dignitas communicabitur. Niſi teſtimonium "
quis adferat ab Eccleſiæ miniſtro eius loci, ubi "
vixit poſtremo, non permittatur eï domicilium, "
vel habitatio, nam ejuſmodi pro ſuſpectis habe- "
ri debent. Præfecti locorum, & reliqui noſtri "
Beneficiarij, diligenter inquirant in eos, qui "
legem hanc violabunt, ſed & Inquiſitoribus, Iu- "
dicibuſq; Eccleſiaſticis opem ferant, ut in qui- "
bus culpa reſidebit, comprehenſi pænam luant, "
juxta formulam quam Inquiſitoribus præſcripſi, "
niſi faciant, arbitrio noſtro luent. Procura- "
tor etiam publicus cognoſcat, an ſuum illi mu- "
nus faciant, & ſi negligentiam in ijs deprehen- "

 det "

„ det, in judicium venire jubeat, & ſi deliquiſſe
„ apparebit, Magiſtratus illis abrogetur, aut alia,
„ quæ videbitur, pœna conſtituatur. Epiſcopi
„ præterea, & Archi-Diaconi, & Abbates, & id
„ genus alij proceres inveſtigent omni ſtudio, ſi
„ quis ordinis Eccleſiaſtici ſit infectus eo morbo,
„ & ſeverè vindicent. Qui contaminatum ali-
„ quem hac peſte norunt, vel quibus locis com-
„ morentur, & deliteſcant hæretici compertum
„ habent, ilico deferant, niſi faciant, eandem,
„ quam illi, pænam luant. Delator, ſi modo non
„ vana accuſatio fuerit, dimidiam partem bono-
„ rum illius conſequetur, ſi quidem bona ſexcen-
„ tos aureos non excedent, nam quicquid erit ſu-
„ pra hanc ſummam, eius decima pars illi decide-
„ tur. Qui conventus occultos Inquiſitori dete-
„ get, etiamſi cum illis conſilia contulit, non ple-
„ ctetur, modo & de religione bene ſentiat, & in
„ poſterum abſtineat, ſed qui remotus ab eorum
„ ſocietate deferet, præmium conſequetur, ut
„ ſupra dictum eſt. Pœnæ, quas conſtituimus,
„ irrogentur tales omninò, neque ſit in ullius po-
„ teſtate illas vel mutare, vel mitigare, quod ſæ-
„ pe factum eſſe intelligo. Nam qui Iudices in
„ eo delinquent, non ferent impunè. Qui de
„ hæreſi accuſâti, & in jus vocati profugerunt,
ac poſteà

Digitized by Google

ac poſteà proſcripti ſunt, ubi de ſocijs crimi- "
num jam mortuis acceperunt, ſupplicare ſolent, "
ut ad purgationem admittantur, quandoqui- "
dem probari crimen ampliùs non poſſe putant, "
eoque fit, ut reuerſi falſam doctrinam & erro- "
res iterum diffundant, id verò ne fiat, publi- "
cè intereſt. Itaq; mando, ne locus ullus de- "
tur ipſorum poſtulatis, verum; ut omnes, qui "
citati non comparuerunt, ſed fugâ ſalutem "
quæſiverunt, habeantur pro convictis atq; dam- "
natis. Qui pro ſuſpectis & fugitivis, & pro- "
ſcriptis, & Anabaptiſtis intercedunt, habean- "
tur pro fautoribus hæreticorum. Iudices au- "
tem & Præfecti neminem ex illis in gratiam "
recipiant, niſi vel meo, vel ſororis germanæ "
permiſſu. Qui ſecus agent, ijs abrogabitur "
Præfectura. Librarij nihil excudant, nihil di- "
vendant, aut diſtrahant rei ſacræ, niſi de vo- "
luntate & conſilio eorum, quibus hæc erit de- "
mandata cura, ſi quid etiam ipſorum operæ in eo "
deliquerint, ipſi præſtabunt. Et quia Catalo- "
gus extat librorum, quos Academia Lovani- "
enſis rejecit, Librarij in ſuis tabernis eum ha- "
beant ſuſpenſum, & ob oculos poſitum, ne poſt "
ignorantiam obducant vel ipſi, vel emptores, "
deïn alterum habeant librorum ſuorum Cata- "
E 2 logum. "

„ logum. Qui non parebit, 100. aureis mulcte-
„ tur. Pueros etiam erudiendos nemo ſuſcipiat,
„ niſi permiſſu Magiſtratus, & præcipui Eccle-
„ ſiæ miniſtri. Nihil autem doceat aut proponat
„ juventuti, niſi juxta formulam à Theologis Lo-
„ vanienſibus conſcriptam. Hæc Sleidanus.

Tum ne memoria ſuperſtitioſæ in Carolum patrem pietatis per injuriam temporum intercideret, ſolenne hac de re Edictum bis in anno publicari per Friſiam juſſit, iſtique Actui VIII. Kalend. Iul. & IX. Kalend. Ianuar. dies redintegrandæ ſuæ, & juxta paternæ venerationi deſignavit. Legem quoque Carolo Cæſare Anno CIↃ. IↃ. XL. de legitimandis liberis latam Philippus tum confirmavit, antiquatoque Comitum, ut vocant, Palatinorum ſordido, & venali jure legitimationes non niſi ſuo, aut Curiæ reſcripto fieri præcepit, pecuniamque iſti actui aſſignatam, ne quid detrimenti jus Principis pateretur, inferri in ærarium, legitimatorumq; nomina rationariorum tabulis perſcribi juſſit. Deïn ſuæ & ſimul Belgicæ quietis pertæſus, Gallicò bello, quod Anno CIↃ. IↃ. LI. Carolum inter Cæſarem Henricumq; II. Gallorum Regem recruduerat, quinque annorum inducijs, ipſo Paſchæ feſto per Friſiam publica

blica ſupplicatione celebratis, ſilente ac ſuſpenſo, ex eodem Edicto conſtitutis Inquiſitoribus miniſteria delegavit, Gulielmumq; Lindanum hominem pro more illius Ordinis, ſuperbum, & novæ dignitatis opinione inſolentem, ſuis, & Georgij Egmondani Prçſulis Vltrajectini mandatis inſtructum in Friſiam miſit. Ei quoque, mutato Inquiſitoris, quod eâ ætate inviſum erat, nomine, quo invidiam apud Friſios declinaret Philippus, titulum Delegati generalis fecit, ſummamq; ei rerum Eccleſiaſticarum cenſuram conceſſit. Seorſim verò mandaverat Philippus, ut à communione Eccleſiæ licentiâ temporum ſecretos, profanatæque Romanæ religionis inſimulatos arctius coërceret, eorumq; nomina actis perſcripta ad Senatum Regium deferret. Qui æthereæ luis metu, ne ſocordiâ hominum inquinatus aër, pecori tum infeſtus, atrocem mortalibus peſtilentiam daret, jacentia campis animalium cadavera humari juſſit, Edictumq; eâ de re per Friſiam vulgavit. Sumptuum quoq; impenſarumque, quç ante annum habendæ, honorandæque Philippi Principis inaugurationi, factæ erant, cum legatis rationes initæ, Oppidaniſq; ſeorſim, trecenti & quinquagenta ſeptem Carolini notabili temporum

Digitized by Google

frugalitate ac parſimoniâ à Delegatis Oppidorum è ſuo Ærario aſſignati. Tum Reinoldus Brederodius eius nominis III. vir inluſtris ex antiqua & nobili Ludigmannorum apud Friſios gente, quę Poteſtatis ſummum per Friſiam Imperium circa annum 988. in Goſuino Ludigmanno tenuerat, maternum genus ducens, litteras Leovardiam ad Senatum dedit. Ijs monebat: Ducendæ ſe per Ditiones ſuas in Vahalim, Moſamque flumina, novæ ac navigabilis foſſæ conſilium cæpiſſe, expediendis Friſiorum vicinarumque gentium commercijs, quæ Friſij cum illius oræ populis, multa per tempora magnâ onerum navigandiq; moleſtia egiſſent. Ita Friſios huc uſque ſuperato Auſtrini maris ſinu, lecta potioris Hollandiæ ora Dordracum magno flexu petere coactos, diſſitas navium ſtationes magnis ſæpe portorijs telonijſque redemiſſe. Et quoniam conſilij ſui ratio non alia ſit, quam ut Friſij compendijs locorum, & ſimul levamentis onerum fruantur, ita cælare rem non potuiſſe civitati Leovardiæ, cæteriſq; per Friſiam Oppidis fructuoſam. Monere ea propter ut Oppidani cæteriq; quorum interſit, in commune conſulant ocyus, decernantque quod maturando negotio, & ſuo ſimul commodo ex-

do expedire judicaverint. Itaque Senatus Leovardienſium ne quid ſocias urbes clàm haberet, eaſdem Brederodij (quibus ſuas Prid. Non. Aug. ſubjunxerat) litteras ad univerſos oppidorum per Friſiam rectores miſit, eorumque Delegatos, ut Leovardiæ quam primum adſint, quod res moram non ferret, hortatus eſt. Ibi oppidorum Delegati volutatis deducendi operis rationibus iſtaque re, Iacobo Ægidio Conſuli, Hermanno Felteſio, & Alberto Iacobæo, Scabinis Leovardiæ urbis, Adriano Michaëlio Conſuli Harlingano, & Ottoni Bauconio Ærarij apud Franequeranos Tribuno, commiſsâ, Tzomerum Vibenium Oldermannum Snecenſium, & nuperà ad Carolum Philippumque legatione functum, delegavere, qui ad Brederodium eat, ac cum eo de telonio cæteriſque rebus agat, deq; ijs ad ſuos referat. Tabulæ Mandatorum Prid. Eid. Aug. per Leovardios nullo, ut poſt patuit, eventu ſignatæ, decreti operis conſilio morte ejuſdem Brederodij (quæ VII. Kal. Octob. eum terris exemit) interrupto. Eâ namque evenit ut Henricus filius Brederodiæ domus ditione potiretur, turbulentiſſimique, quod poſt ſubortum fuit, temporis fortunâ, declinante ſenſim Friſiorum cum

Vahalis,

Digitized by Google

Vahalis, Moſæque accolis commercio, conſilia pacis, & florentium rerum non procederent. Mox enim gravis, & ſupra hominum memoriam memorabilis annona cum aſperrimo gelu, menſe Februario ſurgens, poſt in Martium ac Aprilem provecta, ac ſenſim aſperior tantam frumenti caritatem attulit, ut ad famem fermè veniretur, abſumptiſq; aut ſuppreſſis hominum alimentis languentia corpora flaveſcentis ferè animæ deliquio conciderent. Itaque plebes, ut ſolet ingruentibus adverſis turbulenta, tum maxumè inediæ impatiens, & ſtructoribus annonæ infeſta prærepta ſibi infælicis vitæ ſubſidia querebatur. Eſſe domi inopem turbam, & infirmis præ inediâ corporibus alimenta poſcentem, tum fæcundas matres deſideria non implere enutriendis infantibus deſtinata. Fætus quoq; ipſos acetabulis adhuc ſuis, & ſecreto matrum clauſos injuriam miſerrimi temporis ſentire, cuius principium necdum ingreſſi ſint. Id verò mali non ab inclementiâ ſyderum, aut annorum ſterilitate, ſed aliunde haberi. Quippe incuriâ, aut aſſenſu dominantium annonam per homines flagellari inopum ſanguine, & alienâ miſeriâ fœlices, neq; abſimiles lieni, quod viſcus exareſcente

ANNO cIↃ. IↃ. LVII.

toto

toto corpore ſolum intumeſcit. Ab ijs eſſe quod exportata in Hiſpaniam è Friſijs frumenta, graviùs annonæ pretium parent, ac tot millium animæ facilioris alimoniæ egentes inſatiabili paucorum cupidine, & avaritiâ crucientur. Vt id porrò non fiat ſtatuendum lenitati, & incuriæ imperantium terminum eſſe reprimendis coëmptionibus, quas Carolus Cæſar Anno CIↃ. IↃ. XLVI. & poſt CIↃ. IↃ. LIV. aſperis vulgatiſque per Friſiam Edictis vetuiſſet. Quin ſatius eſſe res malis artibus, & damno humanæ ſocietatis introductas, ſupinis civitatum rectoribus, & annonæ Præfectis, per vim ſubverti, omniumque vitam, & incolumitatem privatis diſpendijs emi. Itaq; parum abfuit, quin florentiſſimarum urbium direptiones inſtituerentur, acriorque ferro fames mobilem & egenam plebem, quiete temporum etiam præter hoc infidâ, ad perpetranda enormia ſtimularet. Cæterum benignitate propitij numinis ea infœlicis mali vis diuturna non fuit. Notat Andræas Gryphius vir literatus, & apud Vtingeranos, Præturam tum gerens, panem ſecalicium II. libr. adultâ circa Kal. Iun. frumenti caritate I2. mox eâ inclinante quatuor ſeſtertijs væniſſe, inopinâque rerum mutatione

F ſtupen-

ſtupentes hominum animos vitæ velut remedium divinitus conceſſum reputaſſe. Ducentas quoque onerarias naves flante Euro Balthicum ſinum, deïn Germanici maris, (quod à Sundâ Daniæ freto veterem Friſiorum oram, marginemque intuti littoris pulſat) partem emenſas, frumentoque onuſtas confertim appuliſſe, eundemq; annum, cuius initium penuriâ fermè funeſtum fuerat, ut deſperationem mortalium eluderet, frugum, & annonæ feraciſſimum fuiſſe. Tum ut aſperis fatis, & importuno ſyderi res Belgicæ ſubjacerent, premente adhuc Provincias annonâ, reſurgens è Galliâ bellum ferbuit, Caroloq; Cæſare, ac Franciſco, Henricoque Regibus jam ante cæptum, Philippo Principi, cum ipſo Belgicæ imperio hæreditario velut jure obvenit. Qui propterea ne Henrici II. Gallorum regis periniqua conſilia, ſuam verò integritatem, & ſtabiliendæ pacis ſtudium cælaret datis in Friſiam VI. Kal. April. litteris cauſam renaſcentis belli expoſuit. Ijs ſignificabat: Non aliâ mente ſe fuiſſe, quam ut diuturno, quod Carolus pater cum Gallorum regibus, geſſiſſet, bello, finem imponeret, factaſque ante annum Non. Febr. inducias tanquam auſpices veræ duraturæque pacis integras, invio-

inviolataſque ſervaret, novoq; &, ut plurimum, lubrico principatui fundamentum ſervatâ quiete, & procurata florentis populi concordia ſubſterneret. Id verò per Gallorum Regem non licere, occaſionem rumpendi fœderis, & quinquennalium Induciarum jam diu animo agitantem. Exindè violata per Hiſpaniam, Pedemontium atque Belgicam finium jura, fœdatiſque vaſtitie agris, & ſacro limite, vim quoq; commercijs libero mari inlatam. Poſtremò ne vires nocendi deeſſent, ſollicitata per Lavignium Legatum Turcarum fœdera, quo Italiæ, Hungariæque bellum, & juxta furorem Otthomannicæ gentis ſentirent, omniſque Tanaïm intra atque Oceanum Europa illo fœdere diſſocciaretur. Eius peſſimi conſilij Laubeſpinæ (is Henrico regi à Secretis) ad Baſſum Fontanum apud Belgas Legatum, indices litteras fuiſſe, quibus fidem faceret, Henricum regem mutare Inducias novo bello conſtituiſſe, & animum alere religioni fœderum, pactorum adverſum. Quamobrem velle metu inſtantis periculi, ut Friſij per Galliam & iſtius regni confinia agentes in ſua redeant, fruanturque domeſtica ſecuritate commerciorum jure foris, & præſertim per Galliam infido. Dein Philippus tra-

jectu in Angliam è Pleumoſijs facto Mariæ Vxoris, Anglorumq́; auxilia popoſcit, decretoq́; procerum regni, tum aſſenſu populi Anglici, qui pro more gentis interponi ſolet, voti compos factus, bellum per fæcialem Gallo denuntiavit. Mox claſſe in Belgicam revectus haberi delectum juſſit, turmiſq́; equeſtribus (quas nomine Caroli Cæſaris Maria Gubernatrix Anno cIↄ. Iↄ. XLVI. autoraverat) ſupplementa procuravit. Itaq́; & Ioannem Lignæum Arenbergium Friſiæ Præfectum, virum militiæ egregium, & qui jam ante Carolo Cæſare Gallicis bellis ſtipendia fecerat, adeſſe ocyus juſſit, rogatiſque voluntariorum (quod Friſium de jure patrio, & conventione Anni cIↄ. Iↄ. XXII. Provinciâ evocare fas non eſſet) auxilijs, ſolemnia propitiando per Friſiam numini inſtituit. Poſt ſupremo belli imperio in Emanuelem Philibertum Belgicæ Præſidem collato, circumferentibus arma per Italiam Gallis, exercitum jam ante de more luſtratum in Galliæ fines duci præcepit, vulgatoque ac ſi in Rhemos expeditionem adornaret, eundem Philibertum cum copijs Marianum pergere, opperirique auxilia Germanorum juſſit. Is, dum ea adventant, triduum moratus equitum turmas,

mas, cum expeditâ peditum manu Guiſam, & mox Quintini fanum præmiſit, ſubſecutuſque cum reliquo exercitu, in quo Arenbergius Friſiæ Præfectus voluntariorum ex illâ gente auxilia ducebat, haud procul Sabi flumine quod urbem eam modico alveo lambit, caſtra locavit. Mox ſuburbio, & propugnaculo, quod cis flumen erat, occupato, arctiore obſidio oppidum preſſit, diſpoſitiſq; tormentis & idoneò primum opere præparato oppugnare agreſſus eſt. Quâ re exciti Galli Dandaloto nobili viro, mox ipſo Conneſtablio duce caſtra propè poſuere, præmiſſoque in locum ſolvendæ obſidioni opportunum prono flumine Dandaloto, de transmittendis quoque in adverſam ripam reliquis copijs cogitavere. Cæterum per Lamoralium Egmondanum, qui in exercitu Philippi erat, detectum Gallorum conſilium omninò infructuoſum fuit. Itaq; Philibertus copiarum partem traijcere Sabim flumen, equitatumq; confeſtim ſubſequi juſſit, aſſecutuſque Gallorum exercitum, qui ſignum receptui jam dabat, fugæ, & per conturbatos ordines, confuſioni proxumum cæcidit, magnâq; clade affecit. Bis mille & quingenti ac inter eos nobiliſſimi Gallorum cæſi cruentatis ſanguine campis jacuere.

Digitized by Google

Præda ingens parta, omniſq; ferè Gallorum apparatus arma, & machinæ, cum ſignis militaribus victoribus obvenere. Tum Philippus primis Principatus ſui & juventæ annis præter ſpem hominum, qui Carolo Cæſare imperium ponente aliud augurati erant, id gloriæ adeptus in caſtra ad Quintini fanum contendit, confidenteq; Compendij Henrico Rege, muniendis tantum locis, & petendis ſociorum auxilijs poſt acceptam cladem occupato, urbem maxumam atque florentiſſimam Burgundicis iterum ditionibus adjecit. Ita Quintini fano potitus Philippus Ioannem Lignæum Arenbergium Friſiæ Præfectum cum delectâ ſuorum manu, auxiliaribuſq; copijs Caſtellum amandavit. Qui ne tempus gerendis accelerandiſque rebus deſtinatum muniendis caſtris inſumeret, in circumjacentes campos, nullo vallo, aut foſſâ præductis, repente effuſus locum naturâ munitum tormentis aggreſſus eſt, muriq; parte per vim machinarum repentè ſubruta, cæptandæ oppugnationi ſe paravit. Cæterum præſidiarij ultrò inbelles, tum ſociorum ad Quintinum clade fracti ſimulque rerum inſtantium metuentes Arenbergio ſe permiſere. Arenbergius locato ibidem præſidio, ordinatiſq; rebus in Philippi ad

Quin-

Digitized by Google

Quintinum caſtra cum copijs revertit. Quâ in Galliam expeditione inoffenſo curſu rerum peractâ de reducendo in Belgicam exercitu Philippus mox conſilium cæpit, motiſque derepente per ingruentis brumæ incommoda, & dubij aëris inclementiam caſtris, in hyberna ſe recepit. Friſij quoque navatâ Philippo extra ordinem opera, ut periculorum ultrò ſocij, ita gloriæ conſortes in ſua rediere, illuſtreque ut Anno c I ɔ. I ɔ. L I. ad Metim, ita hoc tempore ad Quintini Fanum fideï in Principem virtutiſque exemplum, ore gentis huc uſque & memorabili fama celebratum edidere. Annotatum invenio Carolum Cæſarem eodem bello Gallico reſurgente Anno c I ɔ. I ɔ. L I I. menſe Ianuario luſtrandis per Friſiam armis Arenbergium delegaſſe, eundemque Arenbergium evocatis Leovardiam agrariorum civitatumque Syndicis diem armiluſtrio ad X I V. Kal. Mart. dixiſſe. Voluiſſe quoq; ut Vrbanæ Ruſticæq; tribus, tum ipſa quoque nobilitas more majorum arma in promptu haberet, ac tertius quiſq; prout fieri ſoleret, ferreo thorace, loricâ, ac gladio, militari lege cingererur. Tum Iacobus Oſius Flandricæ gentis, in Friſia apud Harlinganos agens, ob ſuſpectam, ut tum ferebant, tempora,

pora, religionem, in carcerem Leovardiæ conjectus, ac non multo poſt à Senatu Provinciæ regio damnatus, excruciatum per tormenta ſpiritum acerba morte, & memorabili in extremis conſtantià effudit. Conſtat ipſum Philippum Regem datis ad Lalainium Brabantiæ Præfectum Eid. Novembris Antverpiam, quâ in urbe Oſius vixerat, litteris, de eodem captivo cognoviſſe, ac ut cum eo lege & ex Edictis Caroli patris ageretur, etiam detectâ per Lalainium viri innocentiâ, Senatui per Friſiam regio demandaſſe. Vulgaris fama fuit eundem Oſium Antonij Lavailij Senatoris regij nuper miniſtrum & Scribam ab hero ſuo proditum, domeſticæ conſuetudinis & in Lavailium officij triſte præmium & ſortem violentæ mortis retuliſſe. Legem namque aſperam Anno cIↃ. IↃ. xxxv. contra Anabaptiſtas ſanxerat Carolus ut iſtius ſectæ aſſeclæ, aut fautores, mares capite luerent, fœminæ verò in puteum, fluentemvè demergerentur. Quamobrem & Edicto Anno cIↃ. IↃ. xxxvii. publicato eoſdem ſectarios vinculis dari, Prætoreſque per Provinciam conſtitutos navatæ operæ teſtimonium ſingulis menſibus exhibere ſuo per Friſiam Senatui ſub pœnâ rogatæ legis juſſerat. Qui propte-

propterea Mennonem quoque Symonium preſbyterio apud Witmarſios jam ante functum, poſt hæreſiarcham clam haberi, recipiq́; vetuerat, deferentiq́;, aut capienti 100. Carolinorum mercedem ex ærario Cæſaris aſſignaverat. Neque ullâ magis de cauſâ Maria Gubernatrix Anno cIↃ. IↃ. LIV. convocari Friſię Ordineș, Hyppolitumque Perſinium Præſidem Senatus verba facere in comitio juſſerat, quam ut eadem Secta extirparetur, Ordineſque Provinciæ ſtatuendi in ſectarios juris præſidium Cæſaris Præfecto, Senatuiq́; commodarent. Criminatus namque Mariæ nomine Perſinius erat novarum religionum ſemina per Friſiam ſpargi, nihilq́; aliud metuendum eſſe, quam ut invaleſcentibus indies ſectis avita religio obſcuretur. Inter omnes verò peſſimam Anabaptiſtarum eſſe, cujus id propoſitum ſit ſpecie præſtigij, aut ſimulatæ pietatis regna, & reſp. turbare, ſubverſiſque legibus, & ſublatâ Magiſtratum autoritate damnatis moribus, & impiâ ad lubidinem ſuperſtitione uti. Hoc modo Floridi Campi cænobium à fanaticâ gente occupatum, oppreſſos Monaſterienſes alioſq́; vicinos ut ſedem atq́; officinam ſuæ impietati haberet, execrabilemq́; dominatum, quem odio Principum &

ſua ſtoliditate ſomniaverat, muris mœnibuſq; præcinctum tueretur. Ita eoſdem quoque ſectarios plus quam belluinà feritâte ſuarum conjugum carnifices, & ſimul parricidas extitiſſe, diràque regni ſui imagine tamdiu uſos, donec Principum armis repreſſi, ac in anguſtum redacti dignas facinoribus ſuis pœnas referrent. Et quoniam intereſſet humanæ ſocietatis, execrandum illud genus in naturà rerum non extare, cæterum in ipſo ortu extingui, ita Carolum Cæſarem ſingularis prudentiæ Principem Edictis reſcriptiſq; ſuis caviſſe, ne in ditionibus ſuis haberentur, cæterum convicti reprobatæ religionis & impietatis ex hominum cætu tanquam uſurà lucis, & vitæ munere indigni exterminentur. Hoc à Perſinio Præſide IV. Eid. Ian. Anno CIↃ. IↃ. LIV. propoſita. Idcirco Philippus confirmatis jam ante Caroli ſanctionibus, exaſperatà Anno CIↃ. IↃ. LVI. lege caverat, ut ſectarij iſtiuſmodi, pertinaces præcipuè & refractarij, igne punirentur, Senatuſq; per Friſiam regius in eundem poſt Oſium ex Edictis ſtatueret. Itaq; curante per Belgicam religiones & trahente bellum ſegnius Philippo, qui cum Pontifice fœdus inierat, factum eſt, ut Henricus Rex Gallorum Caletum ad Iccium

portum

portum in finibus Morinorum urbem validam occuparet, ſubmotiſq; omni Galliâ (ac ſi occaſione Burgundicæ ſocietatis eorum per Galliam dominationi periodum tum fortuna pararet) Anglorum præſidijs, Divodurum Guiſius cum valido exercitu poſitis ad Moſellam caſtris obſideret. Quapropter Philippus, velut excuſſo per diſcrimen torpore, qui etiam incubante Belgicæ Gallorum exercitu de mittendo Romam Franciſco Sonnio, nuper per Friſiam Inquiſitore cogitabat, quo obſeſſis ſubveniret, repentè copias contraxit, miſſis in Provincias, qui auxilia concirent, exercitumq; in bellum cogerent ocyus. Tum ne miles ſtipendij, & juxta animi egeret, ageretque laxius demandato Præfectis, Præſidibuſque Provinciarum negotio populum tributum rogavit, eâque de re v. Eid. April. litteras in Friſiam ad Arenbergium dedit. Qui propterea communicatis cum Senatu regio, qui tum comitiorum dies ordinabat, Philippi litteris, ad XI. Kal. Maij Friſiæ Ordines Leovardiam convenire fecit, Carolumq; Nitzenium virum Equeſtris dignitatis, & (ablegato ante annum Vltrajectum Hyppolito Perſinio) Senatus tum Præſidem verba facere juſſit. Ibi Nitzenius vir ut autoritate ac fa-

Digitized by Google

cundiâ, ita (quod jam ante Carolo Cæſare procuratorem Fiſci Regij per Provinciam egiſſet) peritiâ rerum excellens à Caroli Philippique regum in Friſios affectu orſus periculoſi temporis conditionem cum anteacti fortunâ compoſuit. Friſios quippe à recepto Carolo Principe fælices diu annos pace, & legibus florentes egiſſe, inturbataq; domi quiete uſos Franciſci Henricique Galliæ regum vafris, & pernicioſis conſilijs ſubfuiſſe. Eos aliena namq; invadendi cæcâ cupidine impulſos bellum ſemper ab occaſione cæpiſſe, ruptiſq; toties fæderum ſacris nullâ lege, aut conventione coërcitos, ut veteris in Burgundos odij, ita cupidinis profeſſionem patefacere. Hoc modo Anno cIɔ. Iɔ. XXXVIII. decennales inducias per Friſiam ſolenni more promulgatas, eaſdemque à Gallo violatas, mox Anno cIɔ. Iɔ. XLIV. repetitas infidam pacem, & brevem, ut plurimum, circuitum habuiſſe. Tempus quoq; quinquennalibus inducijs pridem præfinitum eodem Gallo autore abrumpi, ſtrataq; armis viâ dubiam partium fortunam victorias damnis cladibuſq; miſcuiſſe. Nunc verò rem in ſummum diſcrimen adductam. Occupatum quippe à Gallis Caletum, & Anglos Philippi ſocios maritimis Galliæ, & littorali

Digitized by Google

littorali tractu ſubmotos, nihilque aliud inſtare quam, ut Divoduro Gallicis inſuper armis capto, reliqua Gallorum, & victrix manus in Pleumoſios ac interiora Flandriæ cæterarumque Provinciarum pergat, depulſáq; avitis ſedibus, aut exciſâ Belgicâ gente Philippum Principem poſſeſſione Burgundicæ domus exuat, veteri odio, & novo conatu non improſpere cæpto. Itaque uſitato gentium more quibus neceſſitas mali ſemper remedium extorſiſſet, obſtandum conſilijs hoſtium eſſe, & ſubveniendum ultimo exitio utili liberalitate, qua Principis imperium, patriæ ſacra atque leges, privatorum pignora, atque poſſeſſiones in tuto ſint. Hæc Nitzenius:

Cæterum Ordines agrarij ſive quod Anno cIↃ.IↃ.LIV. Carolo Cæſari honorarium (neq; enim de tributo loquutus erat Nitzenius) ſexagenta millium aureorum juſtis penſionibus addixiſſent, ſive quod faſtidium declinantis à libertate majorum Imperij ureret, poſtulato Arenbergij ægrius aſſenſere. Recordabantur namque majores ſuos Carolo Cæſari præter agrum Biltanum, quam vectigalem ei reverentiâ Imperij fecerant, quatuordecem aureorum florenorum millia quotannis eâ lege ac conditione

depactos, ut omnem Friſiam à Stavria in Gerricomium, qui Lavicæ amni imponitur, pontem, adverſum externa arma ſuis etiam viribus, & illo Provinciȩ ſubſidio defenderet. Caviſſe quoque eoſdem Anno cIↃ. IↃ. XXIV. ut ulterioribus exactionibus Carolus abſtineret, nulloq; titulo, aut ſpecie, imponendis genti Friſicæ novis oneribus ſe daret. Ab eo etiam fuiſſe, ut Caroli cum Imperio Romano, & Provincijs Belgicæ initam conventionem Anno cIↃ. IↃ. XLIX. Friſij rejecerint, ipſaque Maria Gubernatrix ſeceſſionem metuens, nihil acturos Friſios præterquam proprio & arbitrario motu de ſpeciali Cæſaris Mandato reſcripſerit. Oppidanorum verò Delegatis, (in quibus pro Leovardienſibus Serapium Haniam, Iacobum Ægidium, Iacobum Sibrandium, & Dyoniſium Wingiam, Conſules, Tzomerum Vibenium, Oldermannum, & Andrȩam Oenonium pro Snecenſibus, Adrianum Michaëlium pro Harlinganis, Nicolaum Hanſonium pro Franequeranis, Regnerum Annium, pro Bolſuerdijs, Theodorum Theodoretum Oldermannum, & Hermannum Roſwinckelium pro Doccomijs, Buwonem Diorræum, & Vlpium Nicolaum, pro Worcomijs, & Regnero Siboldio

boldio Delegato Hindelopę, Scoltonem Martinium pro Slotanis, Gajum Andreæ pro Stavrijs, & Auſonium Propma pro Illſtanis fuiſſe comperio) alia, ab Agrarijs, mens erat. Quamobrem illi ſive æmulatione in eoſdem Agrarios, (quibuſcum in conſtituenda tum Reip. formâ diſſidebant) ſive affectu in Principem, negotio Dyoniſio Wingiæ, Tzomero Vibenio, Adriano Michaëlio, & Regnero Annio commiſſo, decretum de præſtando ſubſidio perſcripſere, honorariumque Philippo pro modo agrorum ſuorum, quos ipſi cæterique oppidani jure dominij per Provinciam tenerent, tum territoriorum Vrbicorum quantitate, ac juris ſui termino depacti ſunt. Rogavere inſuper Arenbergium Senatumq; regium, ut de eo ad Philippum regem referant, deq; Oppidanorum promptitudine, ſi forte Agrarij diſſentiant, teſtentur. Hæc VIII. Kal. Maij perſcripta, & à Tzomero Vibenio Rollema, D. Wingia, Adriano Michaëlio, & Regnero Annio Leovardiæ confirmata. Cæterum an Gallicæ expeditioni plenius ſubventum ſit, in indigeſtis illorum temporum actis non reperio. Mihi veriſimile eſt, Ordines Agrarios, ne diſcrepare illâ temporum teneritudine ab Oppidanorum ſententiâ vide-

viderentur, conſenſum interpoſuiſſe, opeque tributi, honorarijve, quod è Friſià cæteriſque Provincijs ſubminiſtratum puto, vergente Auguſto, ſtipendia veterano militi aſſignata. Tum Philippus acceptâ dediti Divoduri famâ, Thermumq; nobilem Gallum Pleumoſijs imminere, Emanuelem Philibertum Belgicæ Præfectum cum parte copiarum in Condruſios præmiſit, commeatumque ut & annonam, Edicto ea de re Leovardiæ XIV. Kal. Iul. publicato, è Friſia fertiliſſimaque Lavicam inter Flevumque orâ comportari in caſtra juſſit. Poſt Emanuele Philiberto in Mediomatricum finibus relicto, Lamoralium Egmondanum virum inluſtrium natalium, & geſtarum nuper ad Quintinum rerum glorià clarum Grevelingam cum potiſſimâ exercitus parte ablegavit, gerendiſq; cum Imperio rebus præfecit. Ibi Thermus Gallus caſtra quoq; haud magno terrarum ſpatio diſcreta poſuerat. Qui ubi circumventum ſe in hoſtico videt, Egmondanumq; animum pugnæ præferre, de receptu cogitavit. Quare relabente vicini maris æſtu, & ſuperato Ada amne ſenſim retroceſſit, præmenteque tergum exercitus Egmondano aciem inſtruere pro naturâ loci, temporiſque coactus eſt. Tum Egmon-

mondanus pro concione verba fecit, formatiſque Ordinibus ſignum pugnæ dari juſſit. Itaq; acies commiſſæ tamdiu dubià fortunà & miro virtutis certamine pugnavere, donec Galli à præſidiarijs Anglorum navibus impetiti, equitatu inſuper prętер morem Gallicarum turmarum tardo, & mox in fugam acto peditum quoque ordines luxati in diverſa ſpargerentur. Mille & quingentos Gallorum cecidiſſe fidus iſtorum temporum Scriptor annotavit. Thermus ipſe gravi vulnere accepto, prædam omnem, quam Flandriæ municipijs extorſerat, tum tormenta, ſignaque militaria Egmondano reliquit, cuius prudentiæ & virtuti illius ferè ævi Scriptores victoriam aſſignavere. Notat Cleutingius perlatà Leovardiam Egmondani de Gallis victorià grates in templis publicè numini decretas, peractaque re divina populum ſacris locis effuſum, alterum illum Gallicæ cladis diem communi lætitià inſigniviſſe. Tum Philippus, ut eventum rerum ſpecularetur, Attrebati diu commoratus, ultrò per ætatem, & regios ſpiritus (per quos arduæ res, & fortunæ etiam imperio ſubjectæ factu faciles videntur) maxumè verò recentis victorię fiducià luxurians de maturanda totis viribus, va-

lida in Galliam expeditione cogitavit. Quare conquiſito per omnem oram milite, attenuatiſque urbium præſidijs, ipſe rectà in hoſticum duxit, caſtraque prope Dorlentem Gallicæ ditionis oppidum metatus eſt. Pedeſtrem exercitum tricena millia, equeſtrem duodena conficiebant. In comitatu quoque regio clariſſimi per Germaniam, Belgicam atq; Hiſpaniam, Duces ſpectabantur, Ioannemq; Lignęum Arenbergium Friſiæ Pręfectum, ſua etiam provincià Philippi litterę, tum clariſſimæ expeditionis fortuna, velut optuma apiſcendę glorię materies, exciverat. Militum quemq; ut ſacramenti religio, ita exoluta jam ante provinciarum ſubſidijs ſtipendia, univerſos virtutis & gloriæ contemplatio ad omne officium, & ſimul diſcrimen accendebant. Erant quoque, qui in opulenta hoſtium caſtra, & ſumptuoſam, etiam in bello, Gallorum luxuriem oculòs converterent, quam Henricus rex, locato ad Petram pontem exercitu, haud vanâ quoq; ſuarum virium fiducià oſtentabat. Apparatus quoque Philippi caſtrorum multiplex, tormentorum machinarumq; variæ ſpecies, &, quod gerendo continuandoque bello primum eſſe ſolet, commeatuum ac annonæ copia è Friſiorum

rum

rum orâ, vicinoque tractu habebatur. Hoc modo comparatis neceſſarijs, & officio cuiq; militarium Ducum aſſignato, rem, prout erat, ultimi diſcriminis Philippus aggreſſus eſt, Dorlentemq; oppidum naturâ loci munitum, etiam Henrico rege ſtativa caſtrorum propius habente, oppugnare conſtituit. Cæterum perſuaſus à purpuratis, qui reprimendum lubricæ ætatis, & inconſulti impetus ardorem ſanioribus conſilijs autumabant, cæpto deſtitit, contentuſq; magnificâ caſtrorum, & potentiæ oſtentatione ad Auctiæ fluminis ripam haud procul Henrici caſtris deſedit. Ita duorum potentiſſimorum Europæ regum capita, & fortunam anguſtis terrarum ſpatijs, appetitus gloriæ, & magnarum rerum inſatiabilis cupido circumſcripſerat. Quare periculi metus, & ſollicitudo obverſantium extremorum (in quæ facilius, quam res proſperi ominis humanarum mentium imbecillitas ſe deflectit) omnium animos pervaſit, ac ſi de alterutro regum ſubvertendo, & tot gentium internecione præceps proterendis rebus fortuna laboraret. Neq; aliud momenta temporum allatura videbantur, cum præter ſpem mortalium, quos vel arcano fatorum imperio duci tum obſervatum fuit, con-

Digitized by Google

ſilium cæptandæ pacis, velut cælo miſſum, animos regum, atq; ingenia occupavit. Itaq; Legatis Inſulam Flandrorum miſſis, mox evoluto Octobri menſe imperato armiſtitio caſtra mota, copiæque aut impetratâ miſſione exauctoratæ, aut in hyberna circa Vergiliarum occaſum reductæ, non obſcurum futuræ pacis auſpicium fecere. Cuius belli Gallici mole, etſi haud dubiè Provinciæ gravarentur, ita maxumè metuebant prudentiores, ne Philippus, ſtratis cum Gallorum rege odijs, & diuturnà diſſenſione in fœdus, aut, ut Principum ferè ſolet, in affinitatem verſa, inſità animi fluctuantiumque annorum mobilitate, exequendis per vim, quæ jam ante vulgaverat, Caroli Edictis ſe accingeret. Id namque curioſæ mentes, & velut anxià fatorum indagatione ſuſpenſæ ſecius interpretabantur, quod per Hiſpaniam equitum, peditumque delectus haberi dicerentur, copiæque Hiſpanorum, tanquam coloniam facturæ Gallici belli prætextu in Provincias Belgicæ magno numero ſe effunderent. Quamobrem diſſitis oris, & longè poſt Pyrenæos non ſpiculatores tantum, cuſtodeſque regij corporis, ſed copias armatorum, (etiam ſilente ad tempus Gallico Bello) evocari, ac per præſidia urbium

urbium diſponi ægrius habitum, Philippumq; velut recentium pactorum, monitorumq; Caroli patris immemorem, novum imperium non favore fidiſſimi populi, ſed peregrino ſtipatore, & præſidiario milite inchoare. Cæterum infidam Belgicæ concordiam importuna maxumè Caroli Cæſaris, qui XI. Kal. Octob. naturæ legem impleverat, mors luxavit. Qui, depoſito imperio, etſi in Hiſpaniæ ſolitudinem amotus, Philippi tamen filij ponderoſa conſilia, & teneriores annos ſenili prudentia moderabatur. Quare vivo Carolo florens adhuc & ſine motu Belgicà, poſtquam lentà febre ſublatum in Hiſpanià Provinciæ flevere, maxumi Cæſaris monumento libertas ſimul, & quies populi ſe concluſit. Vnde publicus, domeſticuſque per Provincias mæror, dubium an Caroli Cæſaris immaturum funus, an inſtantia temporum pręſagæ mentes lugerent. Idcircò & per primarias Belgicæ urbes triſtes exequiarum pompæ, & mœrentium turbarum varij proceſſus ſpectabantur, quos paternis manibus, ac (ut mihi videtur) fato quodam futurę civilium bellorum tempeſtati Philippus filius procurabat. Funus quoque Carolo Cæſari Leovardiæ factum, deductumq; ad D. Viti fanum,

lamentantium prȩficarum , ut in Principum exequijs ſolet, luctumque univerſæ multitudinis ſecum traxit. Funeſtas quoque faces per Leovardiam urbem prȩluxiſſe funeri ferunt, adornatiſq;, illorum temporum ritu, per delubra altaribus, magni Cȩſaris umbræ, velut ȩternitatem ingreſſȩ, Præſulum, Flaminumq; miniſterijs conſecrationes decretas. Ita Philippus peractis, menſe Decembri, patri inferijs Mariæ quoque amitȩ, nuper Belgicarum Provinciarum Gubernatrici, poſt Mariæ conjugi (quæ durante legatorum ad ſanciendam cum Gallorum rege pacem xv. Kal. Nov. repentinâ morte deceſſerat) juſta perſolvit, honorarioq; funeri per Friſiam faciendo tempus ordinavit. Iuſſit quoq;, ut toto quintiduo ternis in diem horis campani æris per omnem Provinciam pultatio fieret, dieſq; poſtremus celebrandis Mariæ exequijs decerneretur. Qui caſus, ut toti Belgicæ funeſtus, ita Philippo regi maxumè luctuoſus fuit. Eius morte namque factum eſt, ut infælicis & non durabilis matrimonij pactione Anglicam inter Belgicamque gentem inita ſocietas diſſolveretur, Philippuſque ſociâ vitȩ, & conſorte rerum orbus Francici Anglicique regni titulis inſignibuſque è jure connubialium

codi-

Digitized by Google

codicillorum cederet. Ijs quippe perſcriptum erat, ut Mariâ ſine liberis decedente Angliæ, Franciæque regnorum titulos, (quorum ſpeciem magis quam vim vivâ etiam & ſuperſtite Mariâ tenuerat) Philippus amitteret, uſurpandiſque inſignibus abſtineret. Quapropter Philippus Eliſabethâ Mariæ ſorore ad regnum Angliæ XVII. Kalend. Febr. evectâ, de omittendis Francicis Anglicisque titulis per Emanuelem Philibertum ad Senatum per Friſiam regium ſcripſit, eundemque vetere judicialium actorum formulâ uti juſſit. Litteræ Philiberti Prid. Kal. April. Leovardiam miſſæ. Itaque Philippi regis conſilia eo tum ſpectabant, ut concuſſum bello Gallico, & acciſum Mariæ morte principatum ſtabili, & incorruptâ pace muniret, Mariâque conjuge fato extinctâ novâ matrimonij fælicitate regiæ domus orbitatem repararet. Quare repetito fæcialium conventu, etſi dubio adhuc exitu conſilia regum fortuna libraret, pax tandem Cambreſij IX. Kal. April. facta. Traditum commentarijs eſt Viglium Zuichemum Friſicæ gentis, & equeſtris ordinis virum, Senatus ſecretiorum Præſidem præter alios ſanciendo fœderi à Philippo delegatum, valetudineq; impeditum procerum conventui,

ANNO CIↃ. IↃ. LIX.

ventui, & actioni pacis non interfuiſſe. Eâ præter cętera, cautum erat: Vt quicquid Gallico, Italicoq; bello vi, aut dolo partum, amiſſumvè foret, utrique Regum, eorum ſubditis, ſocijſque reſtitueretur, omnibus & ſingulis libera commercia, pax certa, atque conſtans eſſet. Emanuel quoque Philibertus Belgicæ Præfectus exceptis paucis, quæ, dum lege cognoſceretur, pignori eſſent, omnia ſua cis ac trans Alpes reciperet, Margaretamque ſororem regiam nuptijs ſibi adjungeret. Fœdus ipſum toti ferè Europæ fructuoſum Carolo Hiſpaniæ Principi, & Delphinati Galliæ probaretur. Tum adimplendæ conventioni Henrico regi trimeſtre, quadrimeſtre Philippo præſtitutum, obſideſq; arbitrio partium dati regum fœderi robur addidere. Quod ne Philippus Friſios clam haberet, litteras eà de re confeſtim ad Arenbergium Præfectum in Friſiam dedit, quibus certiores Friſios faciebat: Placuiſſe æterno numini poſt tot tædia & incommoda bellorum diſcordibus regum animis deſiderium pacis inſtillare, aſperitatemque duriſſimi temporis ſummo humani generis bono firmâ pace lenire. Ea propter velle, ut Friſij ſtato ſupplicationum die amburbia decernant, votaque dura-

duraturæ paci nuncupent tam fæcundę mortalium fœlicitati ſolemnia. Hæc Bruxellis Non. April. Philippi manu ſignata, ac Leovardiam tranſmiſſa. Itaque publica lætitię ſigna per omnem Provinciam edita, ſtructique in publico ignes, & accenſa funalia teſtandæ domeſticę rerum incolumitati colluxere. Poſt Margareta Marchica, (ea Arenbergio uxor) litteris Philippi ſuas adjecit, procuratęque interventæ Chriſtiernæ Lotharingicę Gallicę pacis nuntium Friſijs firmavit. Id verò ſeorſim addebat, eâdem Chriſtierna, ut novi fœderis ita nuptiarum conciliatrice, Eliſabetham Valleſiam Henrici regis filiam Philippo deſponſatam, Philippumque Gallici fœderis vinculum innovatâ matrimonij fide, & opportunis Eliſabethę amoribus geminaſſe. Hoc modo bellorum funerumq; facibus nuptialis fax ſubdita, Philippuſq; ſecuro per Belgicam principatu potitus de adijciendo Burgundicę hæreditati Hiſpaniæ regno à morte Caroli patris agitavit. Cuius exceſſum ut ſurgens iterum menſe Auguſto Cometes portendiſſe creditus eſt, ita magnę rerum mutationis, & futuræ tempeſtatis ſignum infœlici Belgicæ attuliſſe. Ab eo namque tempore evenit, ut Philippus Carolo patre finem mor-

Digitized by Google

talitatis adepto, velut amoto ſuarum actionum moderatore, definitum lege principatum immodeſtius gereret, ſecretiſque à communione gerendarum rerum Belgicæ proceribus, ſuorum Hiſpanorum conſilijs, & Antonij Perennotti Cardinalis poſt Granvellani vafro, & crudeli ingenio uteretur. Reputabat namq; Philippus, Carolum patrem in Germaniâ res novas molitum Nicolao Perennotto Antonij patre tanquam fidiſſimo, & principe Senatus uſum, Antoniumque filium non alio à patre ingenio, magnæque per Belgicam autoritatis ſtabiliendis ijſdem Caroli Edictis commodum inſtrumentum ſupereſſe. Mariæ verò, ut dixi, Auſtriacæ alia mens, atque conſilium fuerat. Prævidebat namque prudens fæmina, & longo uſu res Belgicas edocta (XXIV. enim annis Provincijs præfuerat) communi hoc modo concordiæ periculum fore, validâ utramq; inter gentem Belgicam Hiſpanicamque & pervetuſta æmulatione, quam à Philippi Auſtrij cum Ioannâ Ferdinandi Hiſpaniæ regis filiâ, matrimonio, poſt Hiſpaniam Belgicæ, Burgundiæque connexam, periti aulicarum rerum obſervaſſent. Ita factum eſſe, ut Legati, (quos quotannis in Belgicæ Provincias Hiſpanię reges mittebant)
regijs

Digitized by Google

regijs magis quam ſuis opibus nixi Belgicam nobilitatem magnificentiâ ac luxu provocarent, attritiſq;, nullo ærarij regij ſubſidio, Illuſtrium familiarum facultatibus eoſdem Belgicæ Principes reparandę velut fortunæ avidos, ad captanda novarum rerum conſilia, Carolum verò Philippumque ad fręnandam mobilium, ut talia fere Principum ſunt, ingeniorum cupiditatem propellere conarentur. Quam cauſam ſubſecutæ civilium bellorum tempeſtati non ultimam fuiſſe Everardus Reidanus, qui in arcana iſtorum temporum penetravit, fidus autor eſt. Cui malo, etſi id occulto naturæ odio inter eas gentes diu alitum eſſet, occaſione belli Gallici grande incrementum acceſſiſſe haud dubium eſt. Criminabantur namq; intra ſe Hiſpani ut Gallorum ſpolia, & manubias, ita omnis belli gloriam, & victoriæ decus Belgicæ genti ceſſiſſe, Lamoraliumque Egmondanum Belgici ſanguinis Principem, qui Philippi partes cum imperio geſſerat, cruentum illud diuturnumque bellum, Carolo etiam Cæſare variâ fortunâ motum, primo ad Quintinianum, deïn Grevelingam in littore Flandrico, Gallorum clade, & memorabili exitu finijſſe. Quare interveniente propriâ rebus proſperis invidiâ

(quæ pravis aulæ artibus optumè facta peſſimè interpretari ſolet) faciliore Principis juventà, per æmulos, & , ut creditum fuit, Ferdinando Albano præcipuo autore actum eſt, ut omnis Gallici belli gloria obſcuraretur, geſtarumque rerum magnitudo, & ſimul fælicitas, quà fatorum auſpicio uſus fuerat Lamoralius, invidentium ſtudijs in fędiſſimam poſt cædem verteretur, populuſque Belgicus tributi, & fideï ſuæ mercedem novi Principis odium, & mox omnis ſævitiæ documentum acciperet. Ita libertati Belgicæ ſtructæ clam inſidiæ, quam Caroli, Philippique Principum inauguratione ratam ſemper inviolatamque Ordines Belgicæ caverant, & quæ Hiſpanos, cæteroſque peregrinos dignitatibus, honoribuſq; ſubmovebat. Ad quos ut ipſis Hiſpanis aditus pateret, formà regni, ut notat Demetrius, mutare Remp. in Secreto Hiſpaniæ diu conſtitutum erat, Philippumque lubricæ adhuc, & ambitioſę ætatis Principem majoris imperij pollicitatione circumvenire. Quare Gallico bello ſopito, & proclamatà Philippum inter Henricumq; pace, hoc maxumè quærebatur, ut exurgens per Philippi ditiones religio, & cum eà libertas opprimeretur, invaleſceretq; Philippi Imperium vi,
& ar-

Digitized by Google

& armis ſtabiliendum. Scribit Borræus Henricum II. Galliæ regem Gulielmo Naſſovio Aurantio Principi Secretum icti fœderis clàm communicaſſe, pronoque in eum affectu, ſive ut fato aut ordinatione numinis in plures arcanum fœdus diſpaleſceret ſanguinarium Philippi de ſubvertendo Belgicæ ſtatu conſilium aperuiſſe. Vnde Philippus confirmatà etiam per Belgicam eàdem Gallicà pace retineri ſub ſignis Hiſpanum militem juſſit, comparatiſque ad profectionem, quam in Hiſpaniam parabat, rebus, conventum omnium Belgicæ Ordinum Gandavi indixit, exhibitoque ſcripto hunc in modum diſſeruit:

In Hiſpaniam, Ordines, curandis regni " mei negotijs ire conſtitui, imitatus exemplum " Caroli patris, quem è medià Hiſpanià veſtri " aliquando amor, & publicæ pacis cura pro- " traxit. Itaque Carolus pater, ne quid adver- " ſum ordini ingrueret, ab Anno cIↃ. IↃ. " XLIII. tàm diu apud vos egit, donec in me fi- " lium Anno cIↃ. IↃ. LV. ſenio aut invaletudine " compulſus, Burgundicæ domus patrimonium " transferret. Ipſe reliquum vitæ, quam bre- " vem, & anguſtis terminis circumſcriptam poſt " habuit, divinis meditationibus, tum curandæ "

„ valetudini deſtinaret. Ab eo tempore in Prin-
„ cipem veſtrum delectus heic quoque ſubſtiti,
„ veſtroque ac juxta regnorum meorum ſubſidio
„ cruentum bellum, quo Gallia ruptis Inducijs
„ in me ardeſcebat, firmà pace clauſi. Neque
„ exceſſurus adhuc Belgicà meà fuiſſem, niſi in
„ motu Hiſpania, & niſi rationes mearum rerum,
„ quas ipſe expendo, poſtularent. Hac de cau-
„ ſa, ut Gallicum & atrox bellum robuſtis ner-
„ vis traherem, regnum meum non modico one-
„ re preſſi, poſtquam tanti exercitus ſtipendijs
„ veſtra liberalitas par non fuit. Iſto onere ut
„ me levem, tributo, &, ut illud exigam, im-
„ petremque, præſentià meà opus eſt. Et quia
„ hoc tempore omnem ſimul exercitum dimittere
„ per inopiam æris non licet, ita legionem meam
„ veſtris in finibus relinquo, ſtipendia, prout
„ confido, à vobis habiturus. Vt, quoniam fla-
„ grante bello deeſſe vobis nolui, ita vos recu-
„ peratà per me pace quieti, & fœlices ſimile mihi
„ ſubſidium præſtetis. Compoſitis per Hiſpa-
„ niam rebus idem addico, neque affectum in
„ vos meum diſtantium locorum intercapedo im-
„ minuet. Quin daturus ſum operam, ut ordi-
„ nato per Hiſpaniam regni ſtatu remigrem ad
„ vos ocyus, modo res meæ, & ſimul veſtræ exi-
gant,
Digitized by Google

gant, quarum incolumitati cætera mea poſt “
habeo. Interim Emanueli Philiberto nuper “
Provinciarum Præfecto, & Gallico fædere in “
res ſuas immiſſo (dum Carolum filium certis “
de cauſis, & antequam diſcors Hiſpaniæ re- “
gnum intravero præficere vobis non licet) Mar- “
garetam ſororem meam ſubſtitui, eiq; ut & ſin- “
gulis Provinciarum Præfectis, in mandatis dedi, “
religionem Romanam ſartam, tectam curet, ſta- “
tuatq; in delinquentes è præſcripto legum coër- “
cendos. Vt idem faciatis, Ordines, moneo, “
hortorque. Ita fiet, ut florentiſſimas Provin- “
cias, pronumq; in vos Regem me ſitis habituri. “

Ea Philippi Oratio, Legatis Ordinum mærorem indignationemque ſimul incuſſerat. Dolebant quippe Provincias Gallicâ adhuc face calentes, ut ante à Carolo, ita nunc Philippo deſeri, ſummæque rei regimen inquietis peregrinorum ingenijs, & muliebri Margaretæ imperio committi. Erant quoque qui eandem Margaretam, velut tantarum rerum incapacem, pronuntiarent, &, quod in matrimonio ut ante Alexandri Medicæi, ita tunc Octavij Farneſij viveret, hauſtos Italiæ mores criminarentur. Maxumè verò conquerebantur, militem Hiſpanum, & regij exercitus reliquias in finibus

Belgicæ

Digitized by Google

Belgicæ conſidere, omnis belli metu per Gallicam pacem ſublato, & poſt mortem Mariæ Anglicæ Eliſabethâ Valleſiâ in Philippi domum denuptâ. Idcircò è quiete publicâ fore, eum in Hiſpanias ablegari, alijs bellis uſui futurum, allaturumque intereà Philippo ſecuritatem per longinqua & infeſta claſſibus maria ituro. Quæ Ordinum, Principumque Belgicæ ſupplicatio, ut tandem fructu ſuo, ita odio quoque apud Philippum non caruit. Præterquam enim, quod exautorandi exercitus, cuius operâ bello Gallico uſus fuerat, & faciendæ intra trimeſtre militum miſſionis vanam ſpem faceret Philippus, ita creditus fuit, eo tempore clam ſententiam mortis in eos ſtrinxiſſe, qui amoveri in Hiſpaniam eundem militem, & extrudi Belgicis terris ſollicitaverant importunius. A quo etiam hoc fuit, ut idem miles poſt Philippi diſceſſum (qui VII. Kalend. Septemb. Vliſſingæ claſſem ingreſſus erat) annum & ſemeſtre in Belgicâ ſubſiſteret, acturuſque haud dubiè diuturnius præſidium, ſolius, quâ ad Zerbium Afri littoris inſulam Philippus affectus erat, atrociſſimæ cladis inſperato vulnere revocaretur. Ita Philippus relictâ Belgicâ quam pacatam à Carolo patre acceperat, turbatam verò

Digitized by Google

verò reliquis vitæ, & regni ſui annis habiturus erat, in Hiſpaniam profectus eſt. Tradit V. CL. Suffridus Petræus quondam Ordinum huius gentis Hiſtoriographus Philippum non aliâ de cauſâ, quam ad capeſſendum Regni Hiſpaniæ diadema, Belgica exceſſiſſe, ac ſecundo vento uſum ad VI. Eid. Septemb. in eandem Hiſpaniam appuliſſe. Alij addunt viſo attactoque regni littore claſſem Philippi horrendâ tempeſtate diſjectam, naveſque plurimas ipſo etiam Philippo ſpectante, turbatis ſupra modum aquis demerſas. Gemmas quoq;, ſigna, toreumata, tum operis antiqui tabulas mitâ Belgarum arte elaboratas, ac per Germaniam Italiamq; à Carolo Cæſare regio paratui, ac domeſticæ magnificentiæ congeſtas, mari hauſtas, ipſumque Philippum magno vitæ diſcrimine fluctibus expoſitum, ſuis terris reſtitutum. Tum è Philippi abitu & ſimul relicto in præſidijs milite, præſcius velut eventuri mæror, & tacita ſimul indignatio omnem Belgicam pervaſit. Ratiocinabantur quippe prudentiores Philippum Principem Belgicæ genti diffiſum pignerandæ arctius fideï arma & militem delegiſſe, modumq; parando populi obſequio repertum, concordiæ quam maxumè inimicum

fore. Quibus Provinciarum querimonijs etiam hæc per Friſiam ſeorſim acceſſit, quod Gulielmus Lindanus Philippi, & Vltrajectinæ Sedis Legatus (de quo in Friſiam mittendo Philippus Anno cIↃ. IↃ. LVI. cum Georgio Egmondano Præſule Vltrajectino conſultaverat) inſolentius ageret, mandatiſque Philippi, & ſimul Sanctionibus Romanæ Sedis ſubnixus temerandis ſacris, atque profanis ſua miniſteria adaptaret. Itaque Friſiæ Ordines ultrò ſuperbiam hominis peroſi, mox inſtigante clero, de cuius jure agebatur, inritati, ut peſſimarum rerum Principijs obſtarent, prolixè apud Arenbergium egere, deque ejuſdem Lindani ſuperbâ & inſolenti dominatione hoc modo conqueſti ſunt:

„ Etſi libertatis noſtræ diuturna poſſeſſio, quâ
„ majores noſtri aureà illà ætate rerum uſi ſunt,
„ Præfecte, & nuperæ conventiones, quas cum
„ Carolo Philippoq; non ſemel inijmus, moviſſe
„ Philippum regem debuiſſent, ne vis ulla legibus
„ noſtris, ac religioſis ritibus, inferretur, ita præ-
„ ter ſpem noſtram jam diu diſpendium facimus
„ noſtræ libertatis, obtruſo nobis Gulielmo Lin-
„ dano Commiſſario Fideï, etſi revera Inquiſi-
„ tore homine peregrino, & ſupra quam ambi-
tioſo

Digitized by Google

tioſo. Quod genus hominum, ut majoribus no- “
ſtris infrequens fuit, qui à Sergio Pontifice poſt “
paganos ritus Friſicis terris ejectos liberè ærta- “
tem egere, ita cum hoc ipſo Philippi impe- “
rio, quod ſalvâ & incolumi libertate depacti “
eramus, novam ſervitutem accepimus. De pa- “
trijs legibus, quas ſuo huc uſq; ſanguine ma- “
jores noſtri tutati ſunt, nunc non loquimur: “
Ne quis eas violaret Francorum impetus, & “
Normannicam vim, tum intentatum à Floren- “
tijs ac Albertis inclementius imperium ſuſti- “
nuimus, & nę corpora lege mancupij ſervirent, “
noſque ultimi nepotum cum traduce ſpiritu peſ- “
ſimam vivendi conditionem, & novorum juxta “
dominorum inſolentiam acciperemus. Nunc “
verò animis, atq; conſcientijs noſtris tormen- “
ta parantur. Vt, quia ferrum & cauteria uren- “
dis ſecandiſque mentibus non ſunt, quas ut li- “
berrimas, ita ab omni terrenà illuviè ſecretas “
immortale numen homini largitum eſt crucia- “
tibus corporum conſcientiæ deterreantur, ſer- “
viantq; ſuperbis, importuniſque dominatoribus “
quorum ſpecioſa pietas enormibus ſæpè flagi- “
tijs obtenditur. Ab eo eſt, quod ambitioni “
ſuæ modum non ponant, Eccleſiaſticas digni- “
tates, contra leges patrias, à Carolo Cæſare “

„ Anno cIↄ. Iↄ. XXII. confirmatas condupli-
„ cent, autoritatem, honores, opes, ut reliqui
„ mortalium, & ferè fædius rapiant, nullo, aut
„ minimo pietatis documento, quæ deſtinata di-
„ vino cultui, & ſaluti hominum miniſteria fæ-
„ dare curis ſæculi, & ludicris quærendæ fortunæ
„ cupiditatibus non ſolet. Hoc verò Lindani per
„ Friſiam munus, hæ actiones ſunt. Is namque
„ imperia, æs, ſacerdotia, aut ſuæ conditioni
„ adjecit, aut pretio corruptus largientibus con-
„ ceſſit, & quidem in fraudem Eccleſiaſtici per
„ Friſiam Ordinis, qui Philippi inauguratione
„ caverat: VT IVS EI INTEGRVM
„ INTAMINATVMQVE ESSET,
„ Philippuſque intacto omnis ſtatus jure, ac be-
„ neficio, prout Carolinis temporibus factum
„ erat, omnem imperij ac potentiæ gloriæ con-
„ firmandis religioſæ vetuſtatis monumentis im-
„ penderet. Nunc verò ut patrij ſacrorum ritus
„ polluuntur, ita Præſulibus ac Decanis legiti-
„ mum jus ſubtrahitur, quorum à tot ſæculis
„ fuiſſet res ſacras ordinare, ac clerum coërcere
„ pudoris, & recti oblitum. Ea propter roga-
„ mus, Præfecte, ut te iſtiuſmodi rebus inter-
„ ponas, procureſque in poſterum, Ne quid
„ novum & inſolens, quod à majorum receptis
ritibus

Digitized by Google

ritibus declinet, per Friſiam invaleſcat. Cæterum, ſive Legati reverentia, ſive quod Caroli Philippique regum Edictis & ſanctionibus Pontificum ultrò patrocinaretur Arenbergius, parum profectum eſt. Hoc tantum ſubſecutum comperio, quod Arenbergius ſpem Ordinibus redintegrandi Eccleſiaſtici faceret, ac de eâ re apud Margaretam Gubernatricem ſe acturum polliceretur. Verum in ſpeciem, ut eo tempore ferè omnia, ſed maxumè ut Philippi conſilia morâ invaleſcerent, aulicâ lentitudine trahebantur. Quamobrem Lindanus ultrò præfractus & contumax, tùm notatâ Arenbergij conniventiâ inſolentior in omnem immodeſtiam erupit, ſeverumq; inquirendi officium fædiore poſt imperio exercuit. Cuius rei cum eum Ordines Friſiæ acrius monerent, Lindanus interminatam poteſtatem, & ſecretam licentiam comprimendis temporum vitijs obtendit, Ordineſque ac Senatum juxta regium puniendis flagitijs, pollutiſque ſacris tardos criminatus, fremens & indignabundus cætu exceſſit. Poſt XVII. Kal. Decemb. ipſo novilunio, quo maria ordinarijs vicibus majore æſtu cientur, Oceanus intumuit, ruptoque multis in locis, qui Lemmarios ſpectat, aggere, depreſſa ferè ac

paluſtria regionis obtexit. Itaque Biltanus ager, per quem clementi, & inſenſili ferè altitudine Friſia in Corum exſurgit, ut & maior Weſtergoæ pars, intactus ab aquarum ſalſedine manſit, toto Sylveſtrium tractu, qui à Cunera, & Stellinguerfijs in Winbritzerios, ac Wonſeranos protenditur, marinis undis operto. Ooſtergoos quoque pleroſque Leppæo aggere, velut munimento agrorum ſuorum, clauſos, ab hoc malo immunes fuiſſe Andræas Gryphius in ſuis notis autor eſt. Idem ſcribit aquam marinam eodem æſtu circa nonam veſpertinam repente Bornenſibus affuſam, mox Coro vento auctam, areas domorum, villarumq; habiles ferendis navigijs feciſſe. Poſt ſurgente Euro ſenſim relapſam eadem quâ perruperat, viâ & laxantibus catarractis in ſuum alveum redijſſe. Tum ut res ultrò per Edicta & Inquiſitionem, deïn ob Hiſpanorum Legionem per præſidia diſtributam lubricæ, validioribus machinis impulſæ nutarent, vix reverſus in Hiſpaniam Philippus poſt compreſſos primatum ſanguine regni motus, & infælices exitu cum Eliſabethâ Valleſià regij Francicique ſanguinis fæminâ, celebratas nuptias, conſtituendorum per Provincias Epiſcopatuum negotio ſe dedit. Quapropter

ANNO CIↃ. IↃ. LX.

propter miſſo jàm ante Romam, ubi Paulus IV. Pontificatum tum gerebat, & quo cum bellum in Italiâ Philippus geſſerat, Franciſco Sonnio Theologo Lovanienſe, & per Friſiam Inquiſitore, de conſilio Antonij Perennoti, hoc maxumè cavit, ut negotium Pontifex maturaret, ipſeque occaſionem obturbandæ Belgicæ nactus, Gallici fœderis ſecretum, ſuo principatui, & juxta Provincijs fatale, & climactericum exequeretur. Itaque Paulus Pontifex, ne rei tam ſanctæ, & neceſſariæ moræ necterentur, XIV. Kal. Iun. Philippi mox conſilium approbavit, confirmarique tabulis fecit. Quo Pontifice humanitus abrepto, & damnatâ cum eo ob fœditatem geſti Pontificatus omni memoriâ Pius IV. ſucceſſor eandem mox ſanctionem confirmavit, Philippiq; propoſitum, velut perſanandis per Belgicam mentibus ſalubre, & Romanæ Sedis Imperio conducens corroborari factis eà de de re VIII. Eid. Mart. tabulis fecit. Ita Sonnius curatis, quas Romæ voluerat, rebus in Belgicam regreſſus ordinationes novorum Epiſcoporum, & ſimul fomitem civilis incendij clam adduxit. Reperio in litteris mandatorum Sonnij, cauſam conſtituendæ per Friſiam Sedis luxui & corruptis cænobitarum moribus impu-

imputatam, reprimendiſque adultis cleri vitijs unicum illud remedium ſanandis malis repertum. Duorum quoque Cænobiorum Horti Mariæ, & Lidlumani ampliſſimum cenſum Sedi deſtinatum, triaque millia ducatorum menſæ Epiſcopali aſſignata. Reliquum dotis, quod ante monachorum luxus inſumpſerat, Canonicis attributum, eoſq; è S. paginæ Canonumq; Doctoribus, tum è Nobilitate creandos in ijſdem litteris Philippum conſtituiſſe. Vltrajectinæ quoque Sedi, ut ante Willebrordi ætate, Archiepiſcopum ordinatum Suffraganeoſq; Daventrienſem, Leovardienſem, Groningenſem, Harlemenſem, & Middelburgicum eidem Archi-Epiſcopo ſubjunctos. Quibus in Hiſpaniam à Sonnio miſſis robur poſt additum, Philippuſq; IV. Eid. Maij in ipſo (ùt habent tabulæ) conſiſtorio eâ de re Decretum fecit. Deïn regio luxu celebratis nuptijs Carolum filium unicum adhuc regiæ domus hæredem per omnem Hiſpaniam, juramento à proceribus regni ſubditiſque accepto, deſignari ſucceſſorem, confirmarique curavit. Vt ſcilicet dubio longioris vitæ ſpatio, & incertâ Eliſabethæ fæcunditate, diffuſum regni corpus, & haud pridem factionibus obnoxium, certo hærede, &, ſi quid

quid humanitus accideret, majeſtate novi regnantis coërceret. Quarum rerum ut ignaræ adhuc per Friſiam mentes erant, ita domeſticis è contra malis, & multo prædone adfligebantur. Interceptis namque Gallicâ pace ſtipendijs peſſimos quoſque, ut nuper militiæ, ita tum ignaviæ ac deſidis vitæ cupido graſſationibus per provinciam mancipabat, otiumq; inutile, & turbidis rebus, aut perdendis Provincialium fortunis ſuccreſcens, fædis & reprobatis bello ſceleribus paſcebatur. Quamobrem Senatus regius (quod jam ante ſancitâ Anno cIↃ. IↃ. XLIV. Gallicà pace Carolo Cæſare evenerat) edicto in prædones ſtatuit, deprehenſiſq; cum telo conciliandæ ſecuritati publicæ ſeveram legem pœnam capitis denuntiavit. Arenbergius quoque Ægyptios paganis ritibus, & profanis ſuperſtitionibus imbutos, ſuæque Præfecturæ graves & moleſtos Friſiâ ocyus excedere, ſimilique gladij pœnâ (quà Carolus Cæſar ex Edicto Anni cIↃ. IↃ. XXXIIX.) coërceri juſſit. Edictum VII Kal. Octob. Vollenhovæ ſignatum. Cautum quoque, ut earum rerum merciumq; (quæ adulatione iſtorum temporum ac diſcordi implicitoque factionibus populo Friſico Carolo Cæſari Anno cIↃ. IↃ. XXIV. ANNO cIↃ. IↃ. LXI.

 vectiga-

vectigales factæ erant) apud Conductores Regios profeſſio fieret, perſolvereturque vectigal importandis in Friſiam, rebus, mercibuſque aſſignatum. Pœna in tranſgreſſores Edicti ſtatuta, decretumq; ut confiſcationi rerum, mercium, naviumq; pecuniaria quoq; mulcta adijceretur à Carolo Cæſare Anno cIɔ. Iɔ. XLIV. fraudatoribus iſtiuſmodi vectigalium irrogata. Iï fructus deperditæ per diſcordias libertatis fuere, quorum onera adoleſcente principatu, poſt etiam bello aucta liberrimam tot ſæculis gentem diuturnis armis, & ſuccreſcenti indies ſervituti implicuere. Poſt partem Edicti à Carolo Cæſare Anno cIɔ. Iɔ. L. publicati Senatus per Friſiam regius renovavit, vetuitque Ne quid in publicum, præterquam de conſilio Cenſorum typis ederetur, vulgareturq; pœnâ ex eodem Edicto 100. aureorum conſtitutâ. Edictum IX. Kalend. Ian. Leovardiæ ſignatum. Hoc quippe Edicto obtendebatur, ne, ferace iſtiuſmodi librorum Germaniâ, quæ libertatem ſuam, invito etiam Cæſare, retinuerat, ſimile per Belgicam fieret, ætaſque tenerior, propriâ animorum mollitie, cum ipſo velut lacte præcepta purioris doctrinæ hauriret. Itaque Maria Gubernatrix nomine Caroli Cæſaris

ANNO cIɔ.Iɔ.LXII.

Digitized by Google

ſaris hoc etiam Anno cIɔ. Iɔ. LIII. ſanxerat ut decretorum Germaniȩ liber per Friſiam non valeret, nullaque aut inefficax ad Decreta Germaniæ Auguſtanis Comitijs Anno cIɔ. Iɔ. XLVIII. facta reorum, damnatorumque in cauſâ religionis provocatio haberetur. Ijs namque caverat Carolus, ut partem onerum Imperij Belgæ ferrent, ad eos verò Reſcriptorum, Statutorumque ejuſdem Imperij (quibus libertatem Religionis coactus indulſerat) communio, beneficiumvè non perveniret. Quapropter ne jure ac immunitate Germaniæ quâ ab omni memorià ex tot Cæſaris Diplomatis, tum ex ipſa quoq; Carolinâ conventione anni cIɔ. Iɔ. XXII. debebant) Friſij fruerentur, promulgatis per Belgicam de Religione Edictis, Statutiſque eos parere juſſerat, omni exemptione fœdo exemplo antiquatâ. Ita namq; inter Friſios Carolumque Cȩſarem conventum erat: VT CÆSAR IVS SAXONIS AC HÆREDITARII PRAEFECTI CESSIONE ACCIPERET, EIQVE IVSIVRANDVM, VT ET HÆREDIBVS, POSTERISQVE NOMINE ROMANI IMPERII DEFERRETVR. Neq; aliam rationem ineundi inter Belgicæ Provincias, Friſioſq; fœderis Mariam

Gubernatricem, Anno cIↄ. Iↄ. xxxv. iv. Eid. Iun. propoſuiſſe, quam ut ad mutua auxilia adverſum vim externam Provinciç ſe obligarent, ſuo verò jure, (ac ſi fœdus, Principiſvè imperium nihil de eo delibaret) unaquæque Provincia frueretur. Cæterum robuſto Cæſaris Principatu, & adultâ poſt partium, quæ à libertate majorum deſciverant, adulatione, omnis aviti, patrijque juris memoria, atque vis ſenſim obliterata, Friſiorumque Ditiones Germaniæ Imperio ſubtractæ, duorum Cçſarum Maximiliani atque Caroli cupiditate, patrimonio Burgundicæ domus adſcriptæ ſunt. Ab eo namque fuit, ut ſolemnem illam cum Friſijs Anni cIↄ. Iↄ. xxiv. pactionem omiſſo Imperij, quod præferre debuerat, nomine, CAROLVS CAESAR, SE, ET HAEREDES, POSTEROSQ;, VT HOLLANDIÆ COMITES ſervaturum caveret, nulloque tempore, ita paciſcente odio Geldricæ partis Burgundicç factionis nobilitate, Friſiam ab Hollandiæ Comitatu ſe ſeparaturum fidem interponeret. Quod ne fieret ſubſecutis temporibus Maria quoq; Gubernatrix datis in Friſiam Anno cIↄ. Iↄ. xlix. Prid. Eid. Iun. litteris obnixe Friſios rogaverat, ut fœdus autore

tore Cæſare, cum Romano Imperio, de præſtandis auxilijs Auguſtæ Vindelicorum initum Friſij approbarent, arctiorisq; ſocietatis vinculo hac ipſà occaſione cum Belgicæ populis coïrent. Hoc namque illo conſilij arcano tum agebatur, ut Friſij hortatu Mariæ Gubernatricis, Principis fæminæ, & civiles animos movere non imperitæ, tum reverentià, cuius mandatum Maria præferebat, Caroli Cæſaris pellecti, & firmiore cum cæteris provincijs nexu uniti, ab antiqua Romani Imperij ſocietate divellerentur, communemque cum Belgico populo fortunam, & conditionem inſtantium temporum acciperent. Carolus quoque Cæſar ſociatâ Germaniæ Belgicà, diſcors religionibus, & lacerum Principum armis Imperium commodius coërceret, compoſitoque, & pacato eodem Imperio Belgicam ſuam, novarum, ut aiebat, religionum fæcundam, in ſpeciem regni, & non diſparatæ cum Hiſpanià ſervitutis ſubſidio eiuſdem fœderis formaret. Cæterum continuam in Carolo fęlicitatem faſtidiente, & velut manum retrahente fortunâ factum eſt, ut ſua Germanię libertas conſtaret, Caroluſque Cæſar, prout incerti mortalium rerum eventus ſunt, propoſito excidens præfractum illum

& magnitudini ſuæ fatalem in religione zelum quietis Belgicæ provincijs ſuo, & ſucceſſoris filij damno inferret. Friſios etiam, ut naturę limite & ultimo Rheno ita legibus, moribuſq; à Belgicæ populis Burgundionum ſubditis diſcretos, ijſdem, quæ de religione per Belgicam ſanxerat, Edictis teneri obligarique pronuntiaret. Litteræ Mariæ Gubernatricis ad Senatum regium (qui judicium Caroli Cæſaris ſuper hac re per litteras XVI. Kal. Iun. Leovardiæ datas requiſiverat) Bruxellis IV. Non. Iun. Anno CIↃ. IↃ. LIII. ſignatæ. Liber quoq; de Confeſſione Fideï incerto autore, & ſpretà Cenſorum autoritate, editus, à Senatu per Friſiam regio damnatus eſt. Tum de ducendâ reparandâque, quæ à Sigeri Cœnobio Garipam ducit, viâ, inter Tietzerchios, & Smallingæos orta lis à Senatu regio definita, mandatumq; agrarijs per Provinciam, ut vias publicas eluvie brumalium aquarum fœdatas, ferendis equis, curribuſque commodas curent. Cautum quoq; aſperè, Ne quod maris ejectamentum, ſive æſtu è fundo actum, ſivę tempeſtate diſjectum, ſine Prætorum conſenſu à littore aſportaretur, cæterum omne fluitans, naufragumvè, ut ante ex pacto Cæſari, ita

Philip-

Digitized by Google

Philippo pro more cederet, denunciatione eius rei intra XXIV. horas Prætori, triduum verò Senatui regio facienda.

Idem ſtatuit, Vt ij, qui tabulationibus littorum, portuumvè (arcas veteres achitectonicæ autores, ut & hodie, vocabant) manus admoviſſent, earum aſſeres, ſublicas, tigna rupiſſent, abſtuliſſentve capite luerent, ablatorum verò ejectamentorum convicti pecuniariâ mulctâ, poſt arbitrariâ pœnâ corrigerentur. Hoc quippe nolebat Senatus, ut Friſica gens navigiorum ſpolijs queſtum faceret, munimentumque infidi littoris immenſo ſumptu arcendo mari â majoribus fundatum privati licentia, & rapacitate nudaretur. Mox ingraveſcenti rurſum annonæ proſpectum, publicatumque à Margaretà Gubernatrice, Ne quod frumentum Friſià exportaretur. Quod decretum, quia Anno CIƆ. IƆ. LI. Carolo Cæſare impediendis, minuendiſque commercijs videbatur, ita per Legatos coram Marià agrarij tum egerant, ne quid tale in poſterum manifeſto Provincialium damno perſcriberetur. Oſtendebant namque exportatis frumentis annonæ periculum non ſtrui, quod ea ſoli Friſici naturà eſſet, minimum ſecalis, hordei verò

rò ac avenæ plurimum ferre. His quoque ſolis ſtare, & florere commercià, ijſq; fieri ut per mercatores aliunde advectos pecuniæ haud parum agrarijs accedat, quà marinorum aggerum, tum regiorum vectigalium onera ferri queant. Sine hoc verò ſubſidio, nec privatas agrariorum res conſiſtere, nec ſtatas vectigalium penſiones præſtari poſſe. Neq; enim tantas oppidanis opes, atq; facultates eſſe, ut omni frumento paratum æs aſſignare queant, etiam extemplo perſolutum, caritatem annonæ daturum. Ita namq; fore, ut ipſi pretium quod volent, ſtatuant, agrariorumq; ſæpe anguſtià male uſi per damnatas legibus coëmptiones, frumento caritatem, egeſtatem plebi, penuriam univerſis ſint paraturi. Idcircò rogabant Carolum Cæſarem, ut habità libertatis ratione, decretum antiquaret, duranteq; bello Gallico, aut caritate rerum tantummodò valiturum fidem daret. Id Mariæ Gubernatricis reſcripto (additâ obteſtatione integrum agrarijs jus inviolatumque fore) VI. Eid. Ian. confirmatum, ut ijſdem agrarijs tum damnoſum, ita hoc tempore ſublevandæ communi annonæ remedium fuit. Eo namque Margaretæ conſilium atque Edictum ſpectabat, ut coëmptiones ceſſarent,

omne-

Digitized by Google

omneq; frumentum in promiſcuos populi uſus erogatum iſtius anni præſentaneæ ſterilitati mederetur. Æſtas enim ut multo imbre madens, ita torpido aëre putredinem frugum, mox animalium luem, atque peſtilentiam invexerat, ſtagnanteſq; per planitiem aquæ campis ſuopte ingenio humentibus ęgrius laxabantur. Invenio in Annalium libro Kemponis Martenæ graſſantibus adhuc per Provinciam Burgundicarum Geldricarumq; partium reliquijs Friſiæ Ordines Georgij Scenci & ſuorum dominatione offenſos Margaretam Cæſaris amitam Provinciarum tum Gubernatricem ſuppreſſæ, aut ſterili annonæ ſimile remedium oraſſe, querimoniamque Ordinum eïdem Edicto, per Carolum ſæpius Cęſarem, vulgato, cauſam dediſſe. Idem quoque Edictum vehementibus oppidanorum ſtudijs anno ſequente confirmatum, pœnamque lege conſtitutam violatoribus Edicti à Magiſtratibus per Friſiam irrogatam eſſe, Hobbio Baerdio, Cornelio Fonckio, Tarquinio Valleſio, Iacobo Iacobæo, G. Wallema, Theodoro Theodoreto, Foccone Andreæ, Ioanne Iulio Beima, & Bonnone Petræo I I I. Eid. Mart. ſubſcribentibus. Legem quoq; de ponderibus, & menſuris, Saxonum ętate latam,

àb ijſdem innovatam, ſtatutumque ut per oppidà Saxonicę legis ratio atque formula obſervaretur. Dein litterę à Senatu regio ad Prætores, Magiſtratuſq; per Provinciam datæ, quibus ſtatuebat, Ne qui clam conventus populi concioneſvè eſſent, intraque pręturas aut oppida ulli advenę præterquam probatę in Eccleſiam fideï reciperentur. Sanxit inſuper, ut ex optumis quibuſque Magiſtratus populi Friſici crearentur, arcerenturque communione munerum dignitatumq;, novarum religionum ſuſpecti, tum fędiore vitâ, temulentiâ & adulterijs cooperti. Franequeranos etiam, velut majore rerum licentiâ prę cæteris uſos, idem Senatus commonuit, ut frequentes ſacris interſint, remque divinam more majorum agant, abſtineantque privatis conſultationibus Philippo regi, & ſimul paci publicę adverſis. Litteræ III. Eid. Novemb. Leovardię exaratæ. Adeò diffidentię vitium, quod poſtremis etiam Caroli annis ſe aperuerat, debile rebus ſe ultrò diſſolventibus vinculum, Philippi maxumè principatu increvit, pertinacibus populi in libertatem ſtudijs Principi ſuſpectis, & Arenbergij Senatuſq; Regij imperio Provincię gravi. Itaq; is jam ante caverat: Ne quis Leovardię

vardię præterquam officialis regius, aut publicus juſtitiæ adminiſter, cum telo incederet, ipſove noctis obſcuro, ſub pęnà legis de VI PVBLICA latæ, perpetrandis obtegendiſque flagitijs uteretur. Poſt, ſtabiliendis Romanę ſedis Pontificumque ſanctionibus ſtatuta per Provinciam publicavit. Iis pręcepit. Vt feſtis diebus, & divino cultui dictis, quęcunque etiam operæ, commerciaque ceſſarent, ipſiſq; quadrageſimæ, aut alijs diebus, quibus Eccleſia jejunium ordinaſſet, eſu carnium Friſij abſtinérent. Statuit quoq; ne, dum res divina publicè fieret, cauponaria, & commeſſationes haberentur, pecuniariâ mulcta poſt arbitrariâ & gravi pœnà tranſgreſſoribus irrogatâ. Hoc tantum indultum fuit, ut pro operarum, valetudiniſvè ratione Decanus, Commiſſarius, Preſbyter, Medicuſvè diſponeret iſtiq; rei, ne quæ fraus ſtatuto fieret, teſtimonium ſcriberetur. Tum diuturna aſperrimaq; hyems omnium, qui tum per Friſiam degebant, memoriam ſuperans Friſiæ incubuit. Quippe non Lavicæ tantum, Amaſique flumina, ſed Auſtrinum etiam mare, quod latiſſimis aquis, & qua Flevo proximius eſt, vehementi æſtu concitatur, commeandi poteſtatem hominibus,

ANNO CIↃ. IↃ. LXIII.

M 2 curri-

curribus, jumentiſque fecit, remque oculis expoſitam, & majoribus infrequentem naturæ quodam miraculo inſignivit. Annotatum reperio eadem flumina atque æſtuaria, quæ Friſijs prætexuntur, vernum ultra Æquinoctium glaciem alviſſe, agroſq; non ante Iunium menſem revireſcentes adulti veris amænitatem brumali inclementiâ commutaſſe. Itaque pecorum fimus, quæ adhuc Majo menſe ſtabulabantur, in ipſis ſtabulorum foſſis adeò per gelu induruerat, ut ſolis ferramentis comminuerentur, agrique antecedentis anni ſterilitate infœcundi ſtato Æquinoctij tempore non paſtinarentur. Hyems quoq; ut longa, ita quam maxumè aſpera acciſa pecorum pabula faceret, cultiſq; ſerius arvis metus iterum ab annonâ, & difficili alimoniâ anxijs ſollicitiſque provincialibus haberetur. Ita domeſticâ ferè fatorum adverſitate, foris & per Hiſpaniam res turbidis conſilijs trahebantur. Iam enim Philippus ruptâ cunctatione, regium opinatus præconcepta exequi, eaq; arbitrio regnantis, non ex eventu rerum metiri, quod in Hiſpaniâ IV. Eid. Maij Anno CIↃ. IↃ. LX. de Epiſcopis perſcripſerat, conſilium vulgabat, multique eâ de re neq; inveri rumores paſſim per Friſiam
fere-

Digitized by Google

ferebantur. Vnde ſubita conſternatio, mox tacitus mæror Provinciam frequentavit, ſecretaque in Phillippum murmura, & diſſonæ voces præcinentium ſiniſtra auditæ. Id namque ciendis maxumè ingenijs erat, quod novarum rerum inſtituto in conſultis Ordinibus, quos reprimendis durioribus imperijs majores ſemper habuiſſent, ſancta, & venerabilis antiquitas convelleretur, imminutoque cænobiorum jure ſacri reditus pijs uſibus, & ſublevandis egenis tot per ſæcula applicati novo Epiſcoporum luxui, & magnificentiæ deſtinarentur. Accedebat & illud, quod firmandæ Inquiſitioni ordinatio Epiſcoporum tanquam velum quoddam obtendi diceretur, tabularumque Epiſcopalium formula ab eâ ſuſpicione non variaret. Ideò ſcilicet Friſiorum Epiſcopo erogandarum in novem Canonicos præbendarum (ut loquuntur) poteſtatem factam, ut in cauſâ Inquiſitionis iſtiuſmodi aſſeſſoribus idem Præſul uteretur, ipſiq; Decreta Sedis, & eum ipſum in conſcientias dominatum Inquiſitionem de mandato Epiſcopi exequerentur. Quæ etſi corrigendis paganis (qui ex Africâ opum commerciorumque cupidine in Hiſpaniam migraverant) Ferdinando rege excogitata eſſet, ita

Digitized by Google

intorqueri conſcientijs ſuis aiebant, ut ipſi probroſæ exterminatæq; etiam Germaniâ, ac potiore Italiæ ora ſervitutis impatientes turbis ac ſeditionibus ſe darent, temeratàque ſui in Principem obſequij lege, ſibi ipſis exitium, Philippo verò, quam ex compoſito quærebat, opprimendæ multitudinis, & infælicium armorum accelerarent. Hac de cauſâ innuebant tributi etiam ſui, quod fædius, ope continuata poſt Gallicum bellum militi ſtipendia, ut poſt evocatam Italià Margaretam Gubernatricem Caroli notham imperitam rerum, & Belgici regiminis, ſumma imperij, aut regni (nam hoc moliebatur) Cardinali Granvellano miniſtro, & aſſentatori Romanorum Pontificum cederet, conculcatàque Status publici, & Belgicæ Nobilitatis autoritate ponderoſa negotia ad Philippum in Hiſpaniam, cæteroſq; aulæ regiæ ſatellites devolverentur. Hoc modo horrente, & contremiſcente populo Ordinum quoque Principumque virorum mentes perculſæ, & quod peractà non ſemel in Hiſpaniam legatione, (Montinius namque cæterique jam ante ad Philippum miſſi erant) velut obdurato regis animo, nullà in melius rerum ægreſcentium mutatio ſequeretur. Itaq; Principes aurei

rei

Digitized by Google

rei Velleris, in quorum numero Aurantius, Egmondanus, Hoogſtratenus, Montmorentij cæterique erant, nutantium Provinciarum, & ſuæ juxta incolumitatis metu IV. Eid. Mart. ad Philippum regem litteras dedere, expoſitiſq; immodeſtis Granvellani conſilijs (quibus eum, per incuriam Principum, & quod plerique voluptatibus, atque oblectamentis ludicris immerſi gravem luxu ac ſocordi ignavià vitam agerent, uſum fuiſſe Reidanus notat) tanquam civilium turbarum fomentis revocandum eum in Hiſpaniam cum obteſtatione fideï ſuæ propoſuere. Alij addunt, adæſis per luxum facultatibus eoſdem Principes impulſos, more mortalium, quibus gravis alieni æris ſarcina, & recordatio veteris fortunæ eſſe ſolet, novas clam ſocietates inijſſe, ijſdemq; ſubnixos de ſubmovendo à procuratione Belgicarum rerum Granvellano præfervidis, neque injuſtis deſiderijs laboraſſe. Vbi verò omne ſalutis, quietiſque impetrandæ conſilium inritum fuit, validâ, & flagrante apud Philippum Granvellani gratià, ne quid labentibus in deterius rebus ipſorum otio, ac privatæ fortunæ affingi poſſet, miſſionem oravere, & ut Philippus lubricos honores, quos Carolus pater, aut ipſe,

Bel-

Digitized by Google

Belgicâ excedens conceſſerat, & ſimul in alios onera ac pericula transferret. Cæterum, ut lubricam Imperij ſemitam ingreſſis retrahere pedem fortuna non ſinebat, ita honores ijs à Philippo continuati, ut ſtato tempore conſortes principatus ſui adminiſtros ex arduo, & prærupto honorum culmine præcipitaret. Qui propterea prȩvisâ nutantis fortunæ inconſtantiâ concilio ſtatus abſtinuerunt, potioremque regundæ, pacandæque (nam haud parum commota cernebatur) Belgicæ curam in cæteros dignationis ſuæ, & potentiæ æmulos rejecere. Tum Margareta Gubernatrix ſeceſſione Principum Equitumque aurei Velleris clam offenſa, ne conciliandæ Granvellano invidiæ major procerum divulſio pararetur, legatum in Hiſpaniam properè amandavit, Antoniuſq; poſt Perennottus Cardinalis Granvellanus mandato Philippi, ſive ut Reidanus habet, ultrò injurijs Principum laceſſitus, inexpiabili erga Belgicam nobilitatem odio, ſuperſtite adhuc ſociorum factionis ſuæ potentiâ in Burgundiam, & mox Hiſpaniam conceſſit. Cæterum Principum Belgicæ ſeceſſio, ut inimicis paratura invidiem videbatur, ita econtra potentiam paravit. Submoto namque Belgicâ Granvellano evenit,

ANNO CIↃ. IↃ. LXIV.

evenit, ut quos ante conſiliorum ſuorum participes fecerat, eoſdem inlatæ ſibi contumeliæ ultores relinqueret, omneq; publicæ autoritatis robur, in excuſationem Granvellani, & oppreſſionem adverſæ partis, & ſimul Belgicæ libertatis verteretur. Creditum fuit præclaros alios viros, & fortunam ex virtute nactos, ut ante dominatus, ita tum Granvellani famæ importunos defenſores extitiſſe, ipſumq; Philippum Granvellani è Belgicà diſceſſu exacerbatum, ardens ſponte ingenium, & præcipitia ſuorum conſiliorum exaſperaſſe. Itaq; Senatus tum regius per ſeceſſionem Principum ſui juris, & poteſtatis factus in curam conſecrandorum, introducendorumq; Epiſcoporum deflexit, quod ad negotium ocyus capeſſendum Margareta Gubernatrix primores Senatus muliebri vehementià impellebat. Quapropter Margareta, ut ſingulis Provinciarum Ordinibus conſilium Philippi commendaret, litteras in Friſiam ad Ordines, Senatumque Leovardienſem dedit, quibus docebat: Placuiſſe Philippo Regi Epiſcopum Friſijs deſignare, ac Leovardiæ Sedem conſtituere. Hac de cauſà Philippum, Romam Franciſcum Sonnium ad Paulum & Pium IV. Pontifices Romanos ab-

N legaſſe,

legaſſe, ne quid temerè ſtatueret, adultæ temporum licentiæ, & manifeſtis ab Eccleſiâ ſeceſſionibus opportunum. Neque enim aliud iſtà Sonnij Legatione, & hoc ipſo Decreto ſpectaſſe, quam ut ipſe Hiſpaniâ ſuâ clauſus, ita exigente regni ſtatu, per Epiſcopos in Provincijs Belgicæ, & ſimul Friſiâ conſtitutos religionem tot ſęculis receptam, & ſimul jus populi ſtabiliret, rerumque ultrò fluentium, ut in humanis conſtans nihil atq; perpetuum eſſet, ordinem, confuſionis vitio intactum conſervaret. Et quoniam à longâ temporum memoriâ Eccleſiaſticarum rerum ſumma per Friſiam cognitio, ac conſecratio Antiſtitum penes Pręſulem Vltrajectinum fuiſſet, ita Philippum regem hoc ipſo erectæ Sedis beneficio cleri maxumè ærario proſpexiſſe, ne tantis impendijs Legationes Vltrajectum fiant, cæterum intra Provinciam omnia habeantur, ordinationi, conſecrationique religioſorum præſcripta. Propterea Archiepiſcopum Vltrajectinum jus ſuum, quo ante uſus fuerat, Suffraganeo ſuo Friſiorum Epiſcopo ceſſiſſe, ut is ſimili poteſtate agat, commiſſumque ſibi munus ex inſtituto veteri, bono populi Friſici tueatur. Rogare eapropter Friſiæ Ordines, & Senatum Leovardiæ urbis,

Digitized by Google

urbis, ut omnem operam erigendæ Sedi præſtent, quo Philippi regis voluntati, & conditioni ſimul temporum ſatisfiat. Litteræ Margaretæ Bruxellis VI. Kal. Aug. ſignatæ. His addebat Margareta, Sedem in Provinciâ conſtitutam agrarios, oppidanoſque majore concordià juncturam, foreq; ut divulſi ante Provincialium animi, eadem communione ſacrorum connexi, in unum corpus ſepoſità diſſenſione coalituri ſint. Invenio in archivis Provinciæ Deputatos Ordinum, ſuo & Magiſtratus Leovardienſium nomine Margaretæ Gubernatrici hunc in modum reſpondiſſe: Diſplicere ſibi quam maxumè Philippi regis in conſtituendâ apud Leovardios Sede, conſilium, neque è rep. videri hoc inſtitutum antiquandis patriæ legibus, & majorum immunitatibus repertum. Quas ipſas ſartas tectas fore Carolus Cæſar publica Anni CIↃ. IↃ. XXIV. conventione fidem feciſſet. Neq; aliâ lege Philippum paterni Principatus hæredem, & ſucceſſorem Friſico populo obſtringi, quam quæ conſervandis ijſdem privilegijs ſit. Quorum propterea ſanctum, atq; inviolabile jus nihil commune haberet cum novo illius Ordinis inſtituto, quod inquietudinem populo, exitium

Provinciæ daturum ſit. Quapropter ſe operam, ac conſilium commodare iſti negotio non poſſe, niſi ſpeciali Ordinum Friſiæ mandato inſtructos quorum interſit. Ne quid detrimenti. Rogare intereà Præfectum Arenbergium, pro eâ re apud Gubernatricem intercedat interpreteturque reſponſum à libertate ſua, & ſtudio ſalutis publicæ profectum. Hoc in acta relatum, ac à Serapio Hania, C. Fonckio, Valerio Buma, Ruardo Roorda, Haringio Glinzio, Docone Martena, Iacobo Sibrandio, & Heſſelo Ayſma, v. Eid. Aug. ſignatum. His duorum potentium cænobiorum validæ adverſus ordinationem Epiſcopi contentiones, & juxta querimoniæ accedebant. Repetebat namque Horti Mariæ Antiſtes Regnerus Aſperanus in conſeſſu Delegatorum, Ordinem illum Honorio II. & poſt Calixto Pontifice inſtitutum, illudque cænobium ab Anno CIↃ. IↃ. LXIII. tenui fortunâ uſum, pietatis & ſanctimoniæ claritudine ſenſim increviſſe. Datos eï ex inluſtribus familijs Antiſtites, hominesque deſiderio cælibis vitæ & faſtidio terrenarum rerum correptos locum hunc delegiſſe ſuo ſeceſſui, & pijs meditationibus commodum. Exinde cenſum, temporum progreſſu au-

ctum,

ctum, non aliâ donantium intentione, quam ut numen à mortalium turbâ ſecretis ritè coleretur, reliquumque cenſus frugalitate cænobitarum corrogatum egeſtati pauperum inſerviret. Hoc modò poſt trium ferè ſæculorum ambitum jus cænobio integrum fuiſſe, donec inteſtina bella ambitione & diſcordiâ Principum, ac ſciſſæ per Friſiam nobilitatis Saxonicis temporibus exorta, cum ipſo Principis imperio occupatâ Provinciâ, vis quoq; cænobio inferretur. Tum quippe Tacone Æbinghâ viro nobili, loci antiſtite, cænobij agros maris alluvione paſcendo pecori vicino littori adjectos à Georgio Saxone per vim occupatos ac aggere circumductos annuos cænobij reditus minuiſſe. Antiſtitem ipſum diſpendio ſuarum rerum, & imperio Saxonis potentis domini offenſum, ac tempori obſecutum depoſitâ dignitate Lidlumum commigraſſe, animiq; ægritudine, poſt peſtilentiâ correptum diem vitæ clauſiſſe. Neq; Carolo Cæſare meliorem Cænobij fortunam fuiſſe. Ita ſparſis per Provinciam Cæſareï exercitus reliquijs locaria agrorum intercepta, inductis quoque cænobio præſidijs, ne quod ſacrum Religioſumque intactum armis aut ſaltem armorum incommodis haberetur.

N 3 Tum

Tum militem contemptà loci religione fædà libidine & immundà Venere ſacrum polluiſſe, oppreſſàque immunitate (quam à Pontificibus donatam Carolus Cæſar Anno cIↄ. Iↄ. xv. per Florentium Iſelſteinium, poſt Vormatiæ ipſis Imperij comitijs, coram Legatis, integram fore promiſerat) importunis exactionibus vexaſſe. Cæterum iſta omnia bellicæ tum legi imputata. Nunc verò quietà regione, & ſilentibus armis loci jus inverti, atque violari, eoq; robuſto Principis imperio perventum eſſe, ut nec Senatus Philippi jus petentibus dicat, aut reſtitutionem in integrum poſcentibus ſubveniat, cæterum ſupplici clero, tum ipſis Friſiæ Ordinum Legatis juris Eccleſiaſtici defenſoribus ſilentium imponat. Id Renico Burmaniæ, & Franciſco Camminghæ viris nobiliſſimis, & mandata Ordinum gerentibus à Senatu regio Anno cIↄ. Iↄ. Lv. obveniſſe, nihilq; aliud in poſterum ſperari poſſe, quam ut leges per vim ſileant, omneq; divinum, & juxta humanum dominatio Principis, & cupido majoris imperij profanet. Interim morem ſe gerere mandato Principis hac in re non poſſe, quin obteſtari jus inveteratum, innocentiam Ordinis ſui, morum atque Religionis integri-

tegri-

tegritatem, violenta hæc eſſe perraro retinendis in fide mentibus diuturna. Neque abſimilia Iſbrandus Hardervicenus Lidlumanus, omniſque per Provincias antiſtitum ordo proferebant. Creditum fuit collegiorum iſtorum antiſtites molliori vitæ ſuetos ut ægrius à jure ſuo, ita vivendi licentiâ dimoveri potuiſſe, difluentemque otioſo luxu vitam nactos, metuentes diſciplinæ, cenſuræ Epiſcopali periniquos extitiſſe. Notat Sibrandus Leo in Vitis Abbatum, Horti Mariæ, Ioannem Haſſeltanum loci illius Antiſtitem Mariam Gubernatricem Caroli Cæſaris ſororem Anno CIↃ. IↃ. XLV. Provinciam Friſiæ luſtrantem unà cum Georgio Egmondano Epiſcopo Trajectenſe, & Maximiliano Burano Friſiæ Præfecto ſumptuoſo, & ęmulo Principum epulo excepiſſe, eundemque Antiſtitem immodico luxu jam ante uſum, ne umbrâ quidem virtutis in poſteros transfuſâ ſex millia alieni æris Henrico Smeinzio ſucceſſori reliquiſſe. Eundem quoq; Smeinzium ſocordis ignaviæ hominem, & domeſtico paratu nobilitati gravem æs alienum cumulaſſe, auctoque nexu creditoribus obligatum, & ſuarum rationum oblitum, curà Petri Dekamæ Senatoris regij dignitate exutum,
mox

mox in ſquallidum carcerem detruſum, ac vix dimiſſum, attenuatum mærore corpus cum vità poſuiſſe. Idem tradit Iſbrandum Hardervicenum Præſulem Lidlumanum ante dignitatem rectè ingenio uſum, mox dignitate corruptum celebrandis quotidianis epulis, & geniali vitæ ſe dediſſe, Præpoſituræque inſuper Bolſuerdienſis adminiſtrationem adeptum, mox eà à Senatu regio privatum, dein muniere Antiſtitis defunctum, & reddendis rationibus imparem Embdam, poſt Francofortum, deïn Coloniam redijſſe, deſtitutumq; à ſuis, peſtilenti aurâ attactum mortalitatem impleviſſe. Eiuſdem quoque Antiſtitis electione biduum in ipſo cænobij atrio largâ potatione exactum, preceſque ad Deum fuſas tum ceremonias iſti actui ſolemnes infami ebrietate, & probroſis repotijs fædatas. Perſcriptum commentarijs eſt Præfectum Arenbergium, Senatumque regium, tum ipſum quoque Gulielmum Lindanum Commiſſarium jam ante monaſticorum collegiorum luxu inritatos clàm illud conſilium Philippo ſuggeſſiſſe, immutandoq; ordini occaſionem commodaſſe. Eundem quoque ordinem ſuâ opinione Principis imperio exemptum jus ſuum pertinaciter tutatum, de removendo

vendo Friſiâ Epiſcopo vehementius laboraſse. Traditum libris Edictorum Provinciæ reperio Anglos inter Philippique ſubditos litem tum ortam, Philippumq; agente in humanis Mariâ conjuge Anglorum ſocietate uſum, ita populi Anglici aut Eliſabethæ reginæ actionibus offenſum, eandem tum reſcidiſſe. Querebatur namque Philippus Belgicam gentem ſuæ tutelę commiſſam, & commercia cum Anglis exercentem per Angliæ regnum novis oneribus exactionibuſque gravari, conventioneſque inter Belgicæ Principem & Anglorum regem jam ante initas, novo illius regni ſtatuto infringi. Eliſabetham quippe jam ante regio Edicto caviſſe, Ne Belgæ merces, & ſimul opificia in Angliam perferrent, cæterum commercijs ejuſdem regni abſtinerent. Addebat Philippus intutum Belgicis mercatoribus fretum Anglicum fuiſse, Eliſabethamq; reginam ſpreta Legatorum actione, & æquiſſimis conditionibus alio conſilia vertiſſe. Et quoniam ſubditorum ſuorum non alia poſtulata eſſent, quam ut ſimili jure, quo Angli per Belgicam, ipſi in eodem regno fruantur, ita moleſtius ferre ſuorum ſubditorum jure imminuto commercia impediri, aut alio terrarum transferri. Ita An-

glos pannorum forum è Belgicâ in fines Imperij Embdam tranſtuliſſe, non alio conſilio, quam ut fortuna Belgicæ gentis decreſceret, & infida diu ſocietas novâ lite laxaretur. Quapropter velle ut Anglorum regno Friſij excedant, abſtineantque ſimiliter, dum Edictum Eliſabetha reſcindat, natæq; ex hac cauſâ lites per arbitros dirimantur. Intereà vetare, ne panni Anglici in Friſià recipiantur, vendanturvè, quin econtra ſtatuere ut recepti, ac veno poſiti fiſco cedant. Litteræ Margaretæ Gubernatricis IV. Kalend. Aug. Bruxellis in Friſiam miſſæ, ac Leovardiæ III. Eid. publicatæ. Conſtat ex ijſdem litteris graſſantem tum per Angliam luem atq; peſtilentiam edictum promoviſſe, ſuſpectiſque Anglorum mercibus, & negotiantium halitu commercia retardata. Tum repulſæ Epiſcopalis injuriam tanquam contemptum imperij ſui ulturus Philippus litteras minarum plenas ad Margaretam Gubernatricem dedit, quibus ſevera juſſa recipiendæ Inquiſitionis, & Concilij Tridentini continebantur. Quare Margareta convocato Status Belgici Senatu, ne quid clam haberet, litteras Philippi exhibuit, quas diverſi, prout cuiuſque animus, aut ingenium erat, dubijs illis

Digitized by Google

illis aſperiſq; temporibus variè interpretabantur. Erant, qui publicanda ocyus per Provincias Philippi decreta cenſerent, ſuadentibus econtra prudentioribus, & inter Viglio Zuichemo differendam decretorum promulgationem eſſe, donec Senatus Belgicus de Provinciarum ſtatu ad Philippum retuliſset. Alij addunt Viglium Zuichemum, ſi quod è prolatatione reï incommodum, règiçvè iræ periculum reſultaret, id omme in ſe recipiſſe, præſenteq; Margareta ſponſionem obtuliſſe. Cæterum Viglij ſalubre, & amans publicæ pacis conſilium per aliorum ſuffragia evictum tum fuit. Itaque laxata malis fræna, ac Margareta Gubernatrix XIII. Kal. Ian. litteras ocyus in Friſios perſcripſit, quibus ſignificabat: Velle Philippum ſuis de Religione Edictis populum parere. Monere quoque oppidanos Magiſtratus, ut ſub pœnâ in ijſdem Edictis comprehenſâ è Senatorum Scabinorumvè numero ſingulis trimeſtribus unum edant, eique poteſtatem faciant Concilij Tridentini Decreta ſarta tecta curandi. Scribit Vir Clariſſimus Abelus Franckena in Hiſtoricis ſuis fragmentis Tridentinum Concilium à Paulo III. Pontifice Tridenti ad Atheſim flumen cæptum, ut ANNO CIↃ.IↃ.LXV.

omnium per Germaniam , ita Belgicam motuum matrem extitiſſe , Carolumque & mox Philippum reverentiâ procerum eiuſdem Concilij tanquam inſpiratione numinum actos, Perennottis patre & filio impulſoribus, omnem civilis imperij Legem, atque rationem neglexiſſe. Tum vulgatis per Friſiam Margaretæ litteris altiore metu trepidatum, perculſarumq; mentium ſollicitudinem inauſpicati prodigiorum monitus auxere. Tradunt monſtrorum ortu deformes partus tum notatos , horrendaque per vicinos Friſios vaticinia maturum exitium ceciniſſe. Cæteris laborantium tabeſcentiumvè velut rerum mœſtæ & incompoſitæ facies , & per omnem Provinciam manifeſta civilis concordiæ deliquia , ut certioris mali præludia obſervabantur. Quare Margareta Gubernatrix prodigiorum fide conterrita , & ut mollitiem ſexus , animumque miſeratione triſtiorum ominum motum oſtentaret , de mittendo in Hiſpaniam ad Philippum Legato cogitavit , convocatoque ocyus Status Belgici Senatu Principes Aurei Velleris , & Provinciarum Præfectos adeſſe Bruxellas juſſit. Ibi ponderato temporum diſcrimine de Legato propoſuit , perrogatiſque ſententijs Lamoralium

Egmon-

Digitized by Google

Egmondanum virum illuſtrium natalium, & Carolo Philippoque regibus Gallicis alijſque bellis clarum, expediendæ in Hiſpaniam Legationi deſignavit. Illius mandata habebant ut omnium Ordinum nomine Philippum Regem de ſtatu ſuarum ditionum doceret, Edictorumque aſperitati ſalubre remedium oraret. Quapropter Egmondanus in Hiſpaniam non ſegni itinere contendit, ſalutatoque, pro more, Philippo rege, in hunc modum differere potuit:

Non veni ad te lætorum, proſperorumque nuntium ferens Philippe Rex, nec reporto manubias Gallorum, quibuſcum bella nuper illuſtria victorijs geſſiſti. Cæterum accedo triſtium & infælicis veri narrator, Belgicam florem regnorum, & hæreditatis tuæ non leviter commotam, metuentemque graviorum turbarum, quas decreta tua, &, ſi in eâ perſeveres, novæ ſeveritatis imperium dabunt. Neq; enim edicta tua minore curâ (quam quâ olim Carolo patre per Germaniam Principes) Belgæ, cæteræque nationes expendent, ſupra omnium gentium faſtigium, quas Sol videt, ſuà, nec inverà opinione libertatis ac armorum glorià evecti. Quos cogitabis ſuis fortunis, ac vir-

„ tute uſos majoribus tuis præclaras victorias, &
„ ſecura imperia peperiſſe. Id patris Caroli vo-
„ ce, cum imperio ſe abdicaret in conſeſſu Pa-
„ trum, ac honorati Ordinis expoſitum. De
„ tuis bellis, cum Gallorum vires nuper in te
„ verſæ, ipſe teſtaberis, reputabiſque (ſi paca-
„ tam florentemque Belgicam tuam vis) bene-
„ ficia populi illis præmijs, & gravi dominatu
„ non penſari. Quin clementiam potiùs oſten-
„ de ijs, qui fide ac obſequio erga te cum om-
„ ni terrarum gente certabunt, modo conſenſum
„ tui imperij cum illorum libertate non auferas.
„ Certe majores tuos etiam offenſos non depu-
„ duit, odia ſimul cum armis ponere, donareq;
„ clementiam Arteveldis ac Agricolis, qui fræ-
„ nandis majorum tuorum imperijs inteſtina ac vi-
„ ctricia arma per Flandriam circumtulere. Ita
„ reputa Carolum Burgundionem atavum tuum
„ ſuetum bellis & ferocem, amore pacis Ganden-
„ ſium licentiam toleraſſe, & ne arma in ſuos ver-
„ teret, adprobaſſe, quæ faſtidiret. Idem ſi facias,
„ Philippe Rex, obſequia populi tui, opes, & tri-
„ buta, ex te ipſo gloriam ac decus habiturus es.
„ Cæterum ſi arma, & vis apud te prævalebunt,
„ contumaciam tuorum, dein egeſtatem ſpecta-
„ bis, & tranſire alio terrarum commercia,
quibus

quibus majores tui ſuam potentiam debuerunt. “
Fiet inde, ut in antiquas Sedes (quod olim ſub “
Ludovico Maleano Flandriæ Comite Anglica “
gens faciebat) ac tutiora loca, & bellis inac- “
ceſſa populi remigrent, relinquaturque Pro- “
vincijs ſolitudo, & poſt inopiam omnium re- “
rum etiam optumarum confuſio. Quare vota, “
quæ omnium ſubditorum nomine Legatus of- “
fero, ac deſideria tuorum implebis, tempera- “
biſque ſeveriùs imperium clementià, cui ſoli, “
tuam, & florentis nuper Belgicæ fortunam, “
conjugum ac liberorum noſtrorum, tum ca- “
riſſimi cuiuſque pignoris incolumitatem com- “
miſſam ſcies. Eam ſi mihi addixeris Legato, “
Philippe Rex, non indignos hac legatione fru- “
ctus feram, quorum is primus ſanctiſſimuſque “
erit, tibi ditiones tuas, quas à præclaris ma- “
joribus longà traditione accepiſti, cæterum “
mihi, & ſubditis tuis dulciſſimam patriam ab “
imminenti periculo liberaſſe. “

Ferunt eâ Egmondani legatione delinitum Philippum ſpem clementiæ, & mitioris imperij feciſſe, eundemq; Egmondanum feſtino itinere ex Hiſpaniâ in Belgicam revectum magno gaudio, etſi non diuturno, Provincialium animos perfudiſſe. Ab eius namq; reditu

factum

factum eſt, ut omne reſtituendæ quietis conſilium protraheretur, conceptæq; melioris fortunæ ſpes, & deſideria longiore apud populum morâ evaneſcerent. Hoc tantum ſubſecutum Demetrius tradit, ut leniendis Philippi Edictis Legati à Margareta ederentur, eorumque officia, attemperandæ Edictorum ſeveritati deſtinata, Hiſpaniæ Senatus, & Inquiſitorum interventio perverteret. Fuere, qui Barlamontium, hominem ex imo ad res magnas, &, ut plurimum, invidiæ expoſitas, evectum, Margaretæque Gubernatricis muliebri gratiâ ſubnixum autorem fotoremq; peſſimorum conſiliorum criminarentur, eumque ſecreto commercio Hiſpaniæ familijs, & magnatum negotijs innexum grande obſtaculum impudentibus auſis quieti Belgicæ ſubſternere. Itaque Philippum jam ante monuiſſe ut ſuæ animæ & legis conſcius patris Cæſaris Edictis robur adſtrueret, duplicatàque hoc modo in paternos manes, & ſimul Eccleſiam Romanam pietate, etiam inter homines agens, quod patri evenerat, conſecrationis velut gloriam & ſimul imaginem futuræ æternitatis acciperet. Quare Philippus Barlamontij aliorumq; conſilijs impulſus, etiam reverſo in Belgicam Egmondano, edixit.

Digitized by Google

edixit. Vt reſcripta de Religione integra, & inviolata eſſent cultâq; imprimis Inquiſitione, Tridentinum Concilium per Epiſcopos ſtabiliendum Belgicæ genti, cæteriſque trans Rhenum Friſiorum populis ſacroſanctum haberetur:

Addit Borræus atrocius quiddam, Philippumque prodito immanis ſevitiæ conſilio horrendam hanc Legem edixiſſe: Malle ſe multorum millium ſanguinem profuſum quam ſuis de Religione, Carolique patris Edictis, quid decedere. Mandaſſe quoque ut Anabaptiſtæ, quotquot vinculis dati eſſent, per omnes Provincias nullâ miſeratione, aut conniventiâ Iudicum necarentur, ſtatuerenturq; exempla deterrendis populi ingenijs valida. Ita recens gaudium mærore converſum, ægerrime ferente Egmondano Principis animæ,. & legationis ſuæ fidem contrarijs decretis ſubverti. Quare immodicus affectuum, probra in Philippum etiam in ipſo procerum conſeſſu effudit, queſtuſque de fluxa ac fallacis regni conditione fraudem legationi ſuæ factam temperandis inimicorum æmulationibus aſſeruit. Quæ res, quia ſecreto ſilentio ægrius obſignabatur, ſparſa in populum, venerationem Regis, auctis econtra

Digitized by Google

odijs minuebat. Itaque nobiliſſimi quique velut præviſâ formidabili tempeſtate in cætus coïre, & communicare conſilia, ut ſi plebes tumultuaretur, communis autoritas tempeſtatem ſedaret, ſi Philippus deſæviret, concordia opponeretur. Philippus namque ut ſuo in exitium populo uteretur, Edicto XVI. Kal. Iun. Leovardiæ publicato caverat. Ne extrà Provinciam Friſij ſtipendia facerent, commeatumvè bellicum vicinis regnis Provincijſque præſtarent. Quare & externa Principum arma ſecutos eodem edicto revocari juſſit, ipſeque mentis metuſq; ſui detector conciliabula cætuſq; populi prohibuit, ad quos per exceptas immodeſtius virorum Principum legationes amor vacillantis patriæ populum, Principeſq; haud iniquis deſiderijs impellebat. Quamobrem oblatâ nuptiarum opportunitate, quas Alexander Farneſius Octavij, & Margaretæ Gubernatricis filius cum Mariâ Portugallicâ celebrabat, colloquia Principum, Belgicæque Nobilitatis inſtituta, conſultatumq; de fœdere, quod ſolemnibus ſancientium votis poſt ictum retundendæ peregrinorum in aulà Philippi, & Senatu regiò potentiæ, ſubmovendiſq; omni Provinciâ Inquiſitoribus fuit. Formula fœderis hæc erat:

Quan-

Quandoquidem pro vero accepimus peregrinos quoſdam alienis à Belgicâ animis ſepoſitâ gloriæ divinæ, ac ſalutis publicæ curâ privatâ ambitione, & avaritiâ compulſos regio, & Provincialium cenſui inhiare, eoſdemque peregrinos fucatâ pietatis ſpecie, & ſimulato in concordiam, pacemq; publicam affectu eo Philippum Regem compuliſſe, ut, ſpreta jurisjurandi, quo ſe obſtrinxerat, religione, exaſperandis Edictis incumbat, Inquiſitionemq; omni divino humanoq; juri adverſam ac omnium temporum memoriam ſuperantem Belgicæ intorqueat. Ipſi vero ſanctimonię prętextu id tantum curent, ut Ordinum, Magiſtratuumq; autoritatem, legum, conſuetudinum, immunitatumq; à majoribus traditarum vim atque efficaciam conculcent, poteſtatemque legitimis adminiſtratoribus ereptam in ſe ſuoſq; transferant, habitiſque per Inquiſitionem in modum mancupiorum Provincialibus ea moliantur, quibus patriæ periculum, Deo, Religioni atq; Regi, cultus, honos, obſequium minuatur, inferaturque Provincijs ut ſolitudo, ita vaſtitas & confuſio. Ita nos officij Legiſq; noſtræ, quâ Regi obſtringimur, non ignari perſeverare volentes in fide & obſequio erga Regem, &

„ à ſacris rebuſque noſtris vim omnem atq; mi-
„ ſeriam avertere Sanctum & religione jurisju-
„ randi firmatum fædus inijmus, eo maxume con-
„ ſilio ut Inquiſitio ceſſet, ipſaque ut omnium
„ malorum fons & origo, prout in regno Nea-
„ politano, aboleatur, extirpeturq;. Præmiſſâ
„ obteſtatione Deo coram & omnibus gentibus
„ terrarum, nos nihil adniti contrarium gloriæ
„ Dei, aut repugnans Regiæ Majeſtati, cæterum
„ id curare ut Regi ſuus honos, legibus inſtitu-
„ tiſque majorum, ſua vis atque integritas con-
„ ſtet, arceanturque ſeditiones & turbæ noſtræ
„ patriæ exitiales. Quod idcirco Fœdus juravi-
„ mus validum, atque perpetuum fore, advo-
„ cantes ad hoc Deum Opt. Max. & conſcien-
„ tias noſtras nullâ ratione aut cauſa nos illud in-
„ fracturos, tranſgreſſuroſque eſſe, neque laturos
„ ut cuïquam noſtrum vis aut injuria ex hoc ip-
„ ſo fiat, eoque ipſo ſemel obligatus, quocunq;
„ etiam caſu, aut tempore eximatur, ita tamen
„ ut officium omne conforme ſit noſtro fæderi
„ aut ſociorum arbitratui. In teſtimonium fi-
„ demque rei ſupra ſcriptæ advocavimus æter-
„ num numen, quod animis atque conſcientijs
„ noſtris præeſt, ut benedicat fœderi, ſapientiæq;
„ & prudentiæ ſpiritum nobis det, quo omnes
noſtræ

Digitized by Google

noſtræ actiones ad nominis divini gloriam, re- "
gis commodum, concordiam pacemque pu- "
blicam ac ſalutem noſtrarum animarum diri- "
gantur. "

Cuius Tabulæ per Provincias ſparſæ, ac ad Maximilianum II. Imperatorem Philippi patruelem, qui Auguſtæ in Vindelicis comitia Imperij tum agebat, miſſæ, Romani Imperij interceſſionem implorabant. Sperabant namque fæderati ut Germania, partà in invidiem Caroli Cæſaris religionis libertate, communione juris antiqui, & memorià veterum coloniarum, tum fæderis Anno CIↃ. IↃ. XLIX. icti, ſociæ gentis miſereſceret, aſſerendæque libertati Belgicæ interceſſionem potentis Imperij apud Philippum commodaret. Maximilianus Cæſar mitis ingenij Princeps propinquitate ſanguinis, & ductà in matrimonium Marià Philippi ſorore per affinitatem Hiſpanicæ domui innexus optumo & amantiſſimo pacis ingenio ad conciliandum cum Philippo Belgicæ populum uteretur. Itaque vulgatà per Provincias ac omne confinium fæderis famâ magnus horror atque trepidatio fuit, ac ſi iſto nobilitatis fædere extrema ſeceſſio, & rerum omnium certiſſima confuſio pararetur. Emiſſæ in publi-

Digitized by Google

cum turbidæ voces, criminantium, pollutas civilibus armis infælices dexteras eſſe, legiq; per Provincias militem alio à Principis ſacramento autoratum. Cæteri cenſebant religioni Pontificiæ diſcrimen impendere, non alio coëuntium in fœdus conſilio, quam ut populus aſperè habitus durioris imperij ſortem, cum licentiæ regno commutaret. Magnam verò illam rerum converſionem ſine tempeſtate perfici non poſſe, valido & inexorabili rege, & fæderatâ Nobilitate tuendæ libertatis percupidâ. Eam quippe juris ſui defenſionem à fædere orſam, Bruxellas Brabantiæ urbem, ſedem Principis habendo conventui, & maturandis conſilijs deſtinaſſe. Quæ omnia, seneſſcentibus nuſquam rumoribus, mobilitate velocis famæ tanquam præcipiti turbine ferebantur. Neq; Margaretæ Gubernatricis animus idem, cęterum pro diſceptantium opinione, ut ſolet rebus turbidis, muliebri quoque fragilitate fluctuabat. Quare increſcente per aulam metu, vehement ſollicitudine implexa de detegendo rerum per Provincias ſtatu, & ſcribendis ad Philippum litteris agitavit. Metuebat namque Margareta ne infirmitate ſexus ſui aut publici commodi reſpectu, commotæ

nobilitati

Digitized by Google

nobilitati ęquior facta lenitatis apud Philippum regem incuſaretur incerta famæ pro veris ſępe haurientem. Econtra aſſertà Edictorum aſperitate & mandatis Philippi obſecuta, infidam nobilitatem, & jam novæ ſocietatis conſilia profeſſam acerbioribus odijs irritaret. Itaque litteras in Hiſpaniam ocyus dedit, quo omne adhibendi robuſto malo remedij diſcrimen in ipſum Regem reclinaret. Ijs litteris docebat. Populum Belgicum Edictis offenſum magnâ inquietudine ferri, & turbis ciendis proxumum pernicioſa quieti publicę conſilia meditari. Ita nobilitatem in fædus pertractam ſtabili concordiâ coaluiſſe, facturam haud dubiè majora, niſi iſtiuſmodi pactiones aut effecta fæderum prudentiâ Regis cohibeantur. Clementià, & moderato imperio opus eſſe. Saltem cavendum ne quid ipſà mali exacerbatione, aut vigore præſcribatur, præterquam quod Rex judicaverit rei ſuæ & juxta ſubditorum expedire. Interim rogare ſe Regem mitigari quam primum Edicta curet, leniatq́; imperium, & cum eo animos novitate rerum effręnes. Tum Margareta Gubernatrix ut Friſios à ſocietate fęderis deterreret, & ne oppida per Provinciam, velut robur regij imperij in partem

partem adverſam tranſirent, fœderatique juris fierent, litteras ad Senatum Leovardiæ urbis VI. Kal. April. iſtiuſmodi miſit:

„ Niſi certa eſſem inſtantis periculi, meà admonitione veſtræ res non eguiſſent. Nunc autem quia fide non vanà accipio homines quoſdam clandeſtinis conventibus, dein conſpirationibus ſubnixos Provincijs exitium, Philippo Regi, cuius ſacramento obligantur, vim, atque bellum machinari, ac jam militem autoraſſe, majoris mali metu deterrita, ut illorum conſilij certiores vos facerem, mei muneris eſſe duxi. Cum enim hoc tantum agere in animum inducant, ut cuncta miſceant, ac turbent, parandarumq; per vim opum avidi, civitates, honores, æraria & privatorum fortunas ſuas faciant, occurrendum veteri medicinà cenſeo, quà in ipſo civilium furorum ortu cautum ſemper fuit, ne invaleſcerent. Quapropter veſtro, & maxumè publico bono agetis, ut fomenta malo dematis, providique & perſpicaces rerum curetis ne illorum ſocietas novà mobilis populi acceſſione augeatur. Quin Philippi Regis nomine mando vobis, ut urbis veſtræ, portarumq; decentem curam cuſtodiamque habeatis, faciatiſq; ea omnia, quæ impe-

Digitized by Google

impediendis fæderatorum machinationibus, & "
veſtræ ſecuritati conducere cenſebitis. Vigi- "
lantibus, & in commune conſulentibus cun- "
cta proſperè evenient, ignavos ac ſuarum re- "
rum incurioſos fortuna deſtituet. Quæ Leo- "
vardiam Bruxellis perſcripta, ac in primarias Belgicæ urbes tranſmiſſa fæderatam peſſime nobilitatem habuere. Et quemadmodum impuris corporibus ingeſta ſupra modum alimenta quam maxume nocent, ita adactum jam ante civili concordiæ vulnus atrocis injuriȩ fæditate, tanquam fæcundâ mali materie, intumuit. Iniquum namq; erat, homines prȩter majorum decora, & gentilitias imagines, tot Principum affinitatibus, & ſuâ gloriâ claros conjurationis infamiâ gravari, Margaretamq; Gubernatricem extra matrimonium Cȩſaris natam fæminam, tam enormem calumniam clariſſimis Belgicæ familijs imponere. Quapropter fȩderata Nobilitas ſuam juxta & publicam cauſam actura, ne quid moræ interveniret, die Bruxellis condicto coram Margaretâ Gubernatrice voce, & ſcripto, verba faciente Henrico Brederodio, hunc in modum diſſeruit:

Libellum, quem vides, ſupplicem exhibe- "
mus tibi Margareta, ut apud te more antiquo "

„ ſcripto ageremus, ac de noſtro in Philippum „ regem affectu propalam teſtaremur. Cui le„ gitima obſequia conferre, more majorum no„ ſtrorum, qui hac laude omnes terrarum na„ tiones provocavere, gloria quoq; noſtra, & „ incolumitas eſt. Itaque illi olim fortunas ſuas „ corpora, atque animas periculis objecere, ut „ in tuto Principum ſuorum, & ſimul res patriæ „ eſſent, quas hoc ipſo tempore Philippi Regis „ Edicta non parum conturbavere. Cui etſi Ca„ roli patris decreta tolli durum atque profanum „ videatur, tamen in acta eius Edictaque nos ju„ rare manifeſtæ civilium animorum perturba„ tiones non ſinunt. Quas etiam ipſas ſevera Phi„ lippi juſſa ac imperia augebunt, potiùs quam „ ſedabunt. Ita vides concitatum populum haud „ obſcura affectarum mentium ſigna præferre, „ nihilq; inſtare quam ut cæptâ ſeditione, præ„ ceps ruina ſacra omnia atque profana commi„ ſceat. Quare ſatius erit, inquietis, & niſi ſi„ ſtas, mox efferis futuris animis, amovere aut „ in aliud tempus reijcere Inquiſitionem, fon„ tem omnium malorum ut vides, quam optumi „ cuiuſque civis fortunam, ſanguinem atq; fa„ mam leviſſimorum hominum delationibus, ac„ cuſationibus, atq; ſententijs ſubijcere. Qua-

rum

rum certè rerum vel ſolus metus turbas, & “
ſeditiones excitabit, quæ ſi ingruant, Marga- “
teta Princeps, reputabis noſtrorum omnium, “
quos vides, conditionem miſerrimam fore, dum “
urbibus munitionibuſq; excluſi, ac per plana “
agrorum diviſim ſparſi, primam furentium in- “
ſolentiam, & cum eâ teterrima quæque ſuffe- “
remus. Spectabimus direptionem noſtrarum “
rerum, & poſſeſſionum vaſtationem, ne quid “
dicamus de liberorum, ac conjugum ſtatu, “
quas pro arbitrio victoris impudicus furor, aut “
hoſtiles manus temerabunt. Quare habendum “
Margareta clementius imperium, ſine quo in- “
tegritati, ſecuritatique noſtræ locus eſſe non “
poteſt. Edicta mitigari, aut aboleri è re Phi- “
lippi regis, & ſimul noſtrâ erit. Quare hoc “
imprimis neceſſarium judicamus, ut Lega- “
tum in Hiſpaniam mittas ocyus, moneaſque “
Philippum præſentium rerum & impendentis “
exitij. Non quod regij imperij majeſtatem “
noſtro præſcripto aut conſilio ſtare velimus, ſed “
ut noſtrę fideï publicum hoc & illuſtre docu- “
mentum rex accipiat, omniaq; paci ac fortunę “
publicæ adverſa clementiâ hac de re commo- “
niti Regis, & de conſilio Ordinum amoveantur. “
Rogamus interim Margareta, ut omnis actio “

„ Inquiſitionis religioniſvè in ſuſpenſo ſit, dum
„ Rex aliter decernat, & conſilium hoc noſtrum,
„ quod publicæ ſalutis cura noſtris mentibus atq;
„ pectoribus extorſit, à Philippo Rege in ipſo
„ rerum ſecreto expendatur. Quod ſi fiat, ſa-
„ tisfactum noſtris deſiderijs & in patriam affe-
„ ctui erit, ſin minus obteſtamur, Deum, Re-
„ gem, & te Principem Margareta, dein no-
„ ſtras conſcientias publici exitij conſilium alijs
„ autoribus ſtetiſſe. Quin ſcias non Gallorum
„ nos fœdera, non Germaniæ ſocietates quærere,
„ ſed ut exaſperatus ſeductuſque Philippi Regis
„ animus ad ſe redeat, miſereaturque innocen-
„ tiæ illorum, qui ſanguinem ſuum, atque glo-
„ rioſa funera, regijs imperijs ſacraturi eſſent.
„ Tantum abeſt nos vetus ſacramentum exuere,
„ aut à rege deſciſcere, (quo piaculo non niſi
„ aulæ ſatelles, & vanus delator nos adſtringet)
„ cæterum volumus ut patriæ quies, Regi honos
„ atque autoritas ſit, ſileantque in poſterum E-
„ dicta libertati, & conſcientijs hominum adver-
„ ſa. Ad hæc Margareta: Accepiſſe ſe ſuppli-
„ cationem, acturamq; ut ea ad Philippum Re-
„ gem ocyus mittatur. Se quidem jam diu con-
„ ſilium cæpiſſe intercedendi apud Regem pro
„ leniendis Edictis, idque cum Ordine Aurei
Velle-

Velleris & Provinciarum Præfectis, tum Sta- "
tus Belgici, Regioque Senatu communicaſſe. "
Cæterum ſuæ poteſtatis non eſſe quod delega- "
tam tantum haberet, ſtatuere pro arbitrio, aut "
mederi malis temporum ſine Regis reſcripto, "
quod interponi debere ipſi fæderati non igno- "
rarent. Curaturam interea, ut (dum rex de- "
cernat) quies Provincijs ſit, Magiſtratuumque "
ac Inquiſitorum poteſtas cum temperamento "
exerceatur. Hæc poſtridie, Non. April. per- "
ſcripta. Ita Margareta Gubernatrix muliebri
aſtutiâ, & ex Italiæ ſuæ diſciplinâ velum Edictis
obducere, præferre moderamen, metu fęderatæ
Nobilitatis & civilium armorum, quod ijs re-
ſiſtendis par non eſſet, debili urbium præſidio,
& ſolis prætorianis ad corporis cuſtodiam de-
lectis. Quare crudis adhuc per Hiſpaniam
quoque rebus, & mobili per Belgicam popu-
lo remedium ab oſtentatione clementiæ quæ-
ſivit, factâque lenioris imperij fide exacerba-
tas mentes demulſit. Tum fæderati lenoci-
nio verborum Margaretæ Gubernatricis, ver-
ſipellis fæminæ, ac fiduciâ reſtitutæ quietis in
ſua rediere. Scribit Demetrius finitâ Nobilita-
tis cum Margaretà actione ſimplicem popu-
lum, & morum aulę rudem ſuis commercijs,

ac diurnis operis mox uſum, intermiſſa turbidis rebus negotia velut compoſitâ tempeſtate continuaſſe. Cæterum ut ſpes mortalium lubricę, ut plurimum, & fallaces eſſe ſolent, ita fæderatæ Nobilitatis, populiq; incerta & eventu inrita fuit. Perlato namque in Hiſpaniam icti fæderis, mox Philippi aulam nuntio, regium animum primo conſternatio, poſt ira, & abolendi fæderis ſtudium occupavere. Conſtat certe ab illo tempore alieno magis à Belgicâ animo Philippum fuiſſe, ſubſecutaſque res, ut aulicâ ſimulatione, ita revera ſecretis, & infeſtis odijs obductas. Populum quoque ſuæ ſervitutis, & fluxæ per aulam Principis fidei pertæſum majore deſiderio fæderis flagraſſe, reſpuentemq; Edicta, ac velut ſpatia laxantem libertati, arcana conſcientiarum profeſſum. Criminabatur namque Margaretam Gubernatricem pactis conventis vim derogare, ac datam publice Nobilitati fidem aulæ artibus deludi. Philippum ipſum, adhibendo deploratis rebus remedio tardum, lenta conſilia trahere, differreque illius vulneris curationem, quod moræ impatiens eſſet, &, cuius notæ, necdum coalitâ cicatrice, conſpicerentur. Caviſſe enim fæderatam Nobilitatem ut reſcrip-

tum

tum Margaretæ libello Brederodij ſubſcriptum efficax eſſet, minimoq; temporis ſpatio interjecto Philippi regis ratihabitione firmaretur. Ordinum quoque, (penes quos pace, belloq; adminiſtratio rerum, & jus publici conſilij fuiſſet) conventus intra Provincias de voluntate Regis haberetur, ſtatueretur que quiddam tollendis civilis diſſidij fomentis opportunum. Itaque debili Philippi ac Margaretæ Principum fide, & quod Ordinum convocatio illâ rerum deſperatione præpediretur, offenſa multitudo velut ad mores, ac ingenium rediens rurſum in cætus coïvit, communemque concordiam, ut munimentum retinendi juris durioribus dominantium imperijs objecit. Quapropter Margareta periculi metuens, & ut ſponſioni ſuæ, qua Nobilitati ſe obligaverat, robur adfingeret de ſuo & Senatus Belgici Conſilio Ioannem Marchionem Bergæ, & Florentium Montmorentium Montinium in Hiſpaniam ablegavit, ijſq; poteſtatem fecit, ut de mitigandis Religionis Edictis, ac auferendâ Inquiſitione coram Philippo agerent, veniamq; præteritorum orarent. Additum quoque de maturando Ordinum Belgicæ conventu, quod ſine illo ſubortam tempeſtatem ſedari non poſſe con-

Digitized by Google

conſentiens hominum fama teſtaretur. Quæ mandata in ipſo regij Senatus conſeſſu à Legatis expoſita plus invidiæ ſuis autoribus, quam adjumenti rebus Belgicis attulere. Creditum fuit eoſdem Legatos longioris in aulâ moræ pertæſos, ac jure ſuo immodeſtius, quam conſuetudo regni ferret, uſos, pro gratiâ odium, & ex eo contumaciam audientium reperiſſe. Alij addunt, conventum omnium Belgicæ Ordinum urgentes ferventius, & de contumelijs ac inriſu Hiſpanicæ gentis, haud vana ſuæ Belgicæq; nobilitatis fiduciâ, queſtos, infructuoſam legationem, & poſt mercedem triſtis officij accepiſſe. Quorum omnium, ut nihil fæderatos fallebat, quod ſecretis epiſtolarum commercijs & fido interprete res gererentur, ita in populum ferente ocyus fama divulgatum infidam jam ante Belgicæ quietem abrupit. His accedebat quod exules fæderati excedere ditionibus Edicto juberentur, diſturbatiſque per arma, aut vim, populi conventibus, reformata, ut vocabant, religio novis ſupplicijs, & piorum ſanguine coërceretur. Suſpectæ namq; Margaretæ Gubernatrici ad populum conciones erant, & divino cultui ſecuritas armis quæſita. Quæ propterea ne odia fæderatæ Nobilitatis,

tatis, & conglobatæ multitudinis in ſe derivaret, longarum precum continuatione tantum profecit, ut lenito, prout videbatur, Philippi regis animo cum fæderatà & jam mobili Nobilitate in reciprocam conventionem deſcenderit. Eâ perſcriptum fuit ut Inquiſitio ceſſaret, novoque ac mitiore Edicto antiquatis ſuperioribus ſupplici Nobilitati litteræ traderentur, quibus de FIDE PUBLICA caveretur. Nobilitas quoq; legis, ac officij memor juſtum Philippo obſequium præſtaret, provideretque in poſterum, ne ſacrorum locorum vaſtatio, arma, aut vis ulla, fædera quoq; aut ſocietates haberentur regio juri & publicæ tranquillitati adverſæ. Id pactum IX. Kal. Sept. tabulis ſignatum, ac in Friſios eodem Auguſto inclinante perlatum. Itaq; tum arma poſita, ac conciones (quod jam ante Margareta indulſerat) per Provincias reſtauratæ, populuſque, ut fere ſolet, facile affectum imperio parens priorum criminationum materiem per ſubſecutam fælicitatem excuſſit. Nobilitas quoque fæderis auſpex velut reſtituto jure patrio ſecura, ſecreto ſuo ſe clauſit, Præfectique è pactionis formulà Provincias ordinavere. Cæterum affulgentis fortunæ, & quietis ſplendor durabilis

ANNO CIↃ.IↃ. LXVI.

R non

Digitized by Google

non fuit, quod armorum apparatum fama nunciaret, & quod pactionis ratihabitio præter exſpectationem tardius ex Hiſpaniâ mitteretur. Quare diffidentiâ Principum, civiliumq; animorum ſubdola omnia, atque involuta ſuſpicionibus manſere, animiq; mobiles, velut impellente vento, huc illuc in ſpem publicæ ſecuritatis acti varias rerum ſpecies, & imagines circumtulere. Ea per ſuperiores Belgicæ Provincias, & in Philippi aulâ rerum facies tum erat. Neque per Friſiam, quam Lavica Flevuſque lato alveo diſterminant, melioribus fatis res agebantur. Poſtquam enim libellus ſupplex (quem Henricus Brederodius fæderatorum nomine Margaretæ Gubernatrici obtulerat) Leovardiæ circa Kal. Iun. vulgatus, ingenia procerum, populique non parum affecit. Reputantibus prudentioribus non ſine gravi cauſâ ſociatam fædere Nobilitatem fæminæ Principi ſupplicaſſe. Eam namque optumo jure de confractis patriæ ſuæ legibus queſtam non temerario nexu, non fortuito concurſu conveniſſe. Æternum rerum ordinem iſtiuſmodi conſilia ſequi. Gentes quippe ab initio faciundæ ſocietatis cauſâ congreſſos, poſt dominantium lubidine oppreſſos mutuæ defen-
ſionis

Digitized by Google

ſionis auxilium odio ac infamiâ pravorum Principum à communi concordiâ petijſſe. Ita pacatos ante Belgas, & ſuorum Principum reverentes ſeceſſionem non niſi ab oppreſſione feciſſe, & quod intereſſe cenſerent liberum an mancipem Spiritum ſub patrio cælo traherent. Hoc modo ne cum lucis uſurâ inauditæ ſervitutis legem acciperent, Edictis atq; Inquiſitoribus, dein Epiſcopis obſtitiſſe, advocatâ juris patrij, & antiquarum conventionum fide, quas teredo annoſæ vetuſtatis, & potentia regnantium necdum ſuſtuliſſet. Extare adhuc homines memoriam temporum repetentes, qui obſequium Principi debitum confundi cum ſervitute, & infælicem Patriam exponi periculis indignentur. Preſſiſſe intereà generoſos Spiritus, & ne cauſam exitio darent, ſupplices Principi factos, turbidis temporibus uſitata remedia, conventum Ordinum oraſſe. Æquum ſcilicet fuiſſe, ut inter Regem populumque ortæ lites, interceſſione Optumatum ſternerentur, ſanareturq; omne malum, à motu ac licentiâ populi, aut ambitione Principis profectum. Id recuſanti inimicam pacem videri. Eſſe Margaretam verſipellem fæminam, & vota Nobilitatis fæderatæ aulicis artibus

trahentem, tum Philippum Hiſpaniâ ſua ſeptum falſis rerum teſtimonijs inturgeſcere. Alterutrum eligendum eſſe, aut coëundum in fædus, aut turpiter ſerviendum. Hæc in ſecreto per Friſiam agebantur. Quamobrem fæderati ſparſis per omnem Provinciam ſocijs, perceptaque populi Friſici in fædus inclinatione Herbertum Raephorſtium, Sixtum Egmondanum, & Gulielmum Huchtenbroeckium, clarorum natalium viros in Friſiam ablegavere: Mandata eorum hæc erant, ut de fædere, & negotio cum Margaretâ Gubernatrice Bruxellis, tum cum ipſo Philippo Rege in Hiſpaniâ geſto ad Friſios referrent, ijſque copiam ſcripti fæderis & ſuorum ſimul mandatorum facerent. Curarent quoque, ut, factâ regiæ iræ, & ruentium indies in peius rerum obnuntiatione, repellendis à Patriâ periculis in eandem ſocietatem Friſij condeſcendant, ſpretàque Margaretæ Gubernatricis monitione, & fallacibus litteris, commune libertatis ſtudium, & ſimul diſcrimen amplectantur. Ita acceptis mandatis Legati in Friſiam profecti, Leovardiam Provinciæ metropolim pervenere. Famà ferunt Legatos candidis equis vectos, veſteſque cinericei coloris indutos, ligneumque poculum argenteis laminis

nis

Digitized by Google

nis obductum, præferentes, multorum hominum affectus commoviſſe, formatoque præter morem habitu, ſervile etiam in Regem obſequium, & patientiam inſontis ludibrij ſignaſſe. Immania namq; à Pontificijs in Legatos convitia jaciebantur, effrænisque ac maledici oris licentia integritatem fœderis, & ſimul exiſtimationem Legatorum impetebat. Notat Antonius Iodocius actuarius publicus, Herbertum Raephorſtium unum Legatorum diem ut plurimum ſomno, noctem oblectamentis vitæ, & exercitijs libidinum egiſſe, dignitatemque Legati turpi ignaviâ & nocturnis fæminarum amoribus attaminaſſe. Alij in atrociores calumnias, prout pravus cuiusq; animus, aut ingenium dictabat, invidiâ fœderis effundebantur. Quamobrem Legati ne illâ temporum partiumq; diſſenſione in diſcrimen traherentur, Delegatis Ordinum Friſiæ Leovardiam evocatis, iſtiuſmodi litteras exhibuere:

"Quanquam graves cauſæ nos impulerint, "Ordines, ut in Friſiam veſtram proficiſceremur, "ita pro vero accepimus eſſe quoſdam qui aſſe- "rant ſpeciali nos mandato inſtructos ad per- "trahendam clandeſtinis modis in fœdus noſtrum "Friſicam Nobilitatem advenisse. Quæ calum- "nia ne

„ nia ne famæ, ac exiſtimationi noſtræ apud cre-
„ dulas mentes quidquam derogaret, ac ne ha-
„ beremur pro ijs, quos pudere ſuæ Legationis &
„ officij poſſet, veſtro in cætu Ordines nos ſiſti-
„ mus, fidemque facimus nullis ſecretis mandatis
„ nos munitos eſſe, cæterum adferre tabulas San-
„ ctiſſimi Fæderis & honeſtiſſimæ ſocietatis Prin-
„ cipum nobiliumque virorum manu obſigna-
„ tas. Tantùm abeſt homines nos eſſe malis ar-
„ tibus, conſilijſque inſtructos. A quibus etiam
„ ut longius nos abeſſe probemus exhibemus pro-
„ palam eaſdem tabulas, obteſtamurq́; noſtrum
„ ac majorum decus, non aliam Legationis
„ noſtræ cauſam fuiſſe, quam ut de honeſto ſan-
„ ctoque fædere certiores vos faceremus. Ve-
„ ſtri arbitrij erit, hoc approbare aut rejicere.
„ Nobis ſatis erit, noſtræ Legationi ſatisfeciſſe, ac
„ nos ipſos populum Friſicum, Ordines, à com-
„ munione ejuſdem fæderis excludere noluiſſe.

Reperio in notis ejuſdem Iodocij famoſos libellos odio Inquiſitorum Leovardiæ tum ſparſos, gratumq́; eâ tempeſtate Brederodij nomen publico præconio celebratum. Autores quoq́; famoſorum carminum de Sententiâ regij Senatus virgis cæſos, proſcriptoſque, immodeſti laboris mercedem præter cruciatum ſaucij per flagra

Digitized by Google

flagra corporis, pænam exilij accepiſſe. Idem Iodocius addit creſcente per exemplorum fæditatem populi audaciâ, Regem quoque ipſum diris opprobrijs impetitum, Margaretamq; Gubernatricem, tum Præfectum Senatumque per Friſiam regium haud abſimili criminatione, & acerbis dicterijs exceptum. Itaque exaſperatis judicijs animi concivium, quos miſeratio atrocis ſpectaculi, aut propinquitas movebat, majoribus in regios odijs ferbuere, quibus fomentum Gabinius Selſma vir audacis ingenij, & juxta liberrimi oris, (apud quem Legati diverterant) novo commento ſubminiſtrabatur.

Is namque clam per urbem cives convocare, deprædicare periculum, quod à Pontificijs immineret, qui infidis animis publicè familiares, intra ſe cædes, & excidium fæderati populi agitarent. Ideo ſcilicet in ſocios, ac concives ſtatutum aſperius, regiumque Senatum in corpora liberorum, ingenuorumq; civium ſævijſſe. Aggeſtas in ſupplicij loco triſtes virgas, & avidum libertatis avitæ ſanguinem manu carnificis expreſſum. Parari adhuc majora ſocordibus fæderatis. Commeare namque ad Arenbergium internuncios, eoſque noctu intromitti, inſcio inconſultoque cive, cuius interſit

ſit urbem in tuto eſſe, & non introïre clam homines infeſta aut ſaltem ſuſpecta conſilia perferentes. Quin demandandam potius civi urbis cuſtodiam, ut per omnium curam, omnium quoque ſecuritas habeatur. Hæc ab eodem Gabinio in Curià oppidanà cum vehementià dicta. Quare Decreto Magiſtratus claves portarum civibus traditæ, Sagittariorumq; Collegium agendis excubijs præfectum. Additi his diurni vigiles, quibus mandatum erat, ne militem intromitterent, quem ad firmandam majore pæſidio regiam arcem alijs è locis Arenbergius evocaverat. Qui comperto regium militem portâ prohiberi (quam D. Iacobo ſacram illorum temporum religio Carolo v. Cæſare ſub Maximiliano Burano Friſiæ Præfecto extruxerat) arce regià cum paucis ſtipatoribus deſcendit, Vibiumque Allartium primipilarem aſperè adlocutus, iræ plenus in arcem ſe recepit. Addit Iodocius Arenbergium prehenſà viri barbâ comminatum extrema, Magiſtratus, quod Allartius obtendebat, imperium contemptim habuiſſe. Itaque Magiſtratus robur imperio daturus, Kal. Sept. primipilares civicarum cohortium ad ſe vocavit, ac pro defenſione urbis ſacramentum accepit.
Alij

Alij putant defendendis reformatis concionatoribus id factum, quos durante Inquiſitorum & Gulielmi Lindani dominatu per Leovardiam urbem ſacris domeſticiſq; miniſterijs liberiores conſcientias clam delegiſſe jam diu Arenbergius indignabatur. Itaq; illum nimia & imperioſa populi libertas, Magiſtratum importuna Arenbergij conſilia, & ſiniſtræ machinationes urebant. His accedebat, quod Philippum Segoviæ è febre lecto affixum conventio Margaretæ, & fæderatæ Nobilitatis offendiſſe diceretur, Philippuſque diſplicitæ pactioris ægritudinem aulicà ſimulatione, & fucatis in Principes blandicijs velaret. Quapropter Magiſtratus ne diſcordi cive aut multitudine quid tentaret, frequentiſſimo conventu in Curià habendo ad VIII. Eid. Sept. diem dixit, Conciliumq; juratum, ut & Tribunos cohortium, ac ſagittariorum Præfectos adeſſe in Senatu juſſit. Ibi Tarquinius Valleſius Conſulatum tum gerens, & qui in Senatu præſidebat, verba in hunc modum fecit:

Convenimus in hunc locum P. C. ut de for- “
mandà civitate noſtrà cogitaremus, proſpice- “
remuſque conſcientijs, legibus, atque fortunis “
noſtris, quas regij imperij importunus rigor, “

„ & ſoluti dominantium mores fermè oppreſſere.
„ Vt ea ſingula reſtituamus parabili medicinà, &
„ non longà curatione egemus. Ab animarum
„ noſtrarum curà, tanquam præcipuo mortalium
„ bono, ut incipiamus cenſeo, ac ut diu ſacra
„ noſtra clàm & in ſecreto profeſſi ſubmoto po-
„ tentium metu profiteamur publicæ. Quaprop-
„ ter templa ab imaginum idolorumq; cultu re-
„ purganda, ut Deum ex præſcripto noſtrarum
„ mentium, & divinæ legis culturi locum ha-
„ beamus ſuperſtitione vacuum, & nullâ ſacer-
„ dotum illuvie deformem. Occaſionem abſen-
„ tia Præfecti, qui in Tranſ-Iſulaniam conceſſit,
„ & noſter zelus dabit. Neque enim grave
„ nobis præſidium, quod portis noſtris excluſi-
„ mus, neque alieni à nobis, quos exploravi-
„ mus, civium animi ſunt. Paucis adverſarijs
„ noſtræ vires auctæ meo conſilio pares ſunt, mo-
„ do moræ rumpantur, & opportunitate com-
„ modi temporis utamur. Quamobrem cenſeo
„ primâ nocte id faciendum, ac depurgandis fa-
„ nis, ne quid promiſcuus plebis turbævè furor
„ peccet, ſagittarios adhibendos. Opificum col-
„ legia, quæ templis dicavere auferant, cætera
„ amoveantur pro arbitrio eorum, quibus nego-
„ tium demandabitur. Hæc Valleſius:

Mox

Digitized by Google

Mox decretum Senatus eâ de re perſcriptum, Edictumque per præconem, Ne qui nocte proxumâ in publico præterquam Sagittarij, illivè eſſent, quibus poteſtatem prodeundi Senatus feciſſet. Cæteri dubia civitate aut triſte ſilentium, aut mæſtam ſolitudinem, omnes varias rerum ſpes, atque eventus exercebant. Itaque Sagittarij mandato Senatus accepto, adultâ nocte in unum convenere, progreſſique in templa, præter Nyehovam, D. Vito & Catharinæ ſacra, ſubverſis aris omne Pontificijs ceremonijs ante ſubſerviens, quod per omnem Belgicam jam ante factum erat, ſubmoveri ſpectantium oculis fecere. Iodocius notarum autor, etſi affectibus indulgens, tradit omnem ſacram ſupellectilem fædè confractam atque diſiectam jacuiſſe, octenoſque ſagittariorum manipulos iſti negotio deſtinatos mandatum Senatus perfeciſſe. Tum Edictum ab eodem Præcone pronuntiatum, quod turbandæ quieti nocturnæ aut vaſtandis ultra ſacris vim omnem atq; inſolentiam vetabat. Hoc modo immutato civitatis ſtatu poſtero die (qui v. Eid. Sept. fuit) exercitia reformatæ religionis cæpere, ſacra facturis Antonio Nicolao & Martino Elio, quos magno numero ad fanum D.

Digitized by Google

Vito ſacrum armati cives ſequebantur. Tarquinius verò Valleſius, Conſul, cum Henrico Albertio Senatorij ordinis viro ſtipati ſatellitio ſuorum, & inſignia imperij præferentes totum ordinem procedentium antecedebant, omneq; negotium, quod invidiâ non carebat, & ſimul ſecuritatem docentium gravi autoritate tuebantur. Tum Res divina primum ab Antonio Hogebeintano nuper ſacerdote, poſt à Martino preſbytero Tjumano, facta. Scribit Iodocius eos depoſito ſacerdotali habitu ædem ingreſſos mox pileis pallijſq; contectos, in ſuggeſtum aſcendiſſe, populumq; præſidio armorum ſubnixum, ab ore diſſerentium, tanquam oraculi voce pependiſſe. Itaque Senatus regius peractam concordibus animis rem divinam ægre ferens, metuenſq; ne cæteri ad exemplum deſciſcerent, trium Eccleſiarum paſtores Iuonem Ioannis, Sixtum Abbæum, & Douwonem Oldehovios, Adrianum Vernerum, Nyehovium, & Douwonem Iouckenium, cum Petro Iacobæo Vicario ad Catharinę, in regiam Curiam ad III. Eid. Sept. evocavit. Ibi Carolus Nitzenius Præſes in hæc verba erupit: „Etſi de integritate veſtrâ non dubitemus quin de Romanâ Eccleſiâ Catholicâ optumè ſentiatis, tamen quia pericula

pericula nos urgent, voluimus, ut teſtimo- "
nium veſtræ fideï noſtro in Senatu diceretis. "
Idcircò per ſalutem animarum veſtrarum, per "
conſcientias veſtras, & juſjurandum quod Phi- "
lippo Regi præſtitiſtis, vobis deferimus, ut id "
nobis audientibus dicatis, adprobetiſvè reli- "
gionem Romanam Catholicam, aut ſignifice- "
tis eam animis mentibuſque veſtris adverſari. "
Nolumus equidem ut vera rerum judicia fal- "
ſis involvantur, ac vos videamini ſimulatam "
pietatem metu periculi, & pro conditione tem- "
porum profeſſi. Refert Iodocius Sixtum Ab- "
bæum Oldehovium omnium nomine Senatui regio reſpondiſſe, eundemque adprobata in Senatu Romanâ religione poſtridie inverſâ mente reformatæ apertam confeſſionem feciſſe. Quamobrem Senatus Regius ijs mandavit, ut, non obſtante locorum ſacrorum vaſtitate, ac turbatiſſimi temporis injuriâ officia, atq; conciones continuarent, ſubnixiq; conſcientijs in arduâ, ac concreditâ ſibi preſbyterij vocatione perſiſterent. Edictum quoq; VIII. Kal. Sept. Bruxellis à Margaretâ Gubernatrice in templorum, ſacrorumque violatores perſcriptum, publicari ocyus Leovardiæ & per omnem Friſiam juſſit, ſuumq; graviore ſub pæna Prid. Kal. Sept.

 factum

factum addi, vulgarique fecit. Ijs cautum erat: Ne quis templa, ſacravè loca, rituales libros, aras, imagines, ſtatuaſvè confringeret, auferretvè ſub pænâ ſuſpendij, & bonorum confiſcationis. Sanxit quoq; ut in talium reos, velut ſacrilegos, Dei, hominumque hoſtes & contemptores jus necis cuivis eſſet, impunitate non tantum cædis, ſed & mercede promiſſâ. Magiſtratus quoque oppidorum conniventes, &, quo minus iſtiuſmodi puniantur, præpedientes, pro fautoribus talium habendos edixit, ac ut Oppida, Vniverſitateſq; per Magiſtratus populivè delictum omni jure, ac immunitate exciderent. Famoſi quoque carminis crimen, modo in Religionem, Pacem publicam, Regem, Gubernatricem, Rectoreſvè Provinciarum commiſſum eſſet, eâdem laqueï pænâ corrigi juſſit, eandemque Flevum inter Amaſumque copias conſcribentibus, autorantibuſvè denuntiavit. Poſt Kalend. Octobrib. alio Edicto cavit: Ne per preſbyteros, Paſtores, vicarios cæteroſvè beneficiarios in Religione quid novaretur, cæterum res divina, more priſco, ſub pænâ amiſſionis beneficij, exerceretur. Sed novæ Veritatis deſiderio incaleſcens virorum zelus, alia meditabatur.

Digitized by Google

batur. Itaque factum eſt, ut finitâ Anthonij concione (ſolis Iuone & Douwone Oldehovio exceptis) cæteri priore habitu excuſſo, reformatis ſe ſociarent, ſpretiſque temporum periculis ſecreta animorum profiterentur. Tum Sixtus Abbæus vir magnæ facundiæ pro concione verba fecit, præmiſſaque Fidei confeſſione multa de inſtitutis, erroribuſque Pontificum, ac regno Antichriſti diſſeruit. Quare gratulari non parum ſibi ac ſymmiſtis ſuis quod à tanta ſæculorum caligine ſacrario veritatis recepti ad veros divini numinis cultus redijſſent. Petere ſe D. O. M. miſereatur cæcitatis tam diuturnæ (cuius omnes ſinguloſq; certo conſcientiæ teſtimonio puderet) ac firmandis in fide mentibus Spiritum det ſanctioris ſapientiæ autorem. Tum ceſſantibus edicto Magiſtratus Pontificiorum exercitijs templa reformatæ Religioni aſſignata. Quas populares turbas & mutationem rerum ægre ferens Arenbergius, qui in Tranſiſulaniam profectus erat, IV. Eid. Decemb. litteras ad Magiſtratum dedit, quibus fidem faciebat, Non placere ſibi iſtam actionem, quin monere Magiſtratum ut habitâ quietis publicæ curâ, modum ponat fervidis ſtudijs, ſinatq; religionem Romanam

reſtitui

Digitized by Google

reſtitui tot ſæculis uſurpatam. Se propediem adfore, conciliandis divulſis mentibus, daturumque operam ut ſopiatur auferaturque omne civilis diſcordiæ fomentum. Reperio in notis Iodocij litteras Arenbergij non multum ponderis habuiſſe, Magiſtratumq; oppidanum prioris conſtantiæ documentum tam diu dediſſe, donec Philippi regis aſperius Edictum poſtrid. in ſecreto Senatus recitaretur. Itaque tum, ne adſpernari Philippi Imperium, & excuſſiſſe legitimum obſequium per deſideria novæ pietatis fæderiſque videretur, Proprid. Eid. Decemb. collegium Sagittariorum in templum D. Viti convocavit, communicatoq; edicto (quod, reſtitui Romanam religionem, & autoritatem Præfecti volebat) ſuper eo publicando longum conſultavit: Erant namque in collegio ſagittariorum, qui procacibus, ſervilibuſque ſtudijs Philippum ſectabantur, ſacriſque ac ceremonijs Pontificijs impenſius dediti, glorià etiam fædiſſimæ ſervitutis ſe placarent. Qui propterea, ne pro ſupprimendo Philippi Edicto ſtetiſſe viderentur, dubijſque temporibus ſuffragiorum libertate in diſcrimen venirent, fano D. Viti exceſſere, relictâ multorum civium multitudine, quam Dionyſius Wingia, qui Magiſtra-

Digitized by Google

Magiſtratui à ſecretis erat, in hunc modum allocutus fertur:

Quod verba apud vos faciam, Concives, " de nihilo eſt, poſteaquam in magnum diſcri- " ANNO men Philippi regis exacerbatio, & noſtra in- " cIↃ.IↃ. nocentia nos perduxit. Qui ut vivere opta- " LXVI. veramus more fælicium majorum, quibus om- " nia ſecura, inturbataque etiam Carolo Cæſare " fuere, ita nos nepotes fortunatorum patrum " Philippi filij aſperitas exercet. Cuius etiam " imperium ut omni lege ac exceptione careret, " & ut minimum haberemus, quod intactum ſer- " vitute eſſet, conſcientias quoque noſtras pau- " corum hominum inſpectionibus ſubijcere co- " natus eſt. Vidimus quippe jam diu oberran- " tem Gulielmum Lindanum Inquiſitorem, ho- " minem peregrinum, & præferocem, iſtiuſmo- " di imperia exercentem, quæ pati fortium, & " liberorum hominum non eſt. Quorum majo- " res ut Normannicam ſervitutem, ac Hollan- " dicam dominationem excuſſere, ita nos ſoli " degeneres huc uſque ignobiles animos inhone- " ſtaq; pectora novis iſtis viliſſimiſq; cenſoribus " mancipavimus. Reliqui vero vicini, ſocijque " noſtri, ne iſta turpia, & horrenda paterentur " in fædus coïvere, gnari concordià res parvas "

„ creſcere diſcordiâ dilabi & concidere. Atqui
„ iſtius fæderis copiam miſeratione ſociorum ac-
„ cepimus, ut ſepulta virtus noſtra ſe erigeret,
„ ac nos ſemel memores patriæ vacillantis om-
„ nem ignaviam, metumque generoſis animis
„ excuteremus. Ratum quoque idipſum fædus
„ fecimus, quantum in nobis fuit, & æquiſſi-
„ mam cenſuimus ſupplicationem, quam Henri-
„ cus Brederodius Margaretæ Gubernatrici ob-
„ tulerat. Eâ opinione ſubnixi populum in ju-
„ ſtos cætus convocavimus, & ne ſuperſtitio-
„ num ſervi eſſemus, templa à ſordibus depur-
„ gavimus, ſtabilijmuſq; religionem noſtris con-
„ gruam. Vt paucis dicam, Libertatem nobis,
„ aut ſaltem imaginem eius paravimus, iſtorum
„ hominum machinationibus adverſam, qui in
„ ultimam ſervitutem protruſos nos vellent. In-
„ de Arenbergij minaces litteras, & heſterno
„ die Philippi Edictum accepimus, juſſique
„ ſumus ea dimittere, quæ magno conſtiterunt.
„ Redonare hoſtibus inimiciſque noſtris templa,
„ Curias, Collegia, Magiſtratus, dignitates, &
„ opes, & brevi omnia iſta, quæ, juſtis titulis poſ-
„ ſidemus, nobis econtra reſervare contemptum,
„ infamiam, egeſtatem, exilium, mortem, &
„ hac ipſâ peiorem æternam ſervitutem. Id
nam-

Digitized by Google

namque neceſſario eventurum eſt, ſi Edictum "
hoc publicemus, quod ego ſalvis circumſtan- "
tis coronæ judicijs, ſupprimendum cenſeo. "
Quin ſuadeo potiùs, Concives, ut memores "
fæderis, & ſanctiſſimi nexus, quo nos invicem "
obligavimus, perſeveremus in propoſito, para- "
ti res noſtras atque ſanguinem conſecrare Li- "
bertati, quam recidere in ſortem fortibus e- "
gregijſque viris non tolerandam. Tum cir- "
cumſtantes dexteras erexere, perorantiq; Dyoniſio pronis vultibus aſſenſum eſt. Cæteri qui cætui ſe ſubtraxerant poſtridie eodem in loco ſe ſiſtere juſſi, mulctâ, niſi præſto eſſent, Carolini aureï indictâ. Ibi perrogatis populi ſuffragijs iterum de ſupprimendo Edicto decretum factum, proficiente nequicquam illorum ſeceſſione, qui iſti reï vehementibus ſtudijs adverſabantur. Itaque Hector Æbinga vir nobilis, & ab illo decreto alienior, etſi in ordinem ſagittariorum cooptatus Hallemum ſe conferre juſſus eſt, ac curare ampliſſimas poſſeſſiones quas illo in diſtrictu plurimas hæreditario jure tenebat. Non egere quippe libertatem populi iſtiuſmodi defenſoribus dicebant, quibus periculum creare crudis illis civilium furorum temporibus, immodeſtę locutionis prę-

Digitized by Google

ceps temeritas poſſet. Tum XVII. Kal. Ian. magnum illud Dominicę cænæ myſterium Leovardiæ adminiſtratum eſt, accipiente illud è primis Tarquinio Valleſio Conſule. Cæteris longo ordine accedentibus, ut magnum Eccleſia incrementum ſenſerat, eadem communio facta. Nec multum poſt quatuor Curijs populi, etſi ſeorſim, convocatis (quas Hoecani Kempemani, Mennemij & Oldehovij conſtituebant) Magiſtratus creandis tribunis cohortium ſe dedit, ne illâ teneritudine ac infantiâ libertatis publica quies occultis machinationibus obturbaretur. Vrgebat namque Magiſtratus ut Sagittarij, penes quos jus eligendorum Tribunorum erat, ijſdem Tribunis poteſtatem facerent cum Senatu urbis agendi, conſulendi, ſtatuendique quod è re civitatis eſſet, tabulæque mandatorum, & procurationes Tribunorum ad arbitrium Senatus formarentur. Sed diviſâ urbe, & ſagittariorum collegio in diverſa ſciſſo, paucorum contumacia Senatus conſilijs obſtitit. Hoc quippe cavebant Sagittarij partis adverſæ, ne quid juramento Philippo regi præſtito quid decederet, omneque civitatis commodum, & actiones Senatus, cum ſacramento populi, & Philippi imperio

Digitized by Google

perio convenirent. Ita Paulus Breckerus, Henricus Tarquinius, Bernardus Sirxma, Theodorus Haringius, & Nicolaus Staſius interceſſere. Alij immodeſtius pro affectuum lubidine agebant. Neque enim deërant qui ſcriptis clam proteſtationibus libelliſque criminationum (conciliandæ apud Arenbergium ac Margaretam Gubernatricem gratiæ) populum divellerent, publicèq; confidentes & turbulenti violatam à fæderatis juriſjurandi religionem clamitarent. Sibi quippe Philippo Caroli Cęſaris filio & hæredi Anno c I ɔ. I ɔ. L. & poſt Anno c I ɔ. I ɔ. LV. Regi Principique præſtitum juriſjurandum, integrum, intemeratumq; fuiſſe, neque miſcuiſſe ſe turbulentis eorum conſilijs, quorum manus intactæ ſacrilegijs non eſſent. Quæ res cum ſeditionibus datura cauſam videretur, Magiſtratus Henricum Tarquinium, tanquam incentorem turbarum in cuſtodiam dari juſſit, quo cæteros ab effræni licentiâ commodius deterreret. Reperio Antonium Iodocium notarum autorem, Conſuli Allæo Tereſio de ſiſtendo caviſſe, Magiſtratumque, ne quid in innoxios ſtatuiſſe videretur, acta proteſtantium Pontificiorum in populum vulgaſſe. Paulum quoque Breckerum

Digitized by Google

hominem peregrinum, & quod in matrimonio nobilem fæminam teneret, ad dignitatem Præturæ evectum, à Suffrido Bejemo viro nobili in regio Senatu fruſtra accuſatum, materiem ſuæ defenſioni à vehementibus in Philippum, & Romanam religionem ſtudijs mutuaſſe. Ita ſurſum deorſum magnâ diſſenſione animorum res Leovardienſium volutabantur, donec Arenbergius è Tranſiſulaniâ redux (in quam ſedandis motibus cum quatuor Germanorum peditum cohortibus, & aliâ Equitum levis armaturæ profectus erat) ſuo in Bergumanos, adventum Pontificiorum animos, & juxta fortunam erigeret. Qui vocatis ad ſe confeſtim militarium copiarum tribunis Iacobo Huſingio, Quirino Lacceio Burano, Erneſto Mulartio, Foxio Haſſeltano, & Ioanne Splinterio, parari ultionem nuperi ſeditionibus non obſcuris indicijs innuebat. Cui, etſi ſalubrius remedium ordinare Margareta, adjuta Belgici regijq; Status concilio, potuiſſet, ſopiendis coercendiſque turbis validum, ita econtra muliebri temeritate, aut magnitudine periculi perculſa litteras in Hiſpaniam ad Philippum dedit, quibus civilium motuum ſeriem exponebat. Vaſtata templa, innovatos divini numi-

nis

Digitized by Google

nis cultus, oppreſſam autoritatem regnantium, & quidem de eorum conſilio, quos olim Carolus Cæſar, aut Philippus filius ſui imperij exordio dignitate Equeſtri, Aureiq; Velleris inſignibus ex inſtituto Burgundicæ domus donaverat. Rogare itaque Philippum ut rerum per Provincias ſuas nutantium miſertus, ex Hiſpaniâ in Belgicam properet, mobilem facile populum ſuâ majeſtate ac præſentiâ compreſſurus. Quod Margaretæ conſilium expendens ſecum Philippus, convocatis regni proceribus, de componendis Belgicæ turbis conſultavit. Erant, qui popularem illum morbum, (quem ex immodeſtâ potentum dominatione ortum non ignorabant) lenioribus medicamentis curandum cenſerent, perſanandiſq; tumoribus optumum ſemper remedium Quietem fuiſſe. Parum gloriæ ex civili bello ſperandum, multum periculi. Hoſtem autem, ſi bellum rex velit non longè quærendum importunis adhuc Otthomannorum furoribus & Africæ orâ nuperis etiamnum bellis, & inſidijs Maurorum infidâ. Belgas cum peculiari Principum reverentiâ, velut religione quadam numinis ad obſequia redituros, ſi recludi clementiæ ſecretum ſpectent, & regiæ irę impetum lenitate fractum.

ANNO CIↃ. IↃ. LXVII.

Alij

Alij verò bellum & arma ſuadebant, reſpuentibuſque velut medicinam malis, ferro atque cauterio utendum. Animum quippe Belgici belli Philippo, jam dudum, nunquam cauſam fuiſſe, quam nova populi fædera, & defectiones, turbæ nunc & ſacrilegia ſuppeditarent. Auferendam itaque libertatem, omnis licentiæ fomitem & Remp. regno per bellum mutandam, quod ſolo etiam fiſci nervo trahi queat. Ita decretum de inferendo Belgicæ bello Madriti in Hiſpaniâ perſcriptum, autore præcipuo Antonio Perennotto Epiſcopo nuper Attrabatenſe ac Cardinale Granvellano, quem ut Belgicæ libertati gravem, querimonijs Principum Aurei Velleris inductus Philippus in Burgundiam poſt Hiſpaniam ſevocaverat. Ipſe verò Philippus curam adminiſtrationemque gerendi belli in ſe recepit, ordinatâque per Sebaudos, Burgundos, & Lotharingiam profectione litteras in Friſiam præmiſit, quibus ut ſui adventus, (quod poſtremo Gandavenſi conventu Ordinibus Provinciarum promiſerat) certiores Friſios faciebat, ita ad pacis concordięq; ſtudia illius oræ populum hortabatur. Dies quoque ſupplicationum iſti reï proſperandæ ordinatione Philippi ac Pij IV. Pontificis per

Friſios

Friſios indicti, ne adverſitate votorum auſpiciorumque magnos armorum apparatus, & longinquuum ex Hiſpaniâ itiner Philippus inchoaret. Quod propoſitum alij diſſuadere, commodo, aut ambitione, allegare domeſticas imperij curas regnumque rectore vacuum relinqui non poſſe. Fore namq;, ut Philippo externis bellis occupato, interna per Hiſpaniam reſurgant, breves intra annos repreſſa, ſed quorum vulnera, aut ſaltem ſenſus in illuſtribus familijs extaret. Præter hoc arma, & eventus bellorum volubili fortunæ ſubjacere, cui committendum auguſti capitis pignus non ſit, in quo tot nationum, populorumque ſalus verſetur. Eſſe mare vaſtum & turbidum, aut intermedios hoſtiles agros, tum adventurum Regem eo locorum, ubi omnia infida, & popularium tumultuum plena ſint. Quare ſatius eſſe cum imperio, ac exercitu in Provincias Belgicæ Legatum Præfectumq; mitti, facturum quæ rex juſſerit, & minore infamiâ decretâ ſævitie uſurum. Sic mutato Philippi conſilio ſupremum belli imperium in Ferdinandum Albanum devolutum fuit, æmulo nequicquam Carolo Principe Philippi primogenito, quem Anno cIↄ. Iↄ. xlv. è Mariæ Portugallicæ

Digitized by Google

priore matrimonio ſuſceperat. Is namque regiæ indolis vigentiumq; annorum Princeps gerendo bello , aut adminiſtrando per ætatem , imperio capax , in hoc maxume adnitebatur ut repreſſà inimicorum aulicorumque potentiâ, Belgicæ præficeretur , ſuæque apud populum illum gratiæ non vanus æſtumator, nullo ſanguine , cæterum vacuum ſibi diſſenſione imperium aſſereret. Sed civile Caroli ingenium , & ſtabiliendæ , ut creditum fuit , Belgicæ Libertati pronum , Philippo patri diſplicebat , cuius animus per icti fæderis & infælicium turbarum recentem memoriam triſtes civilis licentiæ vindicias per Præfectos meditabatur. Quare Leovardij ne ſtudia quærendæ libertatis, & nupera urbis tempeſtas in exitium ſuum verteretur Serapium Hania Iure - Conſultum, Conſulatum tum gerentem, & Allardum Iacobæum Senatorem oppidanum una cum Giſberto Aernſma, ac Frederico Inthima in ſupremâ Curiâ cauſarum patronis ad Arenbergium miſêre, ne in cauſâ reformatæ Religionis quid novaretur, ſed eadem permiſſâ, omnibus , ſinguliſq; publicæ pacis beneficium eſſet. Cæterum Arenbergius contectam animo offenſam ægre occulens, ſeverius reſcripſit , ſtatuitque

ut

ut reformati miniſtri ad III. Eid Ian. ante Solis occaſum Leovardiâ excedant, neque recipiantur in poſterum ſub pænâ regiæ indignationis, & publici judicij. Reſcripſit quoq; ut Ædilitiæ poteſtatis, quos Comites aggerum vocabat, omnem templorum ornatum, cultumque numinis veterem reſtituant, curentq; ne quid diſcrepans contrariumvè moribus ceremonijſque antiquis intra urbem habeatur. Hæc VI. Eid. Ian. in cænobio Bergumano acta. Tum ipſi etiam Pontificij, ſui metuentes veniam Arenbergium orarunt, teſtati propalam: "Nuperò illo urbis motu ijſdem animis erga regiam Majeſtatem ſe affectos fuiſſe, quos quinquageſimo, & dein quinto poſt anno ſolemni illâ Philippi Principis inauguratione profeſſi eſſent. Quale nec in partes factionum pertractos ſacramentum variaſſe, cæterum abſtinuiſſe facinoribus, quæ præceps furor paucorum ſpretâ regnantis Majeſtate ſuaſiſſet. Qui propterea etſi jure ſtatuere quid poſſet iſtis furoribus & inſolentiâ dignum, tamen non dubitare ſe, quin pro clementiâ ſuâ daturus veniam ſit Philippus Rex, & quidem ijs præſertim, in quorum animis ac conſcientijs incorrupta fides habitaret. Paratos ſe etiamnum

ANNO CI Ɔ.IƆ. LXVII.

 eſſe

„ eſſe ſacramentum dicere ad arbitrium Præfe-
„ cti, modo ne publico civitatis juri quid dece-
„ dat. Ita Hector Æbinga, Hero Burmania, Vitus Cammingha, Allardus, Bernardus, & Dodo Sierxmani, Tetardus Iſbrandius, D. Iacobus Cantor, Paulus Breckerus, Theodorus Haringius, Ioannes Iacobæus, Nicolaus Staſius, Simon Regnerus ICᵗᵘˢ, Iſbrandus Prutius, Vitus Gelius, Carolus Meinardus, Douwo Suffridæus, Everardus Ioannis, Albertus Ruſſius, Benedictus Gerbrandius pro ſe & Bernardo Gerbrandio, Fecco Broecmannus, Auco Menenius, Gerardus Henricius, Thomas Laurentius, Paulus Ioannis, Lucas Staſius, Franciſcus Theodori, Hermannus Nyenhovius Iureconſ. Franciſcus Tetardius, Adrianus Henricius, Martinus Breckerus, Dominicus Franckenius, Vibius Gerartius, Weſſelus Ioannis, Nicolaus Suffridæus, Ritſco Tadæus, Gellius Menenius, Ioannes Nyenhovius, Cornelius Nicolaï, Egbertus Everardi, Petrus Everardi, Allardus Gualterius, Cornelius Fredericus, Thomas Hermannus, Adrianus Thomæus, Georgius Folckertius, Henricus Serapius, Wilhelmus Buitenſis, Hoito Meinſma Iureconſ: Nicolaus Sixtinus, Iſbrandus Andreæ,

Digitized by Google

dreæ, Benedictus Francetus, Matthæus Sluſius, Franciſcus Sluſius Advocatus, Ioannes Everardus, Henricus Gerartius, Oeno Hemkenius, Nicolaus Bredanus, Iacobus Harbaius Iureconſ. Botto Leoninus, Everardus Bartoldius, Buwo Foppius, Gualterus Willicius, Otto Ioannis, Elco Ludolphus, Hermannus Tzomæus, Goffo Hanſonius, Bartholomæus Nicolaus Cultrarius, Petrus Harmanni, Auco Auckius, Gellius Ioannis, Adrianus Harmanni, Suffridus Vlpius, Cornelius Edgerus, Iacobus Iorritius, Georgius Hanſonius, Vlpius Hinnæus, Ioannes Faber, Nicolaus Atſonius, Iacobus Algerus, Ioannes Nicolaï Oeganus, Sixtus Lamberti, Egbertus Regneri, Ento Hanckenius, Gerardus Buvonius, Quirinus Vitius, Ioannes Sagittarius, Henricus Tarquinius, Folckerus Nicolaï, Goſſuinus Ioannis, Hilarius Suffridi, Rutgerus Lanio, Allardus Feckenius, Leonardus Danckartius, Sapo Feddonius, Elingus Vitius, Petrus Bervicius, Anthonius Iodocius, Sixtus Theodori, Henricus Anthonij, Antonius Henrici, Antonius Boſmannus, Gaſparus Hyeronimus, Cornelius Landemannus, Gerardus Iaſperius, cum Bernardo, Gerardo, & Tabbone filijs, Thomas Cornelius, Vincentius Ge-

 rardi,

rardi, Warnerus Egberti, Godefridus Ioannis, Feddo Goythiæus, Siricius Goſuini, Petrus Magirus, Ebius Wolſius, Ielco Gabinius, Gerbrandus Petræus, Andreas Hanſonius, Gerardus Hermanni, Nicolaus Albartius, Thomas Balteſius, Bernardus Ioannis, Georgius Ioannis, Ritſco Tadæus, Nicolaus Symonius Stellinguerff, Menenius Iuckenius, Hinno Pierius, Tiallengus Galilæus, Lambertus Lubberti, Adrianus Ioannis, Viardus Wermoltius, Lælius Pierius, Buwo Gulielmius, Henricus Henricius Hoecanus, Mauricius Theodori, Ludolphus Brouwerus, Buwo Douwonis, Ioannes Ioachimus, Vopco Aylius, Tiebbo Buwonius Iureconſ. Bernardus Petræus, Ioannes Petræus, Petrus Nicolaus, Matthias Iodocius, Otto Reinſius, Meio Hepkenius, Titus Nitterſius, Cornelius Gualterus, Ioannes Adamius, Federicus Henricius, Hector Hanſonius, Anthonius Capſarius, Iacobus Faber, Auco Douwonius, Petrus Abbæus, Regnerus Franciſci, Bernardus Sutorius, Ioannes Hubertus, Doco Thomæus, Hyeronimus Hania Advocatus, Ioannes Gulielmus Medicus, & Scabinus, Simon Suffridæus, Wigerus Ioannis, Iobus Iodocius, Hanſo Nitgerus, Martinus Ioannis, Herperus

Liaukonis

Liaukonis, Iacobus Sibrandius Conſul, Matthias Rommartius, Iure-Conſult. & Penſionarius, Iacobus Herbajus Sagittariorum collegij actuarius; Iulius Mockama, D. Ivo Ioannis Paſtor Oldehovius, Douwo Vicarius, Bartholomæus Rinzevallius, Cornelius Colobertus Iureconſ. D. Ielto Thomæus Decanus, D. Fecko Snecanus, D. Symon Spanebergius, D. Fredericus Adriani Præbendarius Nyenhovius ſignavere. Tradit Iodocius Magiſtratus oppidani Legatos eodem die cum Pontificijs Bergumi convenientes, inſpecto Pontificiorum libello ſupplice ejuſdem ſubſcriptionem obtuliſſe, Pontificioſq; ſuâ innocentiâ ſubnixos, & ſeorſim patrocinio ſuæ cauſæ uſos, id modeſte recuſaſſe. Itaque Arenbergius loquendi copiâ Tarquinio Valleſio, & Allæo Tejeſio Legatis Magiſtratus factâ, dimiſſis repente Pontificijs, poſtulata quædam exhibuit, quæ ſuppleri ocyus, non falſo perturbatæ mentis indicio flagitabat. Ea hæc erant.

Senatus populuſque Leovardiæ urbis mandato VIII. huius menſis die facto (de exterminandis ſcilicet Miniſtris) pareto.

Novam Religionem aut fædera non habeto, facitovè, ſi quæ facta ſint, reſcindito.

Decreta

Digitized by Google

Decreta Philippi Regis pro more publicato.

Tormenta, pulverem, omniaq; inſtrumenta bellica Arenbergio permittito.

Ruardum Roordam, Valerium Cammingham, Douwonem Doumam, Goffonem Æbingam, Serapium Haniam, Tarquinium Valleſium, Allæum Tejeſium, Wibrandum Elconium, Sibrandum Sibrandium ſponſores obſideſvè dato, ſi recuſent, alios ſubſtituito.

Ab Inquiſitione, Edictiſque nuperis, ut & militum præſidio, immunis eſto:

Concordiam pacemq; publicam curato, eâ ſervatâ, ſponſores obſideſvè poſt annum liberi ſunto, veniaque eſto.

Margareta Gubernatrix (à cuius voluntate totum hoc negotium, dum aliter de conſilio Ordinum Belgicæ, rex decernat, pendebit) ſi approbaverit, omnia rata firmaque ſunto.

Quæ ab Arenbergio III. Eid. Ian. in Bergumanis ſignata, ac Leovardiam à Legatis perlata.

Ibi coacto confeſtim Senatu, cæteriſque de quorum ſecuritate ac periculo agebatur in conſilium adhibitis, mandata Arenbergij Legati expoſuere, ad quorum ratihabitionem offenſi regis potentia, & indignatio. Præfecti, tum maxu-

Digitized by Google

maxumè civiles diſcordiæ ſtimulabant. Ab aliâ parte, quo minus Arenbergij mandatis obſequerentur, ſacramentum fœderis, & clam initæ ſocietatis, tum, quæ magnum in animos hominum jus atq; imperium habet, libertatis cupido dubium Senatum remorabantur. Cæterum ſuſpenſa & ardua conſilia formido imminentium, & domeſtici cuiuſq; pignoris cura, & ſimul miſeratio abrupit. Itaque decreto Senatus ratihabitio perſcripta, ſponſoreſque in Senatum evocati fidejuſſoriam cautionem præſentaneis periculis interpoſuere. Tabulæ eâ de re XIX. Kal. Febr. ſcriptæ, & Ruardi Roordæ, Valerij Camminghæ, Douwonis Doumæ, Goffonis Æbinghæ, Serapij Haniæ, Tarquinij Valleſij, Allæi Tejeſij, Wibrandi Elconij, & Alberti Iacobæi manu ſignatæ. Tum à Senatu primoribuſque civium, quos jam ante communio juris, fœderiſvè obligaverat, ſponſorum indemnitati proſpectum, actaq; ea de re confecta Serapius Hania, Tarquinius Valleſius, Allæus Tejeſius, Albartus Iacobæus, B. Ioannis, Ioannes Symonius, P. Petræus, H. Ayſma, G. Florentius, Ioannes Franciſcius, Wibrandus Elconius, Hector Sixtinus, Franciſcus Gerritius, W. Arnoldius, Nicolaus

Digitized by Google

Ioannis, Franciſcus Regnerius, Cornelius Gellius, F. Amckius, Cornelius Florentius, Elco Valerius, Ioannes Lambartus Senior, Suffridus Gerbrandius Beima, Heſſelus Tarquinius. T. Petræus Teetlum, Leo Petræus, Ioannes Gommartius, Arnoldus Everardus, Michaël Melius, Eilardus Meinardus, Abbæus Vdius, Iarichus Wopconius, Henricus Iarichius, Wibrandus Wibrandius, Petrus Arnoldius, Auco Emius, Petrus Tevius, Ielbo Iacobus, Iacobus Sibrandius, Ioannes Wilhelmi Velſius, & Dyoniſius Wingia confirmavere. Dein Arenbergius ne conventio vacillaret, & ne potens civitas ad capeſſendam per arma defenſionem accenderetur, veniam anteactorum fecit, nihilq; in corpora, ac res fortunaſq; civium & Senatus è cauſâ innovatæ religionis, anteactarumq; turbarum ſe ſtatuturum fidem dedit, ſcriptoq; communijt. Hoc tantum cavit, ut pro præſidio juſto comitatui, & Prætoriæ equitum alæ intra urbem locus eſſet, quam Leovardij non ignorarent cuſtodiæ corporis deberi. Spondebat præterea ſi fortè Margaretæ Gubernatricis aſſenſus non ſubſequeretur, ſe daturum operam, ut urbe, ac Provinciâ exceſſuri periculi præmoneantur, juſtumq; fugæ ſpatium deſerturis

ſerturis patriam aſſignetur. Quæ ad Margaretam Gubernatricem tranſmiſſa, magnis negotijs tum implicitam, & ſui metuentem, tamdiu efficacia fuere donec adultis viribus, & circumfuſâ nihil ſiniſtri metuentibus infidi Regis potentià clarorum civium exilijs fortuna, & vanitas fallacis aulę probaretur. Quapropter Margareta, ut animum oſtenderet ab extremis conſilijs, & ſubjugando per vim populo non abhorrere, hoc etiam caverat: Ne, quod inter Leovardios, & Arenbergium de præſidio actum erat, exemplo eſſet, cæteroſq; Prefectos Arenbergio ſucceſſuros obligaret. Itaque fide publicâ, aut ſaltem eius imagine per Legatos acceptâ, omnia ſecuritatis plena videbantur, niſi quod miniſtri ſtato die Prid. Eid. Ian. urbe ejecti magno & velut domeſtico luctu totam urbem complevere. Scribit Iodocius eos à Tarquinio Valleſio cæteriſque fœderatis inclinante die deductos, ac in exilium prægreſſos mutuis ſolatijs tædia temporis, & moleſtiam inſtantis fugæ levaſſe. Fæminas quoque conſulares, & patritias ut mollitie ſui ſexus, ita miſeratione abeuntium correptas profuſis in ſinum lachrymis, & illuvie corporum ſquallentes, importuno dolori, ſuccubuiſſe.

Tum xii. Kal. Febr. ſana refecta, omnique templorum ornatu ex pacto reſtituto, Pontificij ad intermiſſa divini cultus exercitia rediere. Supellex quoque ſacra & æs ſignatum, (quod elapſo autumno antiſtites cænobiorum extra Provinciam non tam direptionis metu quam explendæ avaritiæ ablegaſſe Senatus regius criminabatur) cænobijs tum reſtitutum, omneq; injuriæ crimen, & religionis odium, ut oblivione præteriti temporis obductum, ita concordi amicitiâ penſatum eſt. Mox armamentario urbis reſerato pulvis tormentarius, globique ferrei in arcem comportati, æneæque machinæ ſumptu civitatis inteſtino & factionum bello fuſæ Arenbergij uſibus ceſſere. Qui compoſitâ cum Leovardijs lite, ut omnem intra Flevum Lavicamque Provinciam ad exemplum compreſſæ urbis formaret, ad Prætores Gretmannoſvè litteras dedit quibus ſtatuebat: Vt reformati Miniſtri intra triduum provinciâ, ſextiduum vero ditionibus Philippi ſub pænâ capitis excederent, redintegratiſq; per Friſiam ſanis ſacriſq; locis ijdem Prætores Romanam Religionem reſtitui curarent. Dein convocato Senatu Regio de habendo Leovardiæ Comitio propoſuit ſextumque Kal. Febr. diem conventui

Ordinum

Ordinum in æde (quam circa annum cIↄ. IIIIc. LXXXVII. fundatam in archivis Leovardiæ urbis reperio, Iacobæorum deſignavit. Ibi per Carolum Nitzenium Præſidem Senatus eadem ferè, cum ijs quæ Leovardijs obtulerat, poſtulata exhibuit. Hoc verò maxumè urgebat, Ne quod fædus Ordines facerent, nupereque inito, niſi excludi à conventione vellent, renuntiarent ocyus. Ratihabendis quoq; poſtulatis idoneos ex Ooſtergois, Weſtergois, Sylveſtribus, & Oppidanis ſponſores dari ſibi petijt, totamque actionem arbitratui Regis, aut Margaretæ Gubernatricis permiſit. Voluit quoque, ut Ordines Friſiæ, quod numero plures eſſent, trigenta aut circiter Delegatos è ſuo cætu ederent, ijſq; poteſtatem amplam facerent ſecum, & Senatū regio de rebus controverſis agendi. Ordines verò, etſi in conſtituendo certo Delegatorum numero minima difficultas eſſet, peſſime habebat, quod actioni inchoandæ univerſum Senatum Arenbergius deſtinaret, ac quibuſque peregrinis (qui ex inſtituto Burgundicæ Curiæ in iſtum Ordinem cooptabantur) arcana reip. & jus partium tanquam ſuſpectis arbitris committeretur. Quare Valerium Cammingam, & Doconem Marte-

nam viros è primariâ Nobilitate, & ſcientiâ rerum claros ad Arenbergium miſêre, qui de eo referrent, ac ut ſoli inquilini Senatores actioni comitioque pro more patrio intereſſent, poſtularent pertinacius. Quod etſi Arenbergius ferret ægrius, ita morem petentibus geſſit, binoſque Senatorij ordinis, & nobilis proſapiæ viros, Tiallengum Eyſingam & Petrum Frittemam, faciendis actorum relationibus delegit. Tum Friſiæ Ordines ab Arenbergij poſtulatis orſi grates eï egere, quod ut ante Leovardios, ita tum Friſios quoſque Edictorum aſperitati, & durioribus Inquiſitorum imperijs exemiſſet, Friſicæque genti cum cæteris Philippi Provincijs jus indiviſum fore in ijſdem poſtulatis declaraſſet. Hoc tantum volebant Ordines, Ne cui Friſio in cauſâ Religionis vis fieret, & ne in corpus liberi hominis, aut etiam fortunas aſperiore judicio ſæviretur. Cenſebant quippe illâ Margaretæ Gubernatricis cum fæderatâ Nobilitate pactione licentiam immodeſtæ coerctionis imminutam, & duriorum Iudicum officia per vim conventionis refrænata. Ea propter aſſerebant Arenbergium veniam anteactis inconſultâ Margaretâ Gubernatrice pro jure Præfecti largiri poſſe, ſocioſque ſuæ imbecil-

becillitatis pænitentiam profeſſos illuſtri clementiæ exemplo donare. Quod verò ad publicationem Edictorum Philippi attineret, eam ſe facturos more uſitato, modo ne Edicta conventioni inter Margaretam fæderatoſq; initæ, aut juri patrio adverſarentur. Sponſionem verò pro exequendis poſtulatis præſtare ut nec juris, ita nec poteſtatis ſuæ eſſe, lubricis in lapſum mortalium ingenijs, & unius crimine per alterius innocentiam non expiando. Itaq; patrijs legibus etiam ante Saxonum tempora validâ libertate, poſt etiam Carolo Cæſare Anno cIↃ. IↃ. XXIV. & dein Anno cIↃ. IↃ. XLV. ſancitum fuiſſe, ne ex alterius delicto quis conveniretur, & ne paucorum culpa in omnium pænam excurrat. Poſſe Arenbergium ſubſidio juris adverſus ruptores pactionum uti, ac, vi tacitæ obligationis, quâ delinquentium bona fiſco ſubjacent, injuriam ſpretæ, ac violatæ legis vindicare. De Fædere ajebant Ordines id ad ſe non ſpectare, & ex veteri juris formulâ ab alijs ictum, per alios diſſolvi debere. Rogare itaque Arenbergium ut militem quietis ſecuritatiſque publicæ perturbatorem finibus amoveat, præſtetque Provinciam ab omni violentiâ militum, graſſatorumque immu-

munem. Hæc Ruardus Roorda, Douwo Douma, Iulius Dekema, Hero Ockingha, & Douwo Roorda poſtulatis Arenbergij reſponderunt. Fæderati verò ſeorſim. Qui ne rerum ſuarum, ac famæ diſcrimen facerent, & ut defenſione communium Provinciæ Ordinum ſe munirent, Prid. Kal. Febr. Nicolaum Cleutingium, & Arnoldum Albartum Hardervicenum in conſeſſum Ordinum cum hac obteſtatione ablegavere: Non cenſere ſe, Arenbergium aliâ adverſum ſe actione uti poſſe, quod renuntiatio fæderis per conventionem Margaretæ, ac fæderatorum facta videretur, & quod eadem conventio omnem ſocietatem, & cum eâ, ſi quæ fuerit, noxam ſuſtuliſſet. Ideò ſcilicet eandem conventionem de voluntate Margaretæ Gubernatricis per Friſios publicatam, ne priorum memoria extaret, & ut omnium offenſionum materies æternâ oblivione ſepeliretur. Et quoniam Arenbergius exemplar fæderis, ſociorum nomina, & novam renuntiationem flagitaret importunius, eoſdemq; fæderatos autores publicæ calamitatis, & evocati in Friſiam militis prædicaret, ita Fæderati coram Ordinibus eorumque Delegatis fidem faciebant Arenbergij accuſationes falſis rerum

rum teſtimonijs inniti. Nullo quippe tempore adverſus Philippum conſilia cæpiſſe, non legiſſe militem, aut in uſum ſtipendiorum tributa cumulaſſe, cæterum ea feciſſe, quæ fidelium ſubditorum officia, & ſacramenti lex poſtularet. In eo propoſito perſiſtere paratos eſſe, modo ne publicæ pacis beneficium ſibi adimatur, & in ipſâ patriâ ac natali ſede, cuius ſanctiſſimum affectum in omni actione præferrent, ætatem agere iniqui temporis fortuna, & inimicorum invidies non vetaret. Daturos interim operam, ut copiam Fæderis Ordines habeant, experianturque ab omni malitiâ, ac flagitio alienos; ipſo Fæderis conſilio nihil aliud, quam Divini nominis gloriam, Regis, & Patriæ commodum quæſiviſſe. Iſta Epæi Doumæ, Suffridi Beiemi, Renici Gerlacij, Hartmanni Galamæ, Wilconis Holdinghæ, Sibonis Sceltamæ, & Edonis Heringhæ cæterorumque Fæderatorum nomine à Nicolao Cleutinghio, & Arnoldo Albarto Harderviceno actuarijs perſcripta, ac Ordinibus Provinciæ exhibita. Hoc verò maxumè ſpem conciliandarum partium, & cæptæ conventionis præpediebat, quod Arenbergius in perferendis reſcriptis apparitore, homine importuno uteretur,

& quod Iacobum Elpendamum (is Brederodio à ſecretis) virum nobilem, & fæderi ſocium Suffridi Beiemi domo extractum in cuſtodiam, mox publicum carcerem dediſſet. Metuebant namque Ordines ne idem non ſemel religionem Fæderis profeſſis accideret, & ne ipſi curâ aut miſeratione propinquorum, affiniumque periculoſis interceſſionibus involuti, eiuſdem diſcriminis, & juxta invidiæ magnitudinem ſentirent. Quapropter miſſis ad Arenbergium Docone Martena, & Ruardo Roorda fideï publicæ cautionem popoſcere, ne, dum lege & ex ęquo agerent, Arenbergius doloſis artibus, & inſperatis inſidijs ſecuros circumveniret. Quâ acceptâ, hoc etiam fæderatorum nomine propoſuere, ut quoniam exhiberi tabulas fæderis urgeret Arenbergius, fæderatis ad ſocios eundi poteſtatem faceret, ut de reſcindendo fædere conſultarent, quo ſolui ſe non poſſe ſine aſſenſu ſociorum, & læſione famæ Fæderati aiebant. Neque enim violati fæderis maculâ adſpergi ſe velle, aut deſciſcere à ſocijs impendentis periculi metu ſemel quippe fidem fæderi datam, miſeratione infælicis patriæ, ne ferret dominos libertati graves, & ipſi Philippo minus æquos, cui parere è formula antiqua-

rum

rum conventionum animus adhuc, atque ingenium eſſet. Volebant intereà tam Ordines, quam Fæderati ut venia anteactis eſſet, ac ut Arenbergius ad Gubernatricem eà de re ſcriberet, poteſtatemque impetraret condonandis offenſis validam. Hæc Ruardus Roorda, Doco Martena, Edſardus Grovenſteinius, Heſſelus Mockama, Heſſelus Feitzma, Siuckius Emingha, & Iohannes Aylva, cæteriq; Ordinum, Fæderatorumq; retulere. Cæterum Arenbergius liberiore reſponſo excandeſcens Fæderatis objecit. Non potuiſſe eos in nova fædera coïre, obligatos adhuc Philippo regi, cuius obſequium, nec apud Margaretam Gubernatricem, aut ſe Præfectum exuiſſent. Itaque geminaſſe juſiurandum, quod ij facere ſolent, qui venales animas Principum imperijs profeſſi antiquam fidem novâ eluunt. Quin recordarentur à Rege ac Principe ſuo deſciviſſe ligatos adhuc veteris obſequij lege, neque proteſtatione apud quenquam uſos conſilium ſecutos fuiſſe licentiæ, & fæditatis plenum. Quare militem exautorare, ac præſtare intactam præſidio Provinciam non poſſe, niſi ad ſanas mentes Ordines, Fæderatique redeant, deprecatique veniam enormium offenſi Regis gratiam,

Digitized by Google

tiam, exorent. Quâ longâ & acri contentione factum eſt, ut Friſiæ Ordines pro ſe & Fæderatis propalam teſtarentur, Approbare ſe jam ante dicta factave, neque ſpe impetrandi favoris, aut metu imminentium periculorum receſſuros à jure ſuo, quin daturos potius illuſtre conſtantiæ documentum, quo jus patriæ retinendum, aut ſimul cum eo ſubeundum diſcrimen decernant. Pereunte patria periculo ſolatium forè, vana jam dudum ad avitas leges, & Principum fidem provocatione, cuius fructum adulta poteſtas, & novi dominatus inſatiabilis cupido ſuſtuliſset. Ita namque Anno cIɔ. Iɔ. xv. ipſa Caroli per Friſiam inauguratione conventum fuiſse: VT OMNIS, SI QUAE OBVENIRET, CAROLUM INTER POPULUMQUE FRISICVM DISSENSIO PER QVATVOR ARBITROS COMPONERETVR, JUDICANDAEQVE LITI BINI E FRISIIS TOTIDEMQUE PRO PRINCIPE EDERENTUR. CAROLUS QVOQVE IN FINES PROVINCIAE MILITEM NON INDUCERET, OMNEQVE CONTROVERSUM EX PACTIONE ANNI cIɔ. Iɔ. XXXI. PRAEFECTO, SENATVIQVE SVO DECIDENDUM DARET. Ita Ruardus Roorda,

Doco

Doco Martena, Valerius Cammingha, Dominicus Hottingha, Barthius Idzaerda reſcripſere. Creditum fuit, Arenbergium ſpectatâ Ordinum pro tuendo patrio jure, fide, atque conſtantiâ, implacabilem tum animum induiſſe, ſpretâque nuperâ pactione cum Leovardijs initâ, pejora, &, concordiæ infeſta conſilia cæpiſſe. Itaq; dimiſſis præfractè Delegatis, conventus quoque ipſorum Ordinum Leovardiæ ſolutus eſt, curſuque præcipiti, velut flexu ſyderum ſolet, cum fragore ſe aperiens futura tempeſtas procerum ingenia diſſociavit. Scribit Iodocius iſto conventu de reſcindendo præſertim fædere Arenbergium egiſſe, Delegatiſque Ordinum, modo renuntiatum fæderi foret, læſi regis gratiam, & reſtitutionem in integrum addixiſſe. Cæterum mihi res patriæ evolventi penitiùs ſecus notatum, Arenbergiumq; nullo pacis conſilio, militem hoc tempore clàm collegiſſe, eundemq; adultâ demum æſtate in ſpeciem dimiſſum, ac edicto Senatus regij coërcitum, Provincialium rebus damna, atq; moleſtiam dediſſe.

Digitized by Google

P. WINSEMII HISTORIARVM

LIBER II.

ITaque dubiâ per Friſiam pace, & Ordinum Arenbergijque conventu dirempto, ac ſi longius à concordiâ mortalium mentes occulta fatorum vis, nexuſque cauſarum latentium abduceret, manifeſta mox graviorum diſſenſionum ſigna ſe oſtendêre. Populus namque læſi juris, & oppreſſæ libertatis ſarcinam, & ſimul infamiam ferens ægrius, novis conciliabulis ſe immiſcuit, effuſuſq; in publicum communicati doloris ſenſum, tacitâ indignatione, & ſecreto murmure expreſſit. Plebs verò ſuarum perturbationum & ſimul potentiorum civium manceps incondito, ac diſſono clamore omnem Leovardiæ urbis angulum complebat. Ea vociferari amiſſam libertatem, oppreſſos ſanctiſſimi fœderis ſocios, Arenbergium commiſſæ ſibi genti iniquum nova, & ſervilia ob-

ſequia

Digitized by Google

ſequia per nudatam munimentis urbem ſperare. Eiectos in exilium miniſtros, abducta in arcem tormenta ac pulverem, nihilque aliud ſupereſſe, quam ut patientiam minuant, inſtarque ſervorum compediti ruptis ergaſtulis in libertatem ſe vindicent, cum ipſo ſanguine, ac vitâ à laudatis majoribus relictam. Paucis quippe conſiliorum fabricatoribus omnem calamitatem ſtare, eſſeque in Senatu urbico tuendæ plebi creatos miniſteria ſua Præfecto Senatuique regio venditantes. Præcipuè verò in Matthiam Rommartium civitatis Syndicum mordacibus odijs invehebatur. Itaq; factum eſt ut eidem Rommartio VII. Kal. Mart. oppidanâ Curiâ, pro more, egreſſo, & domum eunti periculum ſtrueretur, populuſque confertim confluens eundem Rommartium, velut piacularem læſæ libertati victimam, trucidandum clamitaret. Cæterum Rommartius ut vitæ conſuleret, ſecreto domus ſuæ derepente ſe abdidit, turbæque æſtuantis impetum honeſto perfugio declinavit. Quâ re perceptâ Arenbergius, ſedandis exulceratis civium animis arce regiâ propere deſcendit, pultatiſq; Rommartij foribus intromiſſus, eundem in arcem regiam, quærendæ ſecuritati duxit, quam publico
blico

blico illo motu rerum adſcitis in comitatum, quinquagenta ſtipatoribus ipſi ſibi Arenbergius parabat. Tradit Iodocius iſto motu populi vix repreſſo, inclinante in veſperam die novum cæpiſſe, civiumq; multitudinem in foro conglobatam, Abbæo Vdio & Theodoro Gulielmio, ut idem addit, autoribus Pierio Ielgerhuſio homini Pontificio vim intuliſſe, eundemq; Ielgerhuſium publico digreſſum, & in privati domum ſe abdentem vitæ diſcrimen, & præſentaneam mortem evaſiſſe. Quare Arenbergius ne illâ civilium animorum efferveſcentiâ continuis periculis exponeretur, conſiliorum Philippi haud ignarus, Martij menſis initio duas militares cohortes in urbem evocavit, quas Quirinus Laceius Buranus, & Erneſtus Mulartius certis ſub ſignis ducebant. Snecenſibus quoque (quorum res elapſo Septembri ut & Franequeranorum infidas fuiſſe Borræus notat) duarum cohortium præſidium impoſuit, quibus Iacobum Huſingium, & Ioannem Splinterium præfecerat. Quare ut ante edictis, ac ſeveritate legum, ita tum popularis licentia armis frænabatur, durioriſque imperij impatientiam duriora remedia ſequebantur. Philippus namq; Edicto in Friſiam tranſmiſſo jam ante ſanxerat,

Vt

Vt ij, apud quos veteris juriſjurandi religio valeret, turbandis defectorum conventibus ſe darent, eoſque, & cum ijs creſcentem licentiam pœnâ capitis, aut etiam graviore coërcerent. Quâ lege omnes armorum crimine pollutos, aut populi ſeductores puniri, eorumq; bona fiſco addici præceperat: Itaque tum Arenbergius ſpretâ, quam cum Leovardijs inierat, pactione, & præſidio urbi inducto velut ſecurum imperium adeptus adhibito in conſilium regio per Friſiam Senatu de pellendis Friſiâ reformatis miniſtris decretum executus eſt, èq; territorio Leovardienſi Andræas Huſumanus, Aggæus Hempenius, Gellius Fintzumanus, Ioannes Corniumanus, Michaël Leckumanus, Eco, & Henricus Stenani, è Ferverdico Petrus, & Rodmarus Ferverdij, Tiebbo Marrumanus, Focco Blyenſis, Bernardus & Ioannes Wanſuertij, Valerius Hallemius, è Menalduumæo Gyſbertus Deinumanus, Iacobus Marſemius, Fredericus Menaldumæus, Edo Schingenſis, Fecco Vierius, è Wonſerano Iacobus Arumæus, Sibrandus, Kimſuartius, Sixtus Burguartius, Ioannes Pingumanus, Arnoldus Dedgumanus, è Winbritſerano Feito Oſthemius, Gellius Smallebruggius, Sibo Santfortius, Andræas

dræas Snecanus, Suffridus Hegius, è Lemſterano Ioannes Lemmarius, è Franequerano Egbertus, & Henricus Tjumani, Cyprianus Buranus, Wigerus Scalſemius, è Tietzerckio Gerardus Wijnſius, Sixtus Oldkerckius, Gellius Tietzerckius, Nicolaus Eeſtrumanus, è Baerderano Tyallengus Huynſius, Abbæus Weidumanus, Ioannes Boſumanus, ex Hennardæo Vibius, & Wiardus Cobardij, è Biltano Ioannes duo Mariæ, & Annæ parochi, è Dantumano Wilco Ianumius, Regnerus Rinſmageeſtanus, è Dongerano Ioannes Bornuerdius, Folcardus Morræus, duo Butenpoſtij, Collumanus, & Olduoldius paſtores Provinciâ eiecti. Reperio in armario Biltano præter hos à Iodocio nominatos Ioannem Sichemenſem Coudumanum, Sceltonem Aitzema Lutkepoſtium, Iacobum Galmerium, Betſterſuagium, Iacobum Abbæum Vreterpium, & Ioannem Ioannis Norderdrachtanum fuiſſe, eoſdemque purioris doctrinæ profeſſione factâ fatalem illâ tempeſtate clariſſimis optumiſq; viris exilij fortunam domeſtico otio, & non ſpernendis conditionibus prætuliſſe. Vnde miſeratio ſociorum, metus verò ſui, populum, atque Nobilitatem pervaſit, haud inani conjecturâ præſidium

dium

dium militare ignaris Provinciæ Ordinibus clàm collectum, & tot innocentium capitum exilia ſtabiliendo irati Regis imperio, & exitio libertatis decerni. Itaq; Ordinum Friſiæ Delegati ſuſpectâ Margaretæ Gubernatricis, & Præfecti actione in Hiſpaniam ad ipſum Regem libellum ſupplicem hunc in modum miſère:

Carolus Cæſar pater tuus, Philippe Rex, " primâ Principatus ſui per Friſiam ætate id ma- " joribus noſtris indulſerat, ut à militum belliq; " onere immunes eſſent, & ne ex alieno edicto " corrigerentur. Poſterius indultum agente ad- " huc in terris Carolo patre tuo repetitis Anno " cIɔ. Iɔ. xxxix. & xlv. pactionibus tamdiu " integrum ſervavimus donec te Principe de vi- " gore legis & integritate ſimul prioris beneficij " dubitaremus. Poſtquam enim extitere, qui " jure Eccleſiaſticarum collationum nec immo- " deſtè uſi religionem delegêre ſuis conſcientijs " congruam, ita ab eo tempore paucorum actio " nos omnes ſuſpectos fecit, ac ſi aſſenſus uni- " verſæ gentis, & communis ſuffragatio eorum " conſilijs interveniſſet. Quorum memoriam " etſi conventio Margaretæ Gubernatricis & fæ- " deratæ Nobilitatis haud dubiè aboleverit, ita " non vano metu percellimur, ultionem recen- "

„ tiam turbarum autoribus facinorum, nobis ve-
„ rò omnibus periculum, atque diſcrimen para-
„ ri. Vt iſtud averruncemus, offerimus obſe-
„ quium, & ſi popoſceris, Rex, corpora, atq;
„ ſanguinem, modo ſinas nos publicâ pace frui,
„ & in tutâ poſſeſſione, ac noſtrarum rerum uſu
„ conſeneſcere. Si namque, quod forè prævi-
„ demus, bellum & militem terris noſtris indu-
„ xeris, ſubvertes fortunas noſtras, reſçindeſq;
„ conventionem Anni c I ɔ. I ɔ. x x I v. & cum eâ
„ patris tui Caroli Cæſaris memoriam. Vtrâque
„ verò cultâ tibi firmum imperium, nobis ſecu-
„ ritatem præſtabis. Hoc tantum ſubiunge pro
„ clementiâ tuâ, ut, quoniam in priſtinum ſta-
„ tum, incompoſitis adhuc per Friſiam & lubri-
„ cis rebus, doctrina Pontificum reſtitui nequit,
„ libertatem conſcientijs habeamus, ſinaſq; nos
„ profano loco ſociari, quem ipſi noſtrâ religione
„ imbuamus. Templa, & fana à majoribus noſtris
„ rei divinæ dedicata Pontificijs cedent, nobis ſa-
„ tis erit privato tecto fortunam, & ſimul exer-
„ citium noſtræ fideï clauſiſſe. Hæc Delegati:

Cui ſupplicationi Bruxellis interceptæ Margareta reſpondit: Querimonias Ordinum Friſiæ ſæpe ex Arenbergio Præfecto auditas, nunc ſcripto comprehenſas, ac mittendas ad Phi-

lippum

lippum Regem in ſuas manus incidiſſe. Quâ ex re occaſionem nacta eſſet propenſum in Friſicam gentem animum oſtendendi, ratihabitione pactorum, conventionumq;, quas Carolus pater divæ memoriæ cum iſto populo inijſſet. Interim muliebri etiam patientiâ ferre ſe non poſſe paucos Philippi Regis, & ſui oblitos inquieta ingenia novandis rebus admoviſſe, ſpretis Edictis, quibus Carolus Philippuſq; Reges antiquarum traditionum, & Romanæ Sedis fidelem obſervantiam præcepiſſent. Quod ne fiat in poſterum atrociores pænas delinquentibus decreviſſe, quibus optumos in fide, peſſimos in metu contineret. Nam promiſcuam religionem pro captu, ac temperie ingeniorum variam per Friſiam tolerare, nec fas ſibi, nec honeſtum videri, Romanorum Pontificum, & Caroli Philippique Regum infamiâ, qui majorum ritus reverenter habuiſſent, velut retinendo imperio, & ordini rerum utiles. Quibus attemperandis adfuturus propediem ex Hiſpaniâ Philippus ſit, daturus operam, ut indicto Ordinum totius Belgicæ conventu decernantur, ſtatuanturque Regi & juxta ſubditis ſalutaria. Monere interim ac hortari Friſios in fide erga Philippum Regem perſiſtant, dentque operam

 quam

Digitized by Google

quam maxumè ut pravitate temporum aut erroribus imbuti in viam redeant, juſtitiæque ac pacis officina culto ſervatoque ſacramento regio habeatur. De collatione beneficiorum Eccleſiaſticorum, & eorum jure addebat Margareta, dependere illud à Philippo Rege; & inſtitutione Archidiaconorum, ſi quid verò patrij juris hac in re fuiſſet, id defectione eorum amiſſum eſſe, quos incapaces beneficij in regem rebellio, & reatus teterrimi criminis feciſſet. Tum Flos Friſicæ, fæderatæque Nobilitatis in exilium per injuriam temporum pulſus, exterminatuſq; patriâ ac poſſeſſionibus ſuis Rhenum Amaſumque ultra ſeceſſit, invictiſque animis libertatem ſuam, & ſimul fortunam exilij profeſſus eſt. Quod ipſum Hartmannum Galamam, & Franciſcum Eyſingham Wirdumanos, Heſſelum Feitzmam Huſumanum, Siuckium Emingham Cornjumanum, Suffridum Beiemum, & Ottonem Haniam Leovardios, Oenonem Heringham Hyemanum, Epæum Doumam Seniorem & Menenium Scheltemam Hallemios, Deitzium Wingiam Blyenſem, Wilconem Holdingham Aengjumanum, Pibonem Haerdam Tennartium, Douwonem Glinzium Dronrijpium, Oenonem Grovenſteinium &

Edonem

Edonem Heringham Marſemios, Foppium Camſtram Deinumanum, Sibethum Scheltamam Boxemium, Scheltonem Roordam Berlicomium, Hommium Hettingham Prætorem Baerderanum, Heſſelum Ooſthemium Prætorem Idardium, Heſſelum Feitzmam Peynſium, Ieltonem Eelſmam Sexbyrumanum, Edonem Gerbrandam Harlingium, Gulielmum Bumam Dreſumanum, Franciſcum Leonardum Hugenium Collumanum, Tarquinium Valleſium, & Allæum Teieſium Conſules Leovardios, Focconem Ayſmam, Henricum Allartium, Gerardum Florentium Scabinos, Franciſcum Hemmium, Iureconſultum, Gabinium Selſma Iuniorem, Ioannem Symonium, Everardum Arckenium, Siboldum Ayſmam, Sibrandum Sibrandium, & Renicum Gerlacium Hotzemanum, nullâ tum adhuc judicis ſententiâ ſponte, & ſagaci iminінentium formidine compulſos delegiſſe in actis illorum temporum reperio. Heſſelum quoque Haitzma virum nobilem, & Simonem Longobarbum à Foxio Haſſeltano, qui præſidium Slotæ agebat, prope Lemmariam captos, Leovardiamq; abductos. Ita depreſſo per Friſiam fædere, Arenbergius Maij menſis initio Harlingam properavit, ſtipatuſque alâ equi-

Digitized by Google

equitum levis armaturæ , Erneſtum quoq; Mulartium cum cohorte pedeſtri citò iſthuc agmine ire juſſit. Iam enim non inanis famæ rumoribus narrabatur, Fæderatos exules mari ſe commiſſiſſe, fideq; publicâ nequicquam per Arenbergium datâ, patrijs terris eiectos Transamaſanam Friſiam cogitare, quam Edzardus I I. Ennonis I I. & Annæ Oldenburgicæ filius paterni Comitatus hæres tum moderabatur. Quorum exulum conſilia, ut everteret Arenbergius inſtructiſſimam triremem (cui Mulartus cum imperio præerat) latiſſimis Flevi æſtuarijs immiſit, ut de exulum adventu cognoſceret, quos Iacobus Donckerus Harlinganus onerariâ navi vectabat. Qui enavigato Auſtrino ſinu dein Flevi (tertium & Boreale Rheni oſtium eſt) æſtuario, quod minores majoreſque Friſios interluit, navem eandem (cui Batenburgici fratres profugaque nobilitas alijque ſe commiſerant) ad vadum adegit, quod non longo intervallo à littore diſcretum in orâ præterfluentis Flevi exſurgebat. Quare Mulartus validâ remigum manu eandem navem aſſecutus ſuam fecit, proditoſque Donckeri ſcelere ac perfidiâ Gyſbertum & Theodoricum Batenburgicos Harlingam in arcem abduxit, in quâ ipſe

Aren-

Digitized by Google

Arenbergius apud Satrapam Eſpelbacchum, cuius infantem in lavacro ſuſceperat, geniali tum feſtivitate agebat. Itaq; is velut de Belgicâ Friſicâque nobilitate triumphaturus, (in quâ Hartmannus Galama, Suffridus Beiemus, & (quem, tertium in annalibus Franckenæ reperio) Gulielmus Buma erant, captivorum ſorti illuſit, minacemque vultum, ac torvitate horridum interpoſitis acribus verbis, in Suffridum præcipuè Beiemum detorſit. Cæterum is ſpretis comminationibus maſculo reſponſo in Ioannem Lignæum (ita enim contemptim indigetabat) invectus, inſolentiam Arenbergij præclarâ voce, & illuſtri conſtantiæ elogio retudit. Oſtendebat quippe Beiemus, non fædi carceris, aut inſtantis leti metum generoſam mentem labefactaſſe, ſed ſupereſſe etiam cômpedito libertatem, quâ teſtimonium ſanctiſſimo fæderi daret. Captivi nobiles in arcem Rupelmondanam ditionis Flandricæ poſt ducti, annuæ cuſtodiæ tædium, glorioſo vitæ exitu, & memorabili morte finierunt. Tradit V. Cl. Abelus Franckena in Hiſtoricis ſuis commentarijs Donckerum nautam ære corruptum, cuidam nobili, (ſed obſcuræ originis regiæque factionis per ſcelus iſtud ad Præturam poſt eve-

ᴄto) hac in re ſervijſſe, ipſumque Donckerum à perpetrato facinore Deo, hominibuſq; inviſum, commiſſum crimen perpetuo contemptu & egeſtate ſuorum quaſi fatalibus pænis expiaſſe. Tum nomen Prætoris memoriâ temporum, faſtiſque indignum annales doctorum virorum cenſuere. Quod Arenbergij facinus Friſios certè peſſime habuit, qui poſthabitis majorum immunitatibus extrahi patriâ ſuâ indigetes non inritis querimonijs criminabantur. Nullos quippe avorum ſuorum à Francorum per Friſiam dominatione indulto Pipini Regis Flevum ultra & Viſurgim flumina patrijs terris evocatos, domeſticamq; militiam & ſuum forum ſemper ſecutos aliena judicia non pertuliſſe. Itaque Carolo V. Cæſare cautum fuiſſe: Ne quis nobilis, aut in dignitate conſtitutus, ratione delicti Provinciâ evocaretur, ipſique etiam perduelles non niſi binis è Nobilitate, binis è populo Oppidano delatâ criminis cognitione, damnarentur. Nunc verò nobiliſſimi ſanguinis viros (quos ex ipſo quoque Caroli Cæſaris reſcripto coràm Friſiæ Ordinibus aut eorum arbitris ſiſti oportebat) alio terrarum captivos abduci, nulliuſq; manifeſti in Principem criminis convictos remotæ cuſtodiæ & peregrinis

nis carceribus mancipari. Hæc præmia ſui in Burgundicam Auſtriamq; domum affectus, & in Principem fideï eſſe, ut habitam religioſè, Carolo etiam Cæſare, populi libertatem adoleſcens dominatio & potentia in ſummum, & mox ruiturum faſtigium adducta ſubverteret? Itanè duorum ſæculorum & ultra factionibus feſſos, ac mutuo ſanguine madentes ad imperium Principis tanquam portum quietis perfugiſſe, ut vix deterſâ aviti ſanguinis adſpergine, ſuo quoque imbuerentur, & non in acie, aut armis, ut majores, cæterum inter vincula, & pædorem carcerum per tormenta & carnificum manus perirent? Ideòne ſub Georgio Saxone Gerbrandum Mockamam, & Gemmam Iouſmam viros Nobiles templis ac aſylis extractos & gladio percuſſos, poſt Carolo Cæſare Ianconem Doumam invicto ſupra fortunam animo patriæ libertatis defenſorem acerrimum accuſatione inimicorum, & ſpretâ in Cæſarem adulatione oppreſſum in peregrino carcere & octenni cuſtodiâ extinctum, ut in exemplum ſævitiaret, & omnis patriæ defenſor odium, & mox damnationem irati Principis acciperet? Hac de cauſâ Arenbergium nupero conventu certum datæ fideï publicæ tempus aſſignaſſe, ut

eo evoluto ſecuritas coëuntium procerum, & patriæ tranquillitas terminum haberet, ſocioſq; fæderis & propinquitate ſanguinis ſibi junctos in longinqua terrarum ſalubris conſilij victrix neceſſitas, & vis major diſpargeret? Scribit Iodocius præter veſtes ſacerdotales, hyerothecas, infulas, aureos cælatoſq; calices, captivorum numerum centenarium fuiſſe, eorumq; plurimos in campi planitie haud procul aggere, & marino littore, quod urbi in Auſtrum eſt, morte affectos triſte aditi fæderis præmium tuliſſe. Septem quoque ex ijſdem captivis, & in ijs nobiliſſimæ familiæ adoleſcentem ſuſpendio necatum, Clariſſ. Franckena notat, quod interrogatus an perpetrati per Friſiam ſacrilegij violatorumq; templorum reus eſſet, longo annorum ſpatio, ſe ſacris non interfuiſſe liberius, aut fortè incautius reſpondiſſet. Id certè ſi non cauſam, pondus ſaltem addidit, ut præter dignitatem natalium violento, & ignobili fato tolleretur. Addit idem ſcriptor eorundem neces repentinâ Inquiſitoris morte velut divinitus ſignatas, Ioannemq; Carolum, advocatum, & Levinum Everardum Curiæ Mechlinienſis Senatorem à Margaretâ Gubernatrice in Friſiam tum miſſos patrimoniâ exulum fiſco regio appli-

applicaſſe. Iodocius ſubjungit eoſdem Margaretæ Delegatos, ut capitalium rerum quæſitores cognitionibus captivorum Harlingæ præſediſſe, Focconemque Rommartium Senatorem Regium una cum Iulio Gelio fiſci regij per Friſiam Patrono prioribus additum examini reorum, & mox ferendis ſententijs præfuiſſe. Batenburgici fratres juſſu Margaretæ per Erneſtum Mulartium Vilvordam ducti per ſtudia libertatis & quærendi ſuffugij ſuo poſt ſanguine infælicem patriam imbuere. Mox regreſſis Leovardiam Rommartio & Gelio Senatoribus, Abbæus Vdius civis primarius, vinculis datus, Theodoruſq; Gulielmius exilio multatus eſt. Creditum fuit eïſdem civibus nuperæ ſeditionis ſuſpicione, & per intentatam Rommartio, ac Ielgerhuſio vim id mali obveniſſe, Focconemq; Rommartium Senatorem regium illatam Matthiæ fratri injuriam honeſtâ ultione & prætextu juris vindicaſſe. Tum Iacobus Elpendamus Leovardiâ Harlingam, Gulielmus Buma Harlingâ Leovardiam perductus, Everarduſque Enſius Coverdiæ Satrapa in arce regiâ acuto morbo extinctus, deducente funus ipſo Arenbergio, honoratis exequijs Oldehovæ humatus eſt. Reperio in libris Edictorum Margaretam Guberna-

bernatricem, etiam gerendi belli poteſtate Ferdinando Albano clàm commiſſâ, de regis adventu ad Senatum Leovardiæ urbis hoc tempore ſcripſiſſe, populumque illius loci ad concordiam & obſequium hortatam de reſarciendis ſacrarum ædium damnis atque diſpendijs monuiſſe. Mandaſſe quoque, ut Senatus profugorum civium nomina in indicem referret, fugæq; proxumorum conſilia denuntiata bonorum confiſcatione & poſt Edicto XVIII. Kal. Octob. vulgato, pænâ capitis præpediret. Vbi namq; certis rumoribus nuntiatum, Præfecturam Belgicæ Ferdinando Albano demandatam, formidati nominis, (quod immanitatis ſuæ famâ Pyrenæos Alpiumque juga jamdudum tranſcenderat) & ſimul præviſæ tempeſtatis horror Friſios, & in ijs Leovardios concuſſit, quod in eius adventu oppreſſas leges, temeratos penates, cruentata parentum ac liberorum ora, denique polluta divina, atq; humana jura intuerentur. Itaque factum eſt, ut plurimæ familiæ per tutiores domeſticis malis fugas rebus ſuis conſulerent, ligneiſque muris clauſa libertas, & portis conſeptiſque urbium ac infidæ continentis effuſa ventis marique ſe committeret. Tum Amaſus, ac Viſurgis fluvij

Digitized by Google

vij claſſe frequentati, exuleſque aut ultrò profugi metu inſtantium bellorum apud Bremenſes Embdanoſque conſederunt, quod ijs in locis, etiam ante Ioannis Laſci adventum, reformata religio connivente Germaniâ, & oræ iſtius rectoribus haberetur. Ita miſſis in exilium fæderatis, Arenbergius compoſitam, ordinatamq; Provinciam ratus circa Kal. Iul. in Tranſiſulaniam & poſt Brabantiam profectus eſt, quo loci Ferdinandus Albanus regio cum exercitu expectabatur. Bellum namque infælici Belgicæ parari, novi quoque jam ante per Germaniam, & Burgundiam delectus, tum Franciſci Avilani regij apud Carolum Gallorum regem Legati interceptæ litteræ adſtruebant. Erant quoque qui ante biennium reſtauratum Baionæ inter Galliæ, ac Hiſpaniæ reges fædus non ignorarent, Carolumq; Galliæ regem impuberem, & adhuc regni incapacem per limitanea Galliæ à Catharinâ Medicæâ matre ſpecie luſtrandorum finium circumductum, curante eâdem matre cum ſorore Eliſabethâ Valleſiâ Philippi conjuge, & (ut Reidanus tradit) auſpice fæderis Albano novam ſocietatem opprimendæ religionis & auxiliorum mutuorum inijſſe. Quare Ferdinandi Albani, & ſurgentis

tis

tis belli terrore, Principes quoq; Aurei Velleris perculſi habitis conventibus, de ſummâ rerum, & periculi conſultavere. Non defuerunt, qui inter arma, & minacem cædis Philippum (id namque ad Margaretam Gubernatricem clàm perſcriptum erat) etiam de veniâ cogitarent, parciturumque ſubditis Regem pro agnatâ clementiâ opinarentur. Ita Egmondanum ne Belgicâ excederet, amplæ poſſeſſiones, conjugis, ac liberorum cura, tum vana, & imaginaria conciliandæ ſecuritatis ſpes occupaverat. Præterea favor militum, partæque gloriæ decus obvium, velut interceſſuræ pro eo legiones eſſent, cuius imperia & ſimul victorias Gallico bello adoraſſent. Aurantius verò providens caſuum circumſtrepentibus periculis tutiorem fugam cenſebat, & ut innocentiæ aſylum per Germaniæ imperium quæreretur. Eſſe in eo Principes propinquos, quibus poſt exacta Germaniæ bella, diuturnum pacis tempus adfluentiam opum, commodum amicis ſubſidium, dediſſet. Neque in Galliæ regno intutas ſedes, aut minora auxilia fore, quod in eo Condæus & Amiralius rerum potiantur, & quod laboranti nuper ijſdem de cauſis Germaniæ vires ſuas ſuppeditaverit. Tum Carolum

Cæſarem

Digitized by Google

Cæſarem Gallicis armis ad æquas conditiones compulſum, integrâ manente Germaniæ libertate, quam à Philippo per Belgicam non temerari maxumè etiam Galliæ interſit. Idcircò ſatius eſſe obſequi neceſſitatibus temporum, ac impetrandis Germaniæ Galliævè ſubſidijs locum quærere ſecuritati, quam habere in infælici Belgica per advolantia Hiſpanorum agmina non poſſent. Cæteri autem Principum opponenda Philippo arma, & commune auxilium judicabant, quod ſtabiliendæ patriæ libertati Henricus Brederodius per ditiones ſuas alijq; è Nobilitate Belgicâ parabant. Sed omne negotium per contraria Principum virorum conſilia improſperis auſpicijs procedebat. Ex quo evenit, ut ſparſis diſſipatiſque fæderatorum copijs Margaretæ Gubernatrix vergente Præfecturæ ſuæ tempore, omnem fere Belgicam regi aſſeruerit, Romanâ religione, una cum ornatu templorum reductâ. Quæ cauſa fuit, ut Aurantius magno comitatu Bredam, deïn Dillenburgum conceſſerit, Henrico Brederodio Principe fæderis Embdam, & deïn Gemam comitatus Scouwenburgici avecto. Quo in loco velut decretâ fugæ, & morti ſede poſt annum nullo hærede extinctus eſt. Tradit

Digitized by Google

præclarus ſcriptor Everardus Reidanus Ioannem Bergæ Marchionem, & Florentium Montmorentium, Montinium intellecto Ferdinandi Albani adventu, deprecandæ culpæ privatâ legatione in Hiſpaniam profectos, omnem turbatæ Belgicæ cauſam in Gulielmum Naſſovium Principem Aurantium rejeciſſe. Tum Segerus Groſbecius, agente per Brabantiam Arenbergio omni intra Flevum Amaſumq; Friſiæ regendæ datus, quæſitoreſque rerum capitalium Prid. Non. Iul. Leovardiam advenere, ubi tum de more ſolenne amburbium nundinalibus ferijs habebatur. Scribit Iodocius eoſdem cognitores una cum Foccone Rommartio, & rerum criminalium per Brabantiam Prætore iſti proceſſui interfuiſſe, ſeveritatemq; capitalium judiciorum Harlingæ exercitum publicâ religione expiaſſe. Erneſtum quoq; Mulartium, & Quirinum Laceium Buranum toto nundinarum tempore cum cohortibus per urbem præſidio ſtetiſſe, quæ rudiore illorum temporum diſciplinâ multis tum, ac ſeditioſis diſcordijs exponebantur. Quare Groſbecius propè regiam arcem Leovardiæ prætorium erexit, adſcitiſque in conſilium Iacobo Huſingio, Foxio Haſſeltano, Ioanne Splinterio, Quiri-

no

nò Laceio cæteriſq; militaribus viris per Henricum Stellinguerſium Prætorem partium litem diremit. Tum Foxius Haſſeltanus, qui Harlingæ præſidium egerat, cohortem ſuam Bolſuerdiam, & poſt Oldenzelam antiquam Saliorum in Tubantibus ſedem ducere juſſus, ac Groſbecius cum Petro Dekama habendæ militum recenſioni Groningam profectus eſt, cui urbi Arenbergius ſollicitâ ac urgente Margaretâ Gubernatrice, ope Ioannis Meſchij quatuor Germanicarum cohortium præſidium impoſuerat. Quo armiluſtrio peracto Groſbecius Leovardiam ſe recepit, convocatoq; de more Senatu bellico duos militum Gerardum Stuferium, & Beilanum quendam capitis damnatos vitæ ſervavit. Mox profectione in Tranſiſulaniam paratâ Snecam tranſiens urbem partibus infidam, ubi præſidium jam ante locaverat, tribunos cohortium in Xenodocheium convocavit, expoſitiſq; clàm quæ fieri vellet; navem ingreſſus & relicto ad lævam lato Vidri oſtio ſinum Auſtrinum emenſus Campos pervenit, quod oppidum in orâ Iſalæ fluminis ſitum fatales iſti temporum ætati diſcordiæ agitabant. Credebant Snecenſes Groſbecium civilibus ingenijs diffiſum majores copias per Tranſiſula-

niam paraturum, grave præſidium, & turbidæ civitati aſperius remedium minari. Iam enim civis ſocietate fæderis ardeſcebat, militem æris egentem inſolentia ſequebatur. Itaque vulneratis per eum centurionibus & (ut Cl. Franckena tradit) omni lege per inopiam ſtipendij ſpretâ, factum eſt, ut Groſbecius compoſitis per Tranſiſulaniam rebus feſtinantius Snecam rediret, nulloque tumultuario milite ſtipatus & ſuſpicione civium animis exemptâ, è veteri diſciplinæ militaris inſtituto unius facinoroſi gregarijque militis ſanguine periculoſam ſeditionem componeret. Neq; modeſtioribus animis per omnem Provinciam iſta multitudo utebatur. Ea rapere, auferre, cædes, & juxta incendia dare, odio fæderis, ac popularium turbarum, quibus rependi iſtud enormis præmij, debere non diſſimulatâ mente, Arenbergius judicaverat. Quo Bruxellis agente, continuis agrariorum apud Senatum regium querimonijs, effectum eſt, ut inſolens miles, quem tumultuariè Arenbergius reprimendis fæderatis collegerat, ſacramento cederet, turpiterquo & ex flagitio dimiſſus, Senatus regij lege, & poſt Edicto Margaretæ coërceretur. Ita fluitantibus per Friſiam cæteraſque provincias rebus

bus de maturando bello Philippus cogitavit, cuius apparatu Hiſpania etiam, & Sicilia cæteræq; Philippi ditiones perſtrepebant. Quare veteranæ legiones omni ferè Italiæ orâ inſuliſque mediterranei maris evocatæ, quas in uſum Turcici belli, aut retinendi per ea loca dominatus Carolus Philippuſq; reges conſcripſerant. Tum Inſubrum agros luſtrandis copijs Ferdinandus Albanus (qui Barcelonâ Genuam Liguſtici maris emporium cum triremibus adpulerat) deſignavit, parumq; à quartanæ paroxyſmis, doloribuſq; articulorum convaleſcens in Sebaudos, ac Allobroges, dein Burgundiam, & Lotharingos progreſſus, omnem exercitum (in quo decem Hiſpanorum millia fuiſſe Everardus Reidanus notat) in agrum Luxemburgicum ditionis Belgicæ effudit, tabulaſque mandatorum ſuorum flagitante Margaretâ exhibuit. Quâ Bruxellis in regio palatio ſalutatâ, veteranos mox per præſidia diſpoſuit, traditumque ſibi à Philippo ſummum rerum per Belgicam Friſioſq; imperium haud obſcuris indicijs oſtendit. Margaretam quippe dominatus exſortem modicis tantum vulgaribuſq; negotijs præfuturam ſolam imperij umbram, atq; imaginem retinuiſſe. Sibi curam Magiſtra-

Digitized by Google

tuum, civiliumq; functionum commiſſam, quibus privare modicè ſuſpectos queat, facili cenſurâ, ſed quæ vitæ neciſque poteſtatem includat. Dein ſub exitum menſis Septembris Ioannes Carolus Antverpius, & Levinus Everardus in ſupremâ Mechlinienſi Curiâ Senator Leovardiam iterum à Margaretà miſſi. Iis datum in mandatis erat, Senatum per Friſiam regium ſecretum ſui officij commonefaciendi, quo in exules, profugoſque & eorum bona è decreto regis ſtatueretur. Alij credidere progreſſo jam in Belgicam cum exercitu Albano eos copiam mandatorum, quæ à Philippo rege Ferdinandus Albanus acceperat, clâm attuliſſe, litteriſque Margaretæ munitos durius adminiſtrandi per Friſiam imperij præſcriptum regio Senatui exhibuiſſe. Ioannes Carolus vir ob peritiam legum à morte Iulij Gelij (qui tum vitâ conceſſerat) procuratoris fiſci, eidem tum Gelio ſurrogatus eſt. Qui annus ut Friſicæ libertati maxumè climactericus, ita annonæ exitialis fuit. Quippe Sole Tropicum Cancri ingreſſo, poſt Caniculæ exortu efferveſcens aër tantâ, & tam continuâ ſiccitate attactus eſt, ut toſtæ per ardorem fruges uredine ſyderis marceſcerent, ruptâque velut naturæ lege nul-

lo

Digitized by Google

lo ferè imbre, aut pluviâ fluens æſtas annonæ proventum accideret. Quamobrem Margareta Gubernatrix ſpretâ & ſepoſitâ Agrariorum Oppidanorumque lite poſtremo (quod in Friſiam miſit) Edicto, aſſervari per Provinciam frumenta juſſit, ne patente in vicina loco commercio, ut ante inclementiam cæli, ita caritatem frugum inops & egena plebes ſentiret. Iam enim Ferdinandus Albanus crudele, & præferox imperium gerendis rebus applicabat, inſtarq; feræ Belgicam velut ſaltum prædæ fæcundum ingreſſus, rudimenta durioris viriliſq; imperij muliebribus lenibuſq; Margaretæ conſilijs obtendebat. Molles quippe à ſexu fæminarum animos eſſe, pace aut ſecundis rebus nonnunquam imperio pares, ingruente verò procellâ rerum oneri & periculis ſuccumbentes. Nunc verò exedentibus viſcera ulceribus aſperam manum admovendam, depurgandamque impuri corporis ſentinam validiore catarctico, ut integris adhuc partibus vigor ſuus, & vis ſpirantis moventiſque animæ conſtet, cæteras malo contactas, & vitiatas per conſenſum ignis, aut ferrum abſumat. Adultos Belgicæ morbos extrema remedia expoſcere. Id Philippo Regi, id ſanctiſſimæ

ctiſſimæ Inquiſitioni placuiſſe, quorum uni parere majeſtas veri legitimique Principis, alteri verò veneratio numinis compellat. Itaq; Ferdinandus Albanus à reſtaurandis (quæ Carolus Philippuſq; Reges ſanxerant) Edictis imperium orſus Senatum quoque capitalium rerum conſtituit, iſtique judicum conſeſſui Præſidem ſe deſignavit. Poſt Lamoralium Egmondanum, & Philippum Montmorentium Hornanum velut ad conſilium vocatos in ſecretum conclave ſevocari, diſcinctoſque contra jus Ordinis & inani obteſtatione uſos in cuſtodiam dari juſſit. Traditum litteris eſt Albanum invidiâ gloriæ (quam Lamoralius Egmondanus Gallico bello ſibi pepererat,) correptum, id mandati à Philippo rege clam accepiſſe, eidemq; Egmondano, (ut & Aurantio ac Hornano) ex Hiſpaniâ ſententiam mortis, & deſtinati percuſſoris attuliſſe. Igitur Margareta Gubernatrix ſagax fæmina, & ut ex Albani odio gratiam captaret, menſe Sept. de aſſignatâ Ferdinando Albano poteſtate latius apud Friſios per litteras expoſuit, ipſaq; æmulatione, ut Demetrius tradit, ergà Ferdinandum Albanum, aut tædio imperij ducta miſſionem flagitavit. Quâ poſt impetratâ, ne inſalutatis provincialibus Italiam revi-

Digitized by Google

reviſeret, v. Eid. Decemb. ad Ordines, Senatumq; per Friſiam regium litteras miſit, quibus ſeriem, moleſtiamque geſtarum à ſe rerum exponebat: A pacis quippe, fæderiſque Gallici pactione Belgicæ Friſijſque ſe præfuiſſe, veteri Principum fæminarum exemplo, quas ætate, aut bello olim compeditus Carolus Cæſar moderamini rerum admoviſſet. Ita primis Caroli annis Margaretam amitam, deni adulto jam Principe, & Germaniæ Imperium adepto Mariam ſororem Provincijs præfectas magnarum etiam rerum capacem muliebrem ſexum oſtendiſſe. Cæterum omne imperij onus in ſpem Regij adventus à ſe ſuſceptum, quem in Belgicam ſuam celerare primo, quo ipſa voluiſſet, tempore, Turcarum arma, ac infidæ Maurorum per Hiſpaniam res vetuiſſent. Iſtâ occaſione uſurpatum ſibi diuturnius imperium, quo, etiam ſurgente per Belgicam tempeſtate, ſe non abdicaſſet, adjuta quam maxumè eorum conſilijs, qui in partium novarum ſocietates ægrius pertrahebantur. Quare nec ſpes ſuas redeundi in Italiam, nec Octavij mariti deſideria expleviſſe, quin curaſſe potius, ut ad Eccleſiam Romanam, ac reverentiam regis licentioſa nonnullorum inge-

nia redirent. Hoc modo bonum publicum domeſticâ conſuetudine ac matrimonij dulcedine ſanctius habitum opimos poſt imperio ſuo fructus ſedatam Belgicam attuliſſe. Quâ ipſâ quoque excedere medio in curſu rerum mens adhuc, neque conſilium fuiſſet, niſi præter fragilitatem ſexus continua invaletudo infirmum corpus labefactaret. Hanc cauſam maturati diſceſſus, & longarum apud Philippum precum fuiſſe, quæ multo poſt tempore tantum valuiſſent, ut ſecuturus propediem Rex Ferdinandum Albanum in Provincias cum imperio præmiſerit, quod hac ſignificatione, dum in conſeſſu Ordinum non liceret, ſe deponere teſtaretur. Ita valere Friſios juſſit, ac III. Kal. Ian. Belgicâ exceſſit octennis imperij, & compoſitæ fermè tempeſtatis gloriam ſuo Octavio reportans. Mox à diſceſſu Margaretę, velut amotâ conſorte rerum Ferdinandus Albanus in promiſcuam ſævitiem effuſus publica loca civili fæderatoque ſanguine implevit, nefariumq; excindendæ reformatæ multitudini fædus, ut ante Cambreſij, ita poſtmodum Baionæ ictum optumus iſtiuſmodi rerum miniſter executus eſt. Quare ne per Galliam, inteſtino bello tum flagrantem exules Belgæ ceſſante domeſtico

queſtu

Digitized by Google

queſtu foris ſuſtentandæ vitæ ſtipendia facerent, omnes Condæi militiam ſecutos edicto revocavit, auxiliaq; inſuper è Baionæ pacto promiſſa Catharinæ Mediceæ addixit, quæ Florentinæ gentis fœmina, per ætatem impuberis filij in procuratione regni tum erat. Tum ut melius res per Galliam procederent, ipſe Albanus ducturum ſe auxilia promiſit, quæ nec tanta in Galliæ regnum ſimul effundi nec tam valido, & ambitioſo exercitus Duce Catharina Medicæa verſipellis fæmina volebat. Hoc modo modeſtè repulſus Albanus Ioanni Lignæo Arenbergio Friſiæ Præfecto ducenda in Galliam auxilia demandavit, in quibus duo peditum millia, equitum mille & quingenti habebantur. Quæ expeditio ne improſperè ſuccederet Prid. Non. Ian., triduanæ ſupplicationes, & amburbiorum ritus Leovardiæ inſtituti, ut ſolennium votorum nuncupationibus repurgando à reformatis Galliæ regno ſuſceptum negotium promoveretur. Neque minoribus erga fæderatos odijs per ipſam etiam Friſiam Ferdinandus Albanus graſſabatur. Is namque datis ad Senatum regium litteris omnes ſinguloſque exulum (quorum nomine conſulares viros, & profugam præcipuè Nobilitatem cenſebat)

ANNO CIƆ. IƆ. LXVIII.

 Bruxel-

Bruxellas ad III. Eid. Febr. evocavit, ac ad dicendam cauſam adeſſe. Educto juſſit, quod V. & IV. Eid. Ian. ad campani æris ſonum pro roſtris recitatum concivium animos non parum commovit. Eo comprehenſum erat, ut citati, niſi ſe ſiſterent, pro convictis haberentur, contumaciumque ac profugorum bona publicæ auctioni, & Fiſco regio ſubeſſent. Idem dies XII. Kalend. Febr. per Benedictum Francetum apparitorem regij Senatus viro Nobili Edoni Heringa, & Cornelio Fonckio tribuno nuper ærarij dictus, locandarumque ædium poteſtas, quibus exules Leovardij profugerant, Theſaurario per Friſiam regio data. Tum ſtipendia per Hiſpanum quendam à Ferdinando Albano Leovardiam miſſum, militi aſſignata, militariumq; cohortium recenſio Oldehovæ facta. Scribit Iodocius earundem cohortium tribunos à peculatu immunes non fuiſſe, multoſque per egeſtatem, & penuriam æris nomina profeſſos iſti recenſioni interfuiſſe. Idem tradit circa ea tempora militem quendam, qui Arenbergium Præfectum glande in Galliâ ictum nuntiabat, à Quirino Laceio captum, ac de ſententiâ regij Senatus virgis cæſum, validumque incendium non procul Ho-

ca

ca ac Haionis Cammingani domo ſubortum, ope civium militumque, qui in armis erant, repreſſum fuiſſe. Dein poſtrid. Non. Mart. Leovardiæ Tarquinij Valleſij viri Conſularis nomen ex oppidanâ Curiâ per Edictum recitatum, quo noxij turbatæ civitatis motus, & receptio novi fœderis, ac ſimul religionis iſti viro tanquam moderatori omnium rerum imputabantur. Per eum conciliabula populi imperata, conventuſque collegiorum inſtitutos, ut conſilium ſacrilegio commodaret, templaque ac cænobia nefandâ civilium furorum intemperie vaſtarentur. Prohibitum urbe regium militem ſpectante & indignante ipſo Arenbergio, & portarum cuſtodiam militi extortam, ac ſeditioſo civi commiſſam. Ductos in ſubſellia novos ſacrorum Doctores, & arma ipſis quoq; templis inlata quæ non niſi juſſu Principis & pro eius defenſione haberi poſſent. Illi ſemel ſacramenta dicta, illi nuncupatas ſupplicationes, ne deſciſcere quis à Philippo præterquam perduellis poſſit. Quapropter mandare ut Tarquinius Valleſius ad III. Kal. April. dein VII. & XIV. diem Bruxellis coram Ferdinando Albano compareat, rationem ſuorum factorum redditurus. Reperio in Hiſtoricis fragmentis

Digitized by Google

clariſſimi ſcriptoris A. Franckenæ ijs ferè temporibus fæderatos nonnullos, & ſeorſim Anabaptiſtas (quod Anno 1565. etiam evenerat) ſupplicijs affectos, alioſque ſquallore funeſti carceris aut metu mortis abſumptos vitam finijſſe, Inquiſitores quoque ante ex pacto ablegatos, in Provinciam tum reductos, aſperiſq; edictis annuos exulum reditus interceptos. Horrenda quoque proſcriptionis perduellioniſque vocabula per Friſiam audita, durante avitâ libertate à Francorum quoque temporibus noſtris majoribus ignorata, & cum robuſto Principis imperio introducta, repertis ingenijs, quæ curas patrum, & ſanctiſſimas pro retinendâ libertate ſollicitudines calumniâ teterrimi criminis fædarent. Vnde in vicinis cæteriſque locis factum eſt, ut ſummâ velut animorum deſperatione (cum innocens quiſque à ſupplicio, aut ſaltem eius metu immunis vix haberetur) relictâ domo, ac familiâ urbibus pagiſque excederent, agreſtiumque ac barbarorum more ſylvis clauſi ferinam belluinamque vitam latrocinijs ſimul ac flagitijs ſuſtentarent. Quod ne per Friſiam fieret, quæ magnis arboretorum ſpatijs in Auſtrum ſe effundit, Edicto Albanus cavit, homineſque vitæ ac fortunarum

Digitized by Google

narum incertos à vindicandâ temporum iniquitate revocare conatus eſt. Quamobrem & Edicto Anni cIɔ. Iɔ. LXVI. XII. Kal. Maï. renovato ullas copias intra Flevum Amaſumq́; flumina colligi, autorarique ſub pænâ capitis vetuit, exulumque ac profugorum bona per Ioannem Carolum Senatorem fiſco adjudicavit. Iuſſit quoque ut exulum cognati, propinquiq́; tum actuarij publici apud Prætorem Iudicemvè, omnium bonorum, actionum, obligationum, pignorum, redituumque profeſſionem, ſub pænâ legis, facerent, deque exulum ſtatu ac conditione Martinum Bergium fiſci quæſtorem docerent. In ſacerdotum quoque religionem, mores, atque vitam aſperè inquiri fecit, interdictâque ijs matrimonij ſocietate, & omni quoque concubinatu damnato cælibatus & continentiæ legem inculcavit. Id verò aſperrimè vetabat, Ne cum perduellibus (ita enim Edictum habebat) ullum commercium eſſet, & ne mariti patrijs terris extruſi onera exilij ſolatijs conjugum levarent. Quapropter fæminas ad maritos commeare ſub pænâ fuſtigationis prohibuit, deprehenſoſq́; exulum cuſtodiæ dari, & puniri ex Edictis præcepit. Sic ut domi oppreſſâ per vim patriâ intuta manſio,

ita

ita deligentibus exilia mutationes ſedium, aditus atque itinera præcludebantur. Iumenta quoque navigia currus inſpectoribus expoſiti, quo deſerentium patriam conſilia Senatus regius perverteret, & ne ſæviendi materies multitudine fugientium minueretur. Mare etiam navigantibus invium quod præſidiariæ naves, aut plurimæ triremium per æſtuaria vicini maris, aut oſtia fluminum ſpargerentur. Quare & per omne Friſiæ confinium ſparſi exules præcluſâ veniæ ſpe, rati, quod res erat, glorioſius fore bello miſeriam finire, quam æternâ exilij ſorte multari, diviſi ante & palantes multis in locis confertim confluxere, communicatiſque conſilijs retundendam Philippi, præfectorumq; ſævitiem juſtis armis decrevere. Neque enim de jure armorum longum diſſerebatur, apud homines gnaros, in quâ nati eſſent, ſuæ libertatis, & juxta immanis injuriæ, quâ peregrinis in terris inter ignotas facies trahere vitam cogerentur, honeſtâ ferre morte peiorem. Idcircò Legatos ad Aurantium Dillenburgum mittere, ut bellum paret, promittere ſubſidia, & reſiduas adhuc in exilio vires, modo fæderatis ſocijſque Ducem ſe præbeat, quibus placuiſſet, aut fortiter in armis occumbere, aut dul-

Digitized by Google

dulciſſimam patriam ſemel videre à tyrannis liberatam. Sed Principem Aurantium ultrò circumſpectum & onera bellorum ſerio expendentem multæ cauſæ, & inter has magnitudo hoſtium, & infirmitas oppreſſæ patriæ remorabantur. Adhæc imperium Germaniæ dubium, Cæſarem Maximilianum naturâ mitem & nuper in Philippi aulâ miſſo in Hiſpaniam Carolo fratre male exceptum, Principes propinquos communis periculi metuentes, & impulſas magnopere exulum res criminabatur. Quin prolatandum potius bellum eſſe, dum defectio urbium quarundam belgicæ habeatur, ſurgantque in ipſis patriæ viſceribus validæ partes Philippi imperijs adverſæ. Tum quippe opportuna exulum ſociorumque auxilia forè ſi domeſticis populi armis externa ſe junxerint, omneque confeſtim robur ſe aperiat geminatis viribus pugnaturum. Quo Aurantij conſilio belli quoque apparatus tam diu protractus eſt, donec inritâ omni, etiam Cæſaris Electorumq; Imperij interceſſione, poſt Philippum filium Secreto literarum extractum, & in Hiſpaniam abductum, ipſe Bruxellas cum cæteris proceribus ab Albano evocatus, proſcriptuſque ſuarum rerum & principis famæ ſtudio, iteratiſque exu-

lum precibus motus bellum decerneret. Quare Principum propinquorumque ſocietatibus ſubnixus Ioanneque Naſſovio fratre, & ærario exulum (qui Embdam, Bremam atq; Veſaliam Clivorum plurimi è Friſiâ profugerant) adjutus armis experiri ſtatuit, Ludovicumq; Naſſovium fratrem, ac Gulielmum Bergenſem habendis delectibus militum præfecit, quos Bergenſis per Geldriam ac vicina loca, Ludovicus in ſuperiore Germaniâ autorabat. Ita coactas tumultuariè copias expediri per Haſſiæ, ac Weſtphaliæ fines juſſit, Ludovicumque fratrem in Tranſamaſanos Friſios amandavit, certus è majoribus Friſijs (qui Flevo Lavicâque terminantur) prompta auxilia adfore, & iſtius oræ nobilitatem ultrò mobilem in partem reſurgentis iterum fæderis conceſſuram. Quare Ludovicus Embdam urbem in ripâ Amaſi fluminis ſitam ingreſſus commeatum ſibi paravit, copiaſque Amaſum fluvium tranſvexit, quem orto etiam Æquinoctij verni ſydere ac primo quoque Aprili (ut & per Friſiam lacus ac incilia) glacie obtectum fuiſſe in notis ſuis Ioannes Tiara Iureconſultus annotavit. Foſſam quoque Leovardiæ urbis ternis quaterniſq; viris tranſitum dediſſe, abſumptiſque pecorum

pabulis

Digitized by Google

pabulis magnâ fæni penuriâ & ſimul caritate Friſiam laboraſſe. Sic traducto per Amaſum milite, & in Reiderium agrum expoſito, magna per urbem Leovardiam civilium animorum trepidatio fuit. Nam Pontificius quiſque deprædicare periculum, ac non obſtantibus Paſchalibus ferijs (quæ in vigeſimum April. diem tum incidebant) ſarcinas, ac vaſa colligere, & mox fugam parare, quam ſolæ ſtationes militum ad portas excubantium præpediebant. Illi confirmare animos, promittere ſecuritatem, non eſſe eam fæderati exercitus magnitudinem ut ad urbem adventurus ſit, tot paſſuum mill. & intervallis locorum à Ludovico diſcretam. Intermediam adhuc Groningam urbem validam, & præſidio regio firmam, ſuperandos Ludovico amnes, & locorum difficultates eſſe, quæ regijs adhuc copijs teneantur. Manendum itaque intra conſeptum urbis, & rejecto levi periculo, imitandum eſſe exemplum fortibus viris ſemper uſitatum, qui corpora & dexteras ſuas tutelæ liberorum, atq; conjugum objeciſſent, & ſi res popoſciſſet, glorioſa funera turpi effugio antehabuiſſent. Iſtis rationibus inducti cives qui Pontificij erant, domum ivere. Cæteris fæderi clàm

 ad-

Digitized by Google

adſcriptis, (qui huc uſque latuerant) excedendi urbe poteſtas facta, ne, ſi quando cum copijs ad portam Ludovicus, civitatis periculum duplicato hoſte geminaretur. Tum in Friſiâ quæ Amaſo Flevoque clauditur, multa prodigia, ac horrendæ ſpecies præliantium in aëre armatorum apparuere. Notat quippe Andræas Gryphius Prætor Vtingeranus vergente Auguſto paulum à medio noctis cælum velut colore ſanguinis rubuiſſe, verſuſque ortum Solis æſtivum, partes in juſtâ quadam planitie concurriſſe. Copias quoque militares à cæteris diſcretas ſeorſim tanquam auxiliares ſtetiſſe, aciemque exercitus, ab ortu venientis primam inclinaſſe. Tum agmen ab occaſu deſcendens terga fugientium ferijſſe, ac victoriâ potitum. Itaq; tum primum funeſtæ partes per Friſiam cis ac trans Lavicam ſe aperuere, populique ſeceſſio, & rerum omnium apparatus inſtans bellum ſpectavit. Quare annonæ reique frumentariæ extemplo proviſum, cautumq; edicto, Ne quid frumenti aliudvè bello neceſſarium Provinciâ exportaretur. Tum navigia, currus, equi undique per Groſbecium conquiſiti, eductique præſidijs milites per finitima Leovardiæ loca & circa Bergu-

manos

Digitized by Google

manos oberravere. Groſbecius namq; decem & quatuor ſchlopetariorum manipulos, & ſexaginta ex principijs delectos milites Bergumum VIII. Kal. Majos ablegaverat, ne fæderati per iſta loca provinciales armarent, ijſque copijs adſcriberent, quas Hylco Martinius vir magni animi pro Ludovico Naſſovio velut nomine Imperij autorabat. Ducenti quoq; milites, ductore Quirino Laceio Burano, Snecâ Collumum miſſi ut littore præterfluentis æſtuarij, ac ingreſſu iſtorum locorum fœderatas copias prohiberet, quæ circa Doccomium & per Dongrios ab Hommio Hettingha viro è Friſicâ nobilitate, & aſſertore fæderis contrahebantur. Cæterum arce Weddanâ, expeditâ militum delectorum manu per Ludovicum Naſſovium occupatâ, vulgatâque per Friſios iſtius rei famâ altior adhuc metus Pontificiorum animos, & ipſum quoq; Groſbecium invaſit. Qui propterea, ut dubiâ temporum fortunâ procerum ingenia atq; voluntates introſpiceret, Kal. Maijs vicinam nobilitatem ac primarios Leovardiæ viros, quos aut honor Magiſtratus, aut forenſis eloquentia commendabat, in Curiam regiam convocavit, univerſoſq; velut pro concione hunc in modum adlocutus eſt:

„ Non ignorare, vos, puto, Friſiam veſtram
„ poſt factionum tempora, Carolo Cæſare ar-
„ mis, aut bellis intactam mutuâ populi concor-
„ diâ floruiſſe. Quâ ipſâ ut etiamnum viveretis,
„ diu in votis habui, operamque abſente Aren-
„ bergio, omnem impendi, ut fomes ulterioris
„ diſſidij tolleretur, ac Provinciam intra hanc
„ omnia moderata, & quam longiſſime ab om-
„ ni violentiâ eſſent. Cæterum, quia ſupra
„ modum periculum excrevit, & commune con-
„ cordiæ vinculum eorum defectione ruptum eſt,
„ qui armis uti, quam parere regi ſuo malebant,
„ reſtaurare hoc, quod datum mihi eſt, imperij
„ validius cogor, cuius robur lenitate & patientiâ
„ fermè amiſſum erat. Quare volo ut ſacramen-
„ tum auctius, quam quod profeſſi eſtis, Phi-
„ lippo regi præſtetis, juretiſque univerſi & ſin-
„ guli non deſcituros vos unquam à Philippo re-
„ ge veſtro quacunque etiam de cauſâ, datu-
„ roſque operam ut Præfectorum ac Senatus im-
„ perijs abunde ſatiſfiat. Et quia metui poteſt,
„ ut Ludovicus Naſſovius Reiderios jam ingreſ-
„ ſus ac tert. vix lap. à Groningâ caſtra tenens
„ nobis, & urbi huic periculum creet, cenſeo
„ concordiâ opus eſſe (ſine quâ propulſari nulla
„ vis unquam potuit) & Leovardiam urbem com-
munibus

Digitized by Google

munibus viribus propugnandam. Hoc ut faciatis præſtari fidem mihi hoc ipſo conventu volo, ut in bellum iturus omnia hic compoſita habeam, & ſecuritatis plena. Si qui verò ſint, quibus id factu grave videatur, eos ſecedere jubeo, ac ſua ſimul conſilia & pericula expendere. Tum ſecedens nobilitas in qua Doco Martena, Hector Dekama, Hector & Goffo Abingha, Renicus & Vitus Camminga, tum Siricius Donia erant, communicato cum Ghyſberto & Chriſtophoro Aernſma, Feccone Rhala, & Ioanne Tiara Iuriſconſultis, conſilio, per eundem Tiaram Groſbecio reſpondit. Majores ſuos à multis annis, & deïn ſe ipſos Carolo ac Philippo regibus fidem obſequio feciſſe. Itaque novo ſacramento, dum vetus adhuc obſtringat, obligare ſe non poſſe, facturos interim ad quæ teneantur è jure formulàque pactorum, quæ Carolus Cæſar & majores ſui inijſſent. Tum Curijs populi in Minoritarum templum evocatis, per Groſbecium, ore Graphiarij regij eadem, ſed nulla ſucceſſu, repetita. Quippe magnum murmur ſecedentis mox turbæ ortum alienos à Groſbecij propoſito animos mox oſtendebat. Quare contegendæ iræ vix par, cætu effuſus in

in arcem regiam ſe contulit, reducemque poſt è Galliâ Arenbergium in ultionem contumacis populi inſtigavit. Refert Iodocius nonnullis cauſarum in regio Senatu patronis quod à dictione novi ſacramenti abhorruiſſent, foro interdictum, & Hylconem, de quo dixi, Martinium militum apud fœderatos conquiſitorem in cænobio quodam captum, una cum ſex captivis Leovardiam abductum. Interim ne res per Leovardiam in incerto eſſent, & ne civitas foris cum Ludovico Naſſovio, domi cum inimico cive certaret, Senatores regij firmandis populi in regem obſequijs privatorum domos adiere. Eos monere ac hortari, manerent in fide Philippi, inveteratumque Auſtriæ Principum jus integrum illæſumque curent, fore alias, ut, cum novarum partium profeſſione fructum quoq; delibent, novæ & non ſperatæ calamitatis. Spargi quidem Ludovicum tumultuariâ manu circa Amaſi ripam per Provinciæ fines, cæterum facile debellandum ſi concordes coëant cives, ac regis ſui obſervantes commune auxilium in exitium hoſtium vertant. Cogitarent Leovardiam Provinciæ metropolim vallo, ac foſſâ circumductam ſedem Senatus, & publicorum munimentorum vaſtatio-

Digitized by Google

vaſtationibus, ac rapinis exponendam non eſſe. Quin expenderent potius liberos, conjuges, omniaque divina ac humana concordiam & commune ſacramentum implorare quo ſalvo everti nequeat tot carorum pignorum incolumitas. Sed dubiâ & diviſa civitate parum profectum. Itaque Groſbecius Non. Maij. Groningam celeravit, luſtratoque, quod Arenbergius in Galliam iturus ibi poſuerat, præſidio, quadringentorum manum in cænobium Wittewerumanum duxit, ut Ludovicum ulteriore in Provinciam ingreſſu prohiberet. Cæterum territus Ludovici copijs pedem retraxit, relicto interea Groningæ Ioachimo Panſero, qui regio nomine delectum ageret, tutandiſq; Tranſlavicanorum finibus plures copias conſcriberet. Quas ipſas per eundem Ioachimum Panſerum Marnium, in Harenum pagum poſt eductas ipſo noctis obſcuro à præſidio, quod Ludovicus Dammonæ locaverat, cum præfectis, primipilaribuſque cæſas deletaſque in fragmentis ſuis Hiſtoricis Cl. Franckena annotavit. Ludovicus namque redacto in poteſtatem Weddæ caſtello partem exercitus Dammonam miſerat, ut propius Groningam ſuggreſſus præſidiarios ad velitandum eliceret, me-

tuque ſui majore omnem Provinciam impleret.
Itaque convocatis Dammonæ Tranſlavicano-
rum Ordinibus per Tiallingum Eyſingham vi-
rum e Friſicâ nobilitate, & juris ſcientiſſimum,
commeatum [illegible] atq; pecuniam recenſendis copijs
imperavit. Inſtare [illegible] quippe alias militarium ſe-
ditionum diſcrimen oſte[illegible] [illegible]ndebat, ac metuendum
eſſe, ut miles è rapto ſti[illegible] [illegible]pendia faciat, magno
Provincialium incommodo, [illegible] quibus opprimen-
dis non veniſſet. Solam enim [illegible] [illegible]n populi liberta-
tem ſibi curæ eſſe, & non alio fine [illegible] arma ſump-
ta, quam ne Hiſpanus oppreſſum iret [illegible] Provin-
cias ſanguine ſuorum madentes. Cuius fu[illegible] [illegible]ori
ut modus ponatur, militem è Germania in Fr[illegible]
ſios duxiſſe, ſed qui retineri in officio ſine ſti-
pendijs non poſſit. Itaque militi ſtipendium,
ſtipendio tributum deberi, ut diſciplinæ mili-
tari locus ſit, & intacti maneant eorum agri
& poſſeſſiones, quorum intereſſet, Ne quid
detrimenti. Tum petito deliberandi ſpacio
Tranſlavicani Ordines Groningam ad Groſbe-
cium profecti, mandata Ludovici expoſuerunt,
quibus tributa per Provinciam eum flagitare
fidem faciebant. Quare Groſbecius Tranſla-
vicanorum Legatos in caſtra Ludovici ſe reci-
pere, ac redimere pecuniâ periculum juſſit,

quod

quod iſti amovendo non aliud remedium ſupereſſet. Parvas quippe ſibi copias & Harenâ clade acciſas, tum infidum omne per utramq; Provinciam imperium expendebat. Itaque Legati ad Ludovicum reverſi, coacto repente per agrarios tributo, pecuniam aſſignavere, omnique inſolentiæ parcitum eſt. Mox Groningani metu obſidionis ad Ferdinandum Albanum Legatos Bruxellas miſere, qui auxilia rogarent, debili intra urbem præſidio, & maxumâ Tranſlavicani agri parte hoſtium copiјs expoſitâ. Igitur Ferdinandus Albanus proclamatâ Carolum inter IX. Galliæ regem, & Condæum, Amiraliumq; pace, Ioannem Lignæum Arenbergium Galliâ evocavit, ducendaque eï in Friſios auxilia commiſit. Tum Carolus Brimæus Comes Meganus, qui mille, & quingentos peditum, equitum quadringentos ducebat, ſubſequi juſſus, ac præſidia pleraq; Ciſlavicanarum civitatum Groningam amota, quo Groſbecius, Non. Maij menſis abſente adhuc Arenbergio, præceſſerat. Qui mox Gallico bello defunctus è Brabantia in Tranſiſulaniam poſt Friſios maturans IV. Eid. Maij Bergumanos, ac mox ſex navigijs vergente in occaſum die Leovardiam advenit, communicatoq;

cum regio Senatu, conſilio, Groſbecium Groningâ per litteras acciri juſſit. Is acceptis Prid. Eid. mandatis Groningam ſe recepit, ipſeque Arenbergius etſi affectâ valetudine, præpediretur, ſalutato quoq; Senatu in Bergumanos, & poſt Groningam profectus eſt, decem Hiſpanorum, & poſt duabus cohortibus Quirini Lacei Burani, & Erneſti Mulartij in eandem urbem præmiſſis. Vbi compoſitâ, ut Cl. Franckena notat, militari ſeditione nihil cunctandum ratus, exercitum omnem, ſex tormentis campeſtribus inſtructus, Dammonam ducere conſtituit, quam Ludovicus Naſſovius, ut ante dixi, pleriſque cum copijs tuebatur. Quorum certior factus Ludovicus caſtra Dammonâ Slochterum movit, non metu, ut quidam voluere, ſed ut ſparſas iſtam per oram copias conjungeret. Quare Ludovici receſſum, fugam ratus Arenbergius, ocyus exercitum pergere juſſit, compertoque è captivis (quos Ludovicus Harenâ pugnâ captos dimiſerat) magnam in exercitu Ludovici commeatus penuriam eſſe, decertare prælio conſtituit, ad quod Hiſpani ſive inſito calore, ſive pugnandi occaſionem ſpeculati præfervidis ſtudijs incendebantur. Sed inſtans & illunis nox caſtra diremit.

Igi-

Igitur, poſtero die, curatis militum corporibus Arenbergius caſtra propius adduxit, exercitumque magno cæli ardore, adultum enim ver erat, ac armorum juxta pondere defatigatum apud Winſchotum ſtare parumper juſſit, præmiſſis confeſtim exploratoribus, qui de Ludovico cognoſcerent, ac de ſitu caſtrorum nuntiarent. Vbi verò per eoſdem ſpeculatores cognitum, Ludovicum nullo fugæ, ut rati erant, conſilio, decertare prælio conſtituiſſe, animus Arenbergij velut eventuri mali præſagio non parum elanguit. Quapropter differendum diem pugnæ ratus, moræ ac tarditatis ſuæ cauſam, tanquam apud milites concionatus in abſentem Carolum Brimæum Comitem Meganum rejecit. Illum quippe vix diei itinere caſtris abeſſe, & poſtero die cum auxilijs adfore, quo, cum Ludovico confligere auctæ vires & vegetior miles ſuaderent. Sed Hiſpanus pręconceptæ victoriæ fiduciâ præceps, tum gloriæ ac prædæ juxta avidus conſerendas cum Ludovico manus incondito clamore vociferabatur. Quare Arenbergius importuno militi obſecutus confertam ſimul aciem in Ludovicum duxit, qui mediâ & arbuſtis circumſeptâ camporum planitie tripartitum jamdiu exercitum juſtis ordi-

nibus inſtruxerat. Schlopetarij etiam quadringenti per inſidias poſiti, quibus mandaverat Ludovicus ut ſponte recedentes ſuos exciperent, inſequentemq; feſtinantius hoſtem ex inſidijs adorirentur. Quod conſilium magnum pondus ſubſecutæ victoriç attulit. Itaq; Naſſovij, & in ijs Ludovicus, & Adolphus fratres impreſſione in equitum turmas, quç paucæ circa Arenbergium erant, factâ, mox volentes pedem retulere, donec conſtituto loco machinæ, & ingruens eques, tum locati per inſidias ſchlopetarij Arenbergici exercitus ordines conturbarent. Quibus luxatis verſi in fugam Hiſpani promiſcuâ cæde ceciderunt. Arenbergius ipſe, levi primum capitis vulnere accepto, mox equo, quo vehebatur, deturbatus, fortiter adhuc pugnans, ac nequicquam hoſtilis poſt dexteræ miſericordiam implorans à gregario Ludovici milite confoſſus eſt. Cæteros frequens ijs locis uligo, altiſſimæque paludes abſorpſeruntq; mille, & octingenti, una cum ipſo Arenbergio, in cæſorum numerum relati incruentam Ludovico (ſexagenta enim tantum deſiderabantur) victoriam reliquere. Solus Adolphus, Ludovici frater fortiter rem gerens inter Principes viros glorioſâ morte exſpiravit, ſuique

ſuiq; deſiderium luctuoſæ Naſſoviorum domui reliquit. Cadaver eius Weddæ, ut & Arenbergij fano cænobij Heiligerlæi, militaribus exequijs inlatum. Ita primam fæderati belli, ac Ludovici fœlicitatem fratris morte acerbior Fortuna penſavit. Tum ex Hiſpanis captivi laqueis evecti communem adverſi ſortem pertulere. Reperio in notis A. Franckenæ finito prælio Germanis parcitum fuiſſe, trecentoſque captivos, qui poſt id temporis ſtipendia ſe apud hoſtem non facturos, Ludovico depacti erant, ſingulari clementià dimiſſos. Aberat non procul eo loco cum quinque cohortibus, pauciſque equitum turmis Carolus Brimeus Comes Meganus, qui perceptà Arenbergij ac ſuorum clade celerrimà fugà Groningam abreptus civitatem, in quam ægre intromiſſus erat, exarmari fecit, veritus haud dubio ne adverſà Arenbergicæ pugnæ fortunà animi civium, novarum, ut ſolent, rerum ultrò avidi Fæderatis partibus ſe adjicerent. Iam enim illius cladis reliquiæ ſine ullo ordine palantes, ac inermes circum urbem Groningam & per univerſam Friſiam ſpargebantur. Unde caſtrorum fuſique exercitus opes, aurum atque argentum omne tum arma, veſtes, equi, trecentique

currus

currus vehendis machinis, cæteriſq; rebus facti, victoribus ceſſere. Ludovicus victor, more bellicis Imperatoribus recepto, poſtquam locum pugnæ, ſed ſanguine hoſtium cruentatum ſpatio tridui inſediſſet, Dammonam ſe recepit, portumque Delphzilanum munijt. Tum Tiallengum Eyſingham Iureconſultum, qui verba apud Tranſlavicanos nuper fecerat, ac in comitatu Ludovici tum erat, domeſtico malo multatum fuiſſe reperio, omniaque eius bona immiſſis in domum militum manipulis, commentario perſcripta. Notat Iodocius ſex campeſtria tormenta, quæ Arenbergius Groningâ abduxerat, Ludovico quoque obveniſſe, ac quatuor cohortes peditum III. Kal. Iun. ſparſas, & inermes Leovardiam profugas advolaſſe. Duas quoque cohortes, Snecâ prohibitas, ipſumque Groſbecium feſtino itinere modo Groningâ Leovardiam, dein Leovardia Groningam revectum, reparandis per Friſiam rebus incubuiſſe. Idem Iodocius notat clerum Leovardiæ hoc tempore ex omni inter Flevum, Lavicamque Friſia conveniſſe, ac de mittendis Vltrajectum Delegatis conſultaſſe, quos Fredericus Scencus Teutoburgius Archiepiſcopus Vltrajectinus de mandato Ferdinandi

Albani

Albani promulgandis per omnem Diocæſin Concilij Tridentins Decretis Vltrajectum evocaverat. Poſt exequiæ Arenbergio xv. Kal. Iul. Leovardiæ factæ magnoque funebri apparatu præmiſſo, Pontificiorum præſertim in defunctum ſuprema officia eluxerunt. Cæteri credebant, quod iniquior fœderi, & tot exulum conſcientijs fuiſſet, divinâ ultione ſublatum digno factis luctu proſequendum eſſe. Recordabantur quippe Arenbergium eodem die, quo expeditionem molitus erat, viginti & octo cives exilio multaſſe, horæq; tantum ſpatium urbe exceſſuris ſingulari ſævitiâ indulſiſſe. E Minnemijs Andream Wibrandium, Abbæum Vdium, cum filio, Vibium Allartium, ex Oldehovijs Elconem Valerium, Philippum Ioannis, Franciſcum Capſarium, Douwonem Symonium, Witzonem Piſtorium, Ioannem Thomæum, Riemerum Fabrum, Ioannem Sagittarium, Petrum Stroierum, Sibrandum Tetardum, Heronem Hottingha, Cornelium Scandularium, Gabbæum Vitriarium, Henricum Clynckbylium, Buwonem Ielmerium, ex Hoecanis Ioannem Ieppenium, Franciſcum Ioannis, Paulum Ægidium, Ioannem Æmylium, Thomam Thomæum, Siouckonem Fabrum,

 Elco-

Digitized by Google

Elconem Leoninum, Ludolphum Nautam fuiſſe in horrendæ proſcriptionis tabulis XIV. Kal. Iun. ſignatis reperio. Quorum exilijs juſta propterea cæde ſatisfactum, illi interpretabantur, qui non ignorabant, ſævos Principes vitæ ſuæ ſpatia ut plurimum infælici exitu clauſiſſe. Poſt ſeneſcente Iunio menſe inermibus, quæ Leovardiæ oberrabant, à clade Heiligerlæâ copijs arma Antverpia ſuppeditata, ac quatuor cohortes (etſi dubijs animis, ac vultu contumaciæ propiores eſſent) Groningam præmiſſæ, ſubſequente ocyus Groſbecio, ut ulteriorem Ludovici progreſſum, & ſecundos rerum curſus remoraretur, quæ proſperis tum fatis in continente non tantum, ſed in ipſo quoque mari, & æſtuario Amaſi fluminis agebantur. Didericus namq; Sonnoius acceptâ famâ Franciſcum Boſhuſium claſſi regiæ præfectum eadem claſſe Amaſum flumen ingreſſum (ne commeatus in caſtra Ludovici Embdâ, aut è vicinis Friſijs perferretur) ſociorum ope multas naves adornaverat, marique Friſico immiſſus onerariam quandam in anchoris ſtantem ſuam fecerat, fugatoq; Boſhuſio ac direptâ hoſtium claſſe victor fæderatæ per Oceanum expeditionis primus gloriam reportaverat. Quibus

bus rebus, etſi maxumè Arenbergicæ cladis dolore, commotus Albanus captivæ Nobilitatis ſupplicia maturavit, animumque ultrò immanem,ſed Ludovici Naſſovij fortunâ efferum,Nobilitatis Belgicæ, Principumque virorum ſanguine placare adnixus eſt. Quare ad Kal. Iun. pegmata Bruxellis extructa, proclamatiſq; in Curiâ feralibus ſententijs, Batenburgici, reliquiq; Nobiles (inter quos è Friſijs Hartmannus Galama, Suffridus Beiemus, & Gulielmus Buma erant) capite plexi optumos in patriam affectus triſti eventu expreſſere. Cadavera, truncaq; corpora pinnis paſſim ſuffixa, & nobili patritioq; ſanguine ſtillantia ſepulchri quoq; honore caruere. Ita Ferdinandus Albanus, qui vitæ beneficium nobiliſſimis viris ademerat, communem quoque mortalibus terram eorum corporibus invidit, fæduſque naturæ hoſtis, ſupereſſe odium, etiam amoto furoris ſui pabulo, profeſſus eſt. Tum in Amoralium Egmondanum, & Philippum Montmorentium Principes viros, & Equites Aurei Velleris converſus ultimam ijs neceſſitatem denuntiari fecit, ſententiamque mortis, quam clam ex Hiſpaniâ attuliſſe credebatur, ſua manu perſcripſit. Egmondanus terror fulmenque Galliæ (prædi-

Digitized by Google

cante id Mondulceto Caroli IX. Gallorum Regis Legato) primus cervicem gladio præbens, omne etiam moribundus fati ſolatium in gratiâ Philippi reponebat. Itaque orare eum miſereatur mæſtiſſimæ viduæque conjugis, & undecem liberorum, numeroſæque prolis fortunam, denique principis, ſed miſerrimæ domus ſortem regia clementiâ levet. Se jam morti proxumum, neque ferendis extremis imparatum, hoc ſolo voto preces, & deſideria finire. Ea codicillis ſignata, ac in Hiſpaniam tranſmiſſa ultimæ ſollicitudinis fidem implevere. Tum Philippum Montmorentium Comitem Hornanum idem exitus abſtulit. Capita fortiſſimorum Heroüm truncis reciſa, ferreiſque peilis impoſita triſte ſpectaculum, odiaque populi, & circumſtantium militum in Albanum auxere. Erant, qui meminiſſent poſt victorias Gallicis alijſque bellis partas eo in loco triumphales arcus inter applauſus populi, ſonantiumque cuneorum victoribus erectos fuiſſe. Nunc trophæa ipſa cæſorum debellatorumque hoſtium monumenta in uſum fœdiſſimi ſpectaculi converſa. Is exitus Egmondani Hornijque comitum fuit, quos ſummis olim honoribus decoratos, Carolique ac Philippi militiam à triginta

genta

Digitized by Google

genta annis per Africam & mediterraneum mare ſecutos autores tradidere. Addunt ijdem Gulielmum Naſſovium Aurantium Principem, Willebrocano conventu eum eventum rerum Egmondano prædixiſſe, ac Gemmam Friſium Mathematicum eâ ætate celeberrimum in Hornani Genetliaco fatalem illum caſum è cæli conſtitutione, ac concurrentium ſyderum poſituris obſervaſſe. Itaque eundem Montmorentium præmonuiſſe, præſentiam Albani, & forum declinaret, ſubductuſq; periculis pari cum ſocijs exilio privatæ ſecuritati, & ſimul publicæ cauſæ conſuleret. Cæterum mihi memoriam temporum revolventi obſervatum ut plurimum fuit, Tyrannorum ſævitiem, & optumis quibuſq; imperatas mortes, ab æternâ & immutabili providentiâ eſſe, fereque gentium libertatem, velut fato præfinitam, crebra ſupplicia, virorumque Principum neces tanquam tempeſtates venturæ ſerenitatis anteceſſiſſe. Quamobrem vindictâ ulteriore Arenbergicæ cædis exardeſcens Albanus, ſparſum per omnem oram militem colligi imperavit, Carolumque Brimæum Meganum ab exceſſu Ioannis Lignæi Arenbergij Præfecturâ Friſiæ omniumque intra Flevum Amaſumq; ditionum

Digitized by Google

donatum, Groningam, mox cum copijs ablegavit. Erico quoque Brunſuigio duo millia equitum levis armaturæ conſcribendi poteſtatem fecit, naveſque plurimas commeatu onuſtas propè Delphzilam ſtare juſſit. Ludovicus verò caſtrà ad Groningam metatus copiarum partem in cænobio Selverdico locaverat, victoriaque velut uti neſcius, otio, & inſumendis ſtipendijs militem alebat. Vnde factum eſt, ut gerendarum rerum magnæ occaſiones elaberentur, ipſeque Ludovicus, etſi Hoogſtratani auxilijs adjutus, levibus tantum velitationibus cum Carolo Megano certaret. Adeò verum eſt adverſa tolerari, proſpera verò corrumpi ingenia Principum, & fælicitate inſoleſcere. Albanus verò ſerio rerum apparatu occupabatur. Quippe præmiſſo in Friſiam Chiappino Vitellio cum decem cohortibus peditum, mille & quingentos Germanos, & Caſparum Robleſium cum ſex ſignis ſubſequi juſſerat, præter eas pedeſtres copias quas Ægydius Barlamontius Hyergius ducebat. Quibus de rebus certior factus Ludovicus, metuenſque ne cum majoribus auxilijs Albanus ſuccederet, miſſo præcone Chiappinum Vitellium ad conflictum provocavit, qui diem pug-

næ

Digitized by Google

næ necdum effluxiſſe mordacibus verbis reſpondebat. Innuebat quippe Vitellius Ferdinandum Albanum, mox cum valido excercitu adfore, & Arenbergij manibus adhuc inultis opportunas inferias decerni. Quare Ludovicus qui circumdare urbem Groningam præ paucitate copiarum non poterat, Reiderio tantum & Dammonenſi rivis obſeptis, miſſo longæ obſidionis conſilio, ut urbe potiretur, ad dolum converſus eſt. Itaque decem & ſex milites, apud quos vitæ ac mortis nullum diſcrimen, & facile paratu omne etiam facinus videbatur, è toto exercitu delegit, qui armata corpora lineis camiſijs contegentes, ac ſi è lectis dormitorijſque à milite Ludovici proturbati eſſent, ad portam urbis ſe contulere. Conſtituerant enim trucidatis vigilibus per vim portam occupare, & Ludovicum proxumè ſecuturum ſuis cum copijs intromittere. Sed ſive fato, ſive quod Ludovicus tardius cum auxilijs progrederetur, detecta res, Ludovicum ſucceſſu conſilij, fortiſſimum militem & animæ prodigum vita privavit. Pauci capti, Ludovicuſque incertos rerum eventus animo volutans exercitum reduxit, quem Iuſti poſt Scouwenburgij, (qui mille ſchlopetarios, & quadringen-

Digitized by Google

dringentos equites ductabat) diu ſperata auxilia non parum roboravere. Tum Ferdinandus Albanus collecto ex Italis, Hiſpanis, & Burgundionibus exercitu, XVII. tormentis inſtructus, è Brabantiâ; poſt Geldriam Tranſiſulaniamq; peragratas, Coverdiam, deïn Groningam advenit, multoſque pontes traijciendo amni factos ſecum duxit. Quarum rerum famâ excitus Ludovicus caſtra Slochterum movit, multoque conflictu, cum Epirotis, qui eum ocyus inſequebantur, equitibus, habito, etſi ſuffoſſo equo alterius beneficio ſervatus eſt. Itaque pugnæ inſtantis diſcrimen expendens relicto Slochtero Iemmingam in Reiderios duxit, caſtraque in Amaſi ripâ metatus, opperiri hoſtem conſtituit. Deïn catarractas fluminis laxandis per agrum aquis aperiri juſſit, ijſque intra alveum compreſſis (propterea quod flumen non niſi tempeſtate, aut æſtu motum exundaret) à ſpeculatorijs cohortibus, quas Albanus præmiſerat, ſed maxumè ignaviâ militum circumventus eſt. Illi namque in ipſo diſcrimine, aleam jacere, canere, potare, bellum luſu, periculum ſecuritate miſcere, lacerare ſigna, aut pro libitu deſerere, eaque facere, quæ maturando exitio erant. Econtra celerare

præ-

Digitized by Google

prælium Albanus, inſtigare Præfectos, hortari milites periculum in morâ eſſe, ne firmiore opere Ludovicus ſe circumdet, aut patente poſt tergum Amaſo majora auxilia accipiat. Ita velitatione præmiſſâ graviore mox prælio partes concurrerunt, in quo ſchlopetarij ferè omnes (quos ad prohibendum ponte hoſtem à Ludovico miſſos Cl. Franckena tradit) fraude ac perfidiâ ruſtici cecidere. Is namque ſexcentos tantum Hiſpanorum, cum jam tota acies inſtaret, ponti imminere, ac expeditâ paucorum manu repelli poſſe falſo nuntiaverat. Quare ad mandatum Ludovici progreſſi ſchlopetarij fæde decepti, & ſuſtinendis exercitus univerſi viribus impares, accedente nitroſi pulveris defectu fædâ internecione deleti ſunt. Nihilominus Ludovicus ordines inſtruere, monere militem ſacramenti, iret in hoſtem jam in acie ſtantem, efferum ſociorum ſanguine, mox, niſi pugnarent, ſuo ſe paſturum. Cogitaret illum patriæ vaſtitiem, genti excidium, uxoribus liberiſque (quos impotentia ſexus ætatiſque domi reliquerat) pejorem morte ſervitutum minari. Pugnarent itaq; quo ſolo præſens periculum vitari poſſet, aut glorioſâ morte, adverſiſq; vulneribus con-

 foſſi

Digitized by Google

foſſi inſtar fortium virorum cruentam hoſtibus victoriam relinquerent. Sed ſpretâ ſacramenti religione contumax miles, (quem ex Oldenburgicis conſcriptum fuiſſe fidus autor notat) prælij puncto Ludovicum ſtipendia poſcens pugnam detrectavit, cæſuſq; aut Amaſo flumini immerſus interijt. Ludovicus poſt præſtitum optumi fortiſſimiq; Ducis exemplum fœde à commilitonibus tandem derelictus, ſcaphaq; Amaſum tranſvectus in Tranſamaſanos ſeceſſit. Tradunt annales tantam in caſtris Ludovici inſolentiam fuiſſe, ut miles majore flagitio dubium arma projecerit, an vexilla legionum diſcerpſerit. Nonnulli beneficio foſſarum inciliumq; ſervati triduo poſt Embdam devenere. Iuſtus quoque Scouwenburgius cum ducentis equitibus pugnæ ſubductus Bondam evaſit. Reperio in hiſtoricis narrationibus A. Franckenæ D. Galama Friſicæ gentis virum nobilem, cum paucis fugientem plurimos hoſtium, qui acrius Ludovicum inſequebantur, à ſuis diſjunctos interemiſſe, refertumq; ſpolijs vitæ ſervatum. Ludovicus collectis ſparſi exercitus reliquijs ad fratrem Gulielmum Naſſovium Aurantium Principem ſe contulit. Duo millia illo prælio cæſa, prædaq; ingens victoribus conceſſa. Tum

in

Digitized by Google

in victore exercitu ſtupra matronarum ac virginum omniſque inſolentiæ exempla viguere, abactis è Reiderio agro XVIII. pecorum millibus. Annotatum quoque invenio x. Kal. Aug. (qui dies Iemminganæ pugnæ poſtriduanus fuit) Leovardios comparatis ad hoc curribus commeatum atque annonam Ferdinando Albano procuraſſe, eundemque Albanum victoriâ potitum VII. Kal. in Heilegerlæum cœnobium, poſt Delphzilam atque Dammonam redijſſe, quarum priorem deumbratâ novæ urbis formâ commutare velle impoſito Marſpurgi nomine credebatur. Iſti namque rei Chiappinum Vitellium, & Paciottum Antverpianæ nuper arcis architectum, tum Ioannem Knijffium Groningenſium Præſulem, conſecrando templi loco delegaverat. Sed Groningenſium precibus, ac Caroli Brimæi Friſiæ Præfecti interceſſione condendæ urbis negotium omiſſum eſt. Tum Groningæ (quam V. Kal. Auguſt. pro more victoris à clero univerſoque Senatu magnâ pompâ exceptus intraverat) ſuſpectâ civium fide validam arcem munimentum durioris imperij decrevit, locatoque ibidem valido præſidio, ordinatiſq; per Provinciam rebus Vltrajectum, & deïn in Brabantiam properavit,

Digitized by Google

cui imminere magno cum exercitu quem in Treviris luſtraverat, Gulielmus Naſſovius, Princeps Aurantius dicebatur. Qui trajecto poſt Rheno deïn Moſa flumine, ut fraternæ ad Iemmingham cladis infælicitatem vindicaret, Ferdinandum Albanum apud Trajectum Moſæ loricâ caſtrorum clauſum ad pugnam nequicquam evocavit, conſumptus morâ, & annonæ penuriâ, poſt ſeditione militum, (qui præfecti cæde nefarias manus imbuerant) fractus in Germaniam ſe recepit, ſuamque & Ludovici fratris fortunam principis animi conſtantiâ toleravit. Deïn peracto Iemmingano prælio copiæ iterum in præſidia reductæ, ac decem cohortes peditum, quibus Ægydius Barlamontius Hyergius cum imperio præerat, per Leovardiam urbem, & ſuburbana loca iter fecere. Tres quoque cohortes è Valonum gente Leovardiæ noctem egere, poſteroque die in Tranſiſulaniam ablegatæ propriam illis temporibus ſollicitudinem dubiæ urbi excuſſere. Tum Prid. Non. Aug. ob Iemminganam Albani victoriam ſupplicationum dies, per omnem Friſiam inſtitutus, eorumque nomina, qui Ludovici Naſſovij partes illo bello ſecuti erant, ad Senatum regium perlata. Ita ſurſum

Digitized by Google

ac deorſum proſperis juxta & adverſis immiſtæ res per Friſiam fluebant, robuſtioribuſque ſenſim nervis mutabile, & incertum eventibus bellum trahebatur. Pro cuius mole animum quoque Philippi jam diu exaſperatum majora odia induiſſe per ipſam quoque Hiſpaniam triſtiſſima exempla & imperatæ Legatorum mortes docuere. Ioannem quippe Bergæ Marchionem carcere, & ægritudine mentis ferme abſumptum, poſt veneno extinctum omnis fama aſſeruit, Florentiumque Montmorentium tentato nequicquam effugio apud Segoviam gladio percuſſum infælicem Legati ſortem expleviſſe. Quod factum peſſimæ per omnem Europam aulaſque regum famæ fuit. Hoc ſcilicet unum Philippo ſuperfuiſſe, ut tot millium per Provincias ſanguini fuſo, & Principum cædibus, omni jure, mox etiam gentium violato ipſorum quoq; Legatorum neces adijceret. Mox percrebeſcens per Friſiam rumor tot triſtium rerum famæ ſuperadditus Caroli Hiſpaniæ Principis mortem nuntiavit. Creditum fuit, eum ſecretis novercæ conloquijs, deïn conſuetudine Belgicorum Legatorum Marchionis Bergæ, & Montinij uſum familiarius ſuſpicionem proni in Belgicam affectus dediſſe, & ab illo du-

riore Philippi patris imperio alienum, tutius mitiuſq; remedium componendis civilibus turbis deſtinaſſe. Borræus addit eum ab inimicis & paternæ aulæ aſſentatoribus fugæ aut ſimilis conſilij inſimulatum, ac ſi per ſecreta cum Aurantio Principe literarum officiorumque commercia arripiendi per Belgicam, Principatus cogitationem cæpiſſet. Certè veriſimile eſt, Carolum Principem in vigore ævi conſtitutum, nuperæque quo minus in Belgicam cum imperio iret, repulſæ haud oblitum, dignas filio regio curas agitaſſe, quibus inlatæ contumeliæ labem, æmulationeſque inimicorum principe irâ, & opportunis vindicijs ulciſceretur. Cæterum Caroli arcanum per excuſſa, juſſu patris, ſcrinia detectum infælici eum exitu, & juxta regiam domum magno infortunio multavit. Quippe ſevero patris imperio in carcerem datus duriuſq;, quam Principem filiumq; decebat, habitus incerto fine vitam clauſit. Multi credidere eum fractâ per nervum gulâ, aut quod verius duxerim lento veneno, ac mærore animi (nam utrumque tradunt) extenuatum, inlatumque præfervido balneo ruptis exolutiſque venis exſpiraſſe. Eliſabetha Valleſia Philippi uxor, Caroli noverca, intellectâ

(quo

(quo cum conſuetudinem ſtupri habuiſſe Philippus ſuſpicabatur) privigni cæde, dubium, ſuo an alieno juſſu extincta. Ita regia Philippi domus duplicis parricidij non obſcura ſuſpicione fædata. Reperio in libris Edictorum Friſiæ, Philippum Albanum, qui ad Trajectum Moſæ caſtra tum tenebat, VI. Kal. Iul. de morte Caroli perſcripſiſſe, Carolumque pænitudine ſuæ imbecillitatis ductum, poſt applicata eï morientium ſolemnia, glorioſo & pio exitu deceſſiſſe. Philippi quoque juſſu principi umbræ per omnem Friſiam ad v. Non. Octob. diem ſupplicationes decretas, Caroliqne exequias VIII. Eid. ejuſdem menſis Mariæ Anglicæ exequijs aſſimilatas, funeſtis ſolemnibus, & lugubri pompâ celebratas. Neq; Ferdinandus Albanus Iemminghanâ victoriâ ac proſperitate fortunæ elatior à ſtatuendis quoq; immanibus exemplis ceſſabat. Quippe poſt præclaros viros per Brabantiam necatos Culenborgiorum Comitum palatium quod Bruxellis viſebatur, ob pactum in eo (de quo dixi) Fædus, ac conventus Principum habitos, dirui juſſit, & ut ipſe in conſcientijs non tantum temporum, ſed & monumentis quoque perennaret, poni curavit hoc ipſum cum inſcriptione:

REGNANTE PHILIPPO II. CATHOLICO HISPANIARUM REGE, IN HAEREDITARIIS BELGII PROVINCIIS GUBERNATORE FERDINANDO ALVARES TOLETANO DUCE ALVAE, MARCHIONE CORIAE, &c. DECRETUM FLORENTII PALLANTIS COMITIS CULENBURGII, PROPTER DETESTANDAM IN EO CONIVRATIONEM HABITAM, ADVERSUS ROM. CATHOL. RELIG. REGEM HISPANIARUM, STATUMQVE BELGII SOLO AEQUANDUM.

Deïn ne veſtigia fœderis ullibi cernerentur, eiuſque memoriam deleret necatis autoribus, omnes fœderi adſcriptos qui in Friſiâ permanſerant, VIII. Kal. Sept. edicto Antverpiam evocavit, intraq; trigeſimum diem ad dicendam cauſam adeſſe juſſit. In eorum numero, qui citati erant, Deitzius Wingia, Watzo Aylva, Wigerus Eelſma, Titus Hettingha, Tiepco Goſlingha, Tetardus Iellerſma, Taco Galama, Sixtus Emingha, Schelto Tiarda, Sixtus Donia, Scipio Meckama, Serapius Galama, Ritſco

Ritſco Eyſingha, Otto Herama, Oeno Grovenſteinius, Laſius Heringa, Iorritius Hania, Vpco Burmania, Edo Abbema, Idzardus Douma, Gellius Ridderſma, Ioannes Bonga, Heſſelus Emingha, Oeno Heringa, Horatius Vnia, Ielto Eelſma, Gemma Burmania, Ægydius Iacobæus, Fredericus Offenhuſanus, Franciſcus Gerritius, Foppius Douma, Focco Eyſingha, Eraſmus Douma, Edo Gerbranda, Douwo Douma, Botto Emingha, Atteius Fernia, Alephus Iaerſma, Aggæus Oſingha, & Auco Vnia fuere. Quos omnes aſperitate fori, & magnitudine periculi deterritos Fecconem Rhalam, & Georgium Godefridum in ſupremâ Curiâ cauſarum patronos Antverpiam miſiſſe, qui ſuo nomine reſponderent, patriæ Hiſtoriæ jam ante ſcriptor Bernardus Furmerius annotavit. Mox Friſicæ Nobilitatis clarorumque virorum nomina pro roſtris recitata, damnataque à Senatu Regio, & quo in populum exirent, templorum valuis, lociſque publicis affixa per omne Provinciæ Tribunal ſtrepuere. Ita Epæo Doumæ, Franciſco Eyſinghæ, Wilconi Holdingæ, Piboni Haerdæ, Hommio Hettinghæ, Heſſelo Ooſthemio, Wigero Eelſmæ, Siuckio Eminghæ, Foppio Camſtræ, Deitzio Wingiæ,

Digitized by Google

Epæo Bootſmæ , Douwoni Glinzio , Renico Gerlacio , Franciſco Hugenio , Menenio Scheltamæ , Heſſelo Feitzmæ Huſumano , & Heſſelo Feitzmæ Peinſio , Edoni Heringhæ , Tarquinio Valleſio , Allæo Teieſio , Henrico Albartio , Petro Petræo , Gerardo Florentio , Focconi Ayſmæ , Gabinio Selſmæ , Gualtero Coquillano , Ioanni Symonio , Sibrando Sibrandio , Cornelio Cornelij , Siboldo Ayſmæ , Iepponi , & Suffrido Vrielſmæ , Theodoro Gulielmio , Leoni Symonio , & Tiberio Oenamæ Iureconſultis , Ebæo Tinckenio , Carolo Roordæ , Siricio Fungero Iureconſ. & Cornelio Fonckio ærarij tribuno ſarcina fædi in Regem criminis impoſita , hominesque innocentiæ perfugium , & ſecretum tutioris vitæ extra patriam captantes , ne quid illorum miſeriæ deeſſet , in ipſâ patriâ per Philippi Senatum damnati ſunt. Alij codices Iulium Heringam , Ioannem Bongam , Oenonem Heringam , Ieltonem Eelſmam , Ægidium Iacobi virum conſularem , Aleſum Aggemam , Gulielmum Bongam, Tiallengum Eyſingham LL. Doctorem , Franciſcum Hemmium , & Doconem Tetlæum Iureconſultos , Everardum Arckenium , Herconem Ruardum , Ludolphum Nautam,

tam, Theodorum Eemskerckium, Ludolphum Sartorium, Petrum Textorium, Leonem Haniam ICtum, Popconem Roordam, Popponem Aggæum, Aggæum Henricium, Thomam Chirurgum cæteroſque addidere, eoſdemque feralibus proſcriptionum tabulis per Friſiam circumlatos ſui in patriam ſtudij iniquum præmium reportaſſe. Nobiles quoque, Conſulares, & patritiæ fæminæ, ut maritorum fortunæ, ita exilij conſortes eadem lege damnatæ, conjugalis lecti ſocietate communem cum maritis injuriam ſuſtinuere. Ita per arma, & ſimul judiciorum metus oppreſſo fœdere, plenam inter ſecuritatem Ferdinandus Albanus agebat. Qui propterea, excuſſâ omnis adverſæ fortunæ curâ, more mortalium, fælicium præliorum, & ſimul enormis ſævitiæ gloriam duraturis monumentis conſecrare agreſſus, de erigendo ſibi Trophæo cogitavit, quod ex merito bellorum, & pacatæ Belgicæ ſe conſequutum opinabatur. Quare per omnes Provincias, ut & Friſios, publicas ſupplicationes indixit, ut extruendo quiſq; monumento fædæ Tyranni famæ votum nuncuparet. Theatrales quoq; ludi alibi locorum inſtituti, gymnaſticæq; concertationes concurrentium velut in pugnâ, mili-

tum triumphis atque ovationibus immiſtæ. Quare fortunæ ſuæ ac proſperitatis vix capax, trophæum ex ſolido captivoque ære (id enim addi placuit) arte ſculptoris conflatum, cum ſuperbâ inſcriptione poni ſibi juſſit :

FERDINANDO ALVARES A TOLEDO, ALBAE DUCI, PHILIPPI II. HISPANIARUM REGIS APVD BELGAS PRAEFECTO, QUOD EXTINCTA SEDITIONE, REBELLIBUS PULSIS RELIG. PROCUR. IUSTIT. CULTA. PACEM FIRMARIT REGIS OPTUMI MINISTRO FIDELISSIMO POS.

Quod monumentum ex æneis, ut multi putant, Ludovici Naſſovij, quæ ad Iemmingham in Friſijs reliquerat, tormentis formatum magnam eï invidiam paravit. Erant namque qui arrogantis, & ſupra fortunam ſe habentis ingenij id factum interpretarentur, Ferdinandumq; Albanum, velut humanæ ſortis oblitum, ſtatuam æneam fallaci, & non ſtabili gloriæ, temerario & ſuperbo conſilio non prævi-

ſâ

ſa futuri adverſitate conſecraſſe. Fluxas quippe & caducas rerum humanarum vices eſſe, nec eodem ſemper loco ſtare hominis fortunam, proſperis, ut plurimum, adverſa miſcentem. Idcirco XIII. Kal. Ian. grates per omnem Friſiam Albani ſucceſſibus in templis actæ, Trophæumq; Duci velut debellatis partibus erectum, minuendæ invidiæ publicâ ſupplicatione cohoneſtatum eſt. Etiam ne per Friſiam novæ partes ſurgerent, (quæ haud procul Monachozilâ in Tranſlavicanis à fugâ Ludovici Naſſovij parabantur) litteræ Senatus Regij ad Prætores Gretmannoſvè per omnem Ooſtergoam datæ, quibus ſuorum finium curam gerere ſubmovendis trans Lavicam Fæderatorum copijs jubebantur. Itaque campanum æs per confines Lavicæ amni Præturas pultatum, adactaq; ad ſacramentum ruſticâ plebe, diſpoſitæ excubiæ ad claudendos viarum aditus ſtetêre. Ferdinandus quoq; Albanus Nobiles Fæderatoſq; Friſios ad VIII. Kal. Sept. jam ante Antverpiam evocatos, denuò citari per Edictum fecit, judiciumq; ſubterfugientibus extrema pœnarum denuntiavit. Creditores quoque, & hypothecarios actiones in res bonaque exulum habentes intra decimum quartumque diem Io-

anni Carolo Fiſci Advocato exhibere obligationum ſuarum tabulas juſſit, repetitiſq; per menſium intervalla confiſcationum edictis ſolitudinem Provinciæ paravit. Quare ejectis Friſia fæderis ſocijs ut animos cæterorum quoque domaret, primarias civitates trans ac cis Lavicam Leovardiam atque Groningam, cæteraq; per Friſiam oppida validis præſidijs obſepſit, quæ conterrendis ijſdem provincialibus in omnem laſciviam, atque inſolentiam nullo coërcente effundebantur. Ablegatis namque in Tranſiſulaniam quatuor Germanorum cohortibus, quas Groningæ poſt Iemminganam pugnam reliquerat, Gaſparum Robleſium hominem Luſitanum, legionis Valonicæ Præfectum, cum VI. ſignis præſidio urbi eſſe juſſit, eandemque gravi mille & ducentorum aureorum in ſingulas ſeptimanas tributo aſſignandis militi ſtipendijs exhauſit. Poſt Magiſtratum omnem annuum ante edicto perpetuum fecit, corrigendiſque per univerſam Friſiam (quæ Flevo Amaſoq; clauditur) fæderatis, Carolum Quarræum virum equeſtris ordinis, & Brabantinæ Curiæ Senatorem in Friſios amandavit. Qui confecto Leovardiæ, ob quod venerat, negotio, factâque Ioanni Carolo cognitori regio in-

inquirendi poteſtate, Groningam properavit, ſumendiſque ſupplicijs ſe dedit. Quod duri judicis officium perdomandæ gentis Friſicæ, ac Tranſlavicani populi contumaciæ repertum nulli dubitabant. Tum de Eliſabethæ Valleſiæ Philippi conjugis morte fama in Friſiam perlata, confirmataq; litteris Concilij Status Belgici continua triſtium exemplorum nuntia ex Hiſpaniæ aulâ & Philippi domo vulgavit. Quamobrem ad VII. Eid. Ian. dies Eliſabethæ exequijs per Friſiam præfinitus, imperatumque à Philippo, ut ſolemnia funeris, & apparatus pompæ anteactis Caroli Principis exequijs convenirent. Vt ſcilicet privignum & novercam à ſuſpicione perpetrati inceſtus non immunes, ut violentæ mortis, ita exequiarum communio eſſet, tragiciq; regiæ ſtirpis exitus ijſdem officijs, & haud diſpari fine ſignarentur. Tradit Everardus Reidanus ſcriptor eximius nimiam illam novercæ cum privigno familiaritatem fædæ & ſecretæ conſuetudinis non leve indicium fuiſſe, Eliſabethamque Valleſiam virilis ſexus fætum immaturo, & quinquemeſtri partu ope medicantium, velut diſcutiendis uteri obſtructionibus, clàm enixam, materiem ſiniſtræ ſuſpicioni præbuiſſe. Inſolens namque & à le-

ge

ge artis alienum videbatur, fœminam utero gerentem, proveꝯtâ & jam vitali embryonis mole, ſectionibus venarum, & purgantium pharmacorum exponi, motiſque aut vacuatis corporis infirmi contentis, & fluxili humorum materie per violentas revulſiones vim viſceribus inferri. Mox Ioannes Knyffius vir patritij apud Vltrajectinos ſanguinis, profundæ eruditionis ac eximiæ autoritatis vir Groningam miſſus, habitaque longâ cum Wittewerumano, mox Adoardico Præſule contentione, quod opulenta cœnobia & jam temporum vitijs ſoluta luxu, ſuæ doti adijceret in poſſeſſionem Groninganæ Sedis immiſſus eſt. Tradunt autores Knijffium antiſtitem modeſte imperio ſuo uſum ducendiſque populi animis validum flagrante apud Tranſlavicanos gratiâ viguiſſe, factaque cum Abbate Morimontio (quem Ciſtercienſes Adoardici ſumptibus quoq; Clarecampenſium Præſulis Burgundiâ evocaverant) tranſactione annuam ſex millium penſionem impetraſſe. Apud Friſios verò, ut nuper Margareta Gubernatrice, ita illud negotium hoc quoq; tempore de voluntate eorum protractum qui Anno cIↄ. Iↄ. LXIV. patrio juri ac libertati adverſum publico decreto pronuntiaverant. Quare

ANNO cIↄ. Iↄ. LXIX.

Fer-

Ferdinandus Albanus erectæ apud Groningam Sedis exemplo, tum præfractis populi moribus impulſus litteras in Friſiam dedit, in quibus, ut locum facerent Epiſcopo, ſevere hortabatur. Prolatam diu quippe rem pietati gentis & juxta ſaluti dicatam aiebat, hominesque publicè inquietos, velut in licentiæ regno, immodeſtis moribus & ſolutiore vitâ uſos reverentiam excuſſiſſe Romanæ Sedi, & juxta Carolo Cæſari à majoribus tributam. Quod malum quia divinum omne atq; humanum temeraſſet, clero etiam ipſo per uberrima otia in luxum atq; ſuperbiam prolapſo, diſciplinâ opus eſſe, quâ animorum illi morbi coërceantur, & in viam redeant humanæ mentes in devia errorum nimiâ licentia effuſæ. Et quoniam antiquæ Eccleſiæ morbis non alio remedio quam ordinationibus Epiſcoporum, Cenſorumq; ſubventum fuiſſet, ita rectè & prudenter Paulum, & Pios Pontifices Romanos caviſſe, ut Provinciæ Belgicæ, quas frequentia populi ac commerciorum fortunà ad magnitudinem rerum & ſimul vitiorum extuliſſet, creſcente per proſpera pravitate plures quoque Epiſcopi ordinarentur, Friſicæque genti multa cænobiorum opulentia, & cleri otio in lubidinem ac luxum effuſo,

Cunerus Præſul decerneretur. Quare ne Philippi regis autoritati, ac ſanctionibus Romanorum Pontificum quid decedat, hortari ſe, ac munitum mandato regio jubere, ut eundem Antiſtitem Friſij recipiant, & quidem ocyus, pareantque ei è formulâ ac præſcripto Epiſcopalium tabularum, quas ipſo Sedis natali in conventu Ordinum Friſiæ exhibiturus eſſet:

Quod Ferdinandi Albani mandatum, Margaretæ nuper Gubernatricis, validius tum fuit, propterea, quod Albanus quæ decreviſſet exequi etiam per vim & arma certus confuſionem omnium rerum, & triſtes vindicias ſpreti imperij minaretur. Quare fundamentum ab eo tempore Sedi per Friſiam ſubſtructum, ipſeq; clerus, etſi quam maxumè animis adverſaretur, Ferdinandi Albani decreto poſt obſecutus eſt. Qui ut exercitum Philippi, cui cum imperio præerat, per Provincias ſparſum, arctius ſibi per ſtipendia pigneraret, de novo per Belgicam tributo cogitavit, populumque opibus validum, ac commercijs florentem, ſuis quoque viribus atterere conatus eſt. Igitur conventu omnium procerum Ordinumque Belgicæ (quo & Friſij advenerant) vergente Martio menſe, indicto, multa de inopiâ regij ærarij

rarij & egentiâ ſubſidiorum præfatus centeſimam immobilium mobiliumque bonorum, & eorum quidem divenditorum vigeſimam, mobilium verò commerciorumque decimam poſtulavit. Poſt de modis corrogandi per Provincias tributi latè diſſeruit, animoſque præſentium Ordinum (quod in Hiſpaniâ ſuiſq; ditionibus, magno principatus ſui ſtabilimento haberi aſſereret) ad rei novæ famam perculſos pavore ac metu complevit. Itaque eorum nomine Viglius Zuichemus ex Aytanâ apud Friſios familiâ vir, regij Senatus Præſes verba facere juſſus eſt. Is erudita oratione, Non eſſe eam Belgicarum Provinciarum, quæ Hiſpaniæ ſit, conditionem oſtendebat, variandaſque leges pro varietate locorum, aut naturâ gentium eſſe. Hiſpaniam namque vaſto Oceano, & altiſſimis montibus clauſam ſuis è terrâ proventibus, latifundijſque fælicem eſſe, Belgicæ econtra provincijs per vicina ſibi invicem emporia circumſeptis, quorum fortuna non aliunde quam à commercijs & facili annonâ eſſet. Ideò Philippum Burgundum laudatæ memoriæ Principem commercijs ac annonæ omnibus modis proſpexiſſe, quod amoto vectigalium onere parvo ſumptu florens populus victitaret,

& ubere commercio ſubditorum ſuorum opes, atq; divitiæ increſcerent. Inde namq; factum eſſe, ut in infrequentes primum habitatoribus Provincias, novæ velut omnium gentium coloniæ confluerent, omneſque nationes Gadibus & ipſo Boſphoro, velut terminis Europæ, concluſæ, in hoc terrarum centro, tanquam orbis latiſſimi emporio coïrent. Ita ſciret Albanus Philippi Burgundi & poſterorum curâ, ac populi immunitate res Belgicæ evectas, non aliter robur ſuum atque potentiam amiſſuras, quam ſi advectæ ex omni orâ merces decimâ parte onerum augeantur. Inde fore ut plurimæ familiæ in Angliam aut Germaniam migraturæ ſint, deſertâ Belgicâ, & ditiſſimis mercatorum novâ lucri cupidine novas ſedes quærentibus. Idcircò, remedium ſupplendi ærarij regij non eo modo, ſed à precario populi tributo (antiqui rogas appellabant) haberi poſſe, quod Principes ſummâ ſemper neceſſitate accepiſſent, & quidem eorum aſſenſu quorum intereſſet ſalvas Provincias eſſe. Neque enim hoc peregrinum ut imperare pecuniam Rex non queat niſi convocatis proceribus, & conſenſu populi interveniente, quod longa temporum ſerie in Angliæ regno etiam ab Eduardi IV.

ætate

ætate obtinuiſſe Cominæus fidus autor annotaſſet. Quod verò ad arcium (de quibus etiam Albanus monuerat) ſtructuras attineret eas modico ſumptu pro ratione ærarij habendas, quin curandum potius ut refectis prioribus, quas tutandis finibus majores extruxiſſent, novarum cura eviléſcat, roburque regij imperij à fide & obſequio ſubditorum potius, quam damnoſâ exactione, & operoſo munitionum ſumptu habeatur. Hæc ferè Albano Viglium Præſidem repoſuiſſe autor Demetrius. Famâ ferunt reſponſo Viglij ita Ducem excanduiſſe, ut iſtiuſmodi Præſides Vilvordam cuſtodiam perduellium ablegandos diceret, Vigliuſque aſpectu ac horrore Tyranni, velut ultimam neceſſitatem denuntiantis, ſyderatione aut apoplexiâ feriretur. De Friſijs ſeorſim addi potuiſſet, Carolo Cæſari ceſſione Saxonicâ hæreditariâ Friſiæ Præfecturâ donato in ſubſidium, & dignitatem imperij aſſerendam, cenſum annuum, vectigales agros, & portoria aſſignata, ut modus exactionibus,& avaritiæ Principum eſſet, & ne Provincialium facultates, ac ipſius quoq; ærarij opes ſola tuendæ ſervandæque adverſus omnem vim libertatis remedia ſubverterentur. Interim fidem populi voluntario ſæpe tributo de-

tectam, Friſioſque, etſi juris ſui retinentes, gratuitâ ſæpe liberalitate affectas Principum res, atque impendia rerum præjuviſſe. Hac tamen cautione interpoſita, Ne quid fraudis juri publico fieret, & ut omne validâ Principis autoritate, ſive adulatione aſſentantium conceſſum, per attributam donationem, & beneficium populi reſcinderetur. Itaque tum populus immodicæ exactionis faſtidio per omnem Provinciam inquietus majora conſilia agitavit, ſepultamque ante, velut torpidis animis, virtutem odio ſuperbi Ducis exerere conatus eſt. Sic quos nec ante, ut Reidanus notat, ſociorum fœdera, aut exilia, tum vel maxumè puræ veræque religionis oppreſſio ad implorandum armorum ſubſidium excitaverant, ſola fortunæ, & caducarum rerum cura ad defenſionem patriæ inſtigavit, libertaſq; veteri mortalium ingeniorum morbo, infra opulentiam habita, conſervandarum rerum familiarium cupiditate, & ſimul ſævitiâ dominantium revalvit. Quamobrem Senatus per Friſiam regius perceptâ populi per omnem Belgicam nova inquietudine præpediendis clandeſtinis conventibus ſe dedit, omneque cum profugis reformatiſque commercium Edicto iterum ſuſtulit.

Cavit

Cavit quoque, Ne peregrinis ullis, aut advenis, niſi quibus teſtimonia Magiſtratuum Preſbyterorumvè data eſſent, ulli per Friſiam agri aut prædia locarentur, adducereturque in diſcrimen Regis imperium deletis partibus ſecurum. Reperio in notis incerti autoris Iulium Botniam virum nobilem ex hoc ipſo Edicto à fiſci regij patrono accuſatum damnatumq; mulctæ loco totum prædium dependiſſe. Mox Albanus Philippi decreto Madriti in Hiſpaniâ VI. Eid. Maij perſcripto Edictum in cauſâ Religionis à Carolo Cæſare Anno CIↃ. IↃ. L. publicatum, ac à Philippo primis Principatus ſui annis confirmatum, renovari per Friſiam juſſit, omneque reſcriptum, ſpem, aut ſaltem ſpeciem clementiæ præ ſe ferens ob retardatum exactionis graviſſimæ conſilium reſcidit. Vt ſcilicet titillante gloriâ ferox, & inflatus regni ſui, aut futuri dominatus imaginem oſtenderet, fatalemque & præfractam feritatem deſperationi, & poſt virtuti gentium, Principumq; præſterneret. Quamobrem Aurantius notato populi per omnem Provinciam murmure, ad alia conſiliorum ſe convertit, damnaq; exautorati ad Moſam exercitus reparaturus, relictâ continente mari experiri conſtituit. Creditum

ditum fuit Caſparum Colignium Gallici maris Præfectum iſtud conſilium ſuggeſſiſſe, ac ſi de liberandæ Belgicæ remedio opportunitate maris portuumque benignior Natura proſpexiſſet. Itaque Aurantius miſſo in omne conſinium ad exules fœderatos, qui Embdæ, ac Veſaliæ Clivorum latitabant, Ioanne Baſio Iureconſulto homine Friſio ſubſidia gerendis rebus flagitavit, novique conſilij prudens ſecretum apud exules ſocioſque expoſuit. Quorum res etſi duorum annorum exilium, & erogata jam ante in Principem ſubſidia accîdiſſent, tamen amor patriæ, & in eam reditus præconceptæ ſpes ad officia pietatis exulum populum accendebant. Idcircò Aurantius pecuniâ turbæ exulantis, tum ſuo, ac propinquorum ære ſublevatus navalem expeditionem adornavit, validamque claſſem toto mari, quod Balthicum Caledoniumq; tangit, adulto autumno ſparſit. Tum ne nautica pubes, aut claſſiarius quiſq; ſine diſciplinâ ageret, peiraticæve ſe daret, leges claſſi ſuæ præfixit, ſociorumq; rebus abſtinere juſſit. Eorum quippe nomine Romani Imperij, Galliæ, Angliæ, Sueciæ, Daniæ, & Vandalorum ſubditi cenſebantur, quod pro ijs aut religio fœderum, aut ſpes auxiliorum in-

intercederent. Cæterum libero mari increſcens libertas mox licentiam factura alieni cupiditatibus nauticam, & efferam pubem implicuit. Quare haud procul Flevi oſtio, qua in mare delabitur majores Friſios, & Flevolandiam interluens, Vandalicæ naves direptæ, fuſuſque latè per terras & maria terror, omne confinium implevit. Albanum verò ut exigendæ centeſimæ decimæq́; pertinax ſtudium, ita conſtituendæ per Friſiam Sedis acre tum deſiderium incitabat. Quamobrem inverſis metu periculi, an potentiâ jubentis dubium populi Friſici ingenijs Cunerum Petrum, natione Zelàndum, & Lovanij tum docentem Epiſcopum è Bullâ Pij IV. Pontifici (quam is Romæ VIII. Eid. Mart. Anno CIↃ. IↃ. XLI. Franciſco Sonnio Legato Regis communicaverat) ordinavit, eiq́; diploma, & adminiſtrandæ Sedis rationem XVIII. Kal. Decemb. Bruxellis præſcripſit: Ea iſtiuſmodi erat:

Epiſcopo fiduciariæ à Philippo Rege, & Ferdinando Albano ad Archiepiſcopum Vltrajectinam, & Monaſterienſem litteræ dabuntur, quibus de Sanctione Pontificis, & juriſdictione novi Epiſcopi doceantur.

Epiſcopus mandatorum Tabulas exhibebit

Præfecto, & Senatui Regio, qui eum coram religioſis D. Viti, & præſente Magiſtratu Oppidano in poſſeſſionem Sedis mittent, & ad quos iſto nomine litteræ dabuntur.

Epiſcopus introductioni ſuæ diem præfiniet, deductuſque clero à Præfecto, Senatu Regio, Magiſtratu, ac vicinà Nobilitate in Cathedrale D. Viti fanum juramentum dicet, e formulâ iſti actui præſcriptâ.

Religioſi ad D. Vitum obedientiam viciſſim Epiſcopo promittent, ſi gravatè id fecerint, quod Vltrajectino obligatos ſe cenſeant, litteris approbatorijs Vltrajectini, & bullà Pontificis ſe muniet.

In poſſeſſionem Sedis miſſus conciones habebit, populum in Catholica Religione erudiet, viſitabit Eccleſias, inque cleri oppidani mores, & doctrinam Preſbyterorum inquiret, cum poteſtate morum religioniſvè ſuſpectos corrigendi, degradandique.

Ordinem quoq; mendicantium curabit, ut ritè doceat, ſcandalaq; ac errores Relig. emendabit.

Locis vacantibus pios eruditoſque paſtores æditaoſque dabit, ſcholarumque non tantum Leovardiæ, ſed per omnem Friſiam curam geret, ac quid doceatur, expendet.

De

De conſilio Paſtorum, & Magiſtratus oppidani Seminarium è præſcripto Concilij Tridentini conſtituet.

Librariorum officinas luſtrabit, dabitque operam ne quid habeatur toleretur vè prætorquam quod Edicto Regis congruat.

Concilij Tridentini decreta promulgabit, ſi non omnia, ſaltem ea quæ Doctrinam ſpectabunt, & ad captum populi erunt.

Et quoniam, quo minus id jam ante ab Archiepiſc. Vltrajectino factum eſſet, per Senatum regium ſtetiſſet, aliter hac de re edoctum, ita velle ut Concilium Tridentinum pro ſanctione Pontificis, & ex Decreto Philippi Regis vulgetur.

Dabit operam Epiſcopus, ut Clerus Edictis Philippi regis de Religione pareat, contumaces in carcerem mittat.

Magiſtratum alioſvè ijſdem Edictis non parentes ad Senatum Regium, eo tardo aut connivente ad Præfectum Provinciarum deferet.

Epiſcopus Abbatias collegiaque monaſtica utriuſque ſexus viſitabit, tam ordinario jure Epiſcopo ſubjecta, quam è poteſtate ſibi à Romano Pontifice data.

Vetuſtate, aut incuriâ collapſas ædes ſacras refici curabit.

Officium facienti Epiſcopo Præfectus Senatuſque Regius omne ſubſidium præſtabunt, & ſi res exigat, plures nomine Regis adjungentur.

Laurentius Decanus ad D. Godelam comitem Epiſcopo ſe dabit, eïque dum ſingula paret, à conſilijs erit.

Epiſcopus in omnes Fideï ac hæreſeos ſuſpectos inquiret, jureque cum ijs aget.

Integros ab infectis diſcernet, regioque Senatui in Magiſtratuum creatione operam commodabit, delectumque præſcribet.

Et quia Sanctitas ſex beneficia Sedi aſſignavit Cathedrale D. Viti fanum, Abbatiam Horti Mariæ, tum Canonicorum Regularium Cænobium apud Bergumanos, & Præpoſituram Bolſuerdienſem, adnitetur Epiſcopus ut beneficia Sedi applicet, exigenteque neceſſitate, tueatur ſe procuratore fiſci, & diplomatis Pontificum, ac ipſius Regis mandato.

Epiſcopus omnia ſingulaque faciet, quæ ad conſervationem Catholicæ Religionis, quietem & pacem publicam ſpectare judicaverit.

Hæc Ferdinandi Albani manu ſignata, & è Bullâ Pij IV. Pontificis excerpta, eïdem Cunero tradita. Itaque Cunerus mandatis Pontificum, Philippi regis, & Ferdinandi Albani inſtru-

ſtructus x. Kal. Febr. Lovanio Grudiorum civitate exceſſit, confectoque decem dierum itinere Leovardiam pervenit, quâ in urbe primus poſt tot ſæculorum ambitum Pontificatum inchoaturus erat, nullo populi favore, cæterum ſola dominantium potentiâ ſubnixum. Mox à Segero Groſbecio viro Nobili, (qui agente apud Tranſiſulanos Carolo Brimæo Comite Megano Friſiæ Præfecto vicarium per Provinciam imperium gerebat) in arcem regiam, evocatus noctem in eâ egit, dieq; poſtero in urbem effuſus, ſtipatuſq; multâ procerum frequentiâ in Cathedrale D. Viti templum à Groſbecio deductus eſt. Deïn celebrato poſtridie ſacro diem epulo clauſit, ad quod ex omni Provinciæ orâ gentis evocaverat. Vt ſcilicet novi & diu Friſiâ arciti muneris invidiem geniali feſtivitate elevaret, ſpectarentque Friſij hominem ſacris operatum à vino, aut convivalium dierum cultu non abhorrere. Poſt v. Kal. Mart. promulgatis, ut juſſus erat, Concilij Tridentini Sanctionibus Cathedralem Sedem ad D. Vitum poſuit, locumque velut nupero motu populi profanatum luſtro adſperſit. Senatus quoque regius Antonium Lavailium, Petrum Frittemam, Senatores, & Ioannem Carolum

ANNO cIɔ. Iɔ, LXX.

Fiſci Advocatum è ſuo cætu delegavit, qui de dignitate & perſonâ Epiſcopi apud populum agerent. Scribit Suffridus Lavailium ſpecioſâ & gravi oratione verba feciſſe, ac ad obedientiam Sedis quoſque hortatum, præſidium Regij Senatus eidem Epiſcopo addixiſſe. Idem Ioannes Carolus vir eruditus nomine Philippi fecit, modo ne Principis juriſdictio, aut jura Majeſtatis regiæ arctarentur. Ita in poſſeſſionem Sedis immiſſus Cunerus, beneficia doti ſuæ adjecit, capitulumque, ut vocant, decem & ſex Canonicorum, quos Laurentius Metrius Sylvæ-Ducenſis introduxerat, ſuſpectis populo ſolemnibus, erexit. Poſt III. Non. Martij Statuta quoque & ordinationes erecti Capituli vulgavit, faciendiſque ſacris, tum fundendis ad Deum precibus, hymniſque tempora conſtituit. Tum VII. Kal. Maij Synodus per Provinciam omni clero indicta, ac tridui ſpatio Leovardiæ celebrata, deſignatis è regio Senatu Senatoribus Petro Frittema, & Foccone Rommartio, qui ſanctiones Concilij Tridentini ſartas tectas curarent, Præſulique Cunero una cum Archi-Diacono Dominico Benedixio per univerſam Friſiam in viſitandis Eccleſijs operam, atque autoritatem præſtarent. Ita Epi-
ſcopus,

ſcopus, menſe Iulio, adſcitis in comitatum Senatoribus regijs, Ooſtergoos, Weſtergoos, Sylveſtres, ac Oppidanos adijt, intactamq; tam diu invidiâ Sedem habuit, donec in luxum, ludicraque ut memorabo, prolapſus ſuam juxta & novæ Sedis exiſtimationem fœdiore vitâ indigniſq; Epiſcopo moribus attaminaret. Ivo Ioannis, de quo ante dixi, quod Anno cIↃ. IↃ. LXVI. in Romanâ religione perſtitiſſet, Cathedralis Eccleſiæ Decanatu ornatus eſt, quam Poſtrid. Non. Iul. ſubſecutâ nocte audaci ſacrilegio expilatam è Tiaræ notis Borræus meminit. Refert quippe argenteas capſulas duas, cum quatuor vaſculis olearijs argenteis ſacrario extractas, perpetratumque crimen, tentatâ nequicquam inquiſitione, velut eà, quâ acciderat, nocte contectum manſiſſe. Quod facinus confirmando edicto cauſam poſt dedit, Carolumque Brimæum Friſiæ tum Præfectum, ut & ante Groſbecium, in ſacrilegos ſtatuere compulit. Circa quod temporis exules Friſios (ut & è cæteris Belgicæ Provincijs) Spiram Nemetum ad comitia Imperij, quæ Maximilianus II. eo in loco ordinaverat, profectos Borræus tradit, Cæſariq; Maximiliano & Germaniæ Electoribus hunc in modum ſupplicaſſe:

Veni-

„ Venimus ad te Maximiliane Cæſar, & Ele-
„ ctores Principes ut, quoniam horrendâ Ferdi-
„ nandi Albani tyrannide compulſi, exuti bo-
„ nis ac patriâ extorres agimus, tuum ſubſidium
„ & juxta clementiſſimorum Principum implo-
„ raremus, defenderemuſque cauſam noſtram
„ adverſum eos, qui ſpeciem religionis, & ſan-
„ ctimoniæ præferentes, ambitioſis Romanorum
„ Pontificum ingenijs ſubnixi Regum Principum-
„ que conſilijs ſe intorſerunt. Ab ijs namq; pro-
„ fectum eſt, ut INQUISITIO corrigendis Iu-
„ dæis paganiſque reperta in Chriſtianos, & ho-
„ die in nos Friſios detorqueatur, eademque ipſa
„ Carolo V. Cæſare, poſt Philippo filio regnan-
„ te, introducta, omnem nobis miſeriam atque
„ calamitatem advexerit. Ita qui ſpem accepe-
„ ramus avitæ libertatis, & ut ad exemplum Ger-
„ manorum veſtrorum, aut Gallici populi nullo
„ diſcrimine ſacra ac religiones noſtras profitere-
„ mur, ita maxumè in ſervitutem incidimus no-
„ ſtris conſcientijs intentatam, proclamatique
„ ſumus hæretici, rebelles, & ſeditioſi, ut no-
„ ſtræ innocentiæ non unum crimen affingere-
„ tur. Tum in bona noſtra, ac fortunas ſævi-
„ tum, & ne ijs terminis inexplebilis ſævitiæ fu-
„ ror ſtaret, poſtquam expilatas res noſtras, fu-
ſum

ſum innocentium concivium ſanguinem, de- "
nique temerata divina atque humana jura con- "
ſpeximus, noſtras cervices cruento adhuc ty- "
ranni gladio ſubtraximus, dulciſſimæque pa- "
triæ, hoc, quod videtis Cæſar Principeſque, "
exilium antepoſuimus. Quod ipſum quoque, "
ſingulari patientiâ huc uſque toleravimus, & "
quidem non aliâ fide, quam quod à Deo æter- "
nâ Providentiæ ordinatione obvenire nobis cre- "
deremus, Deumque daturum aliquando rebus "
noſtris eventum, & in hoc ipſo exilio ſolatia "
toleratæ adverſitatis. Vt ea impetraremus, "
Cæſar Principeſq;, ſupplices hoc in loco apud "
vos devolvimur, oramuſque exules, ut quo- "
niam divini nominis, & ſolà Euangelicæ veri- "
tatis profeſſione munimur, omnem ſiniſtram "
de nobis ſuſpicionem amoveatis, deque conſi- "
lio Principum, procerumque veſtrorum eâ de "
re cognoſcatis, ſuccurratiſque interim nobis, "
omnibus & ſingulis qui innocentiæ noſtræ per- "
fugium veſtram Germaniam delegimus. Quod "
ſi faciatis, Cæſar Principeſque pollicemur di- "
gna noſtro nomine, & veſtro ſimul imperio, "
precabimurque Deum opt. Max. ut rebus con- "
ſilijſque veſtris interſit. "

Cæterum tota exulum Legatio etſi prono,

ut, creditum fuit, Maximiliano Cæſare, ac quibuſdam Electorum, per Legatos Ferdinandi Albani inrita ac infructuoſa fuit. Qui vergente menſe Iulio de mandato Philippi, quod Madriti in Hiſpaniâ Anno cIↄ. Iↄ. LXIX. XVI. Kal. Decemb. factum erat, edictum Veniæ regio apparatu ac magnificentiâ publicavit, exuleſq; per Germaniæ Imperium, & confinia Friſiæ ſparſos, ſpecioſo clementiæ prætextu revocare conatus eſt. Sed diffidentiæ vitio, & quod miniſtros reformatarum Eccleſiarum, fœderatam Nobilitatem, tum Magiſtratus quoſdam & collegia civium excluderet, nullius fermè efficaciæ fuit. Hoc tantum memoriæ traditum eſt, exules paucos & quidem è plebe, nullo vitæ, aut ſuarum rerum metu, relictâ Embdâ, Leovardiam remigraſſe, nullumque fideï datæ diſcrimen, atque periculum pertuliſſe. Annam quoque Auſtriacam, quæ in Philippi avunculi domum indulto Romani Pontificis extinctâ Eliſabethâ Valleſiâ denupſerat, in Hiſpaniam ituram, ac Noviomagum ad Vahalim provectam à Legatis Friſiæ, ac inferiorum Provinciarum ſalutatam, ac in ſpem reſtituendorum exulum, pretioſis donarijs ditatam. Claſſi quoque Aurantiæ, quæ Ger-

manico

manico Caledonioque mari volitabat, mandatum reperio, ne moleſtiam eï crearet, ſi forte novi matrimonij dulcedine, aut interceſſione ſponſæ Principis Philippi animus leniretur. Mox Kal. Novemb. enormis calamitas miſerrimo, quam graviſſime, Friſios adflixit. Præterquam enim quod odia partium, ut dixi, & graſſantia arma ſpectarent, ita ſtupendi elementorum furores civilem quoque diſcordiam caſtigavere. Surgens enim ab extremo Occaſu deïn in Corum ſe deflectens tempeſtas adeò deſævijt, ut intumeſcens Oceanus ruptis perforatiſque aggeribus ſui alvei quaſi ac legis oblitus univerſam Provinciam qua oſtia fluminum, aut depreſſa littorum ſpectat, invalidis fluctuum obijcibus inundaverit. Neque defuere, qui ingruentibus atrociſſimis, & ſupra hominum memoriam procellis, ſeſeq; Oceano ſupra ordinarios æſtus & legem moti ſyderis efferente gentis excidium formidarent. Flans enim Corus tum tumidum ultrò mare, non maritima tantum & littoralem tractum, ſed meditullia quoque Provinciæ obtexerat. Dongrij quoque, & præturæ per Ooſtergoam, quæ in Boream excurrunt, profundiſſimis aquis innatavere, undarum mole in undecem pedum al-

titudinem provectâ. Quare, ſi monumento, quod in templi limine apud Metſelviranos viſitur fides, in Dongriæ Prætura, quæ orientem ſpectat, mille & octingenti ſubmerſi, ijs etiam exceptis, qui recedente undâ in Oceanum devecti, propulſique ſunt. Neque abſimilis in Auſtrum fluctuum furor fuit, qui per univerſam Weſtergoam, partemque poſt Sylveſtris oræ ſparſi villas, domos, aggeres diſiecere, abreptis etiam per vim aquæ integris familijs, quas concubia, & illunis nox, tum altus ſopor, & prima quies in lectis dormitorijſque oppreſſerat. Itaque conjuges, liberi, tum in cunis poſiti infantes cum ſupellectile domorum ruſticiſque inſtrumentis acti, non ſine damno annonæ, & perditione frugum, quas effractis horreis aſſiliens mare eluebat. Notat Andræas Gryphius Prætor Vtingeranus, ſolos Vtingeranos reliquoſque Sylveſtres, umbilico velut Friſiæ clauſos, minoribus undis expoſitos fuiſſe, omnemque dulcis aquæ molem confertim aggeſtam, & ſalſedine ſenſim tinctam centenos fabarum faſciculos penetralibus editioribuſque domorum locis apud Bornenſes adjeciſſe. Signa quoque huius inundationis à Feicone Siboldio Neſſano jam ante per aërem notata

tata, domumque Focconis Leppij apud Haſkerios altiſſimis aquis innatare viſam Kal. Nov. ſolam in iſto diſtricto ijſdem obrutam fuiſſe. Menſe quoque Septembri qui malum hoc præceſſit, multos glires, mureſq; aquatiles, metu, ut creditum fuit, futuræ tempeſtatis exanimatos, in corde braſſicæ deſediſſe, ac non vanum iſti rei prodigium feciſſe. Hoc ſaltem Bornenſium ſeniores longâ temporum memoriâ obſervatum annotaverant, mures in arundinetis calamorum ſummitatem petentes ibique nidulos ſuos ſtruentes graves ut plurimum terrarum inundationes ſignificaſſe. Relatum in fidem annalium eſt, navem onerariam cum mercibus Hamburgo venientem ſupra altiſſimos aggeres ſublatam in mediterraneis conſediſſe, multaſq; octo aut circiter pedum altitudine, totum, quod Cuneram Snecamque interjacet, terrarum ſpatium, oceano opertum enavigaſſe. Vectoriam quoq; aliam, quæ Amſtelodamo ſolverat, medio in Flevo cum centum hominibus demerſam. Itaque tum ejulatus, ac lamenta, vagientium flentiumque liberorum ac conjugum per univerſam Provinciam audiebantur, dubijs adhuc ſæpe ſuſpenſiſque animis vera an incerta funerum flerent. Sed recedens ſenſim mare

vera rerum nuntia, & Provincialium calamitates detexit. Tum quiſq; orbitates ſuas ac deſideria exponere, queri turbatos domos, ac patrimonia, neq; propinquorum allocutiones morientibus fuiſſe, aut voluntatis ultimæ teſtationem ſupremâ voce obſignatam. Vaſtatam & obrutam velut uno fluctu Provinciam, novâq; ſolitudine non aliam rerum imaginem, quam pereuntis generis humani ſpectari. Nonnullorum cadavera circa oſtia fluminum, aut in limo, quem æſtus, reliquerat, reperta, agnitaque propinquis ſolemni funerum decorata ſunt. Cætera per Oceanum ſparſa (quia ſepulturæ honos ijs non conceſſus) cælo contecta fluctuavere. Tradunt hiſtoriæ in utrâque Dongriâ tum Doccomio urbe quinq; millia hominum, & ducentos cæterum in univerſâ Friſiâ, quæ Flevo Lavicâque continetur) ultra viginti millia perijſſe. Repertorum quoque miram in facie deformitatem fuiſſe, cæterum pulcherrimos habitus more majorum noſtrorum, aureis argenteiſque lamellis interſtinctos in mortuorum cumulis notatos. Invenio Geeſterlandos, quod illorum agri clementibus jugis adſurgant, periculi immunes fuiſſe, ac infantem una cum fele cunis impoſitum Snecam appuliſſe, prodigioſeque

ſerva-

ſervatum. Friſiam quoque toto decendio profundiſſimis aquis obtectam ſtetiſſe, ac reſtagnantem velut undam, & continuis exhalationibus frigeratum aërem, aſperum gelu, prima etiam brumâ peperiſſe. Quo malo Saxonum olim & Burgundionum temporibus mota lis ac controverſia recruduit. Præterquam enim quod damna paſſis omnia gravia & per funera, ac orbitates triſtia eſſent, ita tum reparationem aggerum non ſuſtinebant, exhauſti communi malo littorales, & recenti inundatione fracti. Itaque illi Carolum Brimæum Comitem Meganum orare, miſereatur nuperæ calamitatis, & publico diſpendio publicum ſubſidium decernat. Suæ poteſtatis non eſſe privatis opibus averruncare commune Provinciæ diſcrimen, omniumque incolumitatem emere ſuarum rerum jacturâ & paratiſſimâ egeſtate. Subveniendum potiùs communibus iris, ac inclementijs naturæ, ne parte terræ Friſicæ incendio exuſtâ, aut aquarum vi abſorptâ toti Provinciæ quid decedat, quæ ſtare abreptis partibus non poſſit. Idcirco olim aggerum neglectu maxuma terrarum, ac continentis ſpatia, aut Oceano contecta, aut ſeorſim avulſa per circumfluum mare formam inſularum induiſſe.

duiſſe. Neque enim hoc in Friſiâ infrequens cum urgentibus agrorum poſſeſſoribus (qui tum paluſtria, ac depreſſa locorum inhabitabant) invalido aggere ducti in Oceanum Germanicum rivi viam ſæviſſimo elemento aperuere, Flevo fluvio marinis aquis in latiſſima æſtuaria effuſo. Caveret ergo Brimæus quam maxumè, ne dum de aggerum lite Provinciales contenderent, altercantium controverſiam importunum & præceps mare dirimat. Tum componendæ liti è regio Senatu Igramus Achlenius Præſes, & Petrus Frittema Iureconſultus deſignati, qui diſcordibus agrariorum animis, etiam durante diario maris influxu, nihil profecere, quod parum miſerationis in animis hominum tanta vaſtatio, & calamitas reliquiſſet. Quare littorales Weſtergoï ad Ferdinandum Albanum mittere Legatos decrevere, publicâq; cæterorum ignaviâ maturare negotium opprimendæ Provinciæ validum. Res Cunero Epiſcopo, & Petro Medenblicano Præſuli Achlenio, Sceltoni Lyauckamæ, Dothiæ Bongæ, Vlpio Hiddamæ, & Cronenburgio ut maritimis Weſtergoïs commiſſa. Qui, ne quid in morâ majoris periculi libellum mox ſupplicem ad Ferdinandum Albanum per delegatum mitti fecerunt,

cerunt, in quo diſiectos aggeres, & damna agris poſſeſſionibuſque ſuis illata exponebant. Non eſſe ſuarum virium id reparare, quod vis marinorum fluctuum abſtuliſſet, aut pendere ulterius tributum, quod huc uſque gerendo pro Rege bello impendiſſent. Agros quippe ſibi, non magnis latifundijs turbido & procelloſo mari adjectos eoſdemque ſterilitate novæ ſalſedinis incultos ferendis aggerum, bellique oneribus pares non eſſe. Rogare igitur Ferdinandum Albanum, ut tot damna paſſos tributo levet, ſtatuatq; modum, & ſubſidia, quibus ſervari Friſia queat, marinis etiamnum aquis obtecta. Cæterum Albani animus alijs negotijs & mole belli æſtuans amotâ Friſicæ ſecuritatis Curâ Legatum dimiſit, ac apud Carolum Brimæum Friſiæ Præfectum agere juſſit. Ita res moræ impatiens magno Provincialium damno protracta, diſiectaque per vim aquæ piſcatorum tuguria, quæ marino aggeri rurſum adſtrui Senatus regius vetabat, vacua habitatoribus manſere. Incolæ ipſi aut undis ſublati, aut, qui ſuperſtites fuere, laris incerti per univerſam Provinciam fædo ſpectaculo circumacti. Quorum miſeratione, & ſuo quoque periculo adducti Weſtergoï, qui maritima tenent, Carolum

ANNO CIↃ. IↃ. LXXI.

lum Brimæum Friſiæ Præfectum rogarunt, ut conventum omnium Friſiæ Ordinum cogeret, deque lite aggerum cognoſceret quam ocyus. Itaq; Carolus Brimæus ad XIV. Kal. Iun. diem Ordines Friſiæ, tum Weſtergoos quoq; ac Sylveſtres, quorum agri mari prætexuntur adeſſe Leovardiæ juſſit, Igramumque Achlenium Senatus Præſidem collegarum ſuffragijs novo more, à morte Caroli Nitzenij ad clariſſimam dignitatem evectum perorandæ cauſæ deſignavit.
„ Ibi Achlenius: Convocavimus vos, Ordines &
„ Delegati, ut litem veſtram, quam majores &
„ vos ipſi tot annis magno Provinciæ detrimento
„ exercetis, componamus celerius. Et quoniam
„ metuendum eſt, ut recrudeſcens mare, Lunæ,
„ quod in maria dominatur, ſydere, aut procel-
„ là actum majus terris veſtris periculum creet,
„ ita æquum cenſuimus ſuſpenſo ad tempus par-
„ tium jure aggeres marinos communibus impen-
„ dijs reficiendos. Hoc verò curavimus, Ne e-
„ xemplo eſſet noſtrâque interpoſitione cuiuſque
„ jus aut immunitas ſubverteretur. Securitate
„ Provinciæ & veſtris agris, villis, atque fami-
„ lijs partâ diſſeretis in foro noſtro commodius.
„ Nunc manus, impendia, operæ exiguntur,
„ & pro periculi magnitudine provida feſtina-
tio,

tio, ne veſtrâ cunctatione mare nos obruat, "
aut graviore ſaltem damno omnem Provinciam "
adfligat. "
Quâ Præſidis oratione auditâ, Wonſerani qui in mediterraneis ſeptem pagos conſtituunt, aſſerendo juri ſuo allegabant magna aggerùm ſpatiâ & ſimul onera à Maccomio in Auſtrum ſuis pagis aſſignata, eaque vi aquæ rupta, aut profunditate gurgitum excavata modico ſumptu non reparari. Damnum quippe aggeri inlatum viginti quinque carolæorum millibus, ducentis, & nonagenta æſtumari eliſaſq; inſuper fluctibus tabulationes, & emiſſaria laxandis reprimendiſque aquarum molibus inventa, loco mota diſpendium geminaſſe. Quod ad Wonſeranos maritimos ſpectaret, diſcretos ſibi ab ijs aggeres eſſe, quos confundi non oporteret, & quorum oneribus ipſi maritimi pares eſſent, non minore ſoli fæcunditate, & paribus agrorum locarijs fœlices. Rogare itaq; Carolum Brimæum iniquis maritimorum Wonſeranorum ſtudijs proſpiciat, beneficiumq; juris implorantibus ex æquo ſubveniat. Ita Petrus Aggema, Matthias Livius, & Theodorus Ioannis XII. Kal. Iun. ſignavere. Eadem ferè Wonſerani maritimi, niſi quod damni ex inundatione terrarum dati æſtumationem viginti &

trium millium carolæorum facerent, ſuæque impotentiæ cauſam obtexentes, commune reparandis aggeribus, & æquale ſubſidium ex arbitrio Præfecti & Senatus regij flagitarent. Sylveſtres verò reſpondebant: Sterilius ſibi præ Weſtergoïs ſolum eſſe, multorumq; annorum infæcunditate preſſos reſarciendis aggerum damnis invalidos eſſe. Ita Donieverſtallæos, Geeſterlandos, Lemſteranos, Schoteranos, & Engwirdios aggerum ſumptus à Feenhuſâ ad Cliffam promontorium (quod intervallum quatuor milliaria comprehendat) ſuſtinere, ipſiſque Stellinguerfijs præter marinos aggeres alios quoque impendia creare, divertendis, quæ è Drentiæ, Friſiæq; bituminoſis agris per Stellinguerfiam labuntur, aquis extructos. Vtingeranos verò quinque milliaribus à Staurico littore diſcretos, aggeres Stauriæ vicinos curare, cuius mali ea ratio ſit, quod Weſtergoï confuſis aggerum jure ſe muniant, ac vix tertiam ſumptuum partem, quam è tributo pagorum petunt, uſibus eorundem aggerum, & fulciendis fluctuum obicibus impendant. Poſtremò Weſtergoï, qui in mediterraneis quinque præturas aut jus ſuffragiorum tenent, quales ſunt Franequerani, Menaldumæi, Baerderani, Hennardij, & Minnertſgæi

nertſgæi id reſponſi attulere. Vt., quamvis ab omni marinorum aggerum onere ipſo jure immunes eſſent, velut longius à mari diſſiti, & privatis agrorum munimentis conſepti, tamen, quia pronuntiatum à regio Senatu eſſet, Georgium Scencum Præfectum quondam, & Senatum Cæſaris ritè judicaſſe, ac ex æquo ad eos aggerum onera devoluta videri, obtemperaſſe judicio Senatus. Hoc verò ægrius ſe ferre, Weſtergoos maritimos non acquieſcentes rei judicatæ, velut gravatos nova ſtatuta Senatum Regium oraſſe, ac in fraudem juris ſui obtinuiſſe. Ideò ſe ad Ferdinandum Albanum ſpe reſtitutionis in integrum perfugiſſe, rejectoſque ab eo ad Senatum per Friſiam regium præſidium juris rogare. Interim ne videantur omnem humani affectum exuiſſe, miſeratione infælicium temporum, ſubſidia maritimis Weſtergoïs offerre, ſed hac cautelâ, ne officium exemplo ſit, ac ne videatur jus ſuum ratione beneficij imminutum. Quamobrem Carolus Brimæus tam mediterraneïs quam maritimis Weſtergoïs mandavit, ut ſcripto jus ſuum ad XXIV. Maï diem, exhibeant, quo deferri ad Ferdinandum Albanum, Senatum ſecretiorum aut Curiam Mechlinienſem curet, ac lis definia-

tur, toti Provinciæ damnoſa. Vbi cum res tardius procederent, ſuſpectaq; maritimis Weſtergoïs, quos periculum premebat, comperendinatio litis eſſet, III. Eid. Iun. Carolo Brimæo hanc ſupplicationem exhibuere:

„ Quandoquidem Carole Præfecte præcedens „ annus ipſis Kal. Nov. enormi tempeſtate fu- „ neſtus rebus noſtris commune exitium, uni- „ verſis periculum attulit, jamdudum animo con- „ ſilia agitavimus, quibus (quantum humanâ „ ope fieri poteſt) Oceani iniurijs, atque inun- „ dationibus noſtrorum agrorum ſubveniremus. „ Ita tibi jam ante querimonias noſtras aperui- „ mus, poſt ad Ferdinandum Albanum ſupplices „ devoluti rogavimus ſubſidia noſtræ calamitati, „ & ut ipſe ſummum Philippi nomine his in „ Provincijs imperium gerens ſpretis diſcordijs „ noſtris publicâ autoritate remedium præſcribe- „ ret coërcendo mari opportunum. Quem ipſum, „ quia aliæ tum curæ exercebant, juſſit, ut te ar- „ bitro noſtrarum rerum uteremur, ac tu deman- „ datâ poteſtate inſtructus litem dirimeres à no- „ ſtris quoque majoribus inſtitutam. Quæ res, „ quia multis magniſque difficultatibus implexa, „ huc uſque longi temporis, determinatione ege- „ bit, rogamus demiſſe, ut nos ipſos privato

ſump-

ſumptu & conſilio aggeres eos, qui noſtris poſſeſſionibus prætexuntur, reficere ſinas, præteritis eis, aut eorum conſenſu non adhibito, quorum officia ſine magno impendio, ac longiore morâ haberi non poſſunt. Per eos namq; ſæpe factum eſt, ut tributum muniendis aggeribus deſtinatum in alios uſus vertatur, ac nos expoſiti ijſdem & quidem gravioribus periculis, agros & prædia maris æſtui nudemus. A quo ut tuti magis poſthac ſimus, dabimus operam, privato, ſi ita decernas, impendio, ut aggerem validum habeamus, & noſtræ calamitati, ac ſimul juri publico ſatisfiat. Quod niſi præſtemus parati erimus ſubire judicium, & ſentire mulctas iſtiuſmodi ante rebus irrogatas. Tuum erit, Carole Brimæe, viduarum, & orphanorum ſubſidia implorantium querimonijs, & incolumitati proſpicere, ac in univerſum conſulere Provinciæ, tuæ fideï commiſſæ.

Ita manifeſtâ temporum calamitate Friſia inclementijs naturæ, & ſimul exactionibus Albani lacerabatur. Is namque elapſo Octobri, quod decimæ centeſimæque ſuæ adverſari Friſios intelligeret, enormè Tributum imperaverat, obluctantemque conſilijs ſuis populum

pulum non diſparia à priore popoſcerat. Quare oppreſſo per arma jure, & legum autoritate per metum ſublatâ factum eſt, ut Friſij talium rerum non ignari Honorarium Duci decernerent, centumque & viginti octo aureorum millia gerendis pro Philippo rebus aſſignarent. Hoc verò caverant Friſij ut Honorarium ſtato die in ærarium Provinciæ inferretur, aſſervatumque ad ingruentia temporum ultimæ neceſſitati & uſui regis ſerviret. Quod etſi Albanum præter violentiam & minas nihil ſedatum aut lenè ſpirantem peſſime haberet, ita decreto gentis obſecutus eſt, ſuâque manu confectas eâ de re tabulas IX. Kal. Novemb. obſignavit. Cæteri, qui res noſtras rudius attigere, tradunt, hoc Friſicæ gentis tributo ulteriori exactioni occurſum, & centeſimam bonorum ſummâ iſtius æris redemptam. Sic graſſante per omnem Provinciam Albano pro imperij atrocitate, exulum quoque civiliumque animorum virtus ſe aſperavit, validæque claſſes, infidâ per Ducem continente, Friſicis æſtuarijs immiſſæ toto mari volitavere. Tum Amelandiæ inſula, quæ in Boream Friſico littori objecta, ab ijſdem fæderatis occupata, ipſaq; arx, quam Petrus Cammingha vir Nobiliſſimus

mus cum imperio tum tenebat, à Bartoldo Entenio homine nobili & Tranſlavicano cæteriſque fæderatis direpta. Mox ab ijſdem in interius Flevi æſtuarium cum claſſe regreſſis Worcomium quoque urbs, quod nullo præſidio teneretur, fæde vaſtata, abductique magno numero cives ſuam & juxta patriæ fortunam doluere. Quæ res Edzardum Tranſamaſanæ Friſiæ Comitem, quod circâ Amaſum fluvium non minore vi agerent, haud parum affecit. Itaque intutos reddi portus, totumque quod ditioni ſuæ obtenditur littus ægrè ferens, Aurantij naves detinuit, in quibus Ioannes Mepſchius & Rembertus Ienſma è Tranſlavicanis, & Antiſtes Hemelumanus propè Stavrios captivi aſſervabantur. Quod factum declinandæ apud Aurantium invidiæ mandatis Imperij Edzardus velabat, velut Cæſaris intereſſet Germaniæ limitem peregrinis armis non infeſtari. Econtra Aurantius naves repoſcere, excuſare ſuorum facta, ac teſtari propalam, dandum quid eſſe moribus belli, quod pro libertate oppreſſi populi ſuſcepiſſet. Conſtituiſſe ſe interea liberandæ oræ Friſicæ claſſem ſuam in Norvegiam, aut Britanniam expedire modo per anni tempus, & continuas aſperioris cæli inclementias

mentias liceret. Ita Edzardi offenſæ ad tempus occurſum, cuius animus ſuo ſive incommodo, quod ex Aurantij armis ſentiebat, ſive adverſâ Principis fortunâ, pro more hominum iniquior, retardandæ navalium expeditionum, rei Occone Friſio homine fœderi inimico utebatur. Per eum namque factum eſt ut, navis, quæ in Amaſo ſtabat, omni genere armorum per Pompeium Vſkenium Tranſlavicanum inſtructa diriperetur, tardiuſq; procederent negotia ſecretis conſilijs ſubnixa. Id namque moliebatur Aurantius ut limitaneas, maritimaſque urbes, in ſocietatem fœderis ſolertiâ Legatorum perduceret, ſuiſque rebus, & gerendo in Albanum bello, (Philippi enim nomen diſſimulabat) firmam ſedem pararet. Sed flans Subſolanus, continuique poſt Aquilones, dein aſperrimum gelu invia omnia atque impervia navigantibus faciebant, Legatorumque negotia, & ſimul publicæ proſperitatis curſum, velut conſpirantibus elementis remorabantur. Borræus ſcribit ſtupendam tempeſtatem Kal. Nov. ortam Aurantij quoque conſilijs non parum obſtitiſſe, Principemque magnarum rerum fortunam per minores Friſios, & confinem Tranſ-Iſulaniam animo verſantem importuno maris

æſtu

Digitized by Google

æſtu retardaſſe. Sic fæderis rebus dubio aut infælici fato actis Præfectus, Senatuſque per Friſiam regius de perficiendâ Iuſtitiæ Æde velut partæ pacis monumento cogitavit, cuius fundamentum à Carolo Nitzenio Præſide de conſilio Præfecti, & collegarum magno ſumptu jactum, tot annorum impendia trahebat. Quamobrem ſumpuoſo & admirando opere, ad finem perducto, ne ſacrum loci votorum ſolemnibus vacaret, Senatus regius votivum Ædi præfixit, monumentumq; ſignandæ temporum Æræ iſtiuſmodi ſtatuit.

Redemptoris Incarnati
ANNO
CIↃ. IↃ. LXXI.
VII. EID. NOVEMB.

DIVO PHILIPPO HISPANIARUM REGE CATHOLICO, ET FRISIAE DOMINO REGNANTE, CAROLO DE BRIMAEU COMITE DE MEGEN, EIUSDEM REGIS NOMINE FRISIAM GUBERNANTE, SS. HANC IUSTITIAE ÆDEM OPERA ET SOLLICITUDINE CAROLI NITZENII QUONDAM PRAESIDIS INCHOA-

Digitized by Google

TAM, PIIS VOTIS, ET CONCORDIBUS ANIMIS IGRAMUS AB ACHELEN PRAESES, IACOBUS ROUSSEL, VALERIVS AB OCKINGHA, ADRIANUS VASTAERTS, ANTONIUS LOPES DEL VAILE, BOUDEVINUS à LOO EXQVAESTOR, IDZARDUS à SICKINGHA, PETRUS à FRITTEMA, FOCCO ROMMARTS, IOANNES CAROLUS PROCURATOR REGIVS, IVLIVS à DEKAMA, HYERONIMVS AB HANIA, ET HECTOR AB AYTA CONSILIARII SOLENNI PERACTO SACRO PRIMVM IVRIS DICENDI CAUSA COLLEGIATIM CVM PETRO AB EMSKERCK GRAPHAEO INGRESSI HOC MONVMENTVM PERPETVAE MEMORIAE ERGO POS.

Reperio in Vitis Antiſtitum Lidlumanorum Senatum regium, Præpoſituræ Bolſuerdienſis adminiſtratione Iſbrando Herderviceno Præſuli Lidlumano ademptâ, ejuſdem Præpoſituræ reditus toto quinquennio extruendæ Ædi applicaſſe. Hoc verò regij Senatus ſecuritati adhuc deerat, quod exules proſcriptiq; per æſtuaria, & vicinum mare ſparſi Provinciæ incumberent, ſubvectiq;

ctique in portus, aut profunda littorum mediterraneis imminerent. Quare Senatus regius XIV. Kal. Maï ad Ferdinandum Albanum litteras dedit, eumque periculi certiorem fecit, ac ſuppetias rogavit. Is verò, velut fortunæ, quam immodeſtè habuerat, ludibrium debens, ratus jam ante debellatas partes vires animoſq; non reſumpturas, ſuam tum demum intra ſe vecordiam, & ſimul imbecillitatem expendit, litteraſque impotentiæ ſuæ teſtes VIII. Kal. ejuſdem Maï Leovardiam dedit. Eæ habebant: Omne littus peiratis infeſtum, cæterum Harlingios mari objectos, ac regi fidos operam ſuam parandæ claſſi addixiſſe, modo agrarij, cæterique Provinciales juſta ſubſidia, inſtruendis triremibus præſtent. Se verò renaſcentium bellorum moli expoſitum ſuppetias ferre non poſſe, aut ex Hollandiâ Zelandiâque ſubminiſtrare triremes regias, quod ijs in locis acrius bellum exardeſcat. Interim daturum ſe operam ut Gaſparus Robleſius legionis Præfectus, ac præſidium Groningæ agens claſſem milite inſtruat modo Ordines Friſiæ regis, & ſimul ſuo commodo apparatum ſimul & pecuniam iſti negotio decernant. Quæ litteræ à Senatu regio Deputatis Ordinum nullo fructu communi-

ANNO CIↃ.IↃ.LXXII.

catæ, quod hi ex omni Provinciâ convocandos Ordines cenſerent, ut cogendo tributo eorum conſenſus interponeretur. Itaque in omnem provinciæ oram miſſæ litteræ, quibus ſingulæ Præturæ Oppidaq; non binos pro more, cæterum unum tantum delegatum edere minuendis Provinciæ impendijs, jubebantur. Dies quoq; Prid. Non. Maï comitio dictus. Quo conventu, etſi verba ſpecioſè faceret Achlenius Præſes, vir facundus, & ſolertis ingenij, tamen contumaciâ Ordinum evenit, ut nihil ſubſidij adornandis triremibus decerneretur. Ordines namque re Quatuor-viris demandata reſpondebant. Poteſtatis ſuæ non eſſe ulterius tributum pendere recenti inundatione obrutis agris, & ærario per continuas exactiones exhauſto. Ita centum & viginti octo aureorum millia ante annum regi depactos, non eâ mente ut tributum tributo cumularetur, ſed ut ſanctius ærarium ultimis neceſſitatibus, & publicæ imbecillitati ſubveniret. Eam verò interea temporum fortunam fuiſſe ut promiſſa præſtari vix queant, omni frumento ſalſedine aquarum corrupto, & annonæ caritate per Provinciam obviâ. Adhæc nulla commercia, aggeres diſiectos, ac ſolo æquatos, quos bono regis

gis refici maxumè expediat, Biltanis agris & vectigali regis orâ magnis periculis expoſitâ. Interim duo millia carolæorum ſe offerre, ſed hac lege, ut in ſolutum proxumæ penſioni cedant. Ea ad Ferdinandum Albanum perſcripta Ordinum nomine pro Ooſtergoïs Vlpius Ayl-va, pro Weſtergoïs Tarquinius Haytſma, pro Sylveſtribus Tinco Andringha, pro Oppidanis Matthias Rommartius VIII. Eid. Maï ſignavere. Hoc modo Albani exactiones Ordinum Friſiæ populiq; frequentes querimonias trahebant, exulumq; mentes fæditate regnantium in ſpem reviviſcentis patriç erigebantur. Quare & eorum plurimi proſperitate quoq; rerum impulſi, quas per Hollandiam Gulielmus Lumæus, per Geldriam & Tranſiſulaniam Bergenſis non longè Friſiorum finibus gerebant, arma ſumpſere, quorum apparatum per Germaniam rurſum agitare Princeps Aurantius ferebatur. His accedebat quod Carolus IX. Galliæ rex Eliſabethæ Valleſiæ ſororis ſuſpectâ morte, ſive alijs de cauſis Hiſpano infenſus ſtudia & affectum aſſerendæ Belgarum libertati præferret, Principique Aurantio auxilia clâm depactus occultâ in Philippum æmulatione diceretur. Reidanus ſcribit connivente tantum Carolo re-

ge

ge Gallicæ Nobilitatis auxilia Aurantio decreta, Carolumque regem ſive Philippi potentiæ iniquum, ſive nefarij furoris (quo poſt Galliam reformatorum ſanguine implevit) conſilium agitantem ſuſpecti, ac verè infidi favoris argumentum Principi Aurantio, & reformatæ per Galliam Nobilitati feciſſe. Neq; per Friſiam ingenia ſervilibus temporum conditionibus acquieſcebant, cum eſſent qui domeſticam pacem haberi non poſſe præterquam reſtitutâ Libertate, & reparatis exulum rebus cenſerent. Quamobrem Doco Martena vir primariæ Nobilitatis, (& cujus majores Anno cIↃ. III c. I.X. memorabili adverſus Gulielmum III. victoriâ Hollandicum quoq; jugum excuſſerant) diſſimulatâ Fæderis profeſſione, qua plurimæ nobiles familiæ exilium tum ſuſtinebant, & privatam vitam ſecretis in patriam officijs obtendens, cum Aurantio Principe, ut Borræus ſcribit, occupandæ Leovardiæ conſilium communicavit, nactuſque ejus rei diploma ope ſociæ Nobilitatis, in quâ Sixtum Bottniam, Titum Hettingham, Serapium Galamam, Petrum Cammingham, Auguſtinum Oedſmam, Prætorem Dantumanum, Scipionem Sceltamam, Edonem Abbemam, Haringij Haerſmæ filios,

filios, Vibium Grovenſteinium, Prætorem Menaldumæum, & Sicconem Tyeſſenium cæteroſque fuiſſe Demetrius tradit, idipſum exequi conatus eſt. Quare ad Didericum Sonnoium (qui minoribus Flevum inter & Kennemarios Friſijs Aurantij nomine tum præerat) litteras dedit, pedeſtriumque copiarum auxilia rogavit. Sonnoius verò, ne lubricis adhuc & infidis per minorem Friſiam rebus, latera recentis imperij nudaret, & quod Gulielmo Bergenſi auxiliares copias non ita pridem ſuppeditaverat, Horatium Bumam Tribunum Friſicæ cohortis, virum militarem in Friſiam ire juſſit; in quam Gulielmus quoque Bergenſis Didericum Bronchorſtium hominem Batenburgicæ gentis cum imperio amandaverat. Is namque velut propinquorum, quos Albani furor Anno cIɔ. Iɔ. LXVIII. hauſerat; cædem ulturus acceptâ poteſtate, militares copias conſcribendi deſignatis cohortium tribunis militem mox collegit, expugnatâq; Cunera Comitum olim ſede (qui in Hermanno ultimo eius gentis ſterilitate conjugalis lecti defecerant) ejecto munitione iſtâ Valonum præſidio, in Sylveſtres Friſios ſe effudit. Cuius rei famâ perculſus regius Senatus, & quod Ægydius Barlamon-

tius (qui Carolo Brimæo v i. Eid. Ian. Swollis extincto i i i. Eid. Maï ſucceſſor datus erat) apud Geldros tum ageret, Gaſparum Robleſium gente Luſitanum, Legionis Valonicæ Præfectum, Groningâ cum copijs evocavit. Qui mox de conſilio regij Senatus, (is namque abſente Barlamontio rerum potiebatur) vicarium per Provinciam imperium adeptus, ſedem ſibi in arce regiâ apud Leovardios deſtinavit, amotoque Germanorum præſidio, ne quid fæderati molirentur, legionis ſuæ copias arci pro præſidio impoſuit. Mox urbe novo opere firmatâ, ac ſtipendio, quas Adolphus Holſatus circâ Friſiorum fines ducebat, auxiliaribus copijs aſſignato, prohibendis, ulteriore in Provinciam ingreſſu, fæderatis incubuit. Iam enim intellexerat Bronchorſtium Cuneræ potitum copias parare, dubiâque quarundam civitatum fide, Snecenſem populum ſociorum exilijs, & aſpero dominantium imperio offenſum apiſcendæ libertatis conſilium agitare. Igitur comparatis, quibus militem vehebat, undecem curribus, adſcitoq; in comitatum, & mox Snecam præmiſſo Petro Frittema Senatore regio, ut primarium civitatis Conſulem ſui adventus clàm certiorem faceret, tranſitum ſibi per urbem dari

dari petijt, minuendæque ſuſpicioni ſiniſtræ, ſuburbanis intereà arundinetis militem occultavit. Sed contecta res non manſit. Avocato namque ad captandum ſecretum Conſule, (qui cum præfectis forte civicarum copiarum diem conloquio trahebat) ijdem tribuni ſubeſſe, ut erat, dolum rati, totam per urbem magnâ celeritate ſe ſparſerunt, compertoq; Gaſparum Robleſium ſub ipſa mænia ſuggreſſum dato ſigno ad arma conclamarunt. Vnde clerus periculi metuens, arma, quæ clàm pro Robleſio paraverat, omnemque nitroſum pulverem in Curiam portavit, veniamque deprecatus eſt. Robleſius ipſe, ſchlopo, ut ferunt petitus fremens nequicquam & indignabundus contectam animo iram vultu expreſſit. Petrus Frittema Senator, velut vitæ exſpes, magno animi angore diu preſſus, periculum tandem evaſit, occupandæque, quod dediſſe ferebatur, urbis conſilium, magno ſuarum rerum impendio mercatus eſt. Mox Gaſparus Robleſius Snecâ excluſus cænobium Floridi Campi ſe contulit, datiſq; ad Bolſwerdios confeſtim litteris locum præſidio regio modeſtè rogavit. Quibus acceptis Magiſtratus oppidanus cohortium urbicarum præfectos in ædiculam Mariæ Virginis

convocavit, litteraſq; Robleſij exhibuit. Cæterum tribuni copiarum, Paulus Symonius, Romko Vibenius, Vibius Mollius, & Bernardus Vietor quod ipſo noctis meridie capiendum conſilium non eſſe dicerent, poſterò die ſe reſponſuros ad poſtulata Robleſij fidem fecere, obſeptiſque interim per manipulos armatorum civium portis, pueros, fæminas, reliquamque imbellem turbam abſtinere publico juſſerunt. Quæ res quia ad Robleſij propoſitum non erat, qui patêre urbem ſibi ac juxta præſidio voluerat, Magiſtratus conſumptâ per curas nocte, ipſo lucis ortu ad Robleſium Legatos miſit, qui referrent: Prævalere intra urbem fœderatos, neque ſuis erga Philippum ſtudijs reprimi potuiſſe civilium animorum motus. Duplicatos quippe vigilum ordines, ac portas manipulis obſeptas, ne quis intrare cum milite queat, præterquam aſſenſu populi, cujus in infælici urbe per diſcordias imperium ſit. Tradunt alij, Magiſtratum oblatum à Robleſio præſidium tacitè reſpuiſſe, animiſq; in fœdus propenſum concordiam civium parem ſuæ defenſioni reſpondiſſe. Ita Robleſius ſimul Bolſuerdiâ prohibitus irâ tumens, & tamen ſecreto odio injuriam tegens per plana agrorum

ſe

ſe & militem ſparſit. Tum Leovardiam XVI. Kal. Sept. regreſſus, minax fæderi, & animo ultionem expendens in Senatu regio de mittendis Franequeram Legatis conſultavit, quâ in urbe, nihil cæptandum eſſe præterquam prætentatis civium animis, Senatus regius cenſebat. Quare Robleſius Leovardiam, velut ſedem bello habiturus, commeatu atque annonâ inſtruxit, Prætoreſque per utroſque Stellinguerſios, curare fines ſuos, ac de adventu Fæderatorum, qui circa Cuneram denuò congregabantur, certiorem facere Senatum regium juſſit. Conſtitutis quoque exploratoribus, qui actiones conſiliaque fæderatorum ſpecularentur, ad cænobiorum antiſtites litteras dedit, quibus de ſubminiſtrandâ annonâ hortabatur. Populum etiam Leovardium, ut M. Heymannus notat, novo ſacramento obſtrictum, armari recenſerique fecit, conſcriptiſque quatuor Germanorum cohortibus tributum imperavit. Adeò adventantium fæderatorum fama omnem Provinciam impleverat. Quare Valones, qui Stavriæ ac Maccomij præſidia agebant, adeſſe fæderatos rati Stavriam ac Maccomium deſeruere, abductoq; ſecum Henrico vectigalium Conductore, homine opulento, Leovardiam

Digitized by Google

ſugerunt, quo & Floridi Campi Antiſtes ſacri ærarij gazam, aurum atq; argentum omne, tum pretioſiſſimam ſupellectilem tranſmiſerat. Metuebat namque ne Snecenſes publicè infidi, & novarum partium profeſſione ferventes, excurſionem facerent, cænobiumq; cæteris ferè opulentius, ac magno rerum paratu famoſum, cupidine prædæ expilarent. Vbi verò cognitum Ioannem Bongam virum natalibus, & bello clarum trajecto navigijs quibuſdam Auſtrini maris ſinu Snecam appuliſſe, intraque urbem magnâ civium concurſatione & applauſu admiſſum eſſe, altior adhuc metus omne confinium pervaſit. Igitur per agros fuga & deſertio palam cæpta, cænobiorumque antiſtites extremo pavore correpti rebus ſuis aſylum quæſivere. Bonga verò ordinato Snecæ præſidio, ac oppido multo opere, effoſſis Frittemanis prædijs, munito vaſtandis cænobijs militem admovit, ſtipatuſque trecentorum cohorte Bolſwerdiam progreſſus deditionem urbis poſtulavit, in quâ Hobbo Ottonius vir impenſè Pontificijs addictus, inter cæteros conſulatum, & cum eo imperium gerebat. Qui repulſum nuper Snecâ Robleſium vehementer criminatus, penſandæ velut injuriæ, Bongam quoque mili-

temque

temque eius arcendum urbe cenſuit, diſpoſitiſque ad portas vigilijs defenſioni ſe paravit. Tum formula novi quoque juriſjurandi perſcripta, quâ mobilem dubiamque civitatem arctiore ſacramenti religione Philippo obligaret. Quare Bonga prolato oppugnandæ Bolſuerdiæ conſilio omni circum pecore abacto, ac Oegano, Ioannitarum & Groendiceno cænobijs exuſtis Snecam regreſſus eſt, quod oppidum præfervidis in libertatem ſtudijs iſtius parandæ diu conſilium inierat. Idcircò enim menſe Aprili auxilia Principem popoſcerat, miſſo Dillenburgum Tito Hettingha viro nobili, qui conſcribendi militem, ac occupandæ urbis poteſtatem acceperat. Diploma quod apud gentiles aſſervatur, XVI. Kal. Maï ſignatum. Dein Bolſuerdij animis jam diu à Magiſtratu alieni, & dolore repulſorum auxiliorum concitati, ut exemplum Snecenſium imitarentur, formulam regij juramenti publico igne combuſſere, Horatiumque Buma, & Goſuinum Allartium Stavrium, tribunos pedeſtrium copiarum, ut caduceatores evocavere, ut de modo dedendi ageretur. Res in biduum protracta. Itaque caduceatoribus Slotam regreſſis, qui locus præſidio erat, Ioannes Bonga, eorum, quæ evenerant,

rant,

Digitized by Google

rant, ignarus, eadem poſtulata fecit, Bolſuerdijque invito etiam, ut creditum fuit, Magiſtratu urbem Aurantio permiſere. Ita Bolſuerdia, cuius cives clàm cum Snecenſibus inijſſe ſocietatem dicebantur, in fædus adſcita, cadumq; vini Diderico Bronchorſtio, qui Balckij apud Gèeſterlandos agebat, miſſum eſt. Mox pultato campano ære, & omni cive in fanum, quod Martino ſacrum eſt, evocato, populus Bolſuerdicus cum Magiſtratu portâ Snecanâ effuſus, Bronchorſtium recepit, verba faciente Regnero Annio viro Conſulari:

„ Ex quo, Diderice Bronchorſti, cum famâ Albanæ ſævitiæ, bellum ſimul, & periculum acceperimus, eius etiam imperij faſtidium ad nos devolutum eſt, quod reverenter habere, quam diu à tyrannide integrum fuit, noſtri majores conſueverant. Vbi verò ſervire, & pati immoderata, inglorium & turpè nobis viſum conſilia inijmus, quomodo in libertatem reſtitueremur, & nos ipſi uxoribus, liberiſque ſecuritatem pararemus. Cuius ſpem quia in te nobis fecimus, tradimus tibi urbem non inconſulto impetu, ſed ſacrâ æde, & communibus ſuffragijs connexi. Itaque, quæ noſtræ poteſtatis erunt, ſubſidia, munimenta urbis, muros,

arma

arma &, ſi pro libertate ſit corpora ac ſangui- "
nem habebis, modo eà integra pro virili cures, "
quæ Philippi Præfectorum vis, atque inſolen- "
tia adulteravit. Virtute ac conſtantiâ tuâ mul- "
tum proficies, cætera à Deo ſperabis. Ita "
Bronchorſtius multo nobilium comitatu urbem ingreſſus lætiſſimi introïtus pompam exercuit. Bonga cum trecentorum militum manu pro præſidio admiſſus, & Horatius Buma Harichius actâ apud Scettanos nocte, poſtridie urbi quoque inductus eſt. Tum reformata religio invecta depurgatoque ab imaginum ornatu Minoritarum fano Ioannes Ianſonius rem divinam fecit. Magiſtratus quoq; novus, vetere abrogato, urbi datus, in quem à Bronchorſtio Geroldus Herama Oldermannus, Dominicus Hottingha, Iacobus Symonius, Petrus Vibenius, Regnerus Annius, Iacobus Iacobæus, Dominicus Tiallengius, Theodorus Occonius, & Paulus Symonius coöptati. Poſt collegij jurati mutatio ſecuta, omniſque ordo in verba Bronchorſtij juravit. Idem Snecæ factum. Tum Pontificij plerique deſertis conjugibus, liberiſque Leovardiam conceſſere. Quos ut revocarent fœderati, profugorum uxores liberoſq; in cuſtodiam dedêre, velut animo præconcipe-

rent redimendis cariſſimis pignorum perfugas maritos honeſta per conjugum deſideria ſeceſſionem à Robleſio facturos. Vbi verò regium ſacramentum matrimonij fide ſanctius cariuſq; deprehenſum eſt, converſi ad exactiones fœderati, grande tributum captivas popoſcêre. Sed rigidum illud, & proclamatæ libertati minus congruum interveniente propinquorum fidejuſſione ſanatum eſt. Douwonis Heramæ, quod is urbe exceſſiſſet, bona commentario perſcripta. Sacrarum quoq; ædium ſupellex longâ annorum ſerie intacta in tabulas tum redacta, cenſuſque ſacer detectus, religioſi ordinis opes, & ſimul luxum aperuit. Floridi etiam Campi cænobium tum vaſtatum in actis reperio præterque abacti pecoris damnâ, omne utenſile Bolſuerdiam comportatum. Thomam Groningenſem loci antiſtitem in poſſeſſionem muneris menſe Iulio immiſſum, uno ſuorum fugæ comite ad ſcito Leovardiam ſe contuliſſe, queſtumq; de vi illatâ, apud Senatum regium juris ſubſidium adverſus autores damni dati nequicquam imploraſſe. Ita graſſantibus Bolſuerdijs, multi familiarium rerum jacturâ, impulſi exitioſa clàm conſilia, & ſimul incendia miſeræ urbi parabant. Quod propoſitum

cum

cum ægrius diſſimularent homines, quibus animi ſecretum præceps ultionis cupiditas depromebat, Leovardiæ vulgatum, ad Franequeranos jam pervenerat. Qui propterea datis ad Bolſuerdios litteris de inſtantibus monebant, & eſſe intra oppidum, qui proditionem & incendia occultis artibus moliantur. Similes litteræ ad Bronchorſtium datæ. Quare is relictâ confeſtim Snecâ Bolſuerdiam advolavit, arctâque cuſtodiâ per excubias vigiliaſque militum amovendis malis urbem ſepſit. Reperio Leovardios Snecenſibus hoc tempore infeſtos ſuburbanum pecus abegiſſe, ipſoſque Worcomios diſſimulata partium fide, Bolſuerdiâ urbe tanquam aſylo uſos ſua erga fœderatos odia falſis affectibus velaſſe. Arces quoque ac domos nobilium familiarum Pingumi, Ooſterendæ, Eloſti alijſque in locis diſiectas, fœderatumque militem colonis cœnobitarum vim & incendia comminatum agrorum locaria, & ſacri ærarij proventus intercepiſſe. Eundem quoque Slotam progreſſum nominis ſui terrore Lemmariâ hoſtem ſubmoviſſe, ac Coudumum non procul Stavriâ regreſſum preſbyterum ſacra, de more, facientem æde exturbaſſe. Adeò bellum lege adhuc, & diſciplinâ vacuum

omnem ſecum inſolentiam trahebat. Tum Bronchorſtius more mortalium proſpero fortunæ curſu huc uſque uſus de adijciendâ victorijs ſuis Franequerâ cogitavit, quam etiam urbem illorum temporum fato, vehementia partium odia adfligebant. Vulgus ut ferè novis rebus facillimum, & quod vento velut ferente cum impetu agebatur, à Philippo animis diſcretum, Magiſtratum verò & primos ferè civitatis veteris ſacramenti memoria, & parti ſub Philippo honores occupaverant. Ita diſcordi civitate capeſcendam conſilij ſui occaſionem ratus Bronchorſtius trecentorum militum cohortem iſthuc ire, & mox Campanellam Spaniumq; copiarum ductores ſubſequi juſſit, caſtraque medio Tzumam inter & oppidum loco metatus Delegatos in urbem miſit, quibus Magiſtratum ſui adventus, & juxta conſilij certiorem faciebat. Qui metuens ne honoribus dignitatibuſq; primum, poſt bonis, ac facultatibus exueretur, recipiendi Bronchorſtij conſilium meditatâ cunctatione trahebat. Itaque plebs moræ impatiens, & ſuſpectam Magiſtratus tarditatem ducens, totam per urbem ſe ſparſit, effractiſque per vim portarum ſeris Didericum Bronchorſtium cum copijs intromiſit. Bronchor-

chorſtius Franequeræ locato modico præſidio, & frumentatione per vicinos agros imperatâ annonam procuravit, latiſque quibuſdam ſtatutis, quæ ad continendum in fide & modeſtiâ populum facere videbantur, Bolſuerdiam revertit, ac de mittendis, quam fæderati IX. Kal. Sept. occupaverant, Stavriam, auxilijs deliberavit. Enchuſâ quippe fæderi adjectâ, ſubmotiſque jam ante proxumo Flevi æſtuario per Titum Hettingham, Vibium Siurtenium cæteroſque claſſium præfectos regijs triremibus, hoc maxumè, neque impendenter curabat Bronchorſtius, ut tuti in utroſq; Friſios trajectus eſſent, maritimiſque ac limitaneis locis in poteſtatem redactis omni ex orâ commodè auxilia haberentur. Quare Stavriam vetus oppidum, Ducum olim Regumque Friſiæ ſede, noſtrâ memoriâ Anſeatico fædere, & veteris fortunæ famâ clarum, fugâ regij præſidij deſertum, ſuam fecerat, ac in oppugnando caſtello, quod in Boream portui imminebat, & Valonum præſidio tenebatur, omnem operam collocabat. Vnde præter tres cohortes, quas è Tranſlavicanis militares viri ducebant, plures copias expedijt, tormentaque muralia, è fæderatis oppidis Snecâ, Bolſuerdiâ, & Franequerâ

querâ advehi juſſit. Quæ cum nullo fere uſui eſſent, quod circumducti operis murorumq; magna craſſities, & firmitudo obſtaret, obſeptis vijs lociſque, quibus commeatus ac annonâ ſubminiſtrabatur, morâ ac juxta fame conſumere præſidium conſtituit. Quare Robleſius etſi lecto apud Leovardios affixus regium in arce Senatum habuit, multaq; de ſolvendâ obſidione ac mittendis ocyus auxilijs propoſuit. Intereſſe namque regis Philippi quam maxumè, ne eâ fæderati munitione potiantur, quam Carolus Cæſar magno ſumptu extrui curaſſet, & quæ magnum Philippo imperio ſtabilimentum adferre poſſet. Reputaret Senatus minores Friſios gentem adverſo littori objectam Aurantio ſe permiſiſſe, majuſque in hac ipſâ Provinciâ poſt diſcrimen fore, ſi clauſtrum illud æſtuario Flevi, & ſimul continenti impoſitum fæderati occupent, tranſitum in minorem Friſiam & evocandâ Aurantij auxilia hac occaſione habituri. Vt ea intercipiantur, & ne præſidium fideï tenax, illuſtre exemplum virtutis profeſſum, inediâ aut fame fractum in manus hoſtium veniat, mittenda auxilia eſſe, vel ſe ipſo Duce, apud quem publici commodi potior cura, quam privatæ valetudinis ſit. Cæterum

regius

regius Senatus, qui imbecillatis rationem, ac hoc ipſo rerum incendio Præfectum morbo attritum extrà diſcrimen haberi volebat, alium copijs ductorem ordinavit, comparatiſq; quinquagenta onerarijs navigijs, quibus ceſpitum vectura fieri ſolet, militem impoſuit. Quibus de rebus certior factus Bronchorſtius, qui Bolſuerdiæ otium inter & ſegnitiem agebat, levè quoque Schlopetariorum auxilium Stavriam confeſtim ablegavit, ut hoſtem anteveniret, & ad oppugnandum caſtellum cæteris cum copijs ſe pararet, quod præſidiarij Valones nullo adhuc dedendi conſilio tuebantur. Illi namque perceptâ auxiliorum adventantium famâ, ſocioſq; ac commilitones proxumos lacus navibus emenſos ac in terram jam expoſitos, caſtello ſe effudere, actoque per ſubjectam urbem agmine, cum fæderatis congreſſi ſunt. Quorum terga cum auxiliares, hoſtium copiæ ferirent, quas Robleſius Leovardiâ miſerat, & plures numero eſſe fæderati autumabant, errore decepti, & ſimul imbelles in fugam ſe dedere. Tum ſtrages edita, totaque ferme urbs referens rudera, & imaginem adhuc oſtendens antiqui ſplendoris miſerabili incendio conflagravit. Fugientium pars

Lem-

Lemmariam ac Vollenhoam, pars Coudumum ſe recepit, quod à Valonibus una cum Stavriâ urbe opulentâ direptum prædam victoribus opimam attulit. Tormenta fœderatarum urbium in caſtellum devecta. Reperio in notis illorum temporum, omne illud incommodum Nicolao cuidam Bremenſi, quod ordines ſuorum fœditer deſeruiſſet, imputatum, eundemque vinculis datum, nullâ ferè aut rudi illorum temporum diſciplinâ, impunè dimiſſum. Alij verò in Diderici Bronchorſtij ſocordiam, & quod omne fœderatarum copiarum robur ſimul caſtello non admoviſſet, rejecere. Cives plurimi è ligneis pontibus penduli fœdâ morte ſtrangulati ſunt. Notat M. Heymannus quadringentos quoque fœderatos etiam deſertâ Stavriâ predæ hoſtium imminentes ad Galedamum cæſos, Valoneſque paucis deſideratis, & inter eos ſignifero Wibij Gerritij, cuius pectus glande tranſverberatum erat, Leovardiam ovantes redijſſe.

Bronchorſtius interea durante Stavricæ arcis obſidione, ut mari dominaretur, claſſem adornari fecit, eâq; latiſſimis, quæ Friſiam lambunt, æſtuarijs immiſſus regias naves commeatu atq; annonâ inſtructas expugnavit, claſſiarioq; milite in proxumum littus expoſito obſidere Doccomium

comium conſtituit, quod Philippi nomine Renicus Dekama & Cruningius nobiles viri duabus cum cohortibus præſidio tenebant. Quod etiam oppidum ad Eam flumen in Ooſtergoâ ſitum, variâ & mutabili fortunâ jactatum caſtelli formam ſub Vbbone II. accepiſſe patrij annales memorant, auctiſque per Lavicam, Eamq; flumina commercijs opibuſq;, ſub Adgillo I. in urbem converſum regalium jus ac præſertim cudendæ monetæ uſurpaſſe. Tum à quadringentis & ultra annis, factionum tempore majore curâ munitum, ac poſt à Geldris, dein Burgundis recuperatum ab Anno cIↃ.IↃ. xxxI. juſtâ pace floruiſſe, donec orto Philippum inter, & Provinciales formidabili bello, de eo oppugnando, etſi, inrito conatu, Didericus Bronchorſtius agitaret. Per Gaſparum namque Robleſium Groningâ ut dixi, evocatum, qui ſigna per Dongrios tractumque littoralem circumducebat, acceſſu littorum prohibitus, ventis veliſq; fortunam recommiſit, ac mutare conſilium coactus eſt. Ex quo factum eſt, ut depulſo Bronchorſtio Gaſparus Robleſius (abſente ut dixi Barlamontio vicarium per Friſiam imperium gerens) omnem illum agrum vaſtaverit, opprimendæq; per oram illam

Digitized by Google

Nobilitatis clandeſtinum conſilium cœperit. Cæterum detecto conſilio parum profectum, niſi quod arces per Dongriam direptæ, omniſq; fere ornatus nobilium familiarum, tum aurum & argentum à prædonibus devectum. Scipio Sceltama & Sicco Tyeſſenius qui in iſtius oræ Nobilitate tum cenſebantur, periculis ſubducti, primo eorum in Amelandiæ inſulani, altero Franequeram amoto, quæ urbs, ut ante memoravi, ſpreto Albani imperio, quod pro Philippo gerebat, partes libertatis ſequebatur.

Stabat tum in anchoris apud Amelandos præſidiaria navis, cui Gyſbertus vir Hollandicæ gentis cum imperio præerat, & qui ſexagenta armatos nomine Gulielmi Aurantij ducebat. Is rejectum Dongrico littore Bronchorſtium ægrè ferens Scipionem Sceltamam, qui, ut dixi, apud Amelandos perfugerat, ad reparandum Doccomij obſidium ſpecioſis rationibus hortatus eſt. Amotum namq; in mediterranea Robleſium, littuſque patêre aſcenſui obvium, neque quidquam deeſſe, præter animum gerendis feſtinanter rebus paratum. Reputaret Sceltama vaſtatam arcem ſuam, expilatum omne avitæ domus ornamentum, cuius injuriæ ultionem à pulcherrimi facinoris cæpto habe-

re

re poſſet. Modicum namq; intra urbem præſidium, quod infenſos etiam cives haberet, fæderi pronos, & novis rebus (ut fluxum vulgus eſt) ſe facile daturos, ſi ducem partium viderint, & qui ſuâ ac majorum claritudine imperium cum autoritate gerat. Intus civium, foris Provincialium auxilia fore, quæ ſi paria negotio non ſint, ſibi militem, & claſſiarium eſſe, quorum operâ uti queat. Non ſubminiſtraturum ſe inermium gregem, ſed viros fortes, ac periculis ſuetos, & qui ardua quæque ac moleſta pro patriâ, & fædere non recuſent. Ita Sceltamæ animus evictus, de occupando Doccomio cogitavit. Quare levatis confeſtim anchoris, ſecundante Coro præſidiaria navis Ooſtmahornam advecta. Vbi trigenta claſſiarijs militibus in terram expoſitis,plebs ruſtica per Dongrios & è vicinis locis ad eius rei famam excita turmatim confluxit, ſacramentumque dixit. Dein coactore agminis ordinato miſtum Provincialibus militem non lento itinere Doccomium duxit, habitoque ad portam cum præſidiarijs conflictu, quo ſuperior Sceltama fuit, proprius cum copijs ſuggreſſus urbem occupavit. Pręſidiarij è quibus novem deſideratos Heymannus Graph. ſcribit, partim celerrimâ fugâ Leo-

Digitized by Google

vardiam, ubi Robleſius tum erat, partim in turrim Bonifacij martyris cænobio proxumam ſpe novorum auxiliorum ſe contulere. Tum in ſignum victoriæ machinæ laxatæ, potiorque civitatis pars, quod ante non licebat, amotis obſtaculis ſecretum ſuum profeſſa in verba victoris juravit. Sacra quoque ac profana loca, quibus multi ſe occultaverant, curioſè perluſtrata, mileſque hoſtilis ſuo latibulo extractus arbitrio æqui victoris ſe permiſit. Tradunt alij, qui tam iniquis turbatiſque temporibus commentarios confecere, eam victorum inſolentiam fuiſſe, ut nec donarijs templorum, abſtinuerint. Cæterum mihi alia vivorum teſtimonia ſuppeditata, fæderatoſque omni moderatione uſos, magnam etiam hoſtium partem clementiâ in victos pellexiſſe. Itaque in turrim receptis monachus (is ſolus ex illo ordine in oppido permanſerat) caduceator miſſus qui veniam præferret. Poſtquam ea ipſa, ac juxta periculum contemptui, præter admotas turri machinas, materies omnis concremandæ altiſſimæ craſſiſſimæque moli aggeſta, ut metu inſtantium extremorum, ad faciendam loci deditionem, obſeſſi compellerentur. Cæterum infracta militum virtus, & cedere periculis neſcia,

ſcia, in ferventiſſimis, etiam caloribus perſtitit. Turris quoq;, etſi à Solis ortu in medium diei arderet, defenſioni ſervata, è quâ obſeſſi miſſis deſuper in fæderatos dicterijs ſaxa quoq; immania, ſchlopoſq; jaculabantur. Eo rerum ſtatu metuens Sceltama, ne quod poſt evenit, tumultuaria agrariorum manus fugæ ſe daret, recitato per Præconem edicto cavit, Ne quis, niſi de voluntate Tribunorum Centurionumque urbe egrederetur. Litteras quoque ad Didericum Bronchorſtium Franequeram dedit ocyus, in quibus de auxilijs monebat: Subeſſe quippe periculum negotio, & præter infidas multorum civium mentes, non magnum & fere inermè præſidium. Trigenta quippe tantum claſſiarios, & dein è Dongrijs tumultuariam manum accitam, neſciam diſciplinæ, & armorum rudem. Econtra Robleſium in propinquo, ſparſos per Provinciam & in ipſâ urbe ſuperbos hoſtes editiſſimâ turre defendi non periculis, non terroribus fractos. Perſeveraſſe quippe in ipſis flammis, ac ardore ignium animas citius, quam arma poſituros naturali pectorum robore, & quod abeſſe non procul auxilia præſumant. Quare nectendas moras non eſſe, cogitaret Bronchorſtius,

ſtius, omnemque prolatationem paratis ſemper rebus inimicam, vel hoc ipſo diſcrimine maxumè nocituram fore. Quæ litteræ dum ad Bronchorſtium mittuntur, qui intra oppidum munire loca, vallum roborare, crates præſtruere, tanta laborantium alacritate, ut imbellis etiam ſexus, neceſſario operi induſtriam commodaret. Neque enim pueris fæmelliſq; largius otium, quin invalidâ etiam manu, ſudes, ligna, comportarent, canorâque voce velut claſſico, virorum mentes accenderent. Interim Robleſius eorum, quæ evenerant certior factus, expedire Doccomium copias, totâque legione quam ex Valonibus conſcripſerat, urbem circumvenire conſtituit, de cuius quoq; excidio cogitare nec inveris rumoribus ferebatur. Qui ubi Doccomium perlati, tanta conſternatio oppidanos, ac juxta plebem ruſticam occupavit, ut de deſerendâ urbe cogitaturi fuiſſent, niſi ſolatia quædam inanium litterarum eorum fugæ Bronchorſtius interpoſuiſſet. Iſtæ habebant Ioannem Bongam, & Sicconem Tyeſſenium cum ſuis cohortibus iter ingreſſos, citum agmen ducere adfuturos propediem. Quare tum pavor in fiduciam, mæror in gaudium converſus, quo ignaræ futurorum mentes

tes

Digitized by Google

tes nullo diſcriminis metu ſe compleverant. Cæterum poſtriduanus dies ſecuritatem fæderati populi, & ſimul fortunam urbis invertit. Poſtquam enim tardius, quæ Bronchorſtius promiſerat, auxilia adfuere, quingenti pedites ipſo noctis obſcuro Leovardiâ emiſſi, Doccomium perrexere, poſitiſque ad emiſſarium vetus, per quod Ea flumen aquas laxat, caſtris, tormenta mox in urbem laxavere. Tum timor ingens oppidanis incuſſus, fletuſque ac ejulatus muliebres compreſſo gaudio auditi. Quare ne planctus fæminarum puerorumque viris obeſſet, calorq; in pugnam ardeſcentium miſeratione proſtrati in terram ſexus langueſceret, fæminæ omnes domum abſcedere juſſæ, amotâque imbelli turbâ, civis mileſque defenſioni urbis ſe paravit. Ita ad manus ventum, cominuſque acri pugnâ certatum, tam egregio virtutis per oppidanos experimento dato, ut hoſtes pedem referrent, eſſeque in tuto fæderatorum res viderentur. Poſtquam verò urbis ac portarum cuſtodia laxior, tum agrarij quique per temulentiam ſocordes, & ad pericula pavidi duarum partium, & tacitis odijs gravem urbem reliquere, proſpera omnia fædiſſimus ſignorum deſertor invertit. Occupatâ

Digitized by Google

tâ namque, quâ plebes ruſtica profugerat, per hoſtem portâ, civium quoque acies inclinavit. Quæ tepidiore ſenſim ſanguine ubi in fugam abreptos ſocios intellexit, ſpem ſervandæ urbis excuſſit, ordineſq; deſeruit. Tradit Henricus Bra milites illos, qui in turrim, ut ante memoravi, ſe receperant, commilitonibus ſuis indicium fugæ ruſticæ feciſſe, viſoque civium languore deſertâ turre victoribus ſe ſociaſſe. Tum ſtraminea faſcia pileo adfixa, teſſera cædi data, quam ſexagenta equites, qui citò agmine Groningâ advenerant, enormi ſævitiâ auxere. Trucidatis namque plurimis, qui arma ferebant, ætati quoque nec ſexui ferè parcitum, ſaucio truncatoq; corpore per vicos ſparſo, & multo ſanguine in præfluentem Eam effuſo. Tum cæde ipſâ pejus incendium eluxit, multique, qui fugiendo ferri periculo, in domorum culmina ſe contulerant, nidoribus fumiſque ſubtus ardeſcentium ignium depulſi in manus crudeliſſimorum hoſtium venerunt. Ferunt ſeminudos adhuc & valetudine languidos, tum puerperas cum infantibus in publicum productas, communis periculi ſortem expleviſſe, ipſumque Robleſium, iræ immodicum de delendâ ferro, ac flammis urbe cogitaſſe.

Digitized by Google

gitaſſe. Sed cruentis eius conſilijs, ſola, qui Leovardiæ erant, exulum interceſſio tum obſtitit. Quare juſſum imperatumque militi, Ferro parceret. Poſtquam illud vario ſanguine pollutum in vaginas reconditum, tum licentia rapinis data, poſteriora quoque ſcelera patefecit. Itaque fœdæ cædi, & flebili incendio miſerrimæ etiam urbis ſectio acceſſiſſet, niſi adventantium copiarum advolans rumor, quas fæderati ducebant, ab ulteriore nocendi decreto ſanguinarium Valonum gregem revocaſſet. Vrbs in medijs flammis deſerta, relicto tantum in præſidio, cum centum & quinquagenta armatis Montioio. Interea fæderati, ductoribus pedeſtrium copiarum Ioanne Bonga, & Siccone Tyeſſenio ad tert. ab urb. lap. noctem agebant, criminatiq; tarditatem ſuam, & ſociorum ſimul fortunam Valones opperiebantur. Qui propterea refocillatis ſomno ac alimoniâ militum corporibus, victores & incendiarios aſſecuti, in ripâ Eæ fluminis non parvâ ſtrage fuderunt, prædâque ſpoliarunt. Cæteris non auſis reſiſtere præceps fuga profuit, quâ palantes, & ſparſi Leovardiam rediere, ubi Robleſius magnarum rerum conſilia animo verſans ad IV. Kal. Sept. conventum Ordinum

Digitized by Google

indixerat. Ea lanienæ iſtius vera facies fuit, quam jam ante prævîſam in illius temporis commentarijs fidiſſimus teſtis Henricus Bra annotavit. Quare nocturnos rumores, & ungularum pulſationes, hinnituſq; equorum auditos, viſaq; jam ante incendia commemorat. Fama fuit, Gyſbertum de quo dixi, Hollandum iſtius expeditionis auſpicem, recedente æſtu in vado Lavicæ amnis poſt circumventum, naſo auribuſq; mutilatum, dein confoſſum fuiſſe, quod Gerardum Doccomienſem hominem impenſe regiæ parti deditum à Douwone Glinzio viro nobili captum, maloque navis adligatum glande plumbeâ confeciſſet. Glinzium ipſum mari res infæliciter gerentem ac hoſtibus traditum porrectâ percuſſori cervice glorioſam mortem Groningæ oppetijſſe. Tum Roblesius coacto Ordinum conventu, ad quem ex Ooſtergoïs Gerardum Iacobi, Antiſtitem Clarecampenſem, Sceltonem Sceltama, Gerbrandum Aytam, Heronem Burmaniam, è Weſtergoïs Ioannem Geelmuydanum, Præſulem Lidlumanum, Edzardum Grovenſteinium, Sceltonem Lyauckamam, Martinum Nitzemium, Sceltonem Tiardam, è Sylveſtribus Fredericum Occonium Paſtorem Oelanum, Annam Tarquinium, &

Tin-

Tinconem Andringham, ad VIII. Kal. Sept. evocaverat, multa præfatus, tributa per Provinciam popoſcit:

Iam diu quippe perſpectam fuiſſe erga Philippum Regem fidem atque induſtriam ſuam, cum in comprimendis rebellibus, tum in conferendis de ſuo in publicum pecunijs. Cæterum nunc belli mole per Friſiam ardeſcentis exhauſtum, ſine majoris tributi ſubſidio opitulari rebus labantibus non poſſe. Ingreſſum quippe Provinciam Bronchorſtium tria mox oppida, ſedem bello, fæderi ſociaſſe. Exin ne ſolâ Weſtergoâ ſe concluderet Doccomium urbem portu commodam ſuam feciſſe, jactoq; ibidem magnarum rerum fundamine, duo prælia non ſine utriuſque partis clade ſuſtinuiſſe. Fæderatos intra ipſa urbis mænia, ſuos ad Eam flumen deletos, neque dubitandum eſſe, quin atrocius poſt bellum cæſorum manes pro inferijs exacturi ſint. Quod ut veris robuſtiſque in poſterum nervis trahi queat, non ſupplementis tantum imbecillium copiarum, ſed novo milite, & adhoc pecuniâ opus eſſe, ſine quâ nulla temporum ætas magnum aliquod & memorabile geſſiſſet. Eius penuriâ licentiam militum, contemptum diſciplinæ ſuboriri, bel-

lumque ipſum languore quodam & ſegniter tractum velut marcore, aut tabe ſuâ deficere. Quod ne deſerere magno Philippi damno, ac infamiâ regij imperij cogatur, impulſas ærarij res grandi tributo levandas, ſine quo nec bellum geri, nec quies populo Friſico eſſe poſſit. Hæc fere Robleſius. Cæterum Ordinum nomine, qui comparuerant, auditis Robleſij poſtulatis, tempus deliberandi petiere, eoque, ut præceps Robleſius erat, negato, in hunc modum reſponderunt:

Nec Statum exhauſtæ Provinciæ nova onera, nec mobiles per Provinciam hominum animos nova tributi imperata ferre poſſe. Vaſtatam enim armis jam diu partium miſerrimam patriam, tum fluctibus maris immerſam, gravem annonam, & vix alendis familijs parem accepiſſe. Itaque curandum, quam maxumè, ne omnium rerum inopiæ, recens malum exactio Tributi accedat, exacerbandis illorum ingenijs, quibus omne immoderatum moleſtum eſſet, & qui per exempla edocti, expendere Præfecti imperia, & juxta conſilia conſtituent. Eſſe enim in populo non tantum, ſed & in Ordinum conſeſſu, qui exigendas potius veteres accepti expenſique tabulas, quam gra-

Digitized by Google

gravandam Provinciam novis exactionibus, cenſeant. Ærarium etiam ipſum tot annorum tributis auctum ſecreta diſpendia pati, converſis in alios uſus populi pecunijs, & promptiſſimâ largitione. Itâ centum & viginti octo aureorum millia, non aliâ lege dependiſſe, quam ut amotâ ulteriori exactione ingruente bello, aut aliâ gravi neceſſitate infælici patriæ ſanctius ærarium ſubveniret. Quapropter durum eſſe obliteratâ recentis liberalitatis memoriâ novis adhuc tributis Provinciam gravare; regiumque militem adæſis per luxum ſtipendijs per agros vagari privatorum poſſeſſionibus & domeſticæ quieti gravem. Quæ incommoda cogitaret Robleſius Caroli Cæſaris actis, ac libertati adverſa, quâ ſi redonare Friſiam poſſit, inteſtinis armis commotam, non defuturos Ordines adhibendis novæ temporum fælicitati fomentis. Paratos interim, in ſpem publicæ pacis tranquillitatiſque 24000. aureorum quinque cohortium ſtipendijs intra trimeſtre aſſignare, cæteraque facere quæ ſuæ poteſtatis, & debiti in Regem officij eſſent. Ita Ordinum nomine Scelto Sceltama, Valerius Cammingha, Scelto Liauckama, Edzardus Grovenſteinius, Hero Burmania, Hector

Digitized by Google

Abinga, Martinus Nitzemius, Gerbrandus Ayta, & Scelto Tiarda reſponderunt. Tum Robleſius dolore repulſæ, ac reſponſo Ordinum turbatus ad ſueta bellorum converſus eſt, hoſtiliumque animorum faces, inſtar erratici ignis, per omnem Provinciam luxere.

Advenerat jam in Friſiam cum ſeptem Germanicarum cohortium auxilijs IV. Eid. Sept. Iuſtus Scouwenburgius. Qui Snecæ magno civium applauſu exceptus, obvias populi gratulationes in omen proſperi, ac fælicis imperij vertebat. Neq; abſimile ſtudium alijs in locis, ſed præſertim apud Franequeranos ſibi augurabatur, quo contendere, ut aulæ ſuæ ac juxta bello per Friſiam ſedem figeret, omni cum aulico comitatu & præſidio militari parabat. Sed itineri accinctum novæ Præfecturæ negotia Snecæ attinuerunt. Itaq; datis confeſtim litteris fæderatarum civitatum Legatos Snecam evocavit, ut de poteſtate ſibi ab Aurantio aſſignatâ è diplomate cognoſcerent, quod regium Philippi nomen declinandis illorum temporum odijs adhuc præferebat. In eo namque prædicabat Aurantius non aliâ de cauſâ ſuſceptum à ſe bellum eſſe, quam ut à Ferdinandi Albani, & Hiſpanorum immani dominatu populum Belgicum

gicum liberaret, omniaq; gentis jura, & immunitates à majoribus integras, incorruptaſque aſſereret. Ita tot annorum curas, & impendia principem animum ſuſtinuiſſe, eoq; tandem propitiâ divini numinis ordinatione rem perductam, ut plurimæ per Brabantiam, Hannoniam, Hollandiam & Zelandiam urbes, excluſis, aut ejectis præſidijs libertatem amplexæ ſanctiſſima, & cariſſima quæq; pignora ſuæ fideï commiſerint. Et quoniam comperiſſet gentem Friſicam peregrinæ dominationis inſolentiæq; pertæſam, cupidine quoque potiundæ libertatis ferri, ac auxilia rogare, idcircò Iuſtum Scouwenburgium affinem ſuum virum militiæ egregium, & multo rerum uſu exercitatum in Friſiam miſiſſe. Qui quoque ut effectum dare idipſum commodius queat, poteſtatem eï feciſſe contrahendi copias, ut ijs adjutus commodare auxilium poſſit libertatis deſideria profeſſis. Tum ne miles ſtipendia per Friſiam faciens, aut poſt autorandus licentiæ proxumus & ſine diſciplinæ ſit metu, eidem Scouwenburgio jus atque autoritatem dediſſe, tam autorandi, quam recenſendi, & corrigendi militis, cæteraque curandi, quæ è commodo ac uſu publico videbuntur. Rogare ſe propterea

Con-

Conſules, Scabinos, Rectores urbium, cives, ſingulosque Provincialium, tribunis verò militiq; mandare ut morem eï gerant, præſtentq; eï ſubſidia deſideratæ diu libertati opportuna. Diploma in caſtris ad Aldkerckam Geldrorum Prid. Eid. Iul. perſcriptum. Quo perlecto Sneceńses cæterique fæderatorum legati voce acclamarunt, Iuſtuſque Scouwenburgius Pro-Præfectus majoris inter Flevum Lavicamque Friſiæ renunciatus eſt. Aurantius ipſe, ſive quod proxumas majoribus Friſijs ditiones Philippi nomine trans Flevum teneret, ſeu quod ex pacto cum Carolo IX. Gallorum rege Lutetiæ inito Friſiam ſortitus eſſet, potiùs ſibi per Provinciam imperium reſervavit. Tum Scouwenburgius, juramento, quod ipſe dixerat, à fæderatis civitatum Legatis accepto, relictâ Snecâ Bolſuerdiam contendit, magnoq; rerum apparatu una cum Diderico Bronchorſtio per Arenariam portam urbem ingreſſus, in Heramæâ arce conſedit. Bronchorſtius ſubdelegato poſt Scouwenburgium imperio uſurus, Iongamæâ ſe clauſit. Vbi dum bellum ſegnius trahunt, Gaſparus Robleſius, cuius ſpem jam ante præconceperat, occupandæ Franequeræ conſilium admovit. Quare præſidiario milite Harlingâ clàm

clàm evocato, medio ferè Septembri, naves quaſdam cohortibus peditum complevit, ac Franequeram ablegavit, quam non numeroſo præſidio, quod Bronchorſtius ibi poſuerat, fæderati tuebantur. Robleſius præſidiarios Harlinganos dato ſigno ad occidentem, cæteros, quos Leovardiâ miſerat, ab ortu oppugnare urbem juſſerat. Cæterum obſeptis undiq; aut oppilatis rivis, per quos aditus ad urbem non patebat, inritum omne negotium fuit, copiæq; Valonum Aengiumano ac Lidlumano cænobijs, tum Berlicomio vico tumultuario opere circumducto, ijs in locis præſidia egere. Igitur Robleſius ſpe ſuâ fruſtratus, ut Bolſuerdiorum naves, quæ ſtationem in portu Maccumano habebant, diriperet, ac annonæ, quâ maxumè premebatur, conſuleret, adornatis Harlingæ liburnicis militem impoſuit, Maccomiumque devexit, quo & Iuſtus Scouwenburgius, perceptâ iſtârum rerum famâ, ſexcentos quoq; pedites Bolſuerdiâ amandaverat. Quorum adventu territi Valones in altum ſe receperunt, regreſſiſq; Bolſuerdiam Scouwenburgicis, mox littus prælegentes naves deprædati ſunt. Emiſſarium ipſum depreſſis per onera navigijs obturatum eſt. Dein Scouwenburgius Bolſuer-

 diam

diam novâ munitionum formâ circumſcribi fecit, habitoque Senatus oppidani conventu Dominicum Hottingham, & Iacobum Iacobæum ad Gulielmum Aurantium Hornam in minores Friſios miſit, qui de ſtatu urbis rerumque per Friſiam referrent, auxiliaque orarent. Quæ cum ad manum Aurantius non haberet, Gallici furoris interventu, & univerſi exercitus miſſione debilitatus, ſolam ſpem præſtandi ſubſidij fecit, Legatoſq; dimiſit. Fama traditum eſt Tiallengum Eyſingham virum Nobilem, & juris ſcientiâ eximium Ludovici Naſſovij expeditionis, & fortunæ conſortem Veſaliæ Clivorum in exilio tum agentem, auditâ Galliæ lanienâ perturbatione mentis concuſſum, nefarijq; ſceleris indignatione apoplexia, quod de Philippo Burgundo Meierus ſcribit, correptum, repentinâ morte exſpiraſſe. Tum Iuſtus Scouwenburgius reſponſo Legatorum accepto, & ordinatis Bolſuerdiæ rebus Franequeram properavit, ingreſſuſq; urbem, victoris magis, quam recentis Præfecturæ fortunâ uſus eſt. Miles quippe modeſtiæ, aut diſciplinæ nullius retinens, ac in omnem inſolentiam effuſus, rapinis urbem & juxta imperium Præfecti fœdavit, ſuburbanis locis fædo incendio

dio vaſtatis. Vnde multorum odijs expoſitus, metuenſque conſpirationis, regiæ partis pleroſque edicto urbe expulit, bonis eorum, niſi ſaniora conſilia induerent, fiſco adjudicatis. Cæteris Pontificijs, arma detracta ſunt, ipſeq; Scouwenburgius perdomatâ urbe, & validiore præſidio impoſito Siaerdameâ arce ſe tutatus eſt, in quâ Sedem imperio, & ſimul Præfecturæ deſtinabat. Mox miſſo in Geeſterlandiam, ac Stellinguerfios milite crates gerraſq; muniendis locis comparari juſſit, Bolſuerdijſq; præcingendorum firmo opere mænium curam impoſuit. Senatum quoq; Provincialem tam dicundi juris cauſâ, quam ne rude imperium peregrinis arbitris ſtaret, Franequeræ conſtituit, Haringumq; Glinzium Ripenſem virum Nobilem, & eruditum Præſidem iſtius Ordinis autoravit. Præclaros quoque viros & peritiâ legum eximios Barthium Idzaerdam, Econem Iſbrandium, Fecconem Rhalam collegas eï adjunxit, Fredericumque Inthimam Iureconſultum procuratorem fiſci deſignavit. Mox Bolſuerdiæ, quæ tum octo pedeſtrium cohortium, præſidio tenebatur, edictum recitari fecit, tribunoſque copiarum ut & militem ſarcinas colligere, ac extemplo ad ſigna conve-

nire juſſit. Cæterum miles, ſecreto, ut creditum fuit, centurionum inſtinctu ſtipendia, & reſiduum æs contumaciæ obtendens, ſeditioſis conſilijs occupabatur, metumque direptionis omnium animis inferebat. Quare Magiſtratus litteras Franequeram ad Scouwenburgium ocyus dedit, quibus remedium orabat ſedandis militum animis conveniens. Itaque Scouwenburgius quatuor cohortes Bolſuerdiâ Ripam, ubi ſtativa caſtrorum poſuerat, evocavit, ſeditioſamque multitudinem ex inſtituto veteri locorum ſpatijs diſcrevit. Caſtra verò, quæ Ripæ tantum ſex cohortium habebat Scouwenburgius, ut luxu diffluebant, ita nullis ferè excubijs vigilijſq; aſſervabantur. Quippe miles potare, aleam ludere, & ſomnum ducere, Præfecti procul ſignis pavidi & inertes ſuffugia periculis facere. Itaq; Valones, citò agmine Berlicomio, ubi præſidium tenebant, egreſſi, in ſomno ac luxu graves Scouwenburgicos impetum fecere, pugnâque tumultuariè commiſſâ, caſtris exutos in fugam dedere. Cæſorum par ferè numerus, gloria diſpar fuit, Valoneſque prædam, quam nacti erant, & ſimul cadavera ſociorum Berlicomium devecta, ſepulchrali honore terræ mandavere. Heymannus

mannus notat Tiallengum Andringam virum nobilem iſto conflictu cecidiſſe, ſparſaſque ignobili fugâ in diverſa cohortes ſub ipſos Bolſuerdiæ muros ſuggreſſos, fædi pavoris ignominiâ, & per nuperæ ſeditionis memoriam urbe prohibitas cænobium Oeganum expilaſſe. Mox ſacrâ ſupellectile ſtipendijs applicata eoſdem Scouwenburgicos non petita miſſione, exleges & ſacramenti oblitos omni vi ac inſolentiâ perpetratâ Cuneram perfugiſſe. Ita defectione imbellium copiarum Scouwenburgici exercitus robur enervatum. Quâ re perceptâ Iuſtus Scouwenburgius inter luxum, & epulas tempus apud Franequeranos trahens, metuenſque ne Valones victoriâ elati Snecam aut Bolſuerdiam occuparent, ad Didericum Bronchorſtium & Titum Hettingham, qui Snecæ præſidium tenebat, ocyus litteras dedit, quibus fidelem locorum cuſtodiam imperabat. Quamobrem Bolſuerdiæ militaribus vigilijs excubiæ civium commiſtæ, copiarumque reliquiæ, jam ante Ripâ fugatæ, tutandis ſuburbanis locatæ. Bronchorſtius quoque ne Valones circumjacentia loca munirent, commeatumque aut annonam urbi præcluderent, cænobium Floridi Campi, quod in ortum Solis æſtivum

Digitized by Google

ſitum eſt, diripi fecit, ſeditioſamque & infidam multitudinem factâ prædandi veniâ placavit. Tum Scouwenburgius, etſi torpido otio, & diurno luxu attineretur, more eorum, qui commeſſationibus conſilia belli immiſcent, tribunos militarium cohortium in Siardamæam arcem VIII. Kal. Nov. convocavit, eoſque hoc modo allocutus eſt:

„ Res noſtras, Commilitones, non parum acciſas Ripenſis clades, & flagitioſæ, quæ Cuneram petijt, multitudinis deſertio fecit. Reparare collapſa, quam tueri parta majoris ſemper gloriæ apud fortes viros fuit, quibus animus ex periculo increvit. Nec detrimenta cladis iſtius tantum recenſeo. Spectate ſocios veſtros eadem ſacramenta vobiſcum profeſſos, campis diſparſos jacere, & inhumata cadavera tabo ſquallentia, vulnerumque notis deformia longiorem vobis ignaviam exprobrare. Virtute ac animis, Commilitones, opus eſt, ut mearum rerum fortunam reparetis, ſociorum verò manes cæde hoſtium ultum eatis, quos non magno numero Aengiumano Cænobio conſeptos vobis oſtendo. Expedito itinere opprimetis imparatos, ac nuperâ proſperitate ſecuros:

Itaque

Digitized by Google

Itaq́; tum præſidiarij juſto agmine in cænobium Aengiumanum non ſegni itinere effuſi ſunt, congreſſiq́; cum Valonum cohorte, ducentos ad internecionem delevere. Scribit fidus autor vix ſuperfuiſſe, qui editæ ſtragis nuntium ad ſocios perferrent, cæteroſque Valones præſidium Berlicomij habentes metu ferè exanimatos Leovardiam confugiſſe. Victores Scouwenburgici Franequeram regreſſi, quod oppidum ut gravi tum præſidio, ita annonæ quoq́; penuriâ premebatur. Quapropter Scouwenburgius comparatis ad id navigijs amotoſq́; Leovardiam Valones ratus, in Biltanum agrum progredi copias juſſit, frumentationemque militi imperavit. Vbi verò obſeptos per hoſtem viarùm aditus idem miles intellexit, omiſſo frumentandi conſilio, pavore correptus pedem retulit, ac in urbem ſe recepit, nuperæque victoriæ decus in eodem loco, quo quæſitum erat, turpi fugâ fædavit. Heymannus notat partium manus eo quoque tempore commiſſas, ac ducentos ſchlopetos à fugientibus Scouwenburgicis projectos Valonibus obveniſſe. Tum Franequerani omiſſis in remotiora expeditionibus domeſticæ ſecuritati conſuluere. Itaq́; miles per Provinciam ſparſus in hyberna paſſim

redu-

Digitized by Google

reductus eſt, ac Franequera Præfecti & juxta belli primaria ſedes amplo præſidio firmata. Cui rei aſperum vel maxumè gelu v. Eid. Octob. flante Cæciâ, dein Euro ſurgens cauſam dedit. Tanto quippe & tam immani frigore adultum autumni tempus deſævijt, ut tentoria militem non ferrent, ulliſq; operimentis ab ambientis injuriâ corpora præſervarentur. Quare continui frigoris intemperie fluens aër moleſtiam militi, civi verò periculum attulit; quod poſt ſolidiſſimam glaciem cælo deciduæ altiſſimæ nives auxerunt. Opertis namque foſſarum inciliumque cavitatibus Euri vehementiâ muris urbium adjecta nix, adſurgentes clementer colles, & ſimul metum adferebat, qui ſparſis de adventu Robleſij rumoribus Franequeram per urbem magno tum terrore graſſabatur. Igitur Senatus Oppidani Edicto, quod Scouwenburgius ſuaſiſſe credebatur, omnis foſſæ urbicæ glacies tranſverſim ſecta, collectæq; hauſtris aquæ, dein prærupto valli adjectæ inibique concretæ glabritiem ſimul & ſecuritatem ab hoſtibus dedêre. Tum Scouwenburgius longioris moræ incapacem rerum ſuarum anguſtiam reputans mittendos denuò, etſi mediâ brumâ, ad Aurantium Legatos cenſuit, qui auxilia

Digitized by Google

auxilia rogarent. Quare è fæderatâ nobilitate populoque Franequerano Serapius Galama, Iulius Bottnia, Siuckius Emingha, & Sibrandus Richæus Iureconſultus deſignati. Qui acceptis Iuſti Scouwenburgij ſociorumque fiduciarijs litteris Bolſuerdiam profecti tabulas mandatorum ſignari per Bolſuerdios fecere, adſcitiſq; in comitatum eius urbis, ut & Snecenſium, primarijs viris, conducto Maccomij navigio Enchuſam adpulere, littera majoris Friſiæ contra ſitam. Deïn facto per glaciem (adulta namque hyems erat) pedeſtri itinere Harlemum perrexere, quo in loco Gulielmus Aurantius momenta rerum verſabat. Quo pro more ſalutato fiduciarias litteras legati exhibuere, ac Sibrandus Richæus vir inſignis & juxta facundus, hunc in modum diſſeruit:

De conditione ſuorum temporum queſti ſæpe plurimi, Princeps, ſed privatis querelis, ac muliebribus lamentis ægritudinem publicam non ſanavere. Namque quod alij direptas domos, exuſtas villas plorent privatis damnis dedere, non verſis animis in publici diſcriminis contemplationem. Prudentiores verò quique poſtpoſitâ rerum familiarium jacturâ patriæ juxta ſuæ, & avitæ, in quâ nati eſſent, liberta-

 tis

„ tis curam habuere, ne quid ea mali per civiles
„ diſcordias, aut vim externam pateretur. Hac
„ ratione ab exceſſu etiam Philippi regis in Hiſ-
„ paniam ſub Arenbergio Præfecto cæteriſque
„ extiterunt, qui Epiſcopi ac Inquiſitorum ordi-
„ nationibus obloquerentur, nobilique virtute
„ arma armis opponerent. Ab eo tempore variâ
„ fortunâ habiti Friſij ſumus, quos in quantum
„ Scouwenburgij ac Bronchorſtij adventus ere-
„ xerat, tantum Doccumanæ Stavricæque clades
„ nos depreſſere. Quas reparare noſtræ poteſta-
„ tis non eſt Princeps, nedum retinere quod no-
„ ſtrum per arma fecimus ſine auxilijs, quorum
„ cauſa hæc Legatio inſtituta. Nam plures co-
„ pias per Provinciam colligere, ut nec tutum,
„ ita ærarium, & impulſæ res non ferunt, quas
„ rapinæ hoſtium, & infeſtum fluctibus mare
„ exhauſit. Iſtis malis defectio cohortium ac-
„ ceſſit, quæ ſacramentum, & ſimul Friſiæ ter-
„ minum tranſgreſſæ animos perfidos alio terra-
„ rum, atque ſigna verterunt. Quæ niſi ſupple-
„ antur ocyus Princeps de patriâ noſtrâ actum
„ erit. Eius rei teſtes noſtras & ſimul Iuſti
„ Scouwenburgij affinis tui litteras exhibemus, ne
„ videamur famâ auxiſſe periculum, & noſtræ
„ imbecillitatis iniqui æſtumatores eſſe. Cæteri
mor-

mortales adverſa ſæpe ſilentio texere, nobis proſpera tacentur, quoniam omnium rerum, maxumè autem auxiliorum egentes ſumus. Quæ ſi procures Princeps ſpe melioris fati nos donabis, mori paratos non ſervire:

Cæterum Aurantium ut ante Gallici fæderis triſtiſſima concuſſio, ita tum hoſtium res proſperæ, fuga quoque & deſertio Gulielmi Bergenſis incapacem mittendis auxilijs faciebant. Quare Scouwenburgius habere intra Provinciam delectus conſtituit, datiſque ad Bolſuerdios litteris, de conſcribendis ocijſſime equitum peditumque copijs velut extremi periculi remedio hortatus eſt. Modum quoque cogendi auxilia non ineptè perſcripſit, quo è gente aut familiâ ſuâ fæderata nobilitas, & potentiſſimi agrariorum cogere, ac armare ruſticæ plebis delectos jubebantur. Tum de tributis addidit, quæ nobili viro Edoni Heringæ & Iacobo Iacobæo ærarij tribunis pendi ocyus jubebat, quod ſine ijs magnarum rerum, quas animo agitaret, inritos conatus duceret. Quibus omnibus Vibrandus Aylva vir clarorum natalium, & Snecenſium Oldermannus, fidem in Senatu faciebat, ac duas equitum turmas apud Scotanos in Sylveſtribus fæderatæ mili-

 tiæ

tiæ adſcriptas menſtruo ſtipendio autorandas eſſe. Rationes quoque eius rei in ærarium perferendas, ne quis defectioni ſeditionique locus eſſe poſſit, & ne bellum ſine diſciplinâ habeatur perennitatis & boni ordinis cuſtode. Quod poſtulatum Scouwenburgij approbaſſe Bolſuerdios reperio, pactumque eâ de re inter agrarios fæderatoſque oppidanos initum ſubſcriptione publicâ roboratum fuiſſe. Sed ut nihil conſtans ac ſtabile in rebus humanis, ita concordiam fæderis, & ſpem ſurgentis Reip. Iuſti Scouwenburgij perfidia concuſſit. Qui cumulato grandi per Friſiam tributo, ſex cohortibus peditum ſtipatus, deſertâ velut in incendio Franequerâ Maccomium duxit, novoq; ibi & tumultuario opere inchoato per Worcomios tendens ſigna Sylveſtribus intulit, ac ſi equitum, de quibus dixi, turmis adjutus de obſidendâ Leovardiâ Provinciæ metropoli, aut magnarum rerum cæptandis conſilijs cogitaret. Neque aliud plenæ fiduciâ hominum mentes ſuſpicabantur, cum is relicto Bolſuerdiæ in præſidijs Diderico Bronchorſtio Nedermormterio, Franequeræ Docone Martena, Snecæ Tito Hettingha, Præfecturæ ſuæ & muneris deſertor, poſt graviſſimas exactiones inſtar fugitivi,

Digitized by Google

vi, deceſſit. Direpta cohortium vexilla, & militum in diverſa ſe ſpargentium furor parvo ære redemptus eſt. Ipſe inglorius, & diffiſus etiam ſuis celerrimo equo per Tencteros vectus nocte illuni in interiorem Weſtphaliam ſe abdidit paſſurus alias diſcrimen, ac enormis perfidiæ illuſtres pænas daturus. Cuius fædum è Provinciâ diſceſſum magna rerum per Friſiam mutatio ſecuta. Gaſparus namque Robleſius de fugâ Iuſti Schouwenburgij certior factus relictis mediterraneis ac Leovardiâ urbe, copias Harlingam confeſtim duxit, poſitoq; ibidem pro ratione loci præſidio cohortes aliquot Valonum Maccomium præmiſit. Erat apud Gaſparum Robleſium Harlingæ tum vir magnæ autoritatis Hector Dekama, qui minus fæderi æquus Philippi, & Præfectorum partes procacibus ſtudijs ſectabatur. Is datis Harlingâ ad Dominicum Hottingham Oldermannum Bolſuerdiam litteris urbi excidium denuntiavit. Eſſe pleriſq; cum copijs in armis Robleſium, cuius arbitrio niſi ſe permittant, eum pro lubidine more victoris acturum. Ita cogitarent Mechliniam Zutphaniam ſocias fæderi urbes regijs nuper armis expugnatas, direptioni cædi & infælicibus flammis patuiſſe. Neque aliud Bolſuerdiæ urbi

Digitized by Google

inſtare, quam ut eadem lege habeatur, tum demum miſerationem victricis dexteræ imploratura, cum revocare animos manuſque à cæde præceps furor non permittat. Suadere itaq; deditionem faciant, quam maturrimè, quod eâ ſolâ declinare periculum queant, miſeræ urbi decretum. Quibus litteris recitatis, ac in vulgus ſparſis affectibus immodicum, magna conſternatio totam urbem frequentavit. Fuere, qui per puerorum fæminarumq; lamenta & ejulatus lachrymas profunderent, conſulenteſque publicæ ſecuritati Robleſium honeſtâ legatione exorandum, & tempeſtivis blandicijs cenſerent. Igitur decreto publico Botto Gellius, Hobbius Douwonius, Legiſperitus, Gulielmus Cornelius, & Abbæus Petræus etiam inclinante die ad Robleſium miſſi, qui expeditis per marinum littus copijs caſtra jam ad Maccomium poſuerat. Horatius verò Buma, & Haringus Haerſma tribuni cohortium præſidiario milite tuebantur. Quorum primus non vanus hoſtilis potentiæ æſtumator, metuens ne obſeſſos morâ aut inediâ Robleſius conſumeret, litteras clàm Bolſuerdiam ac Franequeram miſit, ut commeatum præſtarent, ſocioſq; ac fæderatos ad mittenda maturè auxilia hortarentur.

Cæte-

Cæterum iſta Maccomium nullo fructu tranſmiſſa. Quippe nuntiati excidij metus tantum Bolſuerdijs pavorem incuſſerat, ut miſtus civibus miles, tum Dux atq; Imperator partium Bronchorſtius vacuam fermè urbem relinqueret. Qui ubi Snecam, quo ſe receperat, advenit, captus à Pontificijs per fiſci regij procuratorem Leovardiam abductus eſt. Tum conſternatum captivitate Bronchorſtij præſidium Maccomio exceſſit. Bolſuerdia ipſa ad turpiſſimas conditiones adacta veniam tandem impetravit, ducentique Valonum facto per Schettanum aggerem itinere, & emiſſario Marnio ſuperato erectis ſignis Bolſuerdiam intravere. Quâ tempeſtate plurimas familias inſolentiæ Valonum pertæſas Embdam ſe recepiſſe comperio, in quà urbe vicarium Edzardi imperium Occo adhuc Friſius Satrapa, vir crudelis animi & oſor fœderis Belgici adminiſtrabat. Memoriæ traditum eſt, Haringium Glinzium Scouwenburgici Senatus Præſidem cum cæteris exulum Embdam petentem ſtrato glacie Amaſo flantis adverſum Euri vehementià correptum, ambuſtiſque frigore artubus Embdam progreſſum triduano morbo deceſſiſſe. Sed adverſitate fatorum ut ante cIↃ. IↃ. LXVIII. acta

rurſum

rurſum libertas tutius exilium patriæ fortunâ reputabat. Itaque per oppida Friſiæ prælucentibus cæreis amburbia rurſum, & ſupplicationes decretæ, luſtratiſque fanis Romanæ Sedis cultus per omnem Provinciam ſtabilitus. Civium quoq; fœderatorum arma in publicum comportata uſui partium ſerviere, fœderatique à Præſidiarijs Valonibus in omnem vim, & licentiam effuſis contumeliâ affecti. Bolſuerdiæ quoque conſularium, civiumque ædes dirutæ, areæque luſtro conſperſæ redintegrandis fanis, ſacriſque locis applicatæ ſunt. Omnis quoque ordinis ſexuſvè homines ad Pontificiam religionem redire juſſi, vetito omni cum fœderatis profugiſq; commercio, quibus captivitates, carceres & ſupplicia aſperrimis edictis decernebantur. Mox Franequera ſociarum urbium fortunâ ſuam æſtumans minore fœderis ſtudio contepuit, civeſque Pontificij, liberâ à fœderato præſidio civitate, ad ſua ingenia converſi ſunt. Magiſtratum namque regium nupera exautoratio, cæteros, urbe eiectos propinquos, & recens exilij memoria ſtimulabat. Quare clandeſtinos per lætus primum inermes, poſt armati convenere, non ignaro Senatu fœderato res novas molientibus ſecreta domorum compleri.

Inde

Inde pavor per Curiam, mox ubi ex metu ejuſdem defectio ſubſecuta, habiti intra urbem conflictus Pontificijs victoriam attulere. Fæderati per vim portis ejecti in proxuma loca ſuffugium fecere. Tum ſupplicatoriæ litteræ ad Gaſparum Robleſium Leovardiam miſſæ, & ne quid in morâ periculi, Delegati Magiſtratus civiumq; nomine Hero Ockingha, Æmylius Adama, Bernardus Rodmerſius, Ioachimus Symonius Iureconſulti, cum Iacobo Abbæo, qui veniam anteactorum peterent. Illi innuebant poſt occupatam à fæderatis civitatem fidem ſe ſemper in occulto profeſſos ſævis victorum imperijs paruiſſe. Detentos namque per vim partis adverſæ, neque loricam urbis, aut ſpatia portarum facturis tranſfugia patuiſſe. Quare alio modo cæptatam rem, verſâque in virtutem patientiâ armis fæderatos ejeciſſe, manifeſto erga Philippum Regem conſtantis animi fideiq; indicio. De cuius integritate ſi quid de libatum foret per neceſſitatem, rogare ſe ſupplices indignationis regiæ temperamentum, & clementiam victoribus non negandam. Quorum precibus evenit ut nihil abnuentibus veniam daret Robleſius, ipſeque acceſſione tot urbium auctus magnarum rerum ſpes, & vi-

Digitized by Google

ctorias agitaret. Quare Valonum Germanorumque copijs, quas per Friſiam autoraverat, ſtipendia popoſcit, conferriq; ab agrarijs in ſingulos redituum aureos, qui è ſolo proveniunt, quatuor per Provinciam ſeſtertios imperavit. Dies quoque pendendo confeſtim tributo dictus, ne perdomatâ Provinciâ gerendarum rerum, & occaſio atterendi populi elaberetur. Tum Germanus miles maturandæ ſolutioni planos per agros ſparſus, fæderatarumque nuper urbium tutela, (quarum muros dirui ac ſolo æquari Ferdinandus Albanus imperaverat) Valonum fideï commiſſa. Reperio in Notis Feiconis Nicolaï, viri apud Stavrios eâ ætate Conſularius*, totum illud biennium, quod à ſeptuageſimi anni per Friſiam diluvio effluxit, ut prægnans novorum motum, ita variâ fortunâ exactum fuiſſe. Direptum à fæderatis Worcomium oppidum, Ioannemque Lindanum, Cænobij Hemelumani Præſulem, domo Preſbyteri Worcumani extractum Nordam in Tranſamaſanos abductum, lytro ſex mille dalerorum ſub comminatione ſuſpendij eï impoſito. Antiſtitem eundem ab Haïone Manningha viro Nobili, nullo impendio liberatum, habitumque pro dignitate honeſto

poſt

poſt comitatu ſuo cænobio reſtitutum. Eoſdem quoque fæderatos Texelam inſulam, & haud procul eâ viginti onerarias naves deprædatos, regiaſque poſt naves Amſtelodami inſtructas in Amaſo fluvio cum fæderatis congreſſas poſt longum, & dubij exitus conflictum victoriâ potitas. Plurimos fæderatorum, quod in fluvium præcipites dati nando evaderent, vitæ ſervatos, cæteroſque & in ijs ultra quinquagenta ſuſpendio necatos, aut Amſtelodamum abductos. Regiam claſſem Flevum ingreſſam diviſâ apud Enchuſa prædâ Angliam petijſſe. Ibi circa Tameſis fluvij oſtium & poſt haud procul Doverâ caſtello, quod littori imminet, XVII. fæderatas naves fugaſſe, ac in Zelandiam ſe recepiſſe. Fæderatam verò claſſem quatuor Hamburgenſium naves diripuiſſe, prædâque divite onuſtam, & ſtrangulato juſſu Archithalaſſi primario Hamburgenſium navarcho, Amaſum ingreſſas. Regis naves ingruente brumâ Enchuſæ in portum ſubductas, eandemq; hyemem nullo frigore, aut gelu aſperam rarâ cæli clementiâ notabilem fuiſſe. Anno ſequente XIII. fæderatas naves relicto Flevo partim Wiringiam, partim in ſinum Auſtrinum provectas Hornenſium navibus damna de-

diſſe. Decimæ exactionem ab Albano tum inſtitutam pacatas fermè partes ad bellum reſuſcitaſſe. Fæderatos quoque cum claſſe circa Flevi oſtium ſtantes Enchuſam revocatos, & poſt captum Enchuſæ Franciſcum Boſhuſium Archithalaſſum regium, domoſq; plurimas incendio datas, cum regijs triremibus navali pugnâ,& nullo ſucceſſu decertaſſe. Principem Aurantium Enchuſam, deïn Medenblicum ingreſſum, fæderatoſque premendis Amſtelodamenſibus de obturandâ Tya fluvio conſilium inijſſe. Gaſparum Robleſium cum quadringentis Valonum Stavriam profectum caſtello præſidium impoſuiſſe, gerendarum rerum imperio in Fredericum Hornium Hornani Comitis nothum, Prætorem Hemelolpherdium, & Satrapam arcis, tum Martinum Baiartum cohortis Valonicæ tribunum devoluto. Pedeſtres quoque fæderatorum cohortes Aſingha Ripperda, Ennone Poppenio, & Nicolao Bremenſe ductoribus occupatâ urbe caſtellum circumveniſſe, tormentiſque Snecâ & Bolſuerdiâ adductis protractâ in x. Sept. obſidione locum naturâ & opere munitum nequicquam oppugnaſſe. Sex ſigna Germanorum Valonumq; Leovardiâ Stavriam à Robleſio miſſa, medio noctis, cæſis qui

qui obſtarent, urbem occupaſſe. Fœderatos urbe ejectos, decemque & quatuor civibus per pontes ſtrangulatis reliquam multitudinem nullâ conjugum, aut liberorum curâ fugæ datam vitæ conſuluiſſe. Multos quoque fugientium ſcaphis Enchuſam devectos, alios occultis ædium locis obtectos periculis ſubductos. Prædam LX. navibus impoſitam, ac Leovardiam tranſportatam una cum damno urbi dato centum M. dalerorum ſuperaſſe. Fœderatos quoq; recuperandæ prædæ avidos ad Galedamum vires collegiſſe, cæterum diſſipatos ſparſoſq; in avia Valonum proſperis non obſtitiſſe. Ducentos quoque Valones in Flevi inſulam enavigaſſe, expugnatiſque quibus Gerardus Gorcomius & Ielmerus Flevolandius præerant, navibus, capita cæſorum truncis avulſa pinnis impoſuiſſe. Cæteros captivorum Groningam abductos, & capitis damnatos. Gaſparum quoque Robleſium tergo fugientis Scouwenburgij inhærentem VIII. Kal. Dec. Stavriam perveniſſe. Ita pericula audaciam ſæpe atque virtutem dabant, partiumque conſilia varios eventus pro arbitrio fortunæ ſortiebantur. Mox Nova Stella per Friſiam conſpecta. Quæ in Caſſiopæâ ſurgens & præter legem ſuperni

Digitized by Google

corporis immota, varie , ut ſolet rebus afflictis, mortalium ingenia affecit. Itaque diverſâ ratione rerum cæleſtium periti de rariore naturæ oſtento diſſerebant , exiſtimantibus nonnullis, Stellam Novam , quod vagis ſparſiſq; per aërem Ignibus non arderet , lucidiſſimo fulgore novæ fælicitatis ventura tempora indicare. Alij verò , quod everſâ Philoſophorum ſententiâ in ipſo cælo , & æternorum corporum compage quid natum deprehenderetur , triſtiorem rerum ſtatum ex inverſâ Naturæ lege ominabantur. Ita ſua quiſque non aliena pericula horrore ac aſpectu inuſitati ſyderis æſtumabat. Poſt ſuſpectam prodigij fidem intumeſcens mare auxit, ruptiſque iterum aggeribus in proxumam continentem effuſum omnem fermè Friſiam infælicibus undis operuit. Plurimi credidere recrudeſcens elementum , & inſolito æſtu tumefactum , æmulæ gentis diſcordiam caſtigaſſe , lacerique ac jam ante diſiecti littoris derupta , obſtantiaque locorum opprobrio diſcordis populi demolitum.

FINIS LIB. II.

Digitized by Google

PRIVILEGIVM.

De Staten Generael der Vereenigde Nederlanden / hebben / ten verſoecke van de Heeren Gedeputeerde Staten van Frieſlant / gheconſenteert ende ge-octroyeert / conſenteren ende octroyeren midts deſen CLAUDE FONTEYNE, Boeck-Drucker Ordinaris der ghemelte Heeren Gedeputeerden / dat hy / voor den tijdt van thien naeſtcomende Jaren / alleen in de Ver-eenighde Provincien ſal mogen drucken / doen drucken / ende uyt geven / ſeecker Boeck / ghe-intituleert PIERII WINSEMII Illuſtrium Friſiæ Ordinum Hiſtoriographi, Hiſtoriarum ab exceſſu CAROLI V. Cæſaris, ſive rerum ſub PHILIPPO II. per Friſiam geſtarum libri duo. Verbiedende alle ende een yeghelijck Ingheſetenen van de Vereenighde Nederlanden / het voorſchreven Boeck binnen den voorſchreven tijt van thien Jaren in eeniger maniere nae te drucken / ofte elders nae gedruckt / inde Ver-eenighde Nederlanden te brenghen / om aldaer vercocht te worden / ſonder conſent van de voorſchreven CLAUDE FONTEYNE, by pœne ende verbeurte van alle nae-gedruckte Exemplaren / ende daer-en-boven van de ſomme in't Originael Octroy verhaelt. Ghedaen ter Vergaderinge van haer Ho: Mog: in s'Graven-Hage / opten 30^m. Junij 1629.

N. vander Bouchorſt, vt.

Ter Ordonnantie van de Hoogh-gemelte Heeren Staten Generael.

CORN. MUSCH.

Digitized by Google

Errata ſic corriges Lector.

Pag. 40. *lin.* 9. flaveſcentis *lege* flacceſcentis. *p.* 43. *lin.* 20. *leg.* pactorumq;. *Pag.* 49. *lin.* 20. *lege* Magiſtratuum. *Pag.* 50. *lin.* 16. *lege* extermiṅaṙentur *eadem lin. lege* Hæc. *Pag.* 55 *lin.* 3. *lege* Popma. *Pag.* 65. *lin.* 10. *leg.* interventu. *Pag.* 77. *lin.* 7. Eccleſiaſtici, adde. Iuris. *Pag.* 79. *lin.* 20. *deme* de. *Pag.* 107. *lin.* 4. *leg.* inter eos. *Pag.* 112. *lin.* 6. *leg.* Delegati. *Pag.* 129. *lin.* 20. *leg.* affectuum. *Pag.* 137. *lin.* 13. *leg.* pactionis. *lin.* 16. *leg.* conventui. *Pag.* 145. *lin.* 4. *leg.* nihilo non. *Pag.* 146. *lin.* 13. noſtris, adde conſcientijs. *Pag.* 150. *lin* 18. *lege* nuperis. *lin.* 20. cui, adde malo. *Pag.* 170. *lin.* 23. inetu, *punct.* *Pag.* 183. *lin.* 14. *leg.* Selſmam *lin.* 21. *leg.* Haitzmam. *Pag.* 193. *lin.* 17. *leg.* Margareta. *Pag.* 194. *lin.* 17. *leg.* exercitam. *Pag.* 198. *lin.* 9. *leg.* ſecretim. *Pag.* 199. *lin.* 7. *leg.* loca. *Pag.* 204. *lin.* 2. *leg.* Edicto. *Pag.* 239. *lin.* 6. *lege* ad Albanum. *Pag.* 257. *lin.* 15. *leg.* Pontificis. *Pag.* 261. *lin.* 16. *leg.* primores gentis. *Pag.* 267. *lin.* 6. *leg.* miſerrimos. *Pag.* 269. *lin.* 3. *leg.* diſtrictu. *Pag.* 270. *lin* 3. *leg.* turbatas. *Pag.* 276. *lin.* 19. *lege* confuſo. *Pag.* 301. *lin.* 12. *leg.* imprudenter. *Pag.* 300. *lin.* 8. *leg.* inſulam.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google